

STRATEGIA ROZWOJU SUBREGIONU POŁUDNIOWEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

wraz ze

STRATEGIĄ REGIONALNYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH NA LATA 2014-2020

Bielsko-Biała, listopad 2014 r.

*Dokument współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013*

Spis treści

1	Wstęp.....	8
2	Strategia Rozwoju Subregionu Południowego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020	9
2.1	Diagnoza strategiczna subregionu południowego województwa śląskiego ..	9
2.1.1	Wymiar terytorialny	9
2.1.2	Obszary Strategicznej Interwencji.....	17
2.1.3	Wymiar społeczny	18
2.1.4	Wymiar gospodarczy i infrastrukturalny	66
2.2	Analiza potencjałów, barier, wyzwań oraz specjalizacji terytorialnych	116
2.2.1	Analiza SWOT	116
2.2.2	Obecne specjalizacje terytorialne	122
2.2.3	Określenie potencjałów gospodarczych decydujących o przyszłości subregionu:.....	124
2.3	Opis zintegrowanego i innowacyjnego podejścia do rozwoju terytorialnego	133
2.4	Wskazanie i uzasadnienie spójności z unijnymi, krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi.....	136
2.5	Opis strategii rozwojowej oraz określenie celów i kierunków działań.....	152
2.5.1	Wizja rozwoju	152
2.6	Opis włączenia społeczności lokalnej oraz partnerów społecznych i gospodarczych	166
2.7	Zarys systemu zarządzania i realizacji, w tym monitorowania i oceny wykonania.....	167
2.8	Źródła finansowania	171
3	Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych.....	176

3.1	Podstawa prawna Strategii RIT.....	176
3.2	Wskazanie i uzasadnienie spójności z unijnymi, krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi.....	178
3.3	Wskazanie obszaru wsparcia Strategii RIT.....	186
3.4	Syntetyczna diagnoza obszaru wsparcia Strategii RIT.....	189
3.5	Wymiar terytorialny wsparcia	195
3.6	Cele rozwojowe i Priorytety Strategii RIT.....	204
3.7	Zasady i tryb wyboru projektów oraz lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w formule RIT.....	235
3.8	Lista strategicznych projektów o charakterze komplementarnym, możliwym do realizacji w formule poza RIT.....	237
3.9	Odniesienie do instrumentów finansowych	252
3.10	Odniesienie do wymagań w zakresie Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko.....	252
3.11	Plan finansowy.....	262
3.12	System wdrażania	268
3.13	Opis sposobu przeprowadzenia konsultacji społecznych	274
3.14	Odniesienie do strategii i planów niskoemisyjnych	275

Rysunek 1 Mapa subregionu południowego województwa śląskiego.....	11
Rysunek 2 Gminy powiatu bielskiego.....	12
Rysunek 3 Gminy powiatu żywieckiego.	14
Rysunek 4 Gminy powiatu cieszyńskiego.	16
Rysunek 5 Ludność subregionu południowego w podziale na powiaty w 2013 r.....	20
Rysunek 6 Stopa bezrobocia w subregionie południowym, w województwie śląskim i w Polsce na przestrzeni lat 2004-2013 [%]	24
Rysunek 7 Liczba urodzeń dzieci w poszczególnych powiatach na przestrzeni lat 2004-2012	36
Rysunek 8. Schemat połączeń kolejowych w subregionie południowym	76
Rysunek 9. Spadek emisji zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie subregionu południowego w 2012 roku w relacji do 2004 roku	84
Rysunek 10. Priorytety rozwojowe subregionu południowego województwa śląskiego.	155
Rysunek 11. Ramy współpracy w Subregionie Południowym.	169
Rysunek 12. Rola Lidera Subregionu Południowego w systemie monitoringu.	170
Rysunek 13. Organizacja wdrażania Strategii Regionalnych Inwestycji Terytorialnych.	207
Rysunek 14. Schemat organizacyjny RIT Subregionu Południowego.....	271
Rysunek 15. Schemat współpracy z IZ RPO WSL 2014-2020	273
 Tabela 1 Liczba ludności subregionu południowego na przestrzeni lat 2004-2013.....	19
Tabela 2 Liczba ludności w podziale na powiaty subregionu południowego	20
Tabela 3 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci w 2013 r.....	21
Tabela 4 Ludność w powiecie bielskim w podziale na poszczególne gminy (2013 r.)	21
Tabela 5 Ludność w powiecie cieszyńskim w podziale na poszczególne gminy (2013 r.)	22
Tabela 6 Ludność w powiecie żywieckim w podziale na poszczególne gminy (2013 r.)	22
Tabela 7 Stopa bezrobocia w subregionie południowym, w województwie śląskim i w Polsce na przestrzeni lat 2004-2013.....	23

Tabela 8 Dane dotyczące bezrobocia w podziale na poszczególne powiaty subregionu południowego.....	24
Tabela 9 Bezrobotne kobiety w subregionie południowym	25
Tabela 10 Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok.....	25
Tabela 11 Wychowanie przedszkolne na terenie subregionu południowego (przedszkola publiczne i prywatne)	32
Tabela 12 Stopień upowszechnienia wychowania przedszkolnego w poszczególnych gminach subregionu południowego (dane na 31.12.2012 r.)	35
Tabela 13 Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne oraz ponadgimnazjalne w subregionie południowym.....	37
Tabela 14 Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w 2013 r.....	42
Tabela 15 Świadczenia pomocy społecznej w 2013 r. w podziale na poszczególne gminy.....	43
Tabela 16. Diagnoza działań rewitalizacyjnych na terenie miasta Bielska-Białej.	49
Tabela 17. Diagnoza działań rewitalizacyjnych na terenie powiatu bielskiego.	51
Tabela 18. Diagnoza działań rewitalizacyjnych na terenie powiatu cieszyńskiego....	63
Tabela 19 Drogi publiczne na terenie subregionu południowego.....	67
Tabela 20. Ilość przewożonych pasażerów (wg ilości sprzedanych biletów).	69
Tabela 21 Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska	78
Tabela 22 Sieć rozdzielcza na 100 km ²	79
Tabela 23 Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych.....	83
Tabela 24 Potencjał teoretyczny i techniczny drewna i słomy na terenie subregionu południowego.	91
Tabela 25 Zestawienie wykorzystania OZE na rynku lokalnym.	92
Tabela 26 Hotele, motele i pensjonaty wg kategorii	97
Tabela 27 Syntetyczny opis potencjału turystycznego subregionu południowego w podziale na JST.....	98
Tabela 28 Analiza SWOT dla całego subregionu południowego	116
Tabela 29. Szczegółowe powiązania pomiędzy Priorytetami Strategii Rozwoju Subregionu Południowego a Priorytetami Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”.	148

Tabela 30. Szczegółowe powiązania pomiędzy Priorytetami Strategii Rozwoju Subregionu Południowego a Priorytetami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.	150
Tabela 31. Główne źródła finansowania strategii w układzie kierunków działań:.....	174
Tabela 32. Analiza SWOT w podziale na poszczególne obszary wsparcia	191
Tabela 33. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej Strategii RIT oraz korespondujących osi priorytetowych, kierunków działań RIT w ramach RPO WSL 2014-2020.	212
Tabela 34. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej Strategii RIT oraz korespondujących osi priorytetowych, kierunków działań RIT w ramach RPO WSL 2014-2020.	215
Tabela 35. <i>Matryca logiczna strategii inwestycyjnej Strategii RIT oraz korespondujących osi priorytetowych, kierunków działań RIT w ramach RPO WSL 2014-2020.</i>	223
Tabela 36. <i>Matryca logiczna strategii inwestycyjnej Strategii RIT oraz korespondujących osi priorytetowych, kierunków działań RIT w ramach RPO WSL 2014-2020.</i>	232
Tabela 37. Podział środków finansowych w ramach RIT 2014-2020 na poszczególne priorytety EFRR w subregionie południowym [Euro].....	262
Tabela 38. Podział środków finansowych w ramach RIT 2014-2020 na poszczególne priorytety EFS w subregionie południowym [Euro].	265
Tabela 39. Synteza wyników inwentaryzacji emisji dla miasta Bielska-Białej (emisje w Mg CO ₂ ekwiwalentnego).....	277
Tabela 40. Wielkość bazowa i docelowa emisji gazów cieplarnianych oraz zużycie energii.....	279
Tabela 41. Diagnoza planów gospodarki niskoemisyjnej na terenie gmin subregionu południowego.	279
Tabela 42. Działania związane z efektywnością energetyczną w gminach subregionu południowego.	294

Wykres 1 Ludność subregionu południowego.....	19
Wykres 2 Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok.....	26
Wykres 3 Struktura zatrudnienia wg sektorów gospodarki	27
Wykres 4 Bezrobotni wg wykształcenia w 2013 r.	28
Wykres 5 Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie subregionu południowego wraz z prognozowaną linią trendu	33
Wykres 6. Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności na terenie subregionu południowego.	80
Wykres 7. Saldo zmiany ilości jednostek w systemie REGON na 10 tys. ludności w subregionie południowym (lata 2004-2012).....	108

1 Wstęp

Obszary polityki rozwoju (subregiony) w polityce rozwoju regionu zostały zdefiniowane w pierwszej Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego uchwalonej w dniu 25 września 2000 r. Delimitacja ta została poprzedzona długotrwałym procesem konsultacyjnym oraz analizami w zakresie określenia wspólnych problemów i potencjałów rozwojowych. Celem ich wyznaczenia była organizacja procesów rozwojowych w oparciu o istniejące powiązania funkcjonalne, gospodarcze i społeczno-historyczne. Na podstawie tego podziału podejmowane były i są działania związane z procesem monitorowania rozwoju województwa oraz wdrażania tej polityki m.in. poprzez realizację Programów Rozwoju Subregionów w ramach wdrażania RPO WSL na lata 2007-2013. Przeprowadzone analizy m.in. w zakresie powiązań funkcjonalno-gospodarczych oraz dojazdów do pracy potwierdzają, że podział ten jest nadal aktualny.

Strategia Rozwoju Subregionu Południowego Województwa Śląskiego wraz ze Strategią Regionalnych Inwestycji Terytorialnych na lata 2014-2020 jest odpowiedzią na potrzeby rozwojowe środowisk subregionalnych oraz wyzwaniem w zakresie mobilizacji różnych podmiotów lokalnych i regionalnych na rzecz osiągnięcia wspólnych celów rozwojowych.

Strategia Rozwoju Subregionu Południowego Województwa Śląskiego wraz ze Strategią Regionalnych Inwestycji Terytorialnych na lata 2014-2020 wyraża wolę lokalnych samorządów terytorialnych do realizacji wspólnych celów rozwojowych.

2 Strategia Rozwoju Subregionu Południowego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

2.1 Diagnoza strategiczna subregionu południowego województwa śląskiego

2.1.1 Wymiar terytorialny

Subregion południowy województwa śląskiego zajmuje obszar 2 352 km², a liczba ludności wynosi około 664 691 mieszkańców, co stanowi 14,45% ludności województwa śląskiego. Strukturę administracyjną subregionu południowego stanowią trzy powiaty (bielski, cieszyński i żywiecki), 37 gmin oraz 1 miasto na prawach powiatu (Bielsko-Biała). Obszar ten zorganizowany jest wokół aglomeracji bielskiej, którą współtworzą Bielsko-Biała i Czechowice-Dziedzice, powiązanej z innymi miastami obszaru (Cieszyn, Żywiec, Skoczów, Ustroń, Szczyrk, Wiśła i Wilamowice) międzyregionalną i regionalną siecią transportową.

Zgodnie z dokumentami strategicznymi województwa śląskiego subregion południowy charakteryzuje się istnieniem 3 głównych ośrodków w zakresie dojazdów do pracy, do których należy Bielsko-Biała, Żywiec i Cieszyn. Zdecydowanie największym z nich jest Bielsko-Biała. Analiza powiązań powyżej 250 osób wskazuje, że bardzo widoczna jest duża rola wymienionych wyżej trzech ośrodków powiatowych w generowaniu ruchu z obszarów właściwych im powiatów.

Podobnie sytuacja wygląda w przypadku dojazdów do szkół ponadgimnazjalnych – na terenie subregionu południowego można również wyróżnić trzy główne ośrodki, jakimi są miasta powiatowe: Bielsko-Biała, Żywiec i Cieszyn. Bielsko-Biała jest drugim, po Częstochowie, najsilniejszym ośrodkiem w skali województwa w tym zakresie generując ponad 3,8 tys. codziennych dojazdów do szkół z gmin zewnętrznych. Struktura powiązań wiernie odwzorowuje podział administracyjny – w zasadzie dla wszystkich gmin w subregionie najważniejszymi generatorami ruchu są ich ośrodki powiatowe.

Subregion południowy stanowi południowy obszar polityki rozwoju, zorganizowany wokół aglomeracji bielskiej, która z innymi miastami obszaru powiązana jest międzyregionalną i regionalną siecią transportową. Dokumenty strategiczne, jak np. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego*¹, wyróżniają **aglomerację bielską i jej obszar funkcjonalny**.

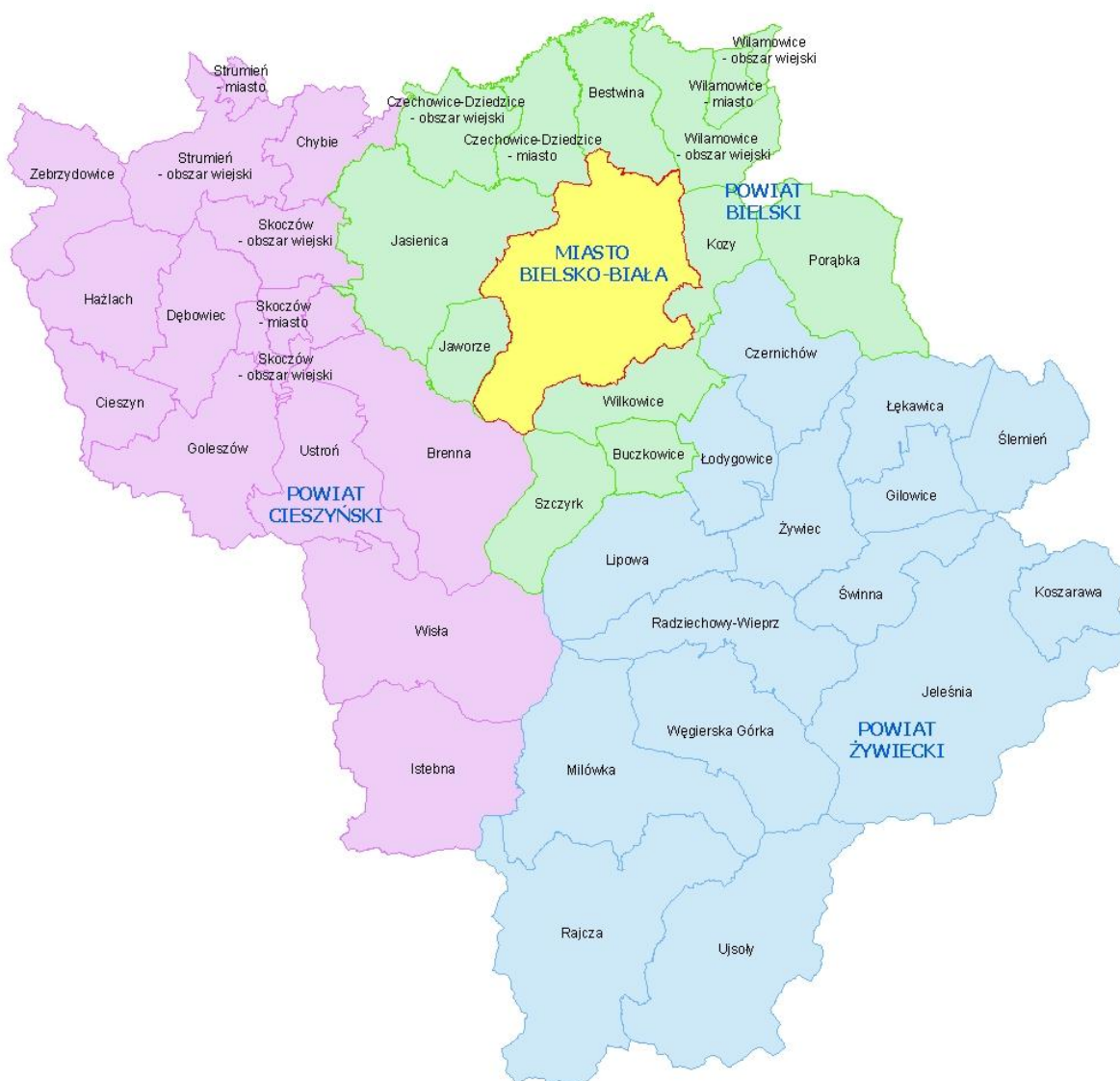
Aglomeracja bielska to centralny ośrodek południowego obszaru polityki rozwoju. Jest obszarem organizacji usług publicznych o znaczeniu krajowym, tj.:

- obszar ten posiada silnie rozwinięty sektor gospodarczy (w tym w szczególności samochodowy oraz turystyczny) oraz sektor naukowy,
- aglomeracja charakteryzuje się aktywnością mieszkańców oraz dynamicznym rozwojem usług związanych z sektorem kultury i turystyki,
- zlokalizowane są tutaj specjalistyczne placówki ochrony zdrowia,
- posiada duże znaczenie w sferze gospodarczej oraz w zakresie zaspokojenia dostępu do usług publicznych wyższego rzędu w południowej części regionu,
- otwiera także region na współpracę transgraniczną z Czechami i Słowacją.

W otoczeniu aglomeracji uwidacznia się proces suburbanizacji, a w obszarze funkcjonalnym rozrasta się strefa podmiejska. Wyzwaniem dla aglomeracji jest dalszy rozwój sektora badawczo-rozwojowego, kultury i turystyki.

¹ 13 lipca 2010 r. Rada Ministrów przyjęła *Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* (KSRR), tj. kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim, którego przygotowanie przewiduje Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrażaniem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (Dz. U. 2008 nr 216, poz. 1370).

Rysunek 1 Mapa subregionu południowego województwa śląskiego

Źródło: Opracowanie własne.

Strukturę administracyjną subregionu stanowią trzy powiaty:

- **bielski** (skupiający 10 gmin: Bestwina, Buczkowice, Czechowice-Dziedzice, Jasienica, Jaworze, Kozy, Porąbka, Szczyrk, Wilkowice, Wilkowice),
- **cieszyński** (skupiający 12 gmin: Brenna, Chybie, Cieszyn, Dębowiec, Goleszów, Hażlach, Istebna, Skoczów, Strumień, Ustroń, Wista, Zebrzydowice),

- **żywiecki** (skupiający 15 gmin: Czernichów, Gilowice, Jeleśnia, Koszarawa, Lipowa, Łękawica, Łodygowice, Milówka, Radziechowy-Wieprz, Rajcza, Ślemień, Świnna, Ujsoty, Węgierska Górka, Żywiec)

oraz **Bielsko-Biała** – miasto na prawach powiatu.

Powiat bielski

Obszar powiatu bielskiego wynosi 457 km², co stanowi 3,7% powierzchni województwa śląskiego. Liczba ludności powiatu wynosi 160 405 mieszkańców, co stanowi 3,5% ludności województwa. Do obszaru o najwyższej koncentracji ludności należą Czechowice-Dziedzice oraz Jasienica. Najstąbiej zaludnione gminy to Jaworze i Szczyrk. Strukturę administracyjną powiatu tworzy 10 gmin, w tym 1 gmina miejska, 2 gminy miejsko-wiejskie oraz 7 gmin wiejskich. Powiat bielski należy do grupy powiatów ziemskich „owiniętych” wokół miast na prawach powiatów (powiatów grodzkich) – Bielska-Białej.

Rysunek 2 Gminy powiatu bielskiego.

Źródło: <http://gminy.pl>

Podstawową cechą gospodarki powiatu jest „bipolarność” zdeterminowana przez dwa bieguny o odrębnych charakterystykach gospodarczych. Na północy powiatu miasto Czechowice-Dziedzice i sąsiadujące z nim gminy tworzą „biegun przemysłowy”, na południu miasto Szczyrk i sąsiadujące z nim gminy: Buczkowice, Wilkowice, w dalszej kolejności Kozy, Porąbka, a z drugiej strony – Jaworze tworzą „biegun turystyczny”.

Powiat bielski jest obszarem charakteryzującym się dominacją funkcji turystyczno-usługowej. Jego perspektywę strategiczną wytyczają walory krajobrazowo-przyrodnicze Beskidu Śląskiego, Beskidu Małego i Beskidu Żywieckiego oraz przygraniczne położenie na styku granic Polski z Czechami i Słowacją. Znakomite walory przyrodnicze, krajobrazowe i klimatyczne powiatu wraz z silnie rozwiniętą bazą rekreacyjno-wypoczynkową pozwalają uznać turystykę za jedną z głównych dziedzin rozwoju gospodarczego powiatu bielskiego.

Powiat żywiecki

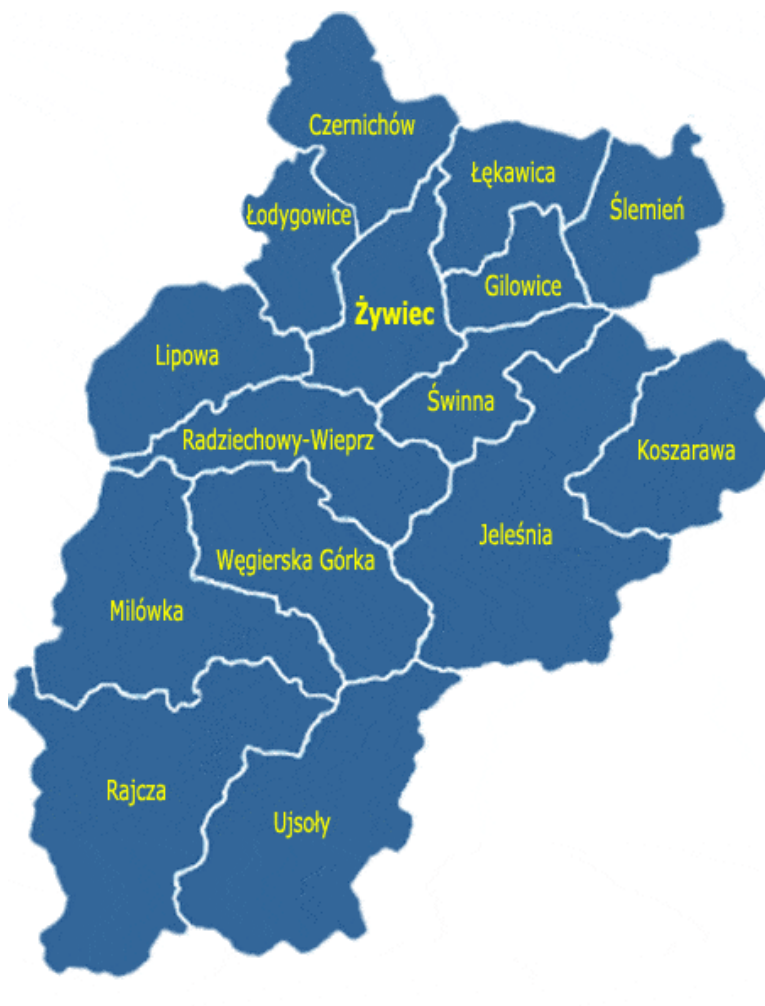
Obszar powiatu żywieckiego wynosi 1 040 km², co stanowi 8,4% całości powierzchni województwa śląskiego. Jest to drugi co do wielkości powiat województwa. Ponad połowę jego powierzchni zajmują obszary leśne (548 km²). Liczba ludności powiatu wynosi 153 108 mieszkańców, co stanowi 3,3% ludności województwa. Do obszaru o najwyższej koncentracji ludności należą Żywiec oraz Łodygowice. Najstabilniej zaludnione gminy to Ujszoły i Rajcza. Strukturę administracyjną powiatu tworzy 15 gmin, w tym 1 gmina miejska oraz 14 gmin wiejskich.

Powiat żywiecki, zaliczany do obszarów o dużych walorach rekreacyjnych i turystycznych, położony jest w obrębie pasm Beskidów: Śląskiego i Żywieckiego. Beskidy stwarzają doskonałe warunki do całorocznego wypoczynku oraz rekreacji w różnorodnych formach aktywności: turystyce górskiej, uprawianiu sportów zimowych, wędkarstwie, myślistwie, sportach szybowcowych, lotniarstwie, także w leczeniu i prewencji zdrowotnej. To, co urzeka turystów i wczasowiczów to piękne

górskie krajobrazy, czyste rzeki i świeże powietrze oraz wspaniała i niepowtarzalna przyroda.

Potencjał gospodarczy powiatu żywieckiego jest zróżnicowany. Największe przedsiębiorstwa usytuowane w Żywcu to m.in.: „Grupa Żywiec”, „PONAR” Żywiec – fabryka maszyn i urządzeń, „FAMED” S.A. – fabryka sprzętu szpitalnego czy „HUTCHINSON” Sp.z o.o. Na terenie całego powiatu dobrze rozwija się drobna wytwórczość, rzemiosło, usługi oraz handel. Poza wielkimi pracodawcami, najwięcej miejsc pracy, zwłaszcza sezonowo, tworzonych jest w branży turystycznej. Dla tak rozległego powiatu, o dużym potencjale turystycznym, ma to bardzo istotne znaczenie w aspekcie gospodarczym i społecznym.

Rysunek 3 Gminy powiatu żywieckiego.

Źródło: <http://gminy.pl>

Powiat cieszyński

Obszar powiatu cieszyńskiego wynosi 730 km², co stanowi około 6% całości powierzchni województwa śląskiego. Liczba ludności powiatu wynosi 177 479 mieszkańców, co stanowi 3,8% ludności województwa. Do obszaru o najwyższej koncentracji ludności należy Cieszyn oraz Skoczów. Najstabilniej zaludnione gminy to Dębowiec i Chybie. Strukturę administracyjną powiatu tworzy 12 gmin, w tym 3 gminy miejskie, 2 gminy miejsko-wiejskie oraz 7 gmin wiejskich.

Powiat cieszyński to atrakcyjny region wypoczynkowy, oferujący różnorodne formy spędzania czasu wolnego, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości, jakie stwarzają walory przyrodnicze. Zróżnicowany standard usług turystycznych i bazy noclegowej oraz rozbudowana infrastruktura sportowo-rekreacyjna stanowią magnes dla przyjezdnych z kraju i zagranicy. Ważnym elementem sprzyjającym promocji gospodarczej regionu są bogate tradycje współpracy przygranicznej. Czynniki te stymulują rozwój gospodarczy poprzez przyciąganie inwestorów oraz wzmacnianie lokalnej przedsiębiorczości.

Turystyka w powiecie cieszyńskim stanowi jedną z najważniejszych dziedzin gospodarki, będąc istotnym i wiodącym źródłem dochodów i tym samym miejscem zatrudnienia wielu mieszkańców. Ponadto w dziedzinie przemysłu dominuje przemysł chemiczny, elektromaszynowy i spożywczy. Ważną rolę odgrywa również handel i usługi.

Rysunek 4 Gminy powiatu cieszyńskiego.

Źródło: <http://gminy.pl>

Bielsko-Biała jest miastem wiodącym w subregionie południowym, usytuowanym w północno-wschodniej jego części, u stóp Beskidu Śląskiego oraz Małego, nad rzeką Białą. Bielsko-Biała to centrum administracyjne, przemysłowe i kulturalne regionu zwanego Podbeskidziem, obejmujące tereny Beskidów: Śląskiego, Małego, Żywieckiego, Makowskiego oraz Pogórza Śląskiego. Zamieszkuje tu 173 699 mieszkańców, co stanowi około 3,7% ogółu mieszkańców województwa śląskiego. Miasto Bielsko-Biała jest położone w takiej samej odległości zarówno od Warszawy, jak i od Wiednia. Krzyżują się tutaj ważne szlaki komunikacyjne drogowe i kolejowe. Przez miasto prowadzą krajowe i międzynarodowe drogi do przejść granicznych z Czechami w Cieszynie i Słowacją w Zwardoniu. Bielsko-Biała to miasto otwarte na inwestycje zewnętrzne, z niskim poziomem

bezrobocia rejestrowanego, odgrywające znaczącą rolę w kształtowaniu polityki rozwoju subregionu południowego.

Drugim co do wielkości miastem subregionu jest zabytkowy Cieszyn – ośrodek gospodarczy, administracyjny, oświatowy i kulturalny. To tętniące życiem przygraniczne miasto, o długiej i pięknej historii, liczy nieco ponad 36 tys. mieszkańców. Cieszyn jest ważnym węzłem komunikacyjnym na szlaku drogowym, prowadzącym ze Skandynawii i wybrzeża Morza Bałtyckiego do głównych miast centralnej i południowej Europy. Obecnie miasto jest siedzibą władz powiatowych i stanowi powiatowe centrum oświatowe i medyczne.

Trzecim co do wielkości miastem subregionu południowego jest Żywiec, leżący u zbiegu rzek Soły i Koszarawy, nad śródgórskim Jeziorem Żywieckim. Żywiec jest miastem interesującym pod względem historycznym, etnograficznym i architektonicznym. Znajduje się tu wiele cennych zabytków: m.in. Kościół Katedralny Narodzenia NMP, Stary Zamek, Park Habsburgów czy Nowy Zamek.

2.1.2 Obszary Strategicznej Interwencji

Wymiar terytorialny realizuje zapisy art. 14 i 96 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dla EFSI.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego oraz Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju definiują tzw. Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), jako obszary, do których w sposób szczególny będzie adresowana polityka regionalna; wobec których, wymagana jest interwencja rządu ze względu na ciężar, którego region sam nie jest w stanie udźwignąć, które ze względów społecznych, gospodarczych lub środowiskowych wywierają lub mogą w przyszłości wywierać istotny wpływ na rozwój kraju.

W ramach Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” wyznaczono 12 typów Obszarów Strategicznej Interwencji. Na terenie subregionu południowego województwa śląskiego występuje 9 typów Obszarów Strategicznej Interwencji, tj.:

- 1) Aglomeracja Bielska i jej obszar funkcjonalny,

- 2) Lokalne ośrodki rozwoju,
- 3) Obszary wiejskie,
- 4) Obszary cenne przyrodniczo,
- 5) Obszary wymagające rewitalizacji,
- 6) Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi,
- 7) Obszary korytarzy sieci transportowych,
- 8) Obszary przygraniczne,
- 9) Obszary skrajnie peryferyjne.

2.1.3 Wymiar społeczny

Demografia

Analiza ludności subregionu południowego na przestrzeni 10 ostatnich lat pokazuje, iż z roku na rok liczba ludności systematycznie wzrasta, co jest pochodną dodatniego przyrostu naturalnego oraz dodatniego salda migracji. W latach 2004-2013 liczba ludności w subregionie południowym wzrosła o 19 780 osób. Jest to zatem tendencja odwrotna niż w całym województwie śląskim, które charakteryzuje się ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji.

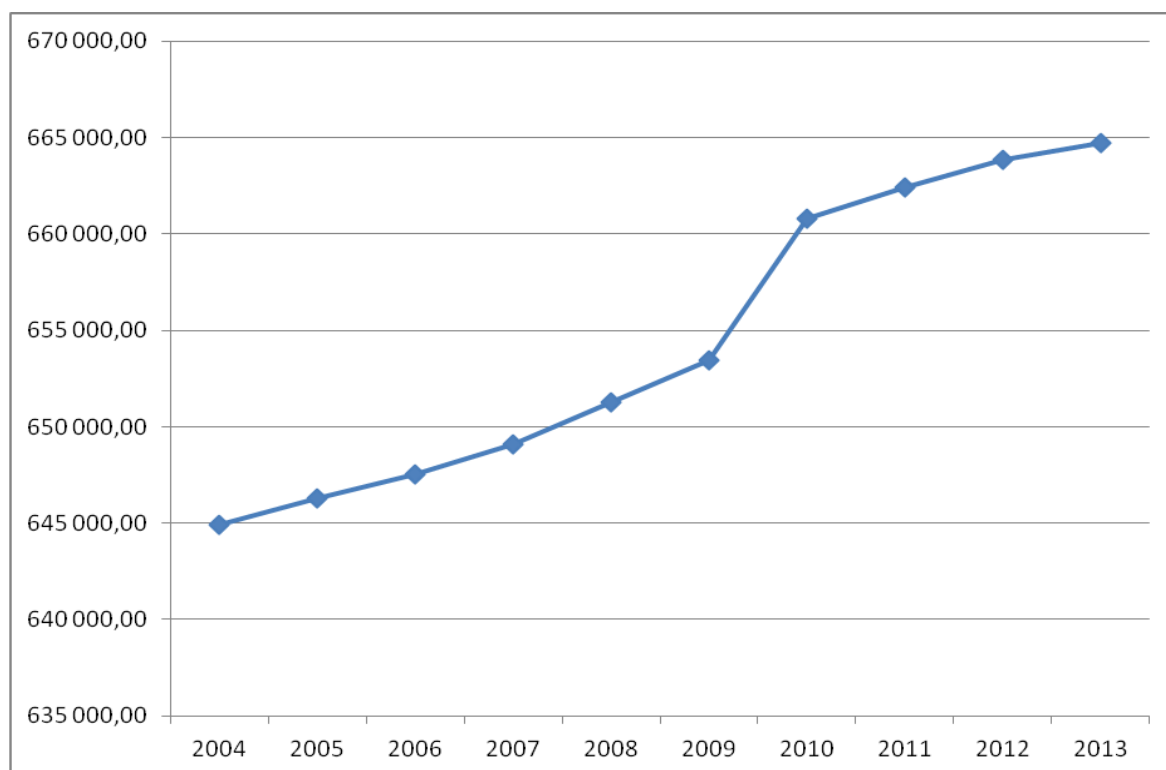
Wzrost liczby ludności zaobserwowano we wszystkich powiatach ziemskich, w szczególności na obszarach wiejskich oraz miejsko-wiejskich. Niewielki wzrost ludności nastąpił w większych miastach, stanowiących lokalne ośrodki rozwoju, tj. Cieszynie oraz Żywcu. Z kolei spadek liczby ludności następuje corocznie w głównym mieście subregionu – mieście na prawach powiatu Bielsko-Biała.

Tabela 1 Liczba ludności subregionu południowego na przestrzeni lat 2004-2013

Rok	Liczba ludności ogółem	Dynamika wzrostu rok do roku	Dynamika wzrostu 2004 =100%
2004	644 911	100,00%	100,00%
2005	646 259	100,21%	100,21%
2006	647 557	100,20%	100,41%
2007	649 110	100,24%	100,65%
2008	651 289	100,34%	100,99%
2009	653 435	100,33%	101,32%
2010	660 812	101,13%	102,47%
2011	662 442	100,25%	102,72%
2012	663 854	100,21%	102,94%
2013	664 691	100,13%	103,07%

Źródło: www.stat.gov.pl

Wykres 1 Ludność subregionu południowego

Źródło: Opracowanie własne.

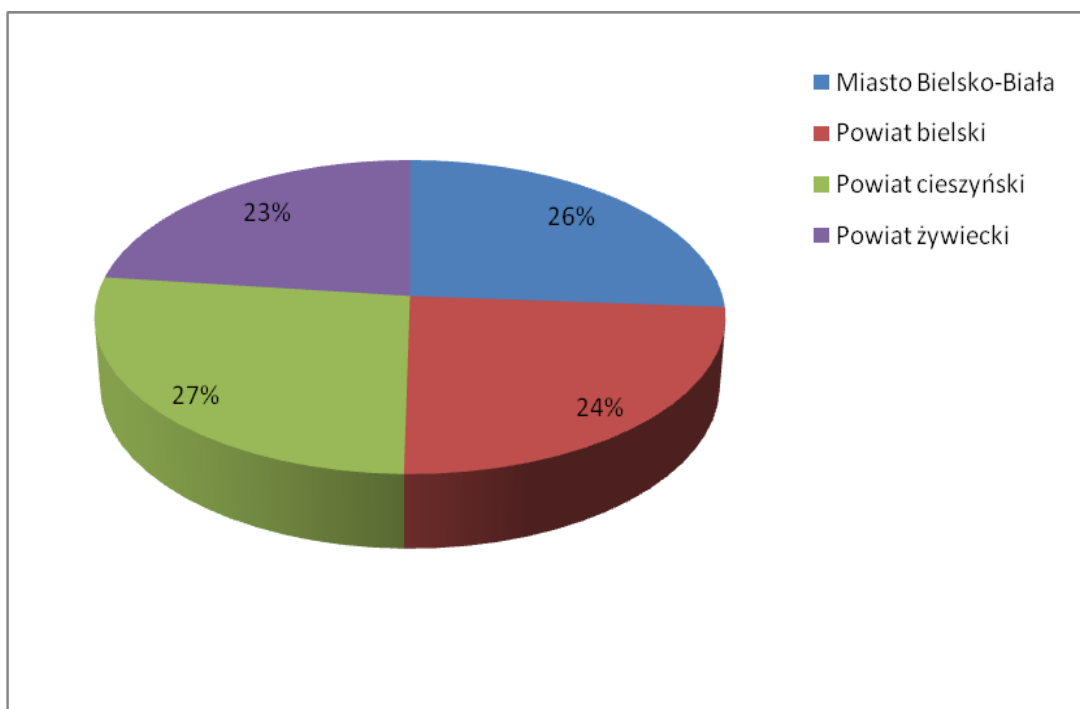
Najliczniejszym z powiatów subregionu południowego jest powiat cieszyński – 177 479 osoby, a najmniej liczny to powiat żywiecki – 153 108 osób.

Tabela 2 Liczba ludności w podziale na powiaty subregionu południowego

Powiaty	Liczba ludności ogółem
Miasto Bielsko-Biała	173 699
Powiat bielski	160 405
Powiat cieszyński	177 479
Powiat żywiecki	153 108

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

Rysunek 5 Ludność subregionu południowego w podziale na powiaty w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne.

Niemal równomierny jest rozkład ludności zamieszkujących tereny miejskie (49,9%) oraz tereny wiejskie (50,1%) subregionu południowego.

Ludność subregionu południowego w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 15,36% ludności ogółem (wobec 17,0% województwa śląskiego), w wieku produkcyjnym 66,03% (wobec 64,3% województwa śląskiego) ludności ogółem

oraz poprodukcyjnym 18,61% (wobec 18,7% w województwie śląskim) ludności ogółem.

Tabela 3 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci w 2013 r.

W wieku przedprodukcyjnym: 14 lat i mniej		
ogółem	osoba	102 109
mężczyźni	osoba	52 301
kobiety	osoba	49 808
W wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni		
ogółem	osoba	438 905
mężczyźni	osoba	229 744
kobiety	osoba	209 161
W wieku poprodukcyjnym		
ogółem	osoba	123 677
mężczyźni	osoba	38 851
kobiety	osoba	84 826

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

Gęstość zaludnienia w subregionie południowym wynosi 282 osoby/km². Na 100 mężczyzn przypada 107 kobiet. Struktura wiekowa ludności subregionu południowego wskazuje, iż największą grupę stanowią osoby w wieku 70 lat i więcej – 68 365 osób, następnie osoby w wieku 30-34 lat – 54 966 osób oraz w wieku 35-39 lat – 51 584 osób. Najliczniejszą gminą powiatu bielskiego jest gmina Czechowice-Dziedzice, a najmniej liczną jest Szczyrk.

Tabela 4 Ludność w powiecie bielskim w podziale na poszczególne gminy (2013 r.)

Lp.	Gmina	Ludność ogółem
1.	Bestwina	11 187
2.	Buczkowice	11 096
3.	Czechowice – Dziedzice	44 779
4.	Jasienica	22 870
5.	Jaworze	6 980
6.	Kozy	12 529
7.	Porąbka	15 399

8.	Szczyrk	5 750
9.	Wilamowice	16 670
10.	Wilkowice	13 145

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

Najliczniejszą gminą powiatu cieszyńskiego jest miasto Cieszyn, a najmniej liczną – gmina wiejska Dębowiec.

Tabela 5 Ludność w powiecie cieszyńskim w podziale na poszczególne gminy (2013 r.)

Lp.	Gmina	Ludność ogółem
1.	Brenna	10 978
2.	Chybie	9 543
3.	Cieszyn	35 918
4.	Dębowiec	5 700
5.	Goleszów	12 908
6.	Hażlach	10 608
7.	Istebna	11 908
8.	Skoczów	26 727
9.	Strumień	12 781
10.	Wiśła	11 261
11.	Ustroń	16 003
12.	Zebrzydowice	13 144

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

Najliczniejszą gminą powiatu żywieckiego jest miasto Żywiec, a najmniej liczną – gmina wiejska Koszarawa.

Tabela 6 Ludność w powiecie żywieckim w podziale na poszczególne gminy (2013 r.)

Lp.	Gmina	Ludność ogółem
1.	Czernichów	6 773
2.	Gilowice	6 121
3.	Jeleśnia	13 478
4.	Koszarawa	2 446

5.	Lipowa	10 320
6.	Łękawica	4 458
7.	Łodygowice	13 825
8.	Milówka	10 107
9.	Radziechowy-Wieprz	13 048
10.	Rajcza	9 062
11.	Ślemień	3 502
12.	Świnna	8 120
13.	Ujszy	4 638
14.	Węgierska Górka	15 127
15.	Żywiec	32 083

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

Rynek pracy

W subregionie południowym na tle całego kraju występuje stosunkowo niski poziom bezrobocia. Na koniec 2013 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 10,2% i była niższa od stopy krajowej, która wyniosła 13,4% oraz stopy dla województwa śląskiego (11,3%). Bezrobotni w subregionie południowym stanowili 6,7% liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Tabela 7 Stopa bezrobocia w subregionie południowym, w województwie śląskim i w Polsce na przestrzeni lat 2004-2013

Stopa bezrobocia	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Subregion południowy	13,6%	12,6%	10,1%	7,1%	6,4%	8,8%	9,2%	9,4%	10,4%	10,2%
Województwo śląskie	16,9%	15,5%	12,7%	9,2%	6,9%	9,4%	10,0%	10,2%	11,1%	11,3%
Polska	19,0%	17,6%	14,8%	11,2%	9,5%	12,1%	12,4%	12,5%	13,4%	13,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl

Rysunek 6 Stopa bezrobocia w subregionie południowym, w województwie śląskim i w Polsce na przestrzeni lat 2004-2013 [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl

Stopa bezrobocia na terenie subregionu południowego województwa śląskiego na przestrzeni lat 2004-2013 jest niższa niż średnia dla województwa oraz kraju. Stopa bezrobocia syntetycznie opisuje stronę podażową rynku pracy, a jej wartość jest powiązana z sytuacją demograficzną (struktura wieku populacji, migracje), sytuacją socjalną (wysoki odsetek osób pozostających długotrwale bez pracy) oraz długotrwałym bezrobociem i brakiem aktywności zawodowej.

Tabela 8 Dane dotyczące bezrobocia w podziale na poszczególne powiaty subregionu południowego

Powiaty	Stopa bezrobocia rejestrowanego	Liczba osób bezrobotnych ogółem
Miasto Bielsko-Biała	6,3 %	6 277
Powiat bielski	10,5 %	5 816
Powiat cieszyński	11,1 %	7 711
Powiat żywiecki	15,9 %	8 347

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

W ramach subregionu południowego największą stopę bezrobocia rejestrowanego posiada powiat żywiecki (15,9%), a najmniejszą Miasto Bielsko-Biała (6,3%). W całym subregionie południowym liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem na dzień 31.12.2013 r. wyniosła 28 151 osób ogółem, w tym 13 988 mężczyzn i 14 163 kobiety. Bezrobotni z terenów wiejskich stanowią 52,75% bezrobotnych ogółem z terenu subregionu południowego. Bezrobotne kobiety z terenów wiejskich stanowią ok. 50,2% bezrobotnych ogółem na terenach wiejskich.

Tabela 9 Bezrobotne kobiety w subregionie południowym

Subregion południowy	Bezrobotne kobiety stan na 31 grudnia		Wzrost/spadek w stosunku do 31.12.2012r.		% udział kobiet wśród ogółu		Wzrost/ spadek udziału kobiet w pkt proc.
	2012 r.	2013 r.	osoby	w %	2012 r.	2013 r.	
	15 016	14 163	-853	-5,7	52,2	50,3	
Bielski	3 243	2 961	-282	-8,7	53,8	50,9	2,9
Cieszyński	3 864	3 812	-52	-1,3	51,8	49,4	2,4
Żywiecki	4 392	4 141	-251	-5,7	50,5	49,6	0,9
m. Bielsko - Biała	3 517	3 249	-268	-7,6	53,6	51,8	1,8

Źródło: www.wup-katowice.pl

Odsetek bezrobotnych kobiet był niższy niż dla województwa śląskiego (53,3%), oraz niższy niż w całej Polsce (51,4%). Bariery aktywizacji zawodowej bezrobotnych kobiet to pojęcie szeroko rozumiane. Obejmują one trudności na rynku pracy, wynikające z braku kwalifikacji zawodowych, braku wykształcenia, wieku oraz sytuacji rodzinnej.

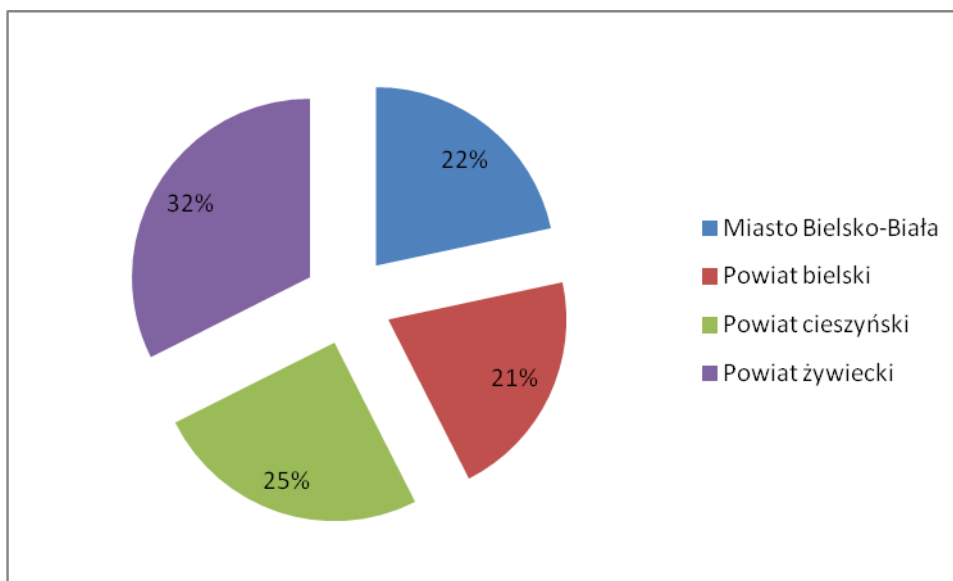
Tabela 10 Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok

Wyszczególnienie	Subregion południowy	Miasto Bielsko- Biała	Powiat bielski	Powiat cieszyński	Powiat żywiecki
Ogółem	10 510	2 275	2 194	2 636	3 405
w % bezrobotnych ogółem	37,3 %	36,2%	37,7 %	34,2%	40,8%
w % ludności aktywnej zawodowo	3,8 %	2,3%	4,0%	3,8%	6,4%

bezrobotni w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w bezrobotnych w wieku 55-64 lat ogółem	48,7 %	45,3%	49,0%	47,3%	54,0%
--	--------	-------	-------	-------	-------

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

Wykres 2 Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok

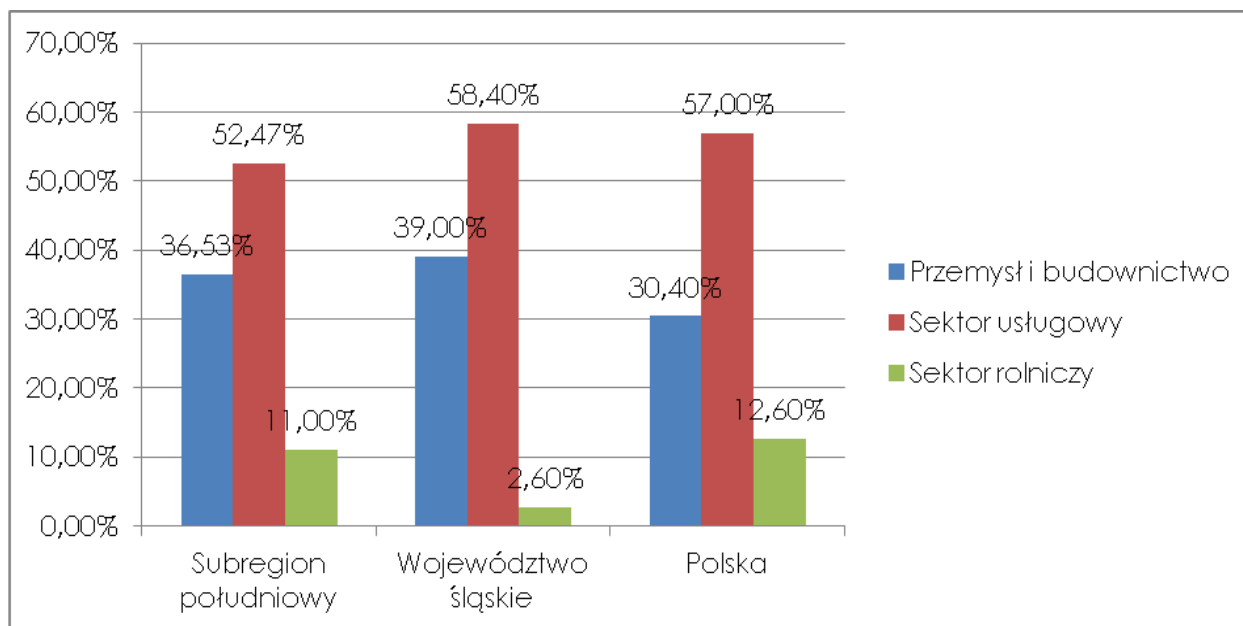
Źródło: Opracowanie własne.

Powyższe dane świadczą, iż problem długotrwałego bezrobocia dotyczy w szczególności powiatu żywieckiego, dlatego też w szczególności na tym terenie niezbędne są działania aktywizacyjne skierowane do osób bezrobotnych. Szczególnie istotne będą zatem działania związane z realizacją programów aktywizacji zawodowej, takich jak: poradnictwo zawodowe, wsparcie psychologiczno-doradcze osób powracających na rynek pracy, szkolenia prowadzące do podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych, wsparcie pracodawców, promocja samo zatrudnienia itp.

Odsetek bezrobotnych pozostających bez pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy daje informację o osobach długotrwale bezrobotnych. Osoby pozostające

na długotrwałym bezrobociu stanowią główny problem z punktu widzenia rynku pracy, gdyż wraz z długością przebywania na bezrobociu zmniejszają się szanse na znalezienie pracy i narasta wykluczenie społeczne i zawodowe. Może to jednocześnie świadczyć o tzw. bezrobociu strukturalnym, wynikającym z niedopasowania podaży siły roboczej i popytu na nią. Należy też zwrócić uwagę, iż osoby krótkotrwale bezrobotne, to zazwyczaj osoby przemieszczające się między różnymi miejscami zatrudnienia, stąd niekoniecznie muszą one stanowić problem z punktu widzenia sytuacji na rynku pracy w subregionie południowym. Odsetek długotrwale bezrobotnych może być również potraktowany jako pośredni miernik sytuacji socjalnej w powiecie (brak aktywności zawodowej, spadek dochodu gospodarstwa domowego, marginalizacja społeczna i zawodowa). W skali gospodarki całego subregionu proporcje zatrudnienia w poszczególnych grupach branż przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3 Struktura zatrudnienia wg sektorów gospodarki

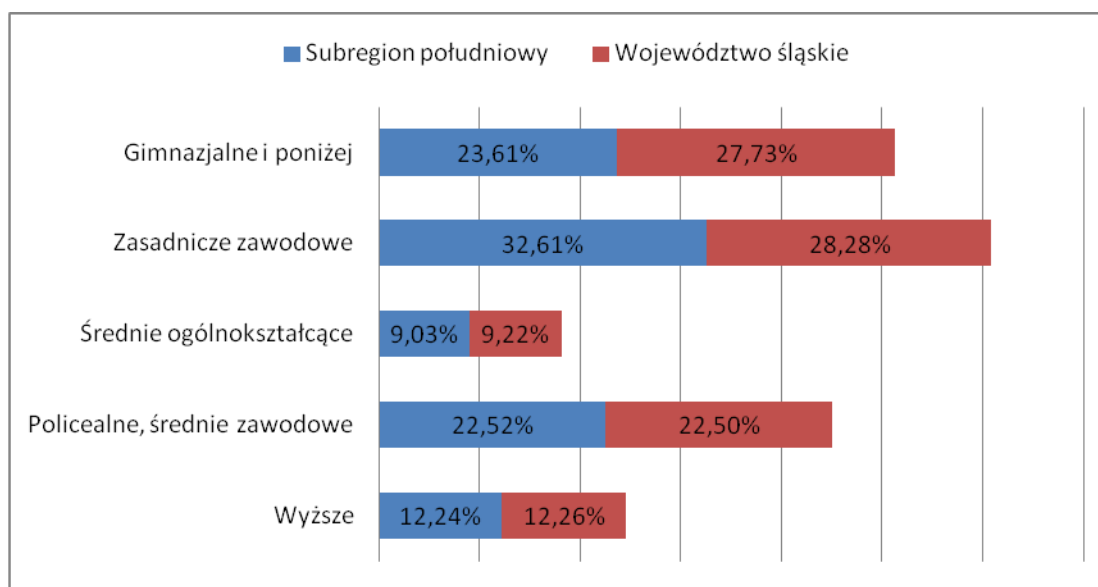

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl

Wśród osób zatrudnionych w subregionie południowym województwa śląskiego, 52,47% osób pracuje w sektorze usługowym, 36,53% w przemyśle i budownictwie oraz 11,0% w sektorze rolniczym. Porównując powyższe dane z danymi dla województwa oraz całego kraju zauważyć można, iż w subregionie

południowym występuje większe znaczenie zatrudnienia w sektorze przemysłowym niż w kraju (różnica 6,13 punktów procentowych), większe znaczenie zatrudnienia w rolnictwie niż w województwie śląskim (różnica 8,4 punktów procentowych) oraz mniejsze znaczenie zatrudnienia w sektorze usługowym, zarówno w stosunku do województwa, jak i kraju.

Wykres 4 Bezrobotni wg wykształcenia w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych.

Powyższy wykres pokazuje, iż największe bezrobocie występowało wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej gimnazjalnego. Wynik ten jest bardzo podobny do danych z terenu całego województwa śląskiego. Z drugiej strony analiza ofert powiatowych urzędów pracy z terenu Bielska-Białej, Żywca oraz Cieszyńska pokazuje, iż najbogatsza oferta pracy skierowana jest do osób z wykształceniem zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej gimnazjalnego.

Analiza ofert pracy i zawodów deficytowych w podziale na poszczególne powiaty subregionu południowego:

Na terenie całego subregionu południowego istnieje dobrze rozwinięta baza turystyczna. Znakomite walory przyrodnicze, krajobrazowe i klimatyczne subregionu wraz z silnie rozwiniętą bazą rekreacyjno-wypoczynkową sprawiają, że turystyka może być uznana za jeden z głównych kierunków rozwoju gospodarczego subregionu

Miasto Bielsko-Biała:

- 38% wszystkich ofert pracy skierowanych było do osób z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym;
- najwięcej ofert pracy skierowanych było do osób w zawodach: robotnik gospodarczy, telemarketer oraz pracownik ochrony fizycznej bez licencji;
- zawody nadwyżkowe: cukiernik, planista produkcyjny, specjalista zastosowań informatyki, ekonomista, nauczyciel języka polskiego, specjalista do spraw finansów;
- zawody deficytowe: sprzedawca w branży mięsnej, asystent osoby niepełnosprawnej, technik prac biurowych, pracownik ochrony fizycznej I stopnia, sortowacz surowców wtórnych, kurier, technolog robot wykończeniowych w budownictwie, spawacz metodą TIG, monter rusztowań, brukarz;
- zawody zrównoważone: dekarz, kierowca samochodu dostawczego oraz kasjer handlowy.

Powiat bielski:

- najwięcej ofert pracy zgłoszono dla osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 49,8%;
- największa liczba ofert skierowana była do osób w zawodzie: górnik eksploatacji podziemnej (195 ofert), robotnik gospodarczy (109 ofert), kontroler jakości wyrobów mechanicznych (61 ofert) czy pakowacz (50 ofert);

- zawody deficytowe: technolog robot wykończeniowych w budownictwie, kierowca ciągnika siodłowego, sprzedawca w branży spożywczej, sprzedawca w branży mięsnej, tokarz/frezer obrabiarek sterowanych numerycznie, operator ładowarki, brukarz, operator maszyn i urządzeń do przeróbki mechanicznej węgla, elektryk, spawacz metodą MAG;
- zawody nadwyżkowe: cukiernik, kasjer handlowy, mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych oraz sprzedawca;
- zawody, które wykazywały równowagę to specjalista kontroli jakości czy specjalista technologii żywności.

Powiat cieszyński:

- Najwięcej ofert pracy w 2012 r. wpłynęło na stanowisko sprzedawcy, dużym zapotrzebowaniem wśród pracodawców charakteryzowało się także stanowisko robotnika gospodarczego;
- pojedyncze oferty pracy dotyczyły stanowisk wysokokwalifikowanych oraz specjalistycznych. Pracodawcy poszukują również osób z doświadczeniem w różnych branżach i z wyższym wykształceniem;
- zidentyfikowane zawody deficytowe na terenie powiatu to: pracownik ochrony fizycznej, operator wtryskarki, kierowcy samochodów ciężarowych, spawacze metodą MAG, operatorzy maszyn.

Powiat żywiecki:

- oferty pracy najczęściej skierowane były do osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, ponadto osoby z powyższym poziomem wykształcenia posiadają wyuczony zawód oraz doświadczenie zdobyte podczas praktyk zawodowych, co zwiększa ich szansę na znalezienia zatrudnienia;
- zgłoszone miejsca pracy skierowane były przede wszystkim do osób w zawodach: krawcowa, sprzedawca, kierowca kat. C+E, mechanik samochodowy, pracownik ogólnobudowlany, magazynier z obsługą wózka widłowego, pracownik fizyczny;

- zawody deficytowe: Spawacz metodą MAG, operator zautomatyzowanej linii produkcyjnej w przemyśle elektromaszynowym, elektromechanik, opiekun medyczny, sprzedawca w branży przemysłowej, monter instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych, tokarz/frezer, elektryk, malarz budowlany, spawacz ręczny gazowy, inżynier budownictwa.

Pomimo dużej liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy, posiadających wykształcenie umożliwiające im podjęcie zatrudnienia w powyższym zawodzie, pracodawcy napotykają na liczne problemy związane m.in. z faktem, iż część z tych osób, które zarejestrowały się przed laty, nie podnosi swoich kwalifikacji i tym samym nie dostosowuje ich do zachodzących na rynku zmian. Niezbędne są zatem działania związane z realizacją programów aktywizacji zawodowej, w szczególności poradnictwo zawodowe, wsparcie psychologiczno-doradcze oraz szkolenia prowadzące do podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych.

Edukacja

W subregionie południowym województwa śląskiego w roku szkolnym 2012-2013 funkcjonowały 532 szkoły, w tym szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne i policealne (uwzględniając szkoły specjalne, szkoły specjalne przysposabiające do pracy i szkoły dla dorosłych), co stanowiło około 16% ogółu szkół w województwie śląskim.

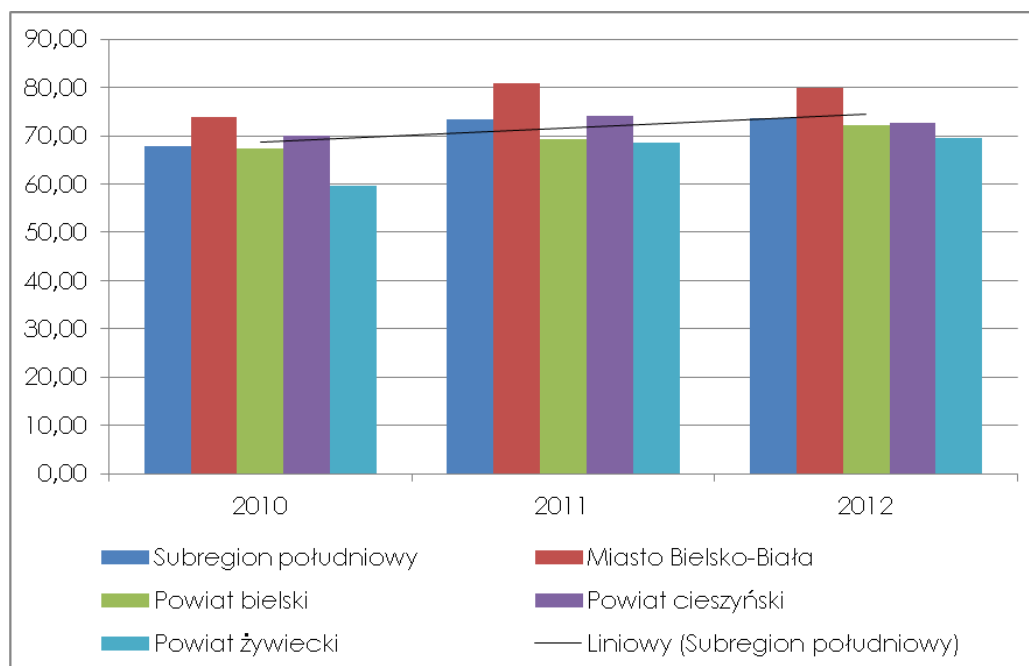
W 2013 r. do egzaminu maturalnego przystąpiło 5 726 uczniów (zarówno licea ogólnokształcące jak i ponadgimnazjalne szkoły zawodowe), 88,26% z nich zdało egzamin dojrzałości. Na terenie subregionu południowego w roku szkolnym 2012-2013 funkcjonowało łącznie 226 szkół podstawowych, 140 szkół gimnazjalnych oraz 166 szkół ponadgimnazjalnych.

**Tabela 11 Wychowanie przedszkolne na terenie subregionu południowego
(przedszkola publiczne i prywatne)**

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
Subregion południowy			
Przedszkola	231	238	248
Miejsca w przedszkolach	18 073	19 005	20 491
Dzieci w przedszkolach	17 576	18 823	20 243
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	67,8%	73,3%	73,7%
Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	-	-	64,50%
Miasto Bielsko-Biała			
Przedszkola	54	59	62
Miejsca w przedszkolach	4 763	5 140	5 453
Dzieci w przedszkolach	4 437	4 715	5 150
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	73,8%	80,9%	80%
Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	-	-	71,93%
Powiat bielski			
Przedszkola	51	51	55
Miejsca w przedszkolach	4 422	4 601	5 167
Dzieci w przedszkolach	4 387	4 640	5 154
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	67,4%	69,2%	72,2%
Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	-	-	61,94%
Powiat cieszyński			
Przedszkola	64	66	66
Miejsca w przedszkolach	4 884	5 081	5 246
Dzieci w przedszkolach	4 738	4 956	5 210
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	70,0%	74,1%	72,6%
Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	-	-	61,48%
Powiat żywiecki			
Przedszkola	57	59	64
Miejsca w przedszkolach	3 627	3 870	4 203
Dzieci w przedszkolach	3 736	4 077	4 387
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	59,6%	68,6%	69,5%
Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	-	-	55,92%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl

Wykres 5 Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie subregionu południowego wraz z prognozowaną linią trendu

Źródło: Opracowanie własne.

Pomimo tego, iż poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej w subregionie południowym wzrasta z roku na rok, jest jeszcze spory dystans do nadrobienia, aby osiągnąć zakładany w programach rządowych poziom 90% dzieci w wieku 3-5 lat, które miałyby być objęte edukacją przedszkolną w roku 2020.

W miastach stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej jest wyższy niż na obszarach wiejskich. Dzieje się to dlatego, że często rodzice dzieci mieszkających w mniejszych miejscowościach i wsiach nie chcą zbyt wcześnie wysyłać dzieci do przedszkoli (czynniki kulturowe, pomoc dziadków, itp.). Liczba dzieci, które z różnych względów nie uczęszczają do przedszkola, w tym dzieci w wieku 3-4 lat, jest znacznie wyższa w miastach niż na obszarach wiejskich. Przykładowo w Bielsku – Białej w 2012 r. aż 1065 dzieci w wieku 3-4 lat nie zostało objętych edukacją przedszkolną (mimo, iż stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej w tej grupie wiekowej jest wyższy niż średnia w regionie).

Działania z zakresu edukacji przedszkolnej, planowane do realizacji w subregionie południowym, wynikają z potrzeb zdiagnozowanych w subregionie i zmierzają do upowszechnienia edukacji przedszkolnej na słabiej rozwiniętych

obszarach, w tym obszarach wiejskich oraz wspierania dostępności na obszarach miejskich, w tym aglomeracjach.

Z uwagi na powyższe, cały obszar subregionu południowego zaliczono do tzw. obszarów „białych plam” w zakresie stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej, dlatego też wszelka interwencja w zakresie zwiększania liczby miejsc w przedszkolach jest w pełni uzasadniona.

Obowiązki osób aktywnych zawodowo powodują, iż nie mają one wystarczająco dużo czasu, aby poświęcić go na czynności wychowawcze i edukacyjne wobec swoich dzieci. Z drugiej strony istotne jest również zapewnienie miejsc w przedszkolach dla dzieci osób niepracujących oraz miejsc w rejonach o niskim stopniu edukacji przedszkolnej, celem zapewnienia równych szans rozwojowych. W tym celu, bardzo istotne staje się zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług wychowania przedszkolnego. Dostrzega się bowiem, jak ważna jest wczesna stymulacja i organizowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi oraz docenia się wpływ wczesnej edukacji na późniejsze osiągnięcia dziecka. Wiek przedszkolny jest momentem, kiedy najskuteczniej i najłatwiej jest niwelować różnice wynikające z wpływu środowiska rodzinnego.

Wiele czynników społecznych i ekonomicznych ma wpływ na rozwój psychiczny dziecka i jego szanse powodzenia w szkole. Przedszkole wyposaża dzieci w szeroki zestaw umiejętności, które ułatwiają im uczenie się i korzystanie z różnorodnych możliwości edukacyjnych oferowanych przez szkoły podstawowe i średnie. Im lepiej wyposażone są dzieci w momencie startu, tym efektywniejsza będzie edukacja w szkole. Inwestycje w efektywne i wysokiej jakości programy przedszkolne dla dzieci, które w innym przypadku nie byłyby pod tym względem odpowiednio przygotowane do nauki w szkole, działają jak „dźwignia finansowa”, z wielokrotnością inwestycje w system szkolny. Dlatego też w subregionie południowym, niezbędne są dalsze inwestycje w edukację przedszkolną w zakresie adaptacji pomieszczeń oraz doposażenia placówek celem dostosowania do właściwych standardów.

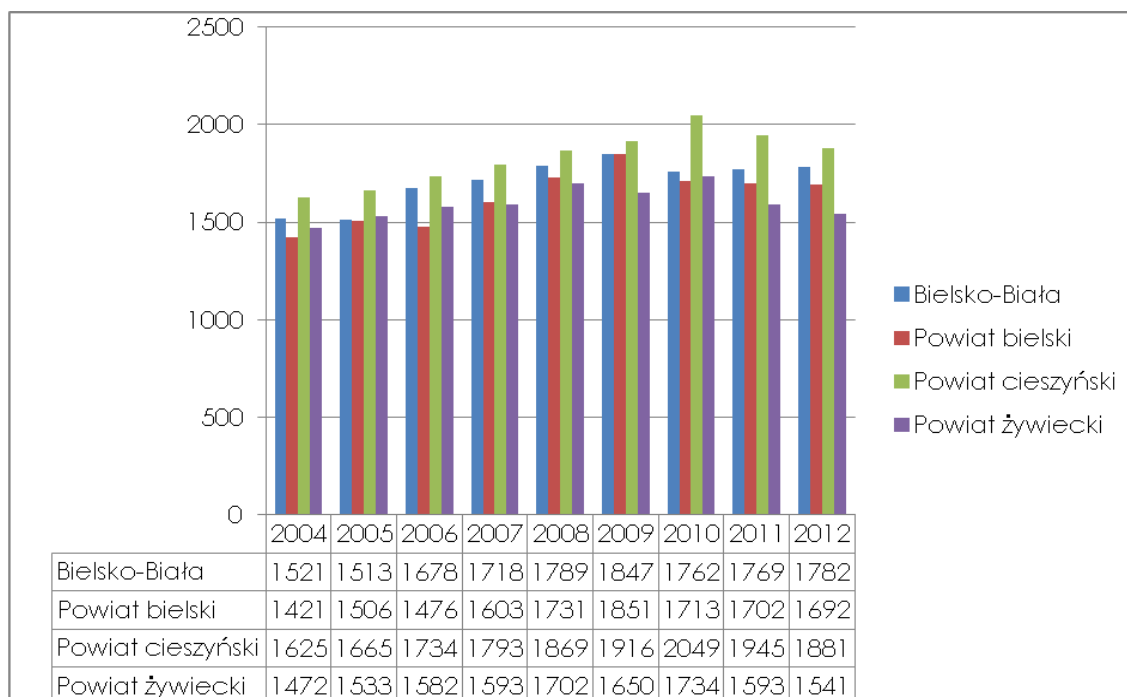
Tabela 12 Stopień upowszechnienia wychowania przedszkolnego w poszczególnych gminach subregionu południowego (dane na 31.12.2012 r.)

JST	Liczba przedszkoli	Miejsca w przedszkolach	Dzieci w przedszkolach	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym
Powiat bielski					
Bestwina	4	393	385	74,9%	69,20 %
Buczkowice	3	340	347	74,1%	63,97 %
Czechowice-Dziedzice	16	1 511	1 494	76,2%	69,99%
Jasienica	9	945	910	74,1%	65,37%
Jaworze	3	236	201	68,4%	59,06%
Kozy	3	285	271	69,0%	57,24%
Porąbka	6	405	448	64,2%	52,83%
Szczyrk	2	154	137	65,1%	56,73%
Wilamowice	5	548	590	70,2%	60,20%
Wilkowice	4	350	371	69,1%	64,86%
Powiat cieszyński					
Brenna	3	185	184	64,3%	50,97%
Cieszyn	17	1 474	1 290	95,1%	89,66%
Chybie	4	371	361	72,9%	60,64%
Dębowiec	4	155	201	80,7%	65,55%
Goleszów	1	257	257	59,0%	53,48%
Hażlach	3	249	255	63,4%	53,61%
Istebna	4	202	220	56,3%	41,57%
Skoczów	10	729	770	61,4%	56,69%
Strumień	7	417	440	69,1%	54,89%
Ustroń	7	579	617	96,7%	95,77%
Wiśła	5	192	183	70,2%	57,44%
Zebrzydowice	1	436	432	66,2%	57,49%
Powiat żywiecki					
Czernichów	3	209	202	79,3%	69,01%
Gilowice	2	132	136	57,3%	44,74%
Jeleśnia	9	400	409	70,6%	62,33%
Koszarawa	2	52	72	98,7%	51,79%
Lipowa	5	258	282	62,0%	44,94%
Łękawica	1	74	74	59,9%	46,23%
Łodygowice	4	265	272	64,0%	53,61%
Milówka	2	151	195	59,6%	45,45%
Radziechowy	5	464	436	65,3%	50,16%

– Wieprz					
Rajcza	5	222	220	79,8%	67,53%
Ślemień	1	130	128	75,8%	63,01%
Świnna	5	283	263	76,5%	69,79%
Ujsoty	1	90	98	66,0%	51,52%
Węgierska Górka	6	497	498	65,2%	49,86%
Żywiec	13	976	1102	76,3%	68,81%

Źródło: Dane GUS – Bank Danych Lokalnych.

Rysunek 7 Liczba urodzeń dzieci w poszczególnych powiatach na przestrzeni lat 2004-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Tabela 13 Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne oraz ponadgimnazjalne w subregionie południowym

Szkoły	Miasto Bielsko-Biała	Powiat bielski	Powiat cieszyński	Powiat żywiecki
Szkoły podstawowe	38	47	67	75
Szkoły gimnazjalne	33	31	34	42
Szkoły ponadgimnazjalne	98	16	54	43

Źródło: Dane GUS – Bank Danych Lokalnych.

Wydatki na oświatę i wychowanie stanowiły 31% wydatków budżetu powiatu żywieckiego, 17% wydatków budżetu powiatu bielskiego, 30% wydatków budżetu powiatu cieszyńskiego oraz 36,4% wydatków budżetu Miasta Bielsko-Biała.

Edukacja zawodowa

Teoretyczna nauka zawodu odbywa się w pracowniach szkolnych. Wymagają one modernizacji z uwagi na ich zużycie oraz postęp technologiczny. W najbliższych latach konieczne jest doposażenie szkół w pracownie komputerowe, zakup programów np. do projektowania, grafiki, zakup nowoczesnych pomocy do pracowni zajęć w zawodach: informatyk, elektronik, elektryk, mechatronik (pracownia pneumatyki). Konieczna jest wymiana wyposażenia w pracowniach gastronomicznych oraz samochodowych. Zakup nowoczesnych urządzeń pomiarowych i elementów budowy pojazdów np.: silniki, skrzynie biegów, systemy elektroniki samochodowej.

Pracownie gastronomiczne wymagają doinwestowania i wymiany wyposażenia zarówno środków trwałych, jak i dużego oraz drobnego sprzęt gastronomicznego, który nie spełnia współczesnych standardów wyposażenia gastronomicznego. Sale wymagają dostosowania do nowej podstawy programowej.

Praktyczna nauka zawodu prowadzona jest na terenie subregionu południowego w następujących lokalizacjach:

- w Bielsku-Białej (w Zespole Szkół Gastronomicznych i Handlowych, Zespole Szkół Ekonomicznych i Zespole Szkół Ogrodniczych). Uczniowie pozostałych szkół odbywają zajęcia praktyczne w Bielskim Centrum Kształcenia Ustawicznego i Praktycznego;
- Czechowicach – Działoszycach (Zespół Szkół Technicznych i Licealnych, Zespół Szkół Specjalnych nr 4; Zespół Szkół „SILESIA”);
- w Cieszynie (Zespół Szkół Ekonomiczno - Gastronomicznych, Zespół Szkół Technicznych i Zespół Szkół Gastronomiczno-Handlowych, Zespół Placówek Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnych, Zespół Szkół Budowlanych, Zespół Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich, Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących);
- w powiecie żywieckim (Powiatowe Centrum Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego przy Zespole Szkół Mechaniczno-Elektrycznych w Żywcu; Zespół Szkół Agrotechnicznych i Ogólnokształcących - Centrum Kształcenia Praktycznego; Zespół Szkół Budowlano-Drzewnych im. Armii Krajowej w Żywcu).

W najbliższym czasie pracownie zajęć praktycznych w Bielsku-Białej muszą być dostosowane do standardów opisanych w „Podstawie programowej kształcenia w zawodach” w następujących kwalifikacjach: prowadzenie prac renowatorskich elementów architektury, użytkowanie obrabiarek skrawających, montaż i konserwacja maszyn i urządzeń elektrycznych, diagnozowanie i naprawa podzespołów i zespołów pojazdów samochodowych, wykonywanie zabiegów kosmetycznych ciała, dłoni i stóp, organizacja żywienia i usług gastronomicznych, montaż i konserwacja maszyn i urządzeń elektrycznych.

W powiecie bielskim, pracownie do nauki zawodu są wyposażone w sprzęt audiowizualny oraz komputerowy. Jednakże jest to sprzęt przestarzały, który wymaga wymiany. Komputery posiadają zainstalowany system operacyjny Windows XP oraz Pakiet Biurowy MS Office 2003. System ten nie jest już wspierany przez firmę Microsoft oraz nie daje on możliwości uruchamiania większości nowych programów. Posiadany sprzęt komputerowy w większości nie pozwala na korzystanie

z oprogramowania graficznego (Corel, Photoshop, AutoCad) – dla zawodów: technik organizacji reklamy i technik budownictwa. Realizacja podstawy programowej dla zawodu technik informatyk wymaga prowadzenia zajęć z montażu i demontażu komputerów nie starszych niż 3 lata. W przypadku pracowni elektrycznej i elektrotechnicznej, posiadane przez szkołę pomoce dydaktyczne zostały wyprodukowane w latach od 1965 do 1986. W związku z możliwościami, jakie proponuje obecny rynek sprzętu multimedialnego, konieczne jest doposażenie pracowni językowych w nowoczesny sprzęt multimedialny np. tablice interaktywne.

W powiecie cieszyńskim konieczne jest doposażenie szkół w nowe komputery oraz oprogramowania np. Fidelio, Corel do projektowania i obróbki graficznej, zakup nowoczesnych pomocy, różnego rodzaju urządzeń obsługujących sprzęt sieciowy (serwer, routery, punkty dostępowe sieci bezprzewodowej, switchy, patchpanele i zestawy narzędzi monterskich) do pracowni zajęć w zawodach: informatyk, teleinformatyk, elektronik, elektryk, mechatroniki.

W powiecie żywieckim koniecznym jest doposażenie pracowni dydaktycznych w specjalistyczne sprzęty (odpowiednio wyposażone laboratoria i pracownie), niezbędne do nabycia umiejętności zawodowych, celem stworzenia optymalnych warunków zapewniających pełną realizację zadań dydaktyczno-wychowawczych we wszystkich typach szkół wchodzących w skład placówek oświatowych powiatu.

Analizując rynek pracy (ranking zawodów deficytowych), szczególnie ważna jest interwencja w szkolnictwo zawodowe. Dane Powiatowych Urzędów Pracy wskazują, iż do najbardziej deficytowych zawodów należą m.in.:

- Miasto Bielsko-Biała: sprzedawca w branży mięsnej, asystent osoby niepełnosprawnej, technik prac biurowych, pracownik ochrony fizycznej I stopnia, sortowacz surowców wtórnych, kurier, technolog robot wykończeniowych w budownictwie, spawacz metodą TIG, monter rusztowań, brukarz;
- Powiat bielski: technolog robot wykończeniowych w budownictwie, kierowca ciągnika siodłowego, sprzedawca w branży spożywczej, sprzedawca w branży mięsnej, tokarz/frezer obrabiarek sterowanych

numerycznie, operator ładowarki, brukarz; operator maszyn i urządzeń do przeróbki mechanicznej węgla, elektryk, spawacz metodą MAG;

- Powiat cieszyński: pracownik ochrony fizycznej, operator wtryskarki, kierowcy samochodów ciężarowych, spawacze metodą MAG, operatorzy maszyn;
- Powiat żywiecki: spawacz metodą MAG, operator zautomatyzowanej linii produkcyjnej w przemyśle elektromaszynowym, elektromechanik, opiekun medyczny, sprzedawca w branży przemysłowej, monter instalacji wentylacyjnych i klimatyzacyjnych, tokarz/frezer, elektryk, malarz budowlany, spawacz ręczny gazowy, inżynier budownictwa.

Zdrowie i pomoc społeczna

W subregionie południowym na koniec 2013 r. funkcjonowało łącznie 425 placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (6 przychodni na 10 tys. ludności), w tym 31 publicznych oraz 394 niepublicznych. Na jedno łóżko w szpitalach ogólnych przypadało 165 osób. Łącznie w szpitalach ogólnych znajdowało się 4 015 łóżek.

Porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone w 2013 r. na jednego mieszkańca:

- subregion południowy – 4,19;
- województwo śląskie – 4,18;
- miasto Bielsko-Biała – 4,51;
- powiat bielski – 4,09;
- powiat cieszyński – 4,25;
- powiat żywiecki – 3,61.

Do najważniejszych szpitali subregionu południowego województwa śląskiego zaliczyć należy:

- Szpital Wojewódzki w Bielsku-Białej – jest obecnie największym i najbardziej nowoczesnym szpitalem w południowym regionie Polski. Posiada on w swojej strukturze:
 - 18 oddziałów szpitalnych,
 - stację dializ posiadającą 18 stanowisk dializacyjnych,
 - blok operacyjny stanowiący zaplecze dla bazy łóżkowej szpitala; blok wyposażony jest w nawiew laminarny i klimatyzację oraz składa się z 6 sal operacyjnych spełniających nowoczesne standardy wyposażenia,
 - oddział ginekologiczno-położniczy,
 - nowoczesny oddział ratunkowy,
 - 24 poradnie specjalistyczne.
- Beskidzkie Centrum Onkologii – Szpital Miejski im. Jana Pawła II w Bielsku-Białej,
- Szpital Pediatryczny w Bielsku-Białej (wykonywanie świadczeń zdrowotnych w formie stacjonarnej i ambulatoryjnej dla dzieci),
- Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Cieszynie,
- Centrum Pulmonologii i Torakochirurgii w Bystrej – jest ośrodkiem o wieloletniej tradycji i ogromnym doświadczeniu w zakresie wykrywania i leczenia chorób płuc; dzięki swym pionierskim osiągnięciom w zakresie chirurgicznego leczenia nowotworów klatki piersiowej, szpital stał się jednym z wiodących ośrodków torakochirurgicznych w Polsce,
- Szpital Kolejowy w Wilkowicach Bystrej (wykonywanie usług medycznych w zakresie 6 specjalizacji: neurologii i neurochirurgii, chorób wewnętrznych, kardiologii i kardiochirurgii, pulmonologii, opieki nad seniorami i osobami przewlekle chorymi i rehabilitacji),
- Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Żywcu,
- Śląski Szpital Reumatologiczno-Rehabilitacyjny w Ustroniu.

Przeciętna długość trwania życia mieszkańców subregionu południowego województwa śląskiego dla mężczyzn wynosi 73 lata, a kobiet 80 lat. Najczęstszymi przyczynami zgonów w województwie śląskim, a tym samym na terenie subregionu południowego są choroby układu krążenia (44,2%) oraz nowotwory (26,3%). Polska jest krajem o średniej zapadalności i wysokiej umieralności na nowotwory. Na tym tle

sytuacja w województwie śląskim wygląda niekorzystnie. Od 2003 r. rośnie tu liczba przypadków nowotworów złośliwych. Zgony wskutek chorób nowotworowych w populacji województwa śląskiego odnotowywane są z częstością podobną, jak dla pozostałej części kraju.

Z uwagi na powyższe, niezbędne są inwestycje w zakresie unowocześniania oddziałów onkologicznych oraz oddziałów chorób serca. Najważniejsze cele to zabezpieczenie potrzeb subregionu, zabezpieczenie kadr medycznych o odpowiednich kwalifikacjach, podnoszenie jakości usług oraz zwiększenie efektywności placówek medycznych.

Specjalizacje wymagające dalszego rozwoju, to przede wszystkim:

- onkologia,
- chirurgia onkologiczna,
- chirurgia,
- chirurgia naczyniowa,
- rehabilitacja kardiologiczna,
- rehabilitacja neurologiczna.

Pomoc społeczna

W 2013 r. ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało łącznie 13 403 gospodarstw domowych, w których zamieszkiwało 36 086 osób, co stanowi około 5,4 % ludności subregionu ogółem. 15 404 rodzin otrzymało zasiłki rodzinne dotyczące 30 999 dzieci.

Tabela 14 Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w 2013 r.

Kwota świadczeń rodzinnych	102 491 000zł
Kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	60 276 000zł
Kwota zasiłków pielęgnacyjnych	23 585 000zł

Źródło: www.stat.gov.pl

Tabela 15 Świadczenia pomocy społecznej w 2013 r. w podziale na poszczególne gminy.

Jednostka samorządu terytorialnego	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem
Miasto Bielsko-Biała	2581	6075	3,5%
Powiat bielski			
Bestwina	184	534	4,8%
Buczkowice	179	472	4,3%
Czechowice-Dziedzice	804	2 035	4,6%
Jasienica	296	829	3,6%
Jaworze	126	303	4,4%
Kozy	292	724	5,8%
Porąbka	336	810	5,3%
Szczyrk	160	392	6,8%
Wilamowice	295	816	4,9%
Wilkowice	226	597	4,5%
Powiat cieszyński			
Brenna	320	969	8,9%
Cieszyn	843	1 833	5,1%
Chybie	186	532	5,6%
Dębowiec	118	409	7,2%
Goleszów	199	463	3,6%
Hażlach	131	345	3,3%
Istebna	333	1 294	10,9%
Skoczów	527	1 428	5,3%
Strumień	333	873	6,8%
Ustroń	266	709	4,4%
Wiśła	354	848	7,5%
Zebrzydowice	269	719	5,5%
Powiat żywiecki			
Czernichów	143	402	6,0%
Gilowice	135	433	7,1%

Jeleśnia	397	1 198	8,9%
Koszarawa	68	214	8,8%
Lipowa	202	653	6,3%
Łękawica	193	529	11,9%
Łodygowice	145	350	2,5%
Milówka	360	1 067	10,6%
Radziechowy – Wieprz	252	873	6,7%
Rajcza	342	1 105	12,2%
Ślemień	71	209	5,9%
Świnna	188	647	8,0%
Ujszoły	199	608	13,0%
Węgierska Górka	552	1 639	10,8%
Żywiec	798	2 151	6,7%

Źródło: www.stat.gov.pl

Analiza powyższych danych wskazuje, iż najwyższy odsetek rodzin ubogich w relacji do mieszkańców danej gminy znajduje się w powiecie żywieckim oraz cieszyńskim, tj. w gminach: Rajcza, Węgierska Górka, Łękawica, Ujszoły oraz Brenna. Biorąc pod uwagę wartości bezwzględne, największa liczba osób korzystająca z pomocy społecznej (powyżej 1 tys.) znajduje się w Bielsku-Białej, Czechowicach-Dziedzicach, Cieszynie, Węgierskiej Górze, Żywcu, Skoczowie, Istebnej, Brennej, Jeleśni oraz Rajczy.

W dłuższej perspektywie czasowej, brak zatrudnienia prowadzi do wykluczenia społecznego, które utożsamiane jest przede wszystkim z ubóstwem i biedą. Osoby i rodziny, w których występuje problem długotrwałego bezrobocia, uzależniają się od korzystania z pomocy społecznej, a w konsekwencji tracą umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach, przyjmują postawę bierności i coraz bardziej oddalają się od rynku pracy.

Jedną z głównych przyczyn ubóstwa w subregionie południowym jest: bezrobocie, niepełnosprawność, występowanie rodzin dysfunkcyjnych i problemowych (rodziny niepełne, wielodzietne, rodziny objęte problemami patologicznymi), niedobory społeczne usamodzielnianych wychowanków placówek

opiekuńczo-wychowawczych, problemy alkoholowe, problemy życia rodzinnego w rodzinach niepełnych, długotrwała lub ciężka choroba.

Wyrazem postępującego procesu dezorganizacji podstawowej grupy społecznej jaką jest rodzina, jest wzrost liczby środowisk, które można nazwać dysfunkcyjnymi, do powstania których doprowadza brak realizacji funkcji, które są określone i oczekiwane przez społeczeństwo. Innym rodzajem tej grupy, jest rodzina dotknięta problemem społecznym, np. bezrobociem, uzależnieniem. W rzeczywistości społecznej mamy jeszcze do czynienia z kolejnym typem rodziny, a mianowicie rodziny patologiczne. Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka. Składa się na nie: struktura rodziny, atmosfera wychowawcza w domu, poziom wykształcenia rodziców, sytuacja materialna i zdrowotna. Bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego przejawiającego się trudnościami we własnym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny. Objawia się to poprzez problemy w wypełnianiu ról rodzicielskich i problemy wychowawcze związane z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych. Wszelka pomoc w takim wypadku powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych. Organizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży związane jest z zadaniami wychowawczymi, takimi jak: wychowanie społeczne, estetyczne i rekreacyjne. Społeczny charakter czasu wolnego mają wytwory pracy człowieka, korzystającego z wytworów pracy innych ludzi. Dlatego wychowanie społeczne powinno utrwalać więzi z najbliższym środowiskiem, sprzyjając kształtowaniu się form zachowania, zainteresowań, postaw opartych na wzorach z najbliższego otoczenia.

Do najważniejszych grup społecznych zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem zaliczyć można:

- bezrobotnych do 25 roku życia,
- bezrobotne kobiety,

- osoby długotrwale bezrobotne,
- bezrobotnych powyżej 50 roku życia,
- osoby bez kwalifikacji zawodowych,
- osoby bez doświadczenia zawodowego,
- osoby samotnie wychowujące dziecko,
- osoby niepełnosprawne,
- osoby ciężko chore,
- rodziny objęte problemami patologicznymi.

Rewitalizacja

Obszary wymagające rewitalizacji społeczno-gospodarczej, zgodnie z zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, charakteryzują się m.in. następującymi tendencjami i cechami:

- spadek liczby ludności,
- słaba dynamika miejsc pracy,
- niska przedsiębiorczość,
- bezrobocie,
- ubóstwo,
- wykluczenie społeczne,
- specyficzne trendy demograficzne np. starzenie się społeczności lokalnej, rozpad więzi rodzinnych,
- stagnacja na rynku nieruchomości – postrzeganie obszaru jako nieatrakcyjnego,
- wysoki poziom przestępczości,
- niska aktywność organizacji pozarządowych,
- niska aktywność mieszkańców mierzona udziałem w wyborach,
- problem uzależnienia społeczności od alkoholu, narkotyków,
- przemoc domowa,
- znaczący odsetek mniejszości narodowych (napięcia między ludnością napływową a miejscową),
- słabe wykształcenie mieszkańców,
- zdegradowany stan budynków mieszkalnych.

Rewitalizację należy zatem postrzegać jako proces kompleksowy obejmujący rewitalizację społeczną, gospodarczą, fizyczną, kulturalną i środowiskową.

Miasto Bielsko-Biała – działania rewitalizacyjne mają już w Bielsku-Białej swoją historię. Miasto należy do prekursorów programowania rewitalizacji – było jednym z pierwszych w Polsce, które po restytucji samorządności w 1989 r. podjęło wysiłek zaplanowania i wdrożenia zintegrowanych działań, mających na celu rewitalizację zdegradowanych, a niezmiernie cennych przestrzeni bielskiej Starówki. Przyjęta w dniu 18 czerwca 1998 r. przez Radę Miejską w Bielsku Białej Strategia Rewitalizacji Bielskiej Starówki [Uchwała LXIII/848/98] była – obok podobnych planów w Dzierżoniowie, Szczecinie, Sopocie i Bytomiu – pierwszym długofalowo zaplanowanym procesem regeneracji miejskiego środowiska, kształtowanym przez lokalne, municypalne władze z udziałem partnerów. Pierwszym zrealizowanym przedsięwzięciem była reorganizacja przestrzena i zagospodarowanie placu św. Mikołaja. Po pierwszym etapie realizacji i zebraniu wielu cennych doświadczeń w rewitalizacji, Strategia zastąpiona została Programem Rewitalizacji, którego opracowanie i przyjęcie 6 lipca 2004 r. związane było również z oczekiwanym finansowym wsparciem dla renowacji pochodzącym ze środków pomocowych Unii Europejskiej.

Obszar wymagający rewitalizacji:

I STREFA – to strefa szczególna w strukturze społeczno-przestrzennej miasta, obejmuje bowiem śródmieście Bielska i Białej, zatem centrum połączonego miasta, wraz z jego historyczną otuliną zabytkowej zabudowy. Trzeba zauważyć, że jest to również przestrzeń lokalizacji zakładów przemysłowych, przez co nie wykorzystuje właściwie unikalnego, centralnego położenia w mieście, a przez to aglomeracji Bielska-Białej. Strefę tą charakteryzuje różnorodność i przeciwstawność uwarunkowań, które z jednej strony grożą pogłębieniem marginalizacji i społeczno-gospodarczym kryzysem, z drugiej mogą stymulować rozwój miasta – o ile zostaną właściwie wykorzystane. Gęsta tkanka centralnej części miasta, jest przecięta trasą drogową, o szerokości 2 x 2 pasy ruchu (ul. 3-go maja), która skutecznie oddziela od siebie oba te śródmieścia. Walory kulturowe i komercyjne, zdeponowane

w I strefie, w tym również utrzymująca się a nawet rosnąca kumulacja instytucji kultury, oświaty, administracji i podmiotów gospodarczych stwarza niekwestionowane, choć wymagające odpowiedniego wsparcia środkami publicznymi, szanse rozwoju. W strefie I położone jest osiedle dotknięte najgłębiej zjawiskiem kryzysu – skumulowanym oddziaływaniom i nakładaniu się różnorodnych negatywnych cech i zjawisk określanych jako degradacja (regres): Śródmieście-Bielsko.

Biorąc pod uwagę:

- sparametryzowany stopień degradacji,
- utrwalające się rozwarstwianie społeczne,
- negatywne nasilające się trendy demograficzne,
- zaawansowanie i rezultaty dotychczasowych działań rewitalizacyjnych,
- współwystępowanie szans rozwojowych i zagrożeń, związanych z marginalizacją przestrzeni i społeczności lokalnej,
- ponadlokalne znaczenie dla aglomeracji miasta i subregionu południowego,
- kulturowe wartości i znaczenie dla tożsamości miasta,

w strefie I Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich (PROM), należy za priorytet uznać rewitalizację Osiedla Śródmieście – Bielsko. Powierzchnia I Strefy PROM: 187 ha, obecne zaludnienie 20 100 (2011) stan wg poprzedniej wersji PROM: 23 900, ubytek: 3 800, wskaźnik depopulacji 2006-2011: 20,3 osoby/ha.

II STREFA – to strefa obejmująca fragment struktury społeczno-przestrzennej miasta, w którym występują z nasileniem zjawiska degradacji specyficzne dla powojennych osiedli mieszkaniowych albo dla przemysłowych nieużytków, występujących samoistnie lub w powiązaniu z wielorodzinną zabudową. W strefie tej istnieją (lub nasilają się) problemy typowe dla monofunkcyjnej zabudowy mieszkaniowej (sypialnie miejskie), które wymagają interwencji, o różnym charakterze (integracja społeczna, modernizacja zasobu mieszkaniowego, walka z patologiami społecznymi, przekształcenie przestrzeni publicznych i wprowadzenie nowych elementów o terapeutycznym/korygującym znaczeniu: np. placów zabaw, boisk,

likwidacji barier dla niepełnosprawnych, wyrównywaniem szans grup zmarginalizowanych, przyciąganie przedsiębiorców i tworzenie miejsc pracy). W strefie tej występują również zjawiska wynikające z uciążliwej działalności gospodarczej albo zagrożeń (dysfunkcji), które niesie długotrwałe nieużytkowanie obiektów/terenów przemysłowych (stąd ważnym elementem rewitalizacji powinno być wywołanie transformacji terenów przemysłowych – adaptacja budynków/terenów dla wytwórczości lub usług).

Powierzchnia II Strefy PROM: 767 ha, obecne zaludnienie ok. 69 500 (2011) stan wg poprzedniej wersji PROM: 73 800, ubytek: 4 300; wskaźnik depopulacji 2006-2011: 5,6 osoby/ha.

Obszar wyznaczony do rewitalizacji w ramach PROM 2007-2013 – obejmuje 954 ha. W ramach PROM 2014 – 2020 (prace nad dokumentem trwają) do ww. obszaru ma dołączyć Osiedle Wapienica (powierzchnia 2 588,56 ha).

Tabela 16. Diagnoza działań rewitalizacyjnych na terenie miasta Bielska-Białej.

Dotychczasowe nakłady gminy na rewitalizację	Główne potrzeby w zakresie rewitalizacji – cel na jaki zostaną zagospodarowane poszczególne obiekty itd.
Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich w Bielsku Białej wdrożony w roku 2005 ustalał realizację 98 projektów, w tym 65 projektów „realizujących działania przestrzenne” 13 projektów „realizujących działania gospodarcze” oraz 20 projektów „realizujących działania społeczne”. Ramowy plan finansowy ujęty w PROM, prelimitował wydatki w dwóch interwałach: 2005-2006 i 2007-2013, adekwatnie do cykli budżetowania Unii Europejskiej, przewidując, że łączny koszt realizacji wszystkich 11 projektów wyniesie 269mln złotych [koszty kwalifikowane do funduszy UE miały do 2006 wynosić: 157,1mln, a w latach 2007-2013: 105,26mln].	Celem działań jest rozwój i wzmocnienie spójności społecznej, poprzez podejmowanie przedsięwzięć odpowiadających kompleksowo na potrzeby osób wykluczonych w zakresie ich aktywizacji zawodowej i społecznej, a także budowanie aktywności społecznej i ekonomicznej zmarginalizowanych, wieloprogowych społeczności lokalnych, w szczególności na obszarach wymagających rewitalizacji. Obiekty planowane do zagospodarowania: 1. Budynek przy ul. Wzgórze 14 - Miejskie Centrum Usług Społecznościowych. 2. Budynek Bielskiego Centrum Kultury – Centrum Aktywności Twórczej Rodzin. 3. Siłownie zewnętrzne, place zabaw (w tym integracyjne place zabaw) itp. Infrastruktura społeczna ułatwiająca dostęp do usług rekreacyjnych, Punkty Animacja Społecznej. 4. Zdegradowane budynki w Bielsku-Białej - mieszkania socjalne, wspomagane, chronione.

Źródło: dane UM Bielsko-Biała.

Powiat bielski, a zwłaszcza jego północna część, jako obszar działalności przemysłowej w procesie przekształceń, wymaga wdrażania kompleksowych rozwiązań w zakresie tworzenia warunków dla rozwoju podmiotów gospodarczych i rewitalizacji społecznej. Obszary wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych w powiecie bielskim obejmują w pierwszej kolejności tereny gmin: Czechowice-Dziedzice, Jaworze, Kozy, Porąbkę, Wilamowice oraz Bestwinę, stanowiące tzw. północną oś powiatu. Na obszarze powiatu tereny zdewastowane, wymagające rekultywacji, zajmują ponad 240 ha, w tym:

- Czechowice-Dziedzice – 178 ha,
- Bestwina – 20 ha,
- Jasienica – 6,22 ha,
- Kozy – 30 ha,
- Porąbka – 6,0 ha,
- Jaworze – 0,03 ha.

Dane o gruntach zdewastowanych dotyczą gruntów, które utraciły wartości użytkowe oraz takich, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych, zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej. Na terenie powiatu bielskiego są to przede wszystkim obszary przemysłowe (w zdecydowanej większości pogórnice), wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji dla nowych form aktywności gospodarczej, rozwoju innowacji i nowych technologii oraz obszary pod funkcje usługowe wymagające rewaloryzacji, sanacji i modernizacji struktury.

Na obszarze wspomnianych gmin w dużym nasileniu występują wszystkie zjawiska, przesądzające o konieczności podjęcia działań rewitalizacyjnych, takie jak duża intensywność w korzystaniu z pomocy społecznej, zwłaszcza z uwagi na problem biedy, stosunkowo wysokie bezrobocie i przestępczość, niska przedsiębiorczość mieszkańców oraz wysoki udział zatrudnionych w tradycyjnych sektorach gospodarki. Zjawiska te w różnym nasileniu występują również w pozostałej części powiatu, jednak na tym terenie nasileniu jednego z nich nie towarzyszy nasilenie pozostałych. Za objęciem wytypowanych obszarów Lokalnym Programem

Rewitalizacji przemawia również fakt, że tu właśnie skoncentrowane są występujące w powiecie bielskim tereny zdewastowane i zdegradowane, które celem przywrócenia im funkcji gospodarczych, wymagają kompleksowych działań rewitalizacyjnych i rekultywacyjnych.

Tabela 17. Diagnoza działań rewitalizacyjnych na terenie powiatu bielskiego.

Lp.	Jednostka samorządu terytorialnego	Obszar terenów wymagających rewitalizacji [ha]	Dotychczasowe nakłady gminy na rewitalizację	Główne potrzeby w zakresie rewitalizacji – cel na jaki zostaną zagospodarowane poszczególne obiekty itd.
1	Bestwina	20 ha	3,3 mln zł	Turystyka, rekreacja
2	Czechowice-Dziedzice	178 ha, w tym: obszar rewitalizacji zabudowy w centrum miasta (ok. 13 ha), obszar rewitalizacji zabytkowego zespołu pałacowo - podworskiego w rejonie Pałacu Kotulińskich (ok. 27 ha), obszar rewitalizacji zabytkowej kolonii górniczej Żebracze (ok. 5 ha), obszary rewitalizacji osiedli wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej (łącznie ok. 133 ha).	5 mln zł	Rewitalizacja zabudowy miejskiej (śródmieście; dworzec kolejowy; obszary przemysłowe): Budowa centrum biurowo-administracyjnego na obszarach przemysłowych (20 mln zł); Kolej na przedsiębiorczość – przebudowa dworca kolejowego w Czechowicach – Dziedzicach (5 mln zł); Centrum Inicjatyw Społecznych Aktywizacja społeczna mieszkańców Czechowic-Dziedzic, której celem jest wzrost spójności społecznej i zmniejszenie dysproporcji w poziomie życia mieszkańców.

				Profesjonalizacja i wsparcie III sektora - seria przedsięwzięć integrujących społeczność lokalną w Czechowicach-Dziedzicach, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia działalności organizacji pozarządowych, w tym wsparcie dla lokalnych liderów, wzmacnianie kompetencji społecznych, promocję wolontariatu. Aktywizacja społeczności lokalnej doliny Potoku Czechowickiego - integracja społeczności lokalnej w Czechowicach-Dziedzicach poprzez stworzenie i wsparcie dla partnerstwa lokalnego dotyczącego zagospodarowania doliny Potoku Czechowickiego poprzez lokalne przedsięwzięcia integracyjne i działania społeczno edukacyjne.
3	Jasienica	6,22 ha	Brak nakładów	Teren Starej Prochowni w Międzyrzeczu Górnym – teren powojсковy zlokalizowany na obszarze przyległym do projektowanego Zbiornika małej retencji. W związku z przeznaczeniem terenów przyległych planuje się

				przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych polegających na budowie ośrodka wypoczynku przywodnego
4	Jaworze	Zakres działania gminy: Obiekt kubaturowy wraz z otoczeniem przy ul. Zdrojowej Zakres działania Beskidzkiego Zespołu Leczniczo Rehabilitacyjnego (organ prowadzący – samorząd województwa) teren 5 ha Zakres działania inwestora prywatnego 4 ha	Brak nakładów	Remont obiektu wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniający się do likwidacji istotnych problemów społecznych oraz towarzyszące działania „miękkie”- wsparcie na rzecz Centrum Usług Społecznych. Rewitalizacja przestrzeni wokół obiektu (budowa alejek parkowych, miejsc aktywnego wypoczynku, parkingów). Przebudowa i remont obiektów przemysłowych.
5	Kozy	Tereny Kamieniołomu- byłej kopalni piaskowca – około 30 ha	Brak nakładów	Rewitalizacja terenu byłego kamieniołomu w Kozach do funkcji sportowo-rekreacyjnych i naukowo-dydaktycznych. Stworzenie miejsc rekreacji dla dzieci oraz och rodzin wraz z wyposażeniem w zabawki, ławeczki, infrastrukturę małej architektury itp. Zagospodarowanie wolnego czasu dzieci i młodzieży wraz z opiekunami na terenie Gminy Kozy - Organizacja imprez

				związanych np. z Dniem Dziecka, pożegnaniem lata, skierowanych do dzieci i młodzieży wraz z rodzicami, którzy zamieszkują na terenie miejscowości. Celem projektu jest integracja społeczności lokalnej, stworzenie nowych możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego, wsparcie budowania pozytywnych postaw społecznych. Grupą docelową są tutaj dzieci, młodzież oraz ich rodzice zamieszkujący w Gminie Kozy.
6	Porąbka	Ok. 3,0 ha	Rewitalizacja Centrum Miejscowości Czaniec zrealizowana w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Całkowity koszt projektu to 516.037,78 zł, z czego dofinansowanie 317.416,00 zł.	Rewitalizacja zespołu dworsko – parkowego w Kobiernicach
7	Wilamowice	Rynek w Wilamowicach Obszar wymagający rewitalizacji: 1 ha	Brak nakładów	Rewitalizacja rynku w Wilamowicach

Źródło: dane gmin powiatu bielskiego.

W powiecie żywieckim, szczególnie w jego centralnej części, obejmującej m.in.: miasto Żywiec, gminy Węgierska Górka i Łękawica oraz zachodniej części z gminą Ujszoły znajdują się tereny, charakteryzujące się wysokim stopniem zdegradowania, wymagające kompleksowej rewitalizacji celem stworzenia

korzystniejszych warunków społecznych i gospodarczych. Łączny obszar objęty programami rewitalizacji dla miasta Żywca, gminy Łękawica, Węgierska Górka oraz Ujsoty, wynosi 8 075 ha. W powyższych opracowaniach zostało ujętych 160 obiektów różnego typu podlegających rewitalizacji, w tym m.in. historycznych, pofabrycznych oraz zdegradowanych środowiskowo, gospodarczo i społecznie.

Wsparcie obszaru powiatu żywieckiego konieczne jest ze względu na wiele czynników, biorąc pod uwagę m.in.: poziom bezrobocia, poziom ubóstwa powiązanego również z niedostateczną liczbą miejsc zatrudnienia (zakładów pracy), które mogłyby zmniejszyć ten problem oraz takie problemy społeczne jak: alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie oraz rodziny niewydolne wychowawczo, a także: poziom przedsiębiorczości mieszkańców, degradacji technicznej infrastruktury budynków oraz poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego. Istnieje dalsza potrzeba wsparcia tego obszaru na rzecz ożywienia gospodarczego i społecznego.

Trendy demograficzne w całym powiecie żywieckim kształtują się podobnie jak w większości obszarów całego kraju, tj.: maleje liczba urodzeń, wzrasta natomiast liczba osób starszych w wieku poprodukcyjnym.

Na terenie powiatu żywieckiego oraz w szczególności gmin: Łękawica, Lipowa, Węgierska Górka oraz Jeleśnia występuje zjawisko uzależnienia od alkoholu.

Do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Łękawicy na przestrzeni lat wpływało kilkadziesiąt wniosków o objęcie postępowaniem osoby nadużywającej alkohol. Nie stwierdzono zjawiska uzależnienia od narkotyków.

W 2013 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Węgierskiej Górze udzielał wsparcia osobom i rodzinom z następujących przyczyn: ubóstwo – 1.595 osób w 398 rodzinach, bezrobocie – 1.393 osoby w 339 rodzinach, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 1.037 osób w 245 rodzinach (w tym 118 osób w 34 rodzinach niepełnych i 644 osoby w 101 rodzinach wielodzietnych), niepełnosprawność – 393 osoby w 125 rodzinach, długotrwała lub ciężka choroba – 365 osób w 117 rodzinach, potrzeba ochrony macierzyństwa – 70 osób w 12 rodzinach, alkoholizm – 28 osób w 9 rodzinach, zdarzenia losowe – 8 osób w 3 rodzinach, przemoc w rodzinie – 7 osób w 2 rodzinach,

trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego – 2 osoby w 1 rodzinie, bezdomność – 1 osoba.

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych występujących w gminie Lipowa. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Lipowa dotyczy szczególnie osoby w wieku 35 – 60 lat, choć pojawiają się przypadki ryzykownego picia wśród ludzi młodych. Najczęściej alkoholizm dotyczy osoby, w których jeden z rodziców był osobą uzależnioną, jak również osoby pozbawione pracy, niepotrafiące poradzić sobie z problemami życia codziennego, najczęściej pozbawione celu w życiu. Zjawisko narkomanii w Gminie Lipowa występuje w środowisku zamkniętym, najczęściej wśród ludzi młodych, którzy poszukują nowych doznań i wrażeń, bądź też podatne na wpływ otoczenia w obawie przed odrzuceniem sięgają po środki odurzające. Jeżeli chodzi o przemoc w rodzinie, to jest to zjawisko, które występuje najczęściej w środowisku, gdzie mamy do czynienia z uzależnieniem, choć coraz częściej pojawiają się w rodzinach dobrze sytuowanych, o dobrej opinii, wśród młodych małżeństw.

Problem uzależnienia od alkoholu występuje także w gminie Jeleśnia, gdzie w 2013 r. wysłano 135 zaproszeń na spotkanie do osób, w stosunku do których zaistniało podejrzenie o nadużywanie alkoholu i wywieranie przemocy. Konsekwencją wysłanych zaproszeń było przeprowadzenie około 117 rozmów, w tym: 73 rozmowy z osobami uzależnionymi od alkoholu oraz 44 rozmowy z osobami współ-uzależnionymi.

Liczba bezrobotnych w powiecie żywieckim wyniosła w I półroczu roku 2013 r. 8.586 osób (dane z I półrocza 2013 roku PUP w Żywcu). W porównaniu z rokiem poprzednim, obserwuje się tendencję wzrostową liczby osób bezrobotnych na terenie całego powiatu.

W 2012 r. z systemu pomocy społecznej w gminie Lipowa skorzystały 203 rodziny (o 9 więcej niż w 2011 r.). Jedną z głównych przyczyn przyznawania pomocy społecznej w 2012 r. było bezrobocie (147 rodzin) oraz ubóstwo (126 rodzin). Ze wsparcia pomocy społecznej skorzystało w 2012 r. 508 osób, 155 z nich (30 %) to osoby w przedziale wiekowym 15 – 30 lat.

Problem bezrobocia dotyczy także gminy Łękawica, gdzie obserwuje się bardzo dużą liczbę osób biernych zawodowo, znajdujących się w wieku produkcyjnym, ponadto na terenie gminy występują także inne negatywne zjawiska, takie jak: niewielkie dodatnie saldo migracji, poziom wykształcenia mieszkańców gminy nieodpowiadający oczekiwaniom współczesnego rynku pracy, brak dużych, nowoczesnych i innowacyjnych zakładów pracy, których obecność i działalność w gminie mogłaby stać się bodźcem do rozwoju dla małych przedsiębiorstw, prowadzonych przez jej mieszkańców, niska innowacyjność oraz konkurencyjność przedsiębiorstw działających w gminie, specjalizacja w tradycyjnych gałęziach i sektorach gospodarki, niedostatecznie rozwinięta infrastruktura obsługi ruchu turystycznego na terenie gminy – brak hoteli, pensjonatów, zjazdów regionalnych i innych elementów infrastruktury, dającej możliwość skutecznego konkutowania w regionie o przyciąganie oraz obsługę ruchu turystycznego.

Z kolei w gminie Węgierska Górka do zjawisk, zwiększających zagrożenie występowania obszarów zdegradowanych, zaliczyć należy problemy gospodarki natury strukturalnej, wynikające z pozostałości dominującej roli branży sektora tradycyjnego przemysłu oraz drobnej produkcji rolnej. Ponadto dane tereny wybrane zostały ze względu na konieczność porządkowania „starej tkanki” urbanistycznej, poprzez odpowiednie zagospodarowanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem, renowacji zabudowy budynków, w tym obiektów infrastruktury społecznej, a także budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym oraz adaptacji ich na cele gospodarcze, społeczne i kulturalne. Teren wymaga poprawy funkcjonalności struktury ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych, tworzenia warunków lokalowych i infrastrukturalnych dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności kulturalnej, edukacyjnej i sportowej, a także przebudowy i/lub remontów publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych połączonych z działalnością gospodarczą oraz tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach gminy (teren historycznej zabudowy Gminy objęty ochroną konserwatorską).

Co więcej, zagrożenie występowania obszarów zdegradowanych, zwiększają także m.in.: wahania koniunkturalne w sektorze drzewnym, których skutkiem jest zagrożenie miejsc pracy w zakładach przemysłu drzewnego, niewystarczający udział sektorów gospodarki opartej na turystyce, rekreacji i kulturze w lokalnym rynku pracy, zbyt niski udział usług w rynku pracy i w dochodach ze sprzedaży towarów i usług, istnienie w zasobach gminy nieatrakcyjnych lokali użytkowych o charakterze poprodukcyjnym, położonych w atrakcyjnych częściach gminy, w tym w centrum.

Z kolei na terenie gminy Jeleśnia oraz powiatu, w związku z brakiem miejsc pracy, przybywa klientów ośrodka pomocy społecznej: 2011 r. – 633 osób (346 rodzin – osób w rodzinach 1111); 2012 r. – 661 osób (357 rodzin – osób w rodzinach 1134); 2013 r. – 853 osoby (398 rodzin – osób w rodzinach 1240). Najczęściej spotykane dysfunkcje uprawniające do ubiegania się o pomoc to: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność. Ponadto zauważa się: wzrost bezrobocia, zwłaszcza bezrobocia długotrwałego, znaczne ograniczenie ofert pracy sezonowej. Na przełomie lat 2012 – 2013 zauważalny wzrost przestępczości zorganizowanej (napady na kantory, sklepy). Działaniem profilaktycznym objęto dzieci i młodzież narażonych na coraz większy dostęp do alkoholu i innych używek oraz dzieci, u których w rodzinach występują tego typu patologie.

W całym powiecie żywieckim działa:

- 17 fundacji (zarejestrowane w KRS),
- 111 Uczniowskich Klubów Sportowych oraz klubów sportowych dla których organem nadzoru jest Starosta Żywiecki,
- 55 klubów sportowych zarejestrowanych w KRS,
- 57 terenowych jednostek stowarzyszeń,
- 24 stowarzyszeń zwykłych,
- 65 Ochotniczych Jednostek Straży Pożarnej,
- 174 stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS (Dane z 2014 r. – WTKiS Starostwo Powiatowe w Żywcu).

Na terenie **powiatu cieszyńskiego** najwięcej obszarów przemysłowych i zdegradowanych budynków wymagających rewitalizacji jest w jego północnej części. Pod względem gospodarczym powiat cieszyński podzielony jest na dwie

części. Na południu znajdują się gminy o charakterze turystycznym - Brenna, Goleiszów, Ustroń, Wiśla i Istebna. Natomiast w północnej części leżą gminy: Dębowiec, Hażlach, Strumień, Chybie i Zebrzydowice, gdzie dominuje rolnictwo, hodowla i gospodarka wodna. Do tej części należą również Cieszyn i Skoczów, główne ośrodki przemysłowo-handlowe. Tereny wymagające rewitalizacji w powiecie cieszyńskim to m.in. obszar po byłej Kopalni Węgla Kamiennego „Morcinek” w gminie Zebrzydowice, na terenie Cieszyna to całe śródmieście obejmujące zwartą, zabytkową zabudowę miejską, tereny usługowe, obszary komunikacyjne i rekreacyjne. Natomiast w południowej części powiatu, w gminie Goleiszów konieczna jest rewitalizacja budynków po zlikwidowanej cementowni, a także terenów wokół nich.

Tereny wymagające rewitalizacji w gminie Goleiszów mają charakter poprzemysłowy. Ich obecny stan, cechujący się wysokim stopniem dewastacji wynika z prowadzonej na tym obszarze od końca XIX wieku do lat 90 XX wieku produkcji cementu i związanej z nią działalności wydobywczej marglu. Powstanie w 1889 r. cementowni wywołało duże zmiany w strukturze społecznej Goleiszowa. Dobra koniunktura na cement tu produkowany doprowadziła do sukcesywnego zwiększania zatrudnienia. Ponieważ w samej gminie brakowało wystarczającej ilości wykwalifikowanych pracowników, zaistniała konieczność ich zatrudnienia z innych regionów. Dwadzieścia lat po uruchomieniu cementowni, liczba mieszkańców Goleiszowa podniosła się z 1334 do 2424 osób. Na potrzeby cementowni wybudowano kilkadziesiąt mieszkań. Część z nich, po likwidacji zakładu w ostatniej dekadzie XX w., przejęła Gmina Goleiszów. Stan techniczny budynków jest zły a standard ich wyposażenia niski. W zasobie gminy jest 169 mieszkań komunalnych i 12 lokali socjalnych.

Obszar rewitalizowany gminy Zebrzydowice, obejmuje tereny byłej Kopalni Węgla Kamiennego „Morcinek” w Kaczycach o powierzchni ok. 100 000 m². Uzasadnieniem dla wyboru obszaru podlegającego rewitalizacji jest wciąż obecny na tym terenie „stan kryzysowy”, wywołany skutkami restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego – likwidacją KWK „Morcinek”. Zlokalizowane tam przedsiębiorstwa nie zrekomensowały skutków społecznych związanych ze zwolnieniami pracowników.

Zasięg terytorialny rewitalizowanego obszaru został wyznaczony na podstawie przeprowadzonych analiz, wobec wewnętrznych i zewnętrznych czynników, które składają się na obraz sytuacji gminy. Przeprowadzając analizy w trzech podstawowych płaszczyznach problemowych – zagospodarowanie przestrzenne, gospodarka i strefa społeczna – starano się uwzględnić w nich wszystkie te czynniki, które wpływają na sytuację gminy i jej mieszkańców.

W zakresie sfery społecznej, na tym obszarze identyfikuje się następujące problemy:

- wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia,
- bezrobocie, którego przyczyną często są braki w kwalifikacjach,
- niski poziom wykształcenia, deficyt kwalifikacji i wysoki wskaźnik przerywania solaryzacji,
- duże zróżnicowanie ekonomiczne różnych grup,
- istnienie obszarów o wyższym poziomie przestępczości oraz narastanie zjawiska przestępczości,
- istnienie grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym i gospodarczym,
- konsumpcyjne nastawienie części społeczeństwa.

Rozwiązaniu przedstawionych problemów służyć będzie wdrożenie przewidzianych w programie zadań w obszarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Na terenie gminy jest również niewystarczająca ilość mieszkań socjalnych.

Gmina Istebna liczy 11 952 osób, około 2 598 rodzin. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Istebnej wsparł 328 rodzin, z tytułu uzależnienia od alkoholu. W bazie danych Ośrodka Pomocy nie są zarejestrowane osoby, względnie rodziny dotknięte problemem narkomanii.

W 2013 r. przeprowadzona została diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Istebna, z której wynika, iż skala zjawiska przemocy jest znaczna. Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że zarówno mieszkańcy gminy Istebna, jak i uczniowie w większości osobiście nie znają osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Jednakże 38,3% dorosłych mieszkańców oraz 44,4% uczniów wskazało na więcej niż jedną formę przemocy, która dotyka ich znajomych. Najczęściej występującymi typami przemocy na terenie gminy Istebna jest przemoc fizyczna, psychiczna oraz zaniedbanie. Formy te były najczęściej wskazywane przez obie

badane grupy. Zdaniem uczestników badania, głównym czynnikiem wpływającym na nieposzukiwanie pomocy przez ofiary przemocy w rodzinie jest wstyd towarzyszący temu zjawisku. Zdaniem badanych, ofiary przemocy nie wierzą również w możliwość uzyskania pomocy oraz są częściowo pogodzone ze swoją sytuacją.

W przypadku bycia świadkiem przemocy w rodzinie, respondenci przede wszystkim starają się uspokoić zaangażowane osoby lub rozładować sytuację. Zaledwie 9,9% dorosłych mieszkańców oraz 2,3% uczniów zgłasza takie sytuacje odpowiednim instytucjom (policja, GOPS). Żadnych działań w przypadku takich sytuacji nie podejmuje aż 13,6% osób dorosłych, 7,4% z nich boi się zareagować. Analogicznie, żadnych działań nie podejmuje 17,3% uczniów, natomiast 16,5% wskazało na strach związany z jakąkolwiek reakcją.

W przypadkach występowania przemocy w rodzinie, które znane są osobom badanym, głównym powodem jej występowania jest alkohol (84,0% wskazań w grupie mieszkańców oraz 85,0% w grupie uczniów). Nie bez znaczenia dla występowania przemocy w rodzinach zamieszkujących gminę są również problemy natury finansowej oraz agresywne zachowania jej członków.

Na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, na terenie gminy Goleszów uzależnionych od alkoholu jest 416 osób, tj. ok. 3,3 % populacji. W GOPS w roku ubiegłym nie odnotowano wystąpienia przypadków przemocy w rodzinie ani uzależnienia od narkotyków.

Jednym z głównych podmiotów zaangażowanych w zwalczanie problemu przemocy w rodzinie niewątpliwie jest policja. Liczba interwencji domowych w gminie Zebrzydowice w 2006 r. wyniosła 199, natomiast w 2012 r. już 267. Nie ulega wątpliwości, iż większość zdarzeń przemocowych ma miejsce po spożyciu alkoholu. Na drugim miejscu przyczyn wg respondentów znajduje się zła sytuacja materialna. Praktyka ośrodka pomocy i policji potwierdza wyniki otrzymane w ramach przeprowadzonego badania ankietowego. W przypadku złej sytuacji materialnej możemy mówić o sytuacji całej rodziny dotkniętej przemocą jak i sytuacją samej ofiary, która w większości przypadków przemocy jest osobą finansowo zależną od sprawców. W największej liczbie przypadków przemoc dotyczy dzieci. Ze statystyk

prowadzonych przez GOPS w Zebrzydowicach wynika, iż osobami najczęściej doświadczającymi przemocy są dorosłe kobiety w następnej kolejności małoletni.

Rozmiary zjawiska uzależnień od alkoholu odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy bardzo często wskazują na alkoholizm jako poważny problem społeczny. Spośród 287 rodzin objętych pomocą społeczną przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zebrzydowicach w 2009 roku, 49 rodzin swą trudną sytuację życiową tłumaczyło problemem alkoholowym. Z problemem nadużywania alkoholu pracownicy socjalni spotykają się od wielu lat, niepokojącym jest jednak fakt wzrastania liczby osób uzależnionych od alkoholu i obniżania wieku pierwszego z nim kontaktu. W wielu środowiskach daje się zauważyć zjawisko „dziedziczenia” alkoholizmu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, problemy wychowawcze i zdrowotne.

Według danych GUS na koniec 2011 r. liczba pracujących mieszkańców na terenie Gminy Istebna wynosiła 1389 (dotyczy to pracujących w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 10 osób). Stanowiło to 18,6% mieszkańców Gminy w wieku produkcyjnym. Sektor przedsiębiorstw (dane GUS) nie obejmuje mikroprzedsiębiorstw, tj. zatrudniających poniżej 10 osób. Nie zalicza się do niego również samozatrudnionych, tzw. pomagających członków rodziny, osób pracujących w rolnictwie tzw. rolnicy indywidualni oraz podmiotów sektora publicznego. W związku z rolniczym uwarunkowaniem gminy oraz wysoką liczbą samo zatrudnionych, przytoczona statystyka przedstawia głównie poziom zatrudnienia w małych, średnich i dużych przedsiębiorstwach. Spośród pracujących 42,6% to mężczyźni a 57,4% to kobiety. Najwięcej osób zatrudnionych jest w sektorze usługowym a najmniej w sektorze rolniczym. Z końcem 2011 r. w Gminie Istebna liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła 581 osób. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 7,8%. Spośród bezrobotnych 322 osoby to mężczyźni (co stanowi 55,4% zarejestrowanych), a 259 to kobiety (44,6%). Bezrobocie w Gminie Istebna od roku 2008 charakteryzuje się trendem zwykłym (wzrost o 3,3% wśród wszystkich osób zarejestrowanych w wieku

produkcyjnym). W omawianym okresie mężczyźni stanowili grupę, wśród której poziom bezrobocia był wyższy. Liczba mieszkańców Gminy Istebna zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Cieszynie z końcem czwartego kwartału 2012 roku wynosiła 654 osoby. Spośród tej liczby, 590 osób zostało zakwalifikowanych jako znajdujący się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, co stanowi 90,2% zarejestrowanych (tj. 4,9% wszystkich mieszkańców). Odsetek bezrobotnych kobiet wynosi 45,2% a mężczyzn 54,8%. Szczególnie niepokojąca jest wysoka liczba długotrwale bezrobotnych na poziomie 43,4% oraz osób do 25 roku życia – 30,2%. Poniższy wykres przedstawia wyszczególnione grupy osób zakwalifikowane jako znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ujęciu liczbowym.

Tabela 18. Diagnoza działań rewitalizacyjnych na terenie powiatu cieszyńskiego.

Lp.	JST	Obszar terenów wymagających rewitalizacji [ha]	Dotychczasowe nakłady gminy na rewitalizację np. w latach 2007-2013	Główne potrzeby w zakresie rewitalizacji – cel na jaki zostaną zagospodarowane poszczególne obiekty itd.
1	Cieszyn	b. d.	1. Ogród Dwóch Brzegów 2013 - 2015 nakłady – 4 960 221 zł 2. Revitalpark 2010 – Zagospodarowanie Góry Zamkowej i podzamcza w Cieszynie. nakłady – 3 244 604 zł 3. Rewitalizacja nieruchomości przy ul. Limanowskiego 7 nakłady – 1 824 153 zł 4. System monitoringu wizyjnego dla centrum Cieszyna nakłady – 171 586 zł	1. Modernizacja i zabezpieczenie zabytkowego Teatru im. A. Mickiewicza w Cieszynie wraz z Pl. Teatralnym – cel - ochrona dziedzictwa kulturowego. 2. Utworzenie centrum inicjatyw społecznych w budynku dawnego "teatru elektrycznego" przy ul. Śrutarskiej w Cieszynie; cel - powstanie zintegrowanego centrum inicjatyw społecznych w zdegradowanym budynku w ramach którego będą realizowane działania w zakresie wzrostu spójności społecznej i zmniejszanie dysproporcji w poziomie życia

				mieszkańców gminy Cieszyn.
2	Skoczów	Rewitalizacji wymagają poszczególne obiekty, ulice, tereny zlokalizowane na terytorium całego miasta oraz poszczególnych sołectw.	- Przebudowa ciągu komunikacyjnego ulic Ciężarowa i Wiślańska w Skoczowie - Przebudowa istniejącego kina w Skoczowie na Miejski Dom Kultury – w starym kinie. - Centrum Miejskie INTEGRATOR – remont konserwatorski zabytkowej kamienicy wraz z kompleksową adaptacją wewnątrz przy ul. Mickiewicza 9 w Skoczowie - Remont zabytkowego Ratusza (projekt w trakcie realizacji) - Rewitalizacja Centrum Miasta Skoczowa – utworzenie miejsc parkingowych (projekt w trakcie realizacji) - Rewitalizacja miasta Skoczowa poprzez zagospodarowanie terenów zielonych wokół zbiornika wodnego Górny Bór na cele społeczno-kulturalne, sportowe i rekreacyjne" Po śladach św. Jana Sarkandra - modernizacje ulic: Mickiewicza, Cieszyńskiej, Południowej Nakłady	Główne potrzeby w zakresie rewitalizacji wynikają z degradacji i postępującej dekapitalizacji zabudowy miejskiej i przestrzeni urbanistycznej, niszczenia obiektów o wartościach kulturowych, niski poziom przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej oraz zagrożenie przestępczością. Brak endogenicznych czynników wzrostu w powiązaniu z niewielkim zainteresowaniem inwestorów w tych obszarach, ze względu na wysokie koszty modernizacji infrastruktury i niską siłę nabywczą mieszkańców wywołuje nadmierne zróżnicowanie statusu materialnego oraz patologie społeczne. Program integrujący społeczność lokalną gminy Skoczów - wzmocnienie potencjału społeczności lokalnej gminy Skoczów poprzez realizację programu integrującego; realizacja programu integracji społeczności lokalnej gminy Skoczów poprzez wsparcie liderów i animatorów lokalnych, prowadzenie działań społeczno-

			ok. 20 mln zł.	edukacyjnych, organizowanie grup samopomocowych, organizowanie staży, praktyk, szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze integracyjnym,
3	Zebrzydowice	powierzchnia ok. 10 ha	Brak wydatków	<u>Główne zadania:</u> 1.Modernizacja odcinka drogi dojazdowej do terenów byłej kopalni od ul. Stalmacha do ul. Morcinka. 2.Remont sieci dróg wewnętrznego obszaru byłej kopalni. 3. Budowa i modernizacja infrastruktury wodno – kanalizacyjnej. 4. Przebudowa i remont obiektów przemysłowych na cele działalności gospodarczej a także zagospodarowanie przyległego otoczenia poprzez budowę / modernizację infrastruktury towarzyszącej oraz opracowanie i wdrożenie koncepcji zieleni urządzonej na obszarze rewitalizowanym. 5. Stworzenie systemu monitoringowego dla obszaru rewitalizowanego. 6. Stworzenie internetowego systemu danych o obszarze rewitalizowanym. Rozbudowa budynku socjalnego w Kaczycach oraz utworzenie Punktu Integracji Społecznej.

Źródło: dane gmin powiatu cieszyńskiego.

2.1.4 Wymiar gospodarczy i infrastrukturalny

Infrastruktura drogowa

Przez obszar subregionu południowego przebiegają:

- droga ekspresowa S-1 Bielsko-Biała – Cieszyn;
- droga ekspresowa S-69 Bielsko-Biała – Zwardoń:
 - północno-wschodnia obwodnica Bielska-Białej,
 - odcinek Bielsko-Biała – Żywiec (w budowie),
 - odcinek Żywiec-Przybędza,
 - odcinek Milówka – Zwardoń.
- droga krajowa nr 1 (odcinek Bielsko-Biała – Czechowice-Dziedzice);
- droga krajowa nr 52 Bielsko-Biała – Głogoczów;
- droga krajowa nr 69 Bielsko-Biała – Żywiec;
- droga krajowa nr 81 Katowice – Skoczów;
- droga wojewódzka nr 781: Andrychów – Łękawica.
- droga wojewódzka nr 937 Jastrzębie – Zdrój – Hażlach;
- droga wojewódzka nr 938 Pawłowice – Pruchna – Cieszyn;
- droga wojewódzka nr 939 Pszczyna - Wiśła Wielka - Strumień – Zbytków;
- droga wojewódzka nr 941 Skoczów – Wiśła – Istebna;
- droga wojewódzka nr 942 Bielsko-Biała – Szczyrk – Wiśła;
- droga wojewódzka nr 943 Laliki - Koniaków - Istebna - granica państwa (Czechy);
- droga wojewódzka nr 945 Żywiec - Jeleśnia - Korbielów - granica państwa (Słowacja);
- droga wojewódzka nr 946 Żywiec - Sucha Beskidzka;
- droga wojewódzka nr 948 Oświęcim - Kęty - Kobiernice – Żywiec;

Droga S69 stanowi element transeuropejskich sieci transportowych i jest zlokalizowana w VI Paneuropejskim Korytarzu Transportowym, tworząc połączenie południowej granicy państwa ze Słowacją w Zwardoniu z drogą ekspresową S1 w Bielsku-Białej (korytarz VI b). Przedłużeniem S69 na południe będzie słowacka autostrada D-3 Żylina—Skalité (w trakcie budowy).

Tabela 19 Drogi publiczne na terenie subregionu południowego

Drogi publiczne gminne	
o nawierzchni twardej	3 429,3 km
o nawierzchni twardej ulepszonej	3 037,9 km
o nawierzchni gruntowej	733,6 km
Drogi publiczne powiatowe	
o nawierzchni twardej	1 115,1 km
o nawierzchni twardej ulepszonej	1 114,9 km
o nawierzchni gruntowej	6,3 km

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

Pod względem gęstości dróg powiatowych dominuje subregion centralny z gęstością ok. 55 km/100km², a najmniejszą charakteryzuje się subregion północny (niecałe 40 km/100km²). Pod względem gęstości dróg gminnych dominuje subregion południowy (ponad 140 km/100 km²), a najmniejszą cechuje się subregion północny (prawie 65 km/100 km²).

Niezadowalające jest powiązanie sieci dróg lokalnych z siecią dróg wyższych kategorii, a w konsekwencji niedostateczne wykorzystanie rozwijającej się infrastruktury komunikacyjnej i obniżenie dostępności komunikacyjnej części obszarów subregionu.

Część subregionu południowego (część gmin powiatu cieszyńskiego oraz żywieckiego) zalicza się do jednego z Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) – obszarów skrajnie peryferyjnych. Obszary skrajnie peryferyjne to obszary o utrudnionym dostępie do Metropolii i ośrodków aglomeracyjnych w ramach województwa. Jest to wywołane barierami przestrzennymi (braki w infrastrukturze transportowej) lub geograficznymi (obszary górskie) oraz fizycznym oddaleniem od głównych ośrodków miejskich. Szczególne znaczenie ma tutaj słaba jakość infrastruktury transportowej uniemożliwiająca szybkie przemieszczanie się i dotarcie do aglomeracji. W wyniku takich ograniczeń, obszary te mają niski udział w dyfuzji rozwoju z ośrodków wyższej rangi oraz mniejsze możliwości oferowania nowych miejsc pracy. Dla ośrodków peryferyjnych ważne znaczenie ma rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej.

Cześć obszaru subregionu południowego zaliczona została również do Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI) – „Obszary korytarzy sieci transportowych”. Są to obszary zlokalizowane wzdłuż głównych istniejących i planowanych szlaków komunikacyjnych, w tym przede wszystkim autostrad i dróg ekspresowych, a w dalszej kolejności dróg ruchu przyspieszonego i dróg głównych. Sieć głównych korytarzy transportowych jest szkieletem całego systemu komunikacyjnego i stanowi podstawę realizacji polityki transportowej. Rozwój korytarzy przyczyni się także do rozwoju gospodarczego całego obszaru województwa, w tym obszarów położonych w ich zasięgu oraz do zwiększenia ich dostępności przestrzennej. W związku z tym konieczne jest stworzenie i modernizacja infrastruktury, w tym głównie drogowej, kolejowej, lotniczej i logistycznej, niezbędnej do prawidłowego funkcjonowania takich obszarów. Wzdłuż korytarzy powinny być zlokalizowane nowoczesne obiekty logistyczne i przeładunkowe oraz punkty zaopatrzenia w ekologiczne paliwo.

Transport publiczny

Na terenie subregionu południowego funkcjonują następujący organizatorzy transportu publicznego autobusowego:

- Bielsko-Biała (z liniami wybiegowymi),
- Czechowice – Dziedzice (z liniami wybiegowymi do Bielska-Białej),
- Porąbka (komunikacja wspólna z Kętami i Andrychowem w województwie małopolskim),
- Cieszyn,
- Żywiec.

Długość sieci komunikacji miejskiej w subregionie południowym województwa śląskiego wynosi łącznie 976 km (83 linie) na co składa się wyłącznie komunikacja autobusowa, w tym:

- miasto Bielsko-Biała – 498,4 km,
- miasto Żywiec – 225 km,
- miasto Cieszyn – 96,6 km,
- miasto Czechowice-Dziedzice – 156 km.

Realizacja miejskiego transportu publicznego realizowana jest przez miejskie zakłady budżetowe i spółki miejskie, tj.: Miejski Zakład Komunikacyjny w Bielsku-Białej, Miejski Zakład Komunikacji w Żywcu Sp. z o.o., Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Cieszynie, Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Czechowicach-Dziedzicach.

Ilość przewożonych pasażerów w w/w miastach wynosi ok. 32,53 mln rocznie, w tym:

- miasto Bielsko-Biała – ok. 24,7 mln pasażerów,
- miasto Żywiec – ok. 4,4 mln pasażerów,
- miasto Cieszyn – ok. 1,86 mln pasażerów,
- miasto Czechowice - Dziedzice – ok. 1,57 mln pasażerów.

Tabela 20. Ilość przewożonych pasażerów (wg ilości sprzedanych biletów).

	2010	2011	2012	2013
Bielsko-Biała	25 272 831	25 354 675	25 205 044	24 791 727
Żywiec	5 107 669	4 875 106	4 680 090	4 429 447
Cieszyn	1 920 000	1 860 000	1 860 000	1 860 000
Czechowice-Dziedzice	1 845 144	1 822 235	1 698 731	1 576 820

Źródło: dane miejskich operatorów komunikacyjnych.

Z roku na rok obserwuje się spadek liczby przewożonych pasażerów, przy czym na terenie miasta Cieszyn, spada ilość przewiezionych pasażerów kupujących bilety, natomiast wzrasta ilość osób korzystających z komunikacji bezpłatnie, w związku z czym można przypuszczać, że ilość pasażerów przewiezionych utrzymuje się na stałym poziomie. Tym niemniej dla całego subregionu południowego obserwuje się tendencję spadkową w tym zakresie a przyczyną takiego stanu jest:

- wzrost ilości samochodów osobowych,
- rosnąca stopa bezrobocia w subregionie na przestrzeni lat 2008-2012 (mniejsza liczba dojazdów do pracy),
- nieatrakcyjność transportu publicznego (przestarzały tabor autobusowy, brak systemów dynamicznej informacji pasażerskiej itd.).

Do najważniejszych barier w korzystaniu i upowszechnieniu transportu publicznego zaliczyć można:

- zły stan taboru autobusowego oraz infrastruktury drogowej (brak bezpiecznego dojścia do przystanku, źle wyprofilowane zatoki uniemożliwiające bezpośredni podjazd autobusu niskopodłogowego pod chodnik itp.),
- niedostosowane do potrzeb rozkłady jazdy,
- brak nowoczesnych, zintegrowanych węzłów przesiadkowych obejmujących również parkingi typu „zaparkuj i jedź”,
- brak elektronicznej informacji pasażerskiej oraz inteligentnych systemów transportowych,
- zniszczone, zdewastowane wiaty przystankowe lub ich brak,
- brak bezpiecznego dojścia do przystanku (chodniki).

Stan ten spowodował „odwrócenie” się pasażerów od transportu publicznego z uwagi na niezadowalającą ofertę w porównaniu z transportem indywidualnym.

Aby uatrakcyjnić transport publiczny, niezbędne są również działania polegające na:

- dostosowaniu oferty przewozowej do zmieniających się potrzeb związanych z przemieszczaniem się osób, poprzez modyfikowanie sieci komunikacyjnej i taryfy przewozowej,
- utrzymanie wskaźnika regularności kursowania autobusów liniowych na poziomie nie niższym niż 99%,
- zwiększenie częstotliwości kursowania autobusów na najbardziej obciążonych ciągach komunikacyjnych,
- zintegrowaniu transportu publicznego na terenie subregionu południowego,
- wycofywanie z eksploatacji pojazdów przestarzałych technologicznie i awaryjnych oraz zastępowania ich taboru niskoemisyjnym, nowoczesnym, niskopodłogowym, dostosowanym do przewozu osób niepełnosprawnych oraz wyposażonym w system głosowej zapowiedzi przystanków, klimatyzację przestrzeni pasażerskiej,
- zainstalowanie na głównych przystankach elektronicznych tablic umożliwiających przekazywanie pasażerom aktualnych informacji

- o godzinie odjazdu poszczególnych autobusów z danego przystanku,
o opóźnieniach w realizacji rozkładów jazdy, itp.,
- wdrożenie Inteligentnego Systemu Sterowania Ruchem, zapewniającego autobusom uprzywilejowanie na skrzyżowaniach z sygnalizacją świetlną w wybranych strefach miast. Inteligentne zarządzanie ruchem przyczyni się do zminimalizowania hałasu i emisji zanieczyszczeń oraz zwiększenia elastyczności w wykorzystaniu istniejącej sieci drogowej. Zapewnienie kompatybilności i łączności inteligentnego zarządzania ruchem z komponentami zarządzania transportem zbiorowym i informacją dla podróżnych, może przyczynić się do redukcji zatłoczenia na drogach, a tym samym stworzenia bardziej ekologicznego systemu transportowego w subregionie,
 - promocja usług publicznego transportu zbiorowego poprzez przeprowadzanie akcji i kampanii społecznych.

Subregion południowy charakteryzuje się istnieniem trzech głównych ośrodków w zakresie dojazdów do pracy, do których należą: Bielsko-Biała, Żywiec i Cieszyn. Ośrodkiem zdecydowanie największym jest Bielsko-Biała. Silne są powiązania pomiędzy głównymi ośrodkami tego subregionu oraz powiązania z innymi subregionami.

Komunikację wewnątrz powiatów oraz międzyregionalną zapewniają:

- powiat bielski - PKS Bielsko-Biała S.A.;
- powiat żywiecki (komunikacja wewnątrz powiatu) - prywatni przewoźnicy: FUH-Józef Klamiński, FPHU DREWOL Lucyna Gancarz, UT PORZEWÓZ OSÓB Jan Klimczak, UT PORZEWÓZ OSÓB Władysław Chrustek, FHU TEAM-BUS Janusz Wróbel, THERMO-CAR ZPUH Zając Grzegorz, PUH DUMAR S.C., HUT PRZEWÓZ OSÓB JM BUS Jolanta Mrowiec, PHU AGAWA Mariusz Kruczyński, USŁUGI PRZEWOZOWE Bogdan Skowron, BT-P EXPRES BUS Józef Kruczyński, PKS Smykał Bogusław PRZEWÓZ OSÓB, EURO-TRAVEL Andrzej Wnętrzak, TRAVEL-BUS Robert Dziewił, EURO-BUS UT Alicja Dziewił, GLOB TRAQNS Jurasz Tadeusz;
- powiat cieszyński – 10 prywatnych przewoźników, tj.: PK TRANSKOM sp. z o.o. z siedzibą w Skoczowie, ZPG Wispol Leszek Podżorski z siedzibą

w Wiśle, Linea-Trans sp. z o.o. z siedzibą w Cieszynie, firma przewozowa Trans-Bus z siedzibą w Ustroniu, usługi transportowe przewóz osób Das i Karol Górniak z siedzibą w Dębowcu, firma przewozowa Traf-Line z siedzibą w Pszczynie, JKA BUS/JKS BUS firma przewozowa z siedzibą w Bielsku-Białej, Bus Brothers, Interpalm, Comfort Bus.

Jedynie miasto Czechowice - Dziedzice posiada wdrożone elementy dynamicznej informacji pasażerskiej i obsługi elektronicznej tj. System GMV dynamicznej informacji pasażerskiej (SMS, tablice informacyjne wewnątrz pojazdów i dworcu autobusowym), dyspozytorski system nadzoru ruchu GMV.

Średni wiek taboru autobusowego na terenie subregionu południowego wynosi co najmniej 11 lat (najstarszy tabor obsługujący w dalszym ciągu przewozy pasażerskie ma nawet 22 lata), dlatego też niezbędne są inwestycje w zakresie wymiany taboru na nowy, niskoemisyjny (diesel Euro 6, hybrydowy, gazowy lub elektryczny) a także wdrożenie systemów dynamicznej informacji pasażerskiej, biletu elektronicznego, elektronicznych systemów pozycjonowania pojazdów a także elementów Inteligentnych Systemów Transportowych.

Najstarszy tabor autobusowy obsługujący transport publiczny na terenie subregionu, spełnia przestarzałe normy emisji spalin Euro 1, Euro 2 oraz Euro 3, co nie odpowiada dzisiejszym standardom w tym zakresie (od stycznia 2014 r. powszechną normą emisji spalin w nowych autobusach jest norma emisji Euro 6). Tabor ten w znacznym stopniu zanieczyszcza powietrze miast tlenkami azotu, węgla, węglowodorami oraz cząstkami stałymi. Dodatkowo duże zanieczyszczenie powietrza generowane jest przez indywidualny transport kołowy.

Aby sprostać wymogom związanym z dużym natężeniem ruchu, zwłaszcza w centrach miast, należy dążyć do ograniczenia ruchu samochodowego poprzez rozwój transportu zbiorowego. Poprawa jakości powietrza w miastach, to także inwestycje w transport niskoemisyjny. W celu ograniczenia emisji spalin samochodowych w centrach miast, na terenie subregionu południowego, niezbędne są działania przyczyniające się do ograniczenia ruchu samochodowego oraz poprawy parametrów technicznych taboru autobusowego, tj.:

- wymiana przestarzałego taboru autobusowego na tabor niskoemisyjny, spełniający normę Euro 6,
- rozbudowa systemu dróg rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych, wdrażanie systemów wypożyczalni rowerowych oraz parkingów rowerowych (Bike&Ride),
- budowa parkingów na obrzeżach miast oraz w pobliżu centrów przesiadkowych (np. dworce PKP) w systemie „parkuj i jedź”, w tym dojazd środkami eko-komunikacji (np. rower),
- rozbudowa najważniejszych węzłów przesiadkowych i wyposażenie ich w podstawową infrastrukturę,
- rozszerzenie stref płatnego parkowania w mieście,
- uprzywilejowanie komunikacji publicznej poprzez integrację z systemami ITS (pierwszeństwo przejazdu) a także w miejscach gdzie to możliwe, wydzielenie pasa drogowego wyłącznie dla komunikacji miejskiej (tzw. „bus-pas”),
- zwiększenie komfortu podróżowania pojazdami komunikacji miejskiej poprzez tabor niskopodłogowy, dostosowany do przewozu osób niepełnosprawnych, wyposażony w system głosowej zapowiedzi przystanków, klimatyzację przestrzeni pasażerskiej, itp.

Celem zapewnienia multimodalności transportu konieczna jest: budowa/rozbudowa zintegrowanych węzłów przesiadkowych, w szczególności w pobliżu dworców kolejowych (styk komunikacji kolejowej z liniami autobusowymi); budowa parkingów wokół pętli autobusowych oraz dworców PKP, poprawa stanu infrastruktury drogowej, odpowiednia koordynacja rozkładów jazdy między różnymi gestorami. Potrzeba zapewnienia multimodalności wynika z konieczności wsparcia rozwoju zrównoważonego i zintegrowanego transportu publicznego obejmującego różne środki transportu i elementy infrastruktury.

Transport kolejowy

Od 2013 roku głównym operatorem pasażerskich przewozów kolejowych, obsługującym połączenia kolejowe w województwie śląskim przebiegające m.in. przez subregion południowy są Koleje Śląskie Sp. z o.o. (podmiot utworzony przez samorząd województwa śląskiego, który przejął obsługę połączeń od Przewozów Regionalnych Sp. z o.o.).

Połączenia dalekobieżne realizują:

- 1) PKP Intercity – kategorie: Twoje Linie Kolejowe (TLK) oraz Express Intercity (EIC),
- 2) Przewozy Regionalne – kategoria InterREGIO (IR).

Ponadto Bielsko-Biała zostanie objęte przez spółkę PKP Intercity siecią połączeń realizowanych taborem Pendolino, w ramach kategorii Express Intercity Premium.

Koleje Śląskie obsługują połączenia z subregionem południowym oraz na terenie subregionu w ramach następujących linii:

- S5: Katowice – Czechowice – Dziedzice – Bielsko-Biała – Żywiec – Zawadoń;
- S6: Katowice – Pszczyna – Skoczów – Ustroń Zdrój – Wiśla Głębcze;
- S31: Katowice – Mysłowice – Oświęcim – Czechowice-Dziedzice;
- S52: Bielsko-Biała – Kęty – Andrychów – Wadowice;
- S58: Czechowice – Dziedzice – Zebrzydowice – Cieszyn.

Tabor Kolei Śląskich składa się z elektrycznych i spalinowych zespołów trakcyjnych oraz składów wagonowych ciągniętych przez lokomotywy elektryczne. Pojazdy są własnością Kolei Śląskich, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego lub są dzierżawione od podmiotów zewnętrznych. Spółka dysponuje następującym taborem:

- 1) elektryczne zespoły trakcyjne: 14WE, EN57, 27WEb, 35WE, EN57AKS, EN71AKS, EN75, EN76,
- 2) wagony osobowe: B249, 111A,
- 3) wagony spalinowe: SN82, SN83,
- 4) spalinowe zespoły trakcyjne: SA138,
- 5) autobusy szynowe: SA109.

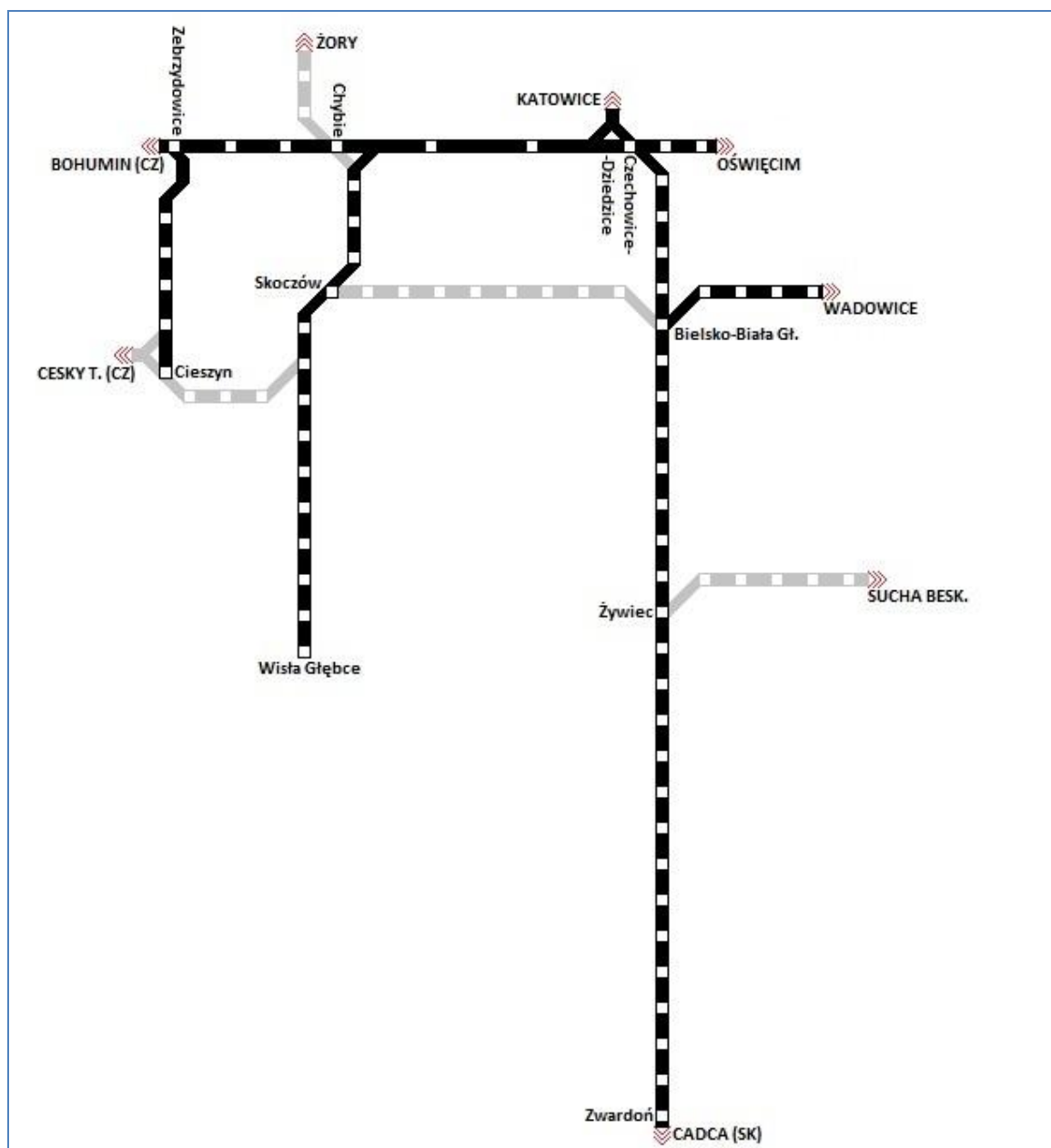

Właścicielem linii kolejowych jest spółka PKP PLK S.A. Na terenie subregionu południowego województwa śląskiego występuje:

- linia nr 93 Trzebinia – Zebrzydowice – w całości zelektryfikowana,
- linia nr 97 Skawina – Żywiec – jednotorowa – w całości zelektryfikowana,
- linia nr 117 Kalwaria Zebrzydowska Lanckorona – Bielsko-Biała Główna – zelektryfikowana linia kolejowa jednotorowa,
- linia nr 139 Katowice – Skalite Serafinov na Słowacji – zelektryfikowana linia kolejowa, dwutorowa między Katowicami i Bielsko-Białą (Koleje Śląskie, PKP Intercity, Przewozy Regionalne, przewoźnicy towarowi),
- linia nr 157 Pawłowice Śląskie – Skoczów – w całości zelektryfikowana,
- linia nr 190 Bielsko-Biała Główna – Český Těšín (Czechy) – jednotorowa, zelektryfikowana linia kolejowa, na której od stycznia 2009 r. nie odbywa się ruch pasażerski,
- linia nr 191 Goleszów – Wisła Głębcze – w całości zelektryfikowana.

Podstawowym spoiwem systemu transportu publicznego w subregionie południowym powinien być transport kolejowy. Na poniższym schemacie zaprezentowano sieć kolejową użytku publicznego, przeznaczoną dla ruchu pociągów osobowych, wraz ze stacjami i przystankami. Jasnym kolorem wskazano te odcinki, po których obecnie nie poruszają się pociągi pasażerskie codziennego kursowania.

Rysunek 8. Schemat połączeń kolejowych w subregionie południowym

Źródło: opracowanie własne.

Najbardziej widocznym brakiem w subregionie południowym jest wstrzymanie ruchu pociągów pomiędzy stacjami Bielsko-Biała-Główna i Cieszyn trasą przez Skoczów i Golezów. Wybudowanie drogi ekspresowej, łączącej oba miasta, wydatnie skróciło podróż samochodem pomiędzy nimi. Pogorszenie pozycji konkurencyjnej kolei wobec motoryzacji indywidualnej wiązało się także z tym, że wskutek otwarcia drogi ekspresowej ruch na dotychczasowej drodze krajowej

uległ redukcji – brak pojazdów ciężkich przekłada się na sprawniejszą jazdę samochodem osobowym. Tym samym pozycja konkurencyjna kolei uległa pogorszeniu nie tylko w relacji docelowej, ale także w odniesieniu do mniejszych miejscowości, położonych na trasie linii kolejowej nr 190 Bielsko-Biała Główna – Cieszyn.

Drugim odcinkiem w subregionie południowym, na którym wstrzymano ruch pociągów pasażerskich, jest międzywojewódzkie połączenie z Żywca do Suchej Beskidzkiej. Linia ta, o bardzo bogatej historii, sięgającej jeszcze czasów galicyjskich, będąca równocześnie najkrótszą trasą z Katowic i Wrocławia do Zakopanego. Z tego względu trasą tą sezonowo kursuje pociąg „Giewont” z Częstochowy do Zakopanego. Linia ma charakter typowo górski, z niewielkimi prędkościami szlakowymi, dużymi spadkami, a także ostrymi łukami w zasadzie na całej swojej długości.

Ostatnim połączeniem z zawieszonym już wiele lat temu ruchem jest odcinek między Chybiem a Strumieniem (i dalej do Pawłowic Śląskich względnie Żor). Torowisko na tym szlaku jest bardzo zdegradowane przez liczne i ciężkie pociągi towarowe.

W sieci kolejowej subregionu południowego występuje szereg ograniczeń eksploatacyjnych, które są spowodowane m.in.: ogólnym złym stanem technicznym torów, nieodpowiednim układem geometrycznym torów, złym stanem rozjazdów a także związane są ze stanem urządzeń sterowania ruchem kolejowym. Stan i wiek budynków dworcowych jest bardzo zróżnicowany, a w wielu przypadkach zły. Większość z nich wymaga szybkich remontów.

Mając na względzie funkcjonalne powiązania wewnątrz subregionu południowego, szczególnie istotna jest rewitalizacja linii kolejowej nr 190 relacji Bielsko-Biała – Cieszyn oraz wprowadzenie ruchu pociągów lekkim taborem (tzw. szynobusami), którego koszty eksploatacyjne są o wiele niższe w porównaniu z ciężkimi elektrycznymi zespołami trakcyjnymi. Linia ta jest najlepszym i najszybszym zabezpieczeniem dla linii 93. Uruchomienie linii 190 towarowych przewozów międzynarodowych, doprowadziłoby do obniżenia przestoju pociągów na innych przejściach granicznych. Zainteresowanie użytkowaniem linii 190 wyraziły

spółki: PKP Cargo, Czeskie Drahy i Koleje Śląskie. Rejon Śląska Cieszyńskiego jest drugim generatorem przyjazdów dziennych dla miasta Bielsko-Biała (ruch kolejowy potrafiłby rozładować ruch samochodowy oraz go przyspieszyć). Po remoncie linii nr 190 do prędkości 80km/h, przejazd na tej linii wynosiłby 40 minut między stacjami Cieszyn a Bielsko-Biała, podczas gdy przejazd samochodem osobowym z wykorzystaniem drogi ekspresowej S1 w godzinie szczytu komunikacyjnego to 1 godzina 12 minut. Remont linii nr 190 na przedmiotowym odcinku doprowadzi do zwiększenia dostępności turystycznej, przyczynienia się do lepszego postrzegania Podbeskidzia przez inwestorów, zwiększenia dostępności do edukacji młodzieży z małych miejscowości położonych przy trasie kolejowej (Goleszów, Bażanowice, Skoczów Bładnice, Pogórze, Jaworze).

Infrastruktura komunalna i środowisko

Na koniec 2013 r. w subregionie południowym funkcjonowało 35 oczyszczalni ścieków komunalnych, z czego 18 biologicznych oraz 17 z podwyższonym usuwaniem biogenów. Przepustowość oczyszczalni biologicznych wynosiła 7 178 m³/dobę; z podwyższonym usuwaniem miogenów 237 526 m³/dobę. W ciągu roku odprowadzono 21 576,0 dm³ ścieków ogółem z czego 99,9% zostało oczyszczonych.

Na koniec 2013 w subregionie południowym funkcjonowały 3 czynne składowiska odpadów o łącznej powierzchni 14 ha. Ogółem zebrano 99.767,16 ton odpadów zmieszanych (150,2 kg na mieszkańca), w tym 76.838,50 ton z gospodarstw domowych (115,7 kg na mieszkańca). W latach 2008-2013 średnioroczne nakłady inwestycyjne służące ochronie środowiska wynosiły ok. 160 mln zł.

Tabela 21 Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska

Lata ponoszenia nakładów	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska
2013 r.	168 902 800 zł
2012 r.	155 943 200 zł
2011 r.	238 674 000 zł
2010 r.	179 159 600 zł
2009 r.	127 845 700 zł

2008 r.

88 931 500 zł

Źródło: www.stat.gov.pl

Na koniec 2013 r. istniały 3 767 km czynnej sieci wodociągowej, 3 014,2 km czynnej sieci kanalizacyjnej oraz 4 199, 1 km sieci gazowej. Przeciętny mieszkaniec subregionu zużył 23,4 m³ wody z wodociągów oraz 133,4 m³ gazu. Z wodociągu korzystało 77,6% ogółu ludności, kanalizacji 58,3%, a gazu 64,0%.

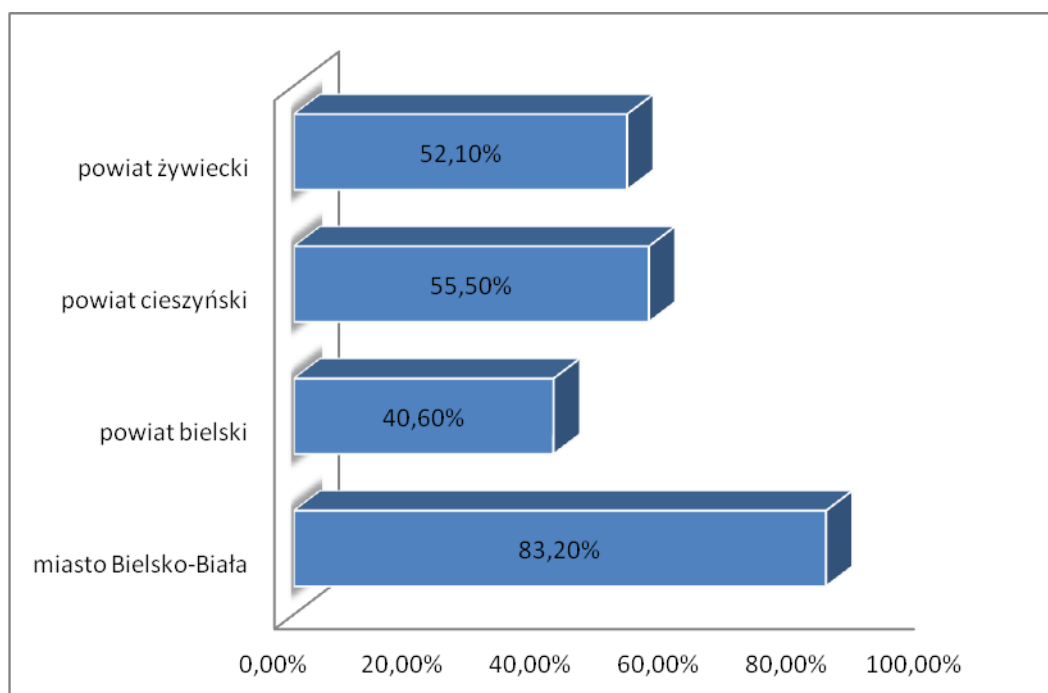
Tabela 22 Sieć rozdzielcza na 100 km²

Sieć rozdzielcza na 100 km ²	
sieć wodociągowa	160,1 km
sieć kanalizacyjna	128,1 km
sieć gazowa	170,2 km

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

Głównymi zagrożeniami dla wód powierzchniowych i podziemnych są skażenia komunalne i związane z chemicznymi środkami do produkcji rolnej. Ścieki socjalno-bytowe, pochodzące z zabudowy mieszkaniowej, odprowadzane są często do nieszczelnych osadników przydomowych bądź też lokalnie budowanymi przez mieszkańców kanałami bezpośrednio do przydrożnych rowów melioracyjnych lub cieków wodnych. Ścieki te są źródłem zanieczyszczeń wyrażającym się w związkach takich jak BZT₅, ChZT, azot amonowy i fosforany. Dodatkowo istotnym zagrożeniem, dla jakości wód są substancje ropopochodne spłukiwane podczas opadów deszczu z nawierzchni dróg, parkingów czy placów stacji paliw. Poważne źródło zanieczyszczeń wód podziemnych i powierzchniowych stanowią też związki biogenne spływające z pól uprawnych w okresach po nawożeniu gruntów rolnych.

Wykres 6. Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności na terenie subregionu południowego.

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

Powyższe dane pokazują, iż najniższy poziom skanalizowania na terenie subregionu południowego występuje w powiecie bielskim, natomiast najwyższy w mieście Bielsko-Biała. W porównaniu do innych subregionów, najwyższy stopień skanalizowania dotyczy gmin subregionu centralnego – przekraczający 90%, natomiast najniższy dotyczy gmin południowej, zachodniej i północno-wschodniej części województwa. Wynika to głównie ze zdecydowanie mniejszego stopnia urbanizacji tych terenów i bardziej ekstensywnego wykorzystania przestrzeni niż w centralnej części województwa.

Stopień skanalizowania obszarów wiejskich na terenie subregionu południowego wynosi 44,3%.

Na terenie subregionu południowego najniższy stopień skanalizowania (poniżej 25%) dotyczy gmin: Jeleśnia, Koszarawa, Ślemień, Gilowice, Porąbka, Łodygowice, Lipowa, Bestwina, Jasienica, Jaworze, Chybie, Strumień, Goleszów.

Z uwagi na zrealizowany projekt pn: „Poprawa stanu gospodarki wodno – ściekowej w dzielnicach miasta Bielsko – Biała”, współfinansowany ze środków Funduszu Spójności, stopień skanalizowania na koniec 2014 r. w mieście Bielsko-Biała wyniesie ok. 98,3%. Projekt zapewni zatem spełnienie wymagań Dyrektyw dotyczących: oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/WE), wody pitnej (98/83/WE) i Ramowej Dyrektywy Wodnej (2000/60/WE).

Powyższe dane wskazują, iż na terenie powiatu bielskiego, cieszyńskiego oraz żywieckiego w dalszym ciągu niezbędne są inwestycje w zakresie budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych, budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę.

Należy jednak zweryfikować plany aglomeracji i zastosować rozwiązania nie tylko chroniące we właściwym stopniu środowisko przyrodnicze, ale również spełniające kryterium ekonomicznej opłacalności.

Na stan powietrza w subregionie południowym mają wpływ następujące czynniki:

- emisja zorganizowana pochodząca ze źródeł punktowych i powierzchniowych,
- emisja ze środków transportu i komunikacji,
- emisja transgraniczna,
- emisja niezorganizowana, w tym niska emisja.

Na terenie subregionu południowego występują dwie strefy oceny jakości powietrza, tj.: strefa śląska oraz strefa miasto Bielsko-Biała.

Podstawową masę zanieczyszczeń odprowadzanych do atmosfery stanowi dwutlenek węgla. Jednak najbardziej uciążliwe składniki spalin to przede wszystkim: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i pył. W mniejszych ilościach emitowane są również chlorowodór, różnego rodzaju węglowodory aromatyczne i alifatyczne.

Wartości średnie stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ w 2012 roku (wartość dopuszczalna 40 µg/m³) wyniosły:

- Bielsko-Biała – 43 µg/m³;
- powiat bielski: 26-29 µg/m³;
- powiat cieszyński: 26-36 µg/m³;
- powiat żywiecki: 25-60 µg/m³.

Wartość dopuszczalna stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5} wynosząca 27 µg/m³ została przekroczona w większości stacji pomiarowych i wynosiła:

- Bielsko-Biała: 34,3 µg/m³,
- powiat bielski: 22 µg/m³,
- powiat cieszyński: 25,9 µg/m³,
- powiat żywiecki: 30,3 µg/m³.

Średnie roczne stężenie dwutlenku azotu nie przekroczyło wartości dopuszczalnej 40 µg/m³. W poszczególnych powiatach subregionu południowego wynosiło:

- Bielsko-Biała: 23 µg/m³,
- powiat bielski: 12- 23 µg/m³,
- powiat cieszyński: 13 - 17 µg/m³,
- powiat żywiecki: 9 -24 µg/m³.

Średnie stężenia benzenu nie przekroczyły poziomu dopuszczalnego (5 µg/m³) na żadnym stanowisku pomiarowym subregionu południowego i wynosiły:

- Bielsko-Biała: 3,8 µg/m³,
- powiat bielski: 3,0 – 4,9 µg/m³,
- powiat cieszyński: 3,0 µg/m³,
- powiat żywiecki: 3,0 - 5,0 µg/m³.

Główną przyczyną wystąpienia przekroczeń pyłu zawieszonego PM₁₀, PM_{2,5} w okresie zimowym jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków, w okresie letnim bliskość głównej drogi z intensywnym ruchem, emisja wtórna zanieczyszczeń pyłowych z powierzchni odkrytych, np. dróg, chodników, boisk oraz niekorzystne

warunki meteorologiczne, występujące podczas powolnego rozprzestrzeniania się emitowanych lokalnie zanieczyszczeń, w związku z małą prędkością wiatru (poniżej 1,5 m/s). Główną przyczyną wystąpienia przekroczeń dwutlenku azotu jest emisja ze źródeł liniowych (komunikacyjnych).

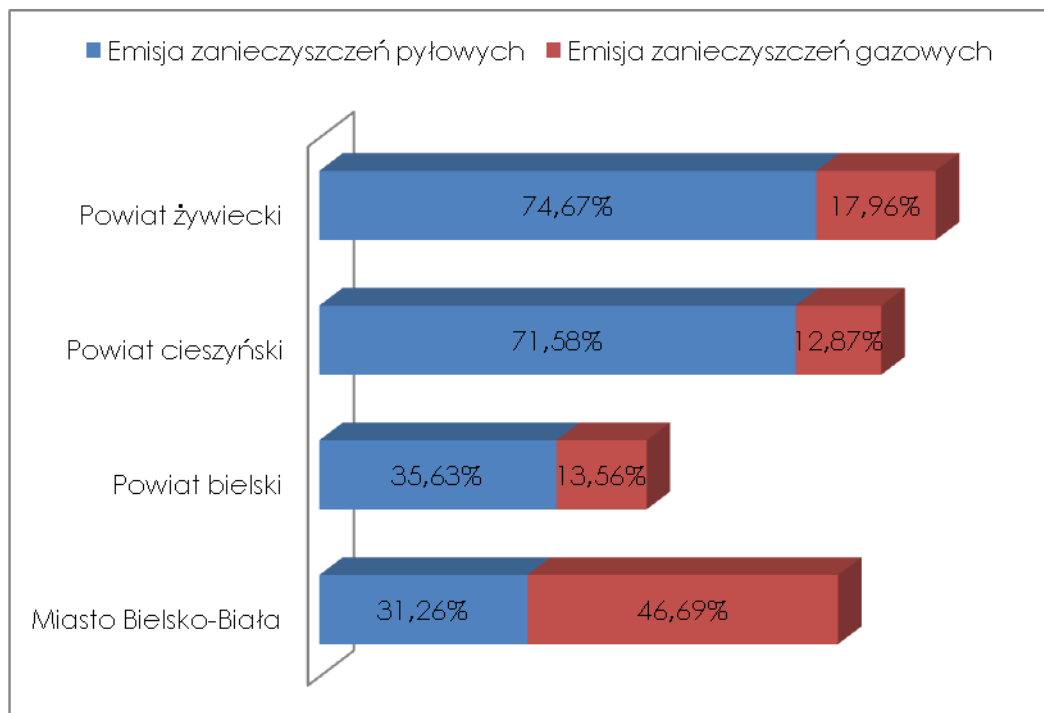
Tabela 23 Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych

Rok	Miasto Bielsko-Biała	Powiat bielski	Powiat cieszyński	Powiat żywiecki
Emisja zanieczyszczeń pyłowych t/r				
2004	483	261	292	75
2005	514	235	215	73
2006	364	208	175	68
2007	298	209	162	51
2008	317	222	102	49
2009	426	244	72	35
2010	335	183	105	20
2011	302	189	88	19
2012	332	168	83	19
Emisja zanieczyszczeń gazowych w tym CO₂				
2004	556 792	407 067	133 663	42 264
2005	535 195	404 727	132 406	44 199
2006	545 983	444 550	131 484	47 534
2007	511 948	465 754	116 412	43 540
2008	466 777	486 331	110 119	42 047
2009	430 401	376 491	95 876	38 420
2010	329 262	416 779	130 162	40 686
2011	242 953	465 662	113 086	34 484
2012	296 806	351 856	116 457	34 672

Źródło: www.stat.gov.pl

Powyższe dane wskazują, iż na przestrzeni lat 2004-2012, nastąpił spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych oraz spadek emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych.

Rysunek 9. Spadek emisji zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie subregionu południowego w 2012 roku w relacji do 2004 roku

Źródło: opracowanie własne.

Niewielki stopień gazyfikacji terenu subregionu południowego oraz wysokie ceny gazu powodują, iż ciągle najpopularniejszym paliwem ze względu na bliskość kopalń, jest węgiel kamienny oraz miat i muł węglowy. Choć wiele instytucji publicznych i zakładów przemysłowych coraz częściej decyduje się na ograniczenie emisji poprzez zmianę medium grzewczego z węgla na gaz lub olej opałowy, a nawet odnawialne źródła ciepła to nadal wielkim problemem pozostaje emisja do atmosfery zanieczyszczeń z palenisk domowych – problem szczególnie uciążliwy w okresie grzewczym. Ilość emisji z budynków prywatnych z paleniskami jest trudna do oszacowania. Niemożliwość oszacowania emisji z tych budynków wynika ze względu na rozproszenie dystrybucji paliwa oraz z braku kontroli, jakości i ilości

spalanego paliwa. Według badań przeprowadzonych na Politechnice Warszawskiej źródła indywidualne wytwarzają w Polsce „połowy ilości pyłu emitowanego z elektrociepłowni, 200 razy więcej tlenku węgla niż elektrociepłownie, 2 razy mniej tlenków azotu niż elektrociepłownie”. Paleniska domowe stanowią tym większy problem, że ich użytkownicy niejednokrotnie spalają w nich substancje wyjątkowo szkodliwe (np. odpady z tworzyw sztucznych, gumy), co dodatkowo zwiększa uciążliwość tych źródeł dla środowiska przyrodniczego. Układ osadniczy terenu powiatu bielskiego, cieszyńskiego oraz żywieckiego sprawia, iż emisja ma charakter rozproszony.

Wzdłuż sieci ciągów komunikacyjnych (drogi, koleje) koncentruje się emisja spalin i hałasu. Ponadto poważnym źródłem zanieczyszczeń jest ich emisja z obszarów sąsiednich, w głównej mierze z rejonów Trzyńca (przy wiatrach S i SW) oraz Ostrawsko-Karwińskiego Okręgu Przemysłowego i Rybnickiego Okręgu Węglowego (przy wiatrach W, NW, N). Emisja przemysłowa determinowana jest ilościami gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza z danej instalacji oraz sposobami monitorowania tej emisji, których dopuszczalne poziomy określone są w wydawanych przez Starostę decyzjach oraz pozwoleniach zintegrowanych (określających rodzaje i ilości gazów i pyłów dopuszczonych do wprowadzania do powietrza z danej instalacji oraz sposoby monitorowania tej emisji, zmierzające do stosowania zwłaszcza w dużych zakładach technologii najmniej szkodzącej środowisku). W świetle obserwowanego spadku emisji z sektora przemysłowego rośnie znaczenie zanieczyszczeń pochodzących z sektora komunalnego (tzw. niska emisja), a także z transportu samochodowego (emisja powierzchniowa i liniowa). Stają się one obecnie ważnym problemem wymagającym pilnego rozwiązania.

W celu ograniczenia zanieczyszczeń powietrza, jakie powoduje niska emisja, poszczególne gminy subregionu południowego przystępują do Programów Ograniczenia Niskiej Emisji. Podstawowym celem jest systemowe ograniczenie emisji substancji szkodliwych do atmosfery, poprzez kompleksową likwidację istniejących, nieefektywnych źródeł ciepła. Założony cel osiąga się poprzez wprowadzanie:

- ekologicznych, energooszczędnych urządzeń grzewczych (kotły),
- odnawialnych źródeł energii (biomasa, układy solarne, pompy ciepła),
- możliwość realizacji kompleksowych inwestycji (kocioł, układy solarne).

Przeprowadzone audyty w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach mieszkaniowych wskazują, iż średnie zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło po realizacji projektów może wynieść ok. 35%, co wskazuje, iż obecnie obiekty charakteryzują się niską efektywnością energetyczną. Szacuje się, iż po pełnej termomodernizacji znajduje się obecnie ok. 1/3 budynków użyteczności publicznej z terenu subregionu południowego.

Pomimo tendencji spadkowej emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w szczególności z działalności przemysłowej, wciąż stanowi ona poważny problem powodujący zanieczyszczenie powietrza na terenie subregionu południowego. Aby ograniczyć tzw. niską emisję należy podjąć kompleksowe działania mające na celu wymianę bądź modernizację indywidualnych źródeł ciepła, podłączenie budynków do sieciowych nośników ciepła oraz termomodernizację obiektów. Niezbędne jest zatem dalsze kontynuowanie programów ograniczenia niskiej emisji, również przy wykorzystaniu środków UE.

Odnawialne źródła energii

Troska o środowisko, ziemię i klimat wymaga świadomego i odpowiedzialnego korzystania z zasobów paliw pierwotnych i energii. Produkcja prądu z energii słonecznej, termomodernizacja budynków, efektywne korzystanie ze sprzętów elektrycznych, stosowanie efektywnego, energooszczędnego oświetlenia to nie tylko korzyść dla środowiska, ale także realne obniżenie wysokości rachunków - a więc korzyść dla odbiorców.

Aktualnie na terenie subregionu południowego funkcjonują prywatne i gminne instalacje pomp ciepła, ogrzewających budynki mieszkalne w sezonie zimowym. Instalacje te nie są jeszcze popularne ze względu na duże koszty na etapie inwestycyjnym (są to koszty około 35-50 tys. dla jednego budynku jednorodzinny). Nie mniej jednak na etapie eksploatacji koszty ogrzewania budynku są na tyle małe, że inwestycja zwraca się w ciągu kilkunastu lat. Coraz popularniejsze w ostatnich

latach stało się wykorzystanie energii słonecznej do ogrzewania ciepłej wody użytkowej w gospodarstwach domowych. Wynika to nie tylko z mniejszych kosztów montażu (w porównaniu do pompy ciepła to około 1/3 kosztów), ale także z coraz powszechniejszego wdrażania przez gminy obszarowych Programów Ograniczenia Niskiej Emisji.

Energia wiatru

Większa część subregionu południowego województwa śląskiego leży na obszarze o mało korzystnych warunkach dla budowy siłowni wiatrowej. Potencjał ten kształtuje się w przeważającej części w przedziale 400 – 650 kWh/m²/rok. Tylko w powiecie żywieckim, na terenie gmin Jeleśnia i Koszarawa potencjał ten kształtuje się w przedziale 650 – 1400 kWh/m²/rok. Przed podjęciem decyzji o budowie elektrowni wiatrowej w miejscu gdzie występuje duża wietrzność, niezbędne jest przeprowadzenie badań siły, kierunku i częstości występowania wiatrów. Na podstawie przeprowadzonych analiz, budowa turbin wiatrowych o dużych mocach ma sens ekonomiczny tylko w rejonach o średniorocznej prędkości wiatru powyżej 4,0 m/s.

Energia geotermalna

Na terenie subregionu południowego województwa śląskiego występują dwa zbiorniki wód geotermalnych, tj.:

- zbiornik dewońsko – karboński (powiat cieszyński i bielski) – wody są silnie zmineralizowane, od kilkudziesięciu do 200 g/l, a ich średnie temperatury ocenia się na 60° C. Stosując pompy ciepła możliwe jest pozyskanie z jednego ujęcia średniej mocy termicznej rzędu 0,5 MW i energii cieplnej około 4,7 TJ/rok,
- zbiornik mioceński (powiat bielski, żywiecki, miasto Bielsko-Biała) – wody termalne osiągają tu temperatury od 35 do 100° C (średnio 50° C) przy wysokiej mineralizacji powyżej 100 g/l. Stosując pompy ciepła możliwe jest pozyskanie z jednego ujęcia średniej mocy termicznej rzędu 0,45 MW i energii cieplnej około 4,3 TJ/rok.

Na obszarze powiatu żywieckiego istnieją doły wód mineralnych chlorkowo-sodowych z utworów fliszu w ilości kilku m³/h z głębokości 400-1000 m. Nie mniej jednak budowa tektoniczna podłoża powiatu żywieckiego jest bardzo skomplikowana, co daje podstawy do stwierdzenia, iż wody mineralne w każdej części powiatu mogą być inne i na różnych głębokościach. Szczegółowe badania zostały jednak przeprowadzone tylko w rejonie odwiertów (na terenie Gminy Łodygowice i Rajcza). Na tym obszarze występują także solanki lecznicze i termalne oraz źródła wód mineralnych. Jedno z tych źródeł w Soli jest najsilniej mineralizowanym w obszarze jednostki magurskiej Karpat. Prowadzone jesienią 2003 roku badania terenowe pozwoliły zarejestrować aktualny stan wierceń i źródeł. Potwierdzono obecność 3 odwiertów i dwu źródeł: „Warzelniane” i „Słanica”. Wody chlorkowe – solanki z Soli można wykorzystać do celów rekreacyjno-balneologicznych, do kąpieli leczniczych i profilaktycznych. Wskazana jest budowa basenu kąpielowego (krytego, udostępnionego przez cały rok), w którym można wykorzystać lokalne udokumentowane naturalne bogactwo, jakim jest solanka termalna potencjalnie lecznicza. Posiada ona składniki takie jak jod, brom, bor i mineralizacja. Dodatkowym atutem tych wód jest ich temperatura, w otworze Sól -5 wynosiła 39°C a w otworze Sól -1 stwierdzono wodę chlorkową o temperaturze 24°C - są to więc wody termalne.

Energia spadku wody

Na terenie powiatu bielskiego określono 9 lokalizacji z istniejącymi budowlami hydrotechnicznymi o potencjalne teoretycznym: maksymalna moc – 449 kW, energia elektryczna 3 931 MWh/rok; potencjale technicznym: maksymalna moc – 278 kW, energia elektryczna 1 972 MWh/rok.

Na terenie powiatu cieszyńskiego określono 24 lokalizacje z istniejącymi budowlami hydrotechnicznymi o potencjale teoretycznym: maksymalna moc – 532 kW, energia elektryczna 4 657 MWh/rok; potencjale technicznym: maksymalna moc – 165 kW, energia elektryczna 1 171 MWh/rok.

Na terenie powiatu żywieckiego określono 22 lokalizacje z istniejącymi budowlami hydrotechnicznymi o potencjale teoretycznym: maksymalna moc

– 828 kW, energia elektryczna 7 257 MWh/rok; potencjałe technicznym: maksymalna moc – 461 kW, energia elektryczna 3 268 MWh/rok.

Na terenie gminy Czernichów należącej do powiatu żywieckiego zlokalizowane są dwie elektrownie wodne składające się na zespół elektrowni wodnych „Porąbka – Żar”:

- Elektrownia Porąbka – Żar zlokalizowana w Międzybrodziu Bialskim na terenie gminy Czernichów. Moc elektrowni - 500/540 MW (zainstalowano 4 hydrozespoły odwracalne typu Francis 4x125/135 MW). Jest to druga co do wielkości elektrownia wodna w Polsce, wybudowana w 1979 roku. Jest to klasyczna elektrownia szczytowo-pompowa wykorzystująca, jako zbiornik dolny zaporowe jezioro w Międzybrodziu; górny zbiornik wybudowany jest na szczycie góry Żar;
- Elektrownia Tresna o mocy 21 MW (2 *10,5 MW) położona jest przy zaporze w Tresnej na terenie gminy Czernichów. Wybudowana została w 1966 roku. Górny zbiornik stanowi Jezioro Żywieckie, zaś dolny Jezioro Międzybrodzkie;
- Elektrownia Porąbka o mocy 12,6 MW zlokalizowana poza terenem powiatu żywieckiego (w gminie Porąbka, powiat bielski). Zainstalowano tam dwa hydrozespoły Kaplana o mocy 6,1 MW i jeden turbosespół typu Francis`a o mocy 0,4 MW pracujący na potrzeby własne. Elektrownia została wybudowana i uruchomiona w 1954 roku, jako pierwszy element Zespołu Elektrowni Wodnych (Porąbka, Tresna i Elektrownia Szczytowo-Pompowa Porąbka-Żar). W latach 1994-1996 przeprowadzono kompleksową modernizację Elektrowni Wodnej Porąbka.

Energia słoneczna

Energię słoneczną można wykorzystać do produkcji energii elektrycznej i do produkcji ciepłej wody, bezpośrednio poprzez zastosowanie specjalnych systemów do jej pozyskiwania i akumulowania. Najważniejszymi parametrami określającymi potencjał teoretyczny wykorzystania energii słonecznej na danym terenie jest ilość energii słonecznej docierającej do powierzchni ziemi w ciągu określonego czasu.

Teren subregionu południowego charakteryzują korzystne warunki dla pozyskiwania energii słonecznej – teoretyczny potencjał promieniowania jest wyższy niż w pozostałych częściach województwa śląskiego i wynosi:

- dla większej części powiatu bielskiego, miasta Bielska-Białej oraz powiatu żywieckiego: 975 – 1 000 kWh/m²/rok,
- dla powiatu cieszyńskiego: 1000 – 1025 kWh/m²/rok i powyżej 1 025.

Na terenie miasta Bielska-Białej, powiatu bielskiego oraz żywieckiego istnieje potencjał techniczny energii cieplnej kolektora cieplnego: 1,7-1,8 GJ/m²/rok, energia elektryczna moduł fotowoltaiczny 170-180 kWh/m²/rok.

Na terenie powiatu cieszyńskiego istnieje potencjał techniczny energii cieplnej kolektora cieplnego: powyżej 1,8 GJ/m²/rok, energia elektryczna moduł fotowoltaiczny powyżej 180 kWh/m²/rok.

Warunki dla rozwoju instalacji solarnych i fotowoltaicznych na terenie subregionu południowego należy uznać za dobre i wyższe niż przeciętna dla województwa śląskiego. Przykładowo na terenie większej części subregionu centralnego oraz subregionu północnego potencjał ten kształtuje się na poziomie 1,6-1,7 oraz 1,5-1,6 GJ/m²/rok.

Uzasadnione są zatem inwestycje z zakresu budowy i przebudowy infrastruktury wykorzystującej energię słoneczną (kolektory słoneczne do produkcji ciepłej wody oraz moduły fotowoltaiczne do produkcji energii elektrycznej).

Energia z biomasy

Biomasa to substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej oraz leśnej oraz przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także inne części odpadów, które ulegają biodegradacji.

Energię z biomasy można uzyskać poprzez:

- spalanie biomasy roślinnej (np. drewno, odpady drzewne z tartaków, zakładów meblarskich i innych, słoma, specjalne uprawy roślin energetycznych),
- wytwarzanie oleju opałowego z roślin oleistych (np. rzepak) specjalnie uprawianych dla celów energetycznych,
- fermentację alkoholową np. trzciny cukrowej, ziemniaków lub dowolnego materiału organicznego poddającego się takiej fermentacji, celem wytworzenia alkoholu etylowego do paliw silnikowych,
- beztlenową fermentację metanową odpadowej masy organicznej (np. odpady z produkcji rolnej lub przemysłu spożywczego).

Energia z biogazu

Ze względów ekonomicznych pozyskanie biogazu do celów energetycznych jest uzasadnione tylko na większych oczyszczalniach o przepływie ścieków wynoszącym minimalnie 8 000 – 10 000 m³/dobę. Na terenie województwa śląskiego zlokalizowanych jest 25 takich oczyszczalni, z czego 13 jest wyposażonych w instalacje do pozyskiwania i wykorzystywania biogazu, w tym dwie na terenie subregionu południowego – OŚ Komorowice Bielsko-Biała oraz MOŚ w Żywcu.

Tabela 24 Potencjał teoretyczny i techniczny drewna i słomy na terenie subregionu południowego.

Powiat	Potencjał teoretyczny (surowcowy)		
	Drewno [t]	Drewno [GJ]	Moc [MW]
bielski	1 024 316	10 243 161	1463,3
cieszyński	2 238 102,4	22 381 024	3197,3
żywiecki	2 916 549	29 165 490	4166,5
Powiat	Potencjał techniczny		
	Drewno [t]	Drewno [GJ]	Moc [MW]
bielski	16 069,2	160 692	22,9
cieszyński	31 526	315 260	45,0
żywiecki	43 005,8	430 058	61,4
Powiat	Potencjał teoretyczny (surowcowy)		
	Słoma [t]	Słoma [GJ]	Moc [MW]
bielski	12992,9	168907,7	24,1
cieszyński	12102,2	157329,2	22,5
żywiecki	113546	1476092	210,9
Powiat	Potencjał techniczny		
	Słoma [t]	Słoma [GJ]	Moc [MW]

Bielski	4471,5	58129,8	8,3
Cieszyński	4631,8	60214,0	8,6
żywiecki	3838	49894,0	7,1

Źródło: Program Wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego, PAN.

Tabela 25 Zestawienie wykorzystania OZE na rynku lokalnym.

Jednostka samorządu terytorialnego	Preferowane kierunki rozwoju energii odnawialnej	Możliwe kierunki rozwoju energii odnawialnej
Miasto Bielsko-Biała	Energia z biogazu na składowisku odpadów, energia elektryczna i ciepło z biogazu w oczyszczalni ścieków	Energia z biogazu na składowisku odpadów, energia elektryczna i ciepło z biogazu w oczyszczalni ścieków
Powiat bielski		
Bestwina	Energia biogazu z biogazowni rolniczych	Energia z wód kopalnianych
Buczkowice	-	Energia biogazu z biogazowni rolniczych
Czechowice-Dziedzice	Energia biogazu z oczyszczalni ścieków Energia biogazu z biogazowni rolniczych	Energia biogazu ze składowisk odpadów Energia z biomasy
Jasienica	Energia biogazu z biogazowni rolniczych Energia wód powierzchniowych	Energia z biomasy Energia wód powierzchniowych
Jaworze	-	Energia z biomasy
Kozy	-	Energia z biomasy
Porąbka	Energia z biomasy Energia wód powierzchniowych	-
Szczyrk	-	Energia z biomasy
Wilamowice	Energia biogazu z biogazowni rolniczych	Energia z biomasy
Wilkowice	-	Energia z biomasy
Powiat cieszyński		
Brenna	Energia z biomasy	Energia biogazu z biogazowni rolniczych Energia wód geotermalnych Energia wiatru
Cieszyn	Energia biogazu z oczyszczalni ścieków Energia biogazu z biogazowni rolniczych	Energia wód geotermalnych Energia wód powierzchniowych

Chybie	-	Energia biogazu z biogazowi rolniczych Energia z biomasy
Dębowiec	Energia biogazu z biogazowi rolniczych	Energia wód geotermalnych Energia z biomasy
Goleszów	Energia biogazu z biogazowi rolniczych	Energia wód geotermalnych Energia z biomasy
Hażlach	Energia biogazu z biogazowi rolniczych	Energia wód geotermalnych
Istebna	Energia z biomasy	Energia biogazu z biogazowi rolniczych
Skoczów	Energia biogazu z oczyszczalni ścieków Energia biogazu z biogazowi rolniczych	Energia wód geotermalnych Energia z biomasy
Strumień	Energia biogazu z biogazowi rolniczych	Energia z biomasy
Ustroń	-	Energia biogazu z biogazowi rolniczych Energia wód geotermalnych Energia z biomasy Energia wód powierzchniowych
Wiśła	Energia biogazu z oczyszczalni ścieków Energia z biomasy	Energia wód powierzchniowych
Zebrzydowice	-	Energia biogazu z biogazowi rolniczych Energia wód geotermalnych Energia z wód kopalnianych
Powiat żywiecki		
Czernichów	-	-
Gilowice	Energia biogazu z biogazowi rolniczych	-
Jeleśnia	Energia wód powierzchniowych Energia wiatru	Energia biogazu z biogazowi rolniczych Energia z biomasy
Koszarawa	Energia wiatru	-
Lipowa	-	Energia biogazu z biogazowi rolniczych
Łękawica	-	Energia biogazu z biogazowi rolniczych Energia z biomasy
Łodygowice	Energia biogazu z biogazowi rolniczych	-
Milówka	Energia wód powierzchniowych	Energia biogazu z biogazowi rolniczych
Radziechowy - Wieprz	-	Energia biogazu z biogazowi rolniczych

Rajcza	Energia wód powierzchniowych	-
Ślemień	-	-
Świnna	-	Energia biogazu z biogazowi rolniczych Energia z biomasy
Ujsoty	-	-
Węgierska Górka	-	Energia biogazu z biogazowi rolniczych Energia wód powierzchniowych
Żywiec	Energia biogazu ze składowisk odpadów Energia wód powierzchniowych	Energia biogazu z oczyszczalni ścieków Energia biogazu z biogazowi rolniczych Energia wód powierzchniowych Energia z biomasy

Źródło: opracowanie własne oraz Program Wykorzystania Odnawialnych Źródeł energii na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego, PAN.

Troska o środowisko, ziemię i klimat wymaga świadomego i odpowiedzialnego korzystania z zasobów paliw pierwotnych i energii. Produkcja prądu z energii słonecznej, termomodernizacja budynków, efektywne korzystanie ze sprzętów elektrycznych, stosowanie efektywnego, energooszczędnego oświetlenia to nie tylko korzyść dla środowiska, ale także realne obniżenie wysokości rachunków – a więc korzyść dla odbiorców. Prognozuje się, iż w najbliższych latach wzrastać będzie wykorzystanie biomasy, energii słonecznej i siły wiatru, wynika to z rosnących cen tradycyjnych nośników energii elektrycznej, a także z troski o środowisko naturalne, którego szczególne walory znajdują się na terenie subregionu południowego.

Infrastruktura ICT

W subregionie południowym występują obszary nie objęte infrastrukturą szerokopasmową (tzw. obszary białe), jak również tereny, na których znajduje się wymagana infrastruktura, ale występuje tylko jeden operator usług teleinformatycznych (tzw. obszary szare). Jednocześnie występują tzw. obszary czarne, w których występuje zarówno odpowiednia infrastruktura, jak również

co najmniej dwóch operatorów telekomunikacyjnych (występują wszyscy duzi operatorzy tacy jak Netia, Dialog, Telekomunikacja Polska świadczący usługę powszechną oraz operatorzy i integratorzy tacy jak Energis i GTS skupiający się głównie na użytkownikach korporacyjnych i biznesowych. Z racji wykupionych licencji ogólnopolskich firmy Netia i Energis dysponują możliwością uruchomienia radiowych sieci WIMAX. Ponadto na terenie subregionu działają również firmy świadczące usługi dostępu do Internetu przez sieci osiedlowe i radiowe, w tym firmy Hyperion oraz operator telewizji kablowej – firma Vectra.

Cały obszar subregionu południowego stanowi obszar „biały” lub „szary” pod względem sieci NGN – sieć następnej generacji o dużej przepustowości (minimum 40 Mb/s).

Na terenie subregionu realizowane są inwestycje w zakresie budowy sieci szerokopasmowych przez Miasto Bielsko-Biała, miasto Żywiec, powiat cieszyński. Ponadto realizowane są inwestycje w zakresie utworzenia publicznych punktów dostępu do Internetu umożliwiających interaktywny kontakt zarówno mieszkańcom jak i turystom. Publiczne punkty dostępu do Internetu umożliwiać będą użytkownikom m.in. dostęp do globalnych, ogólnopolskich i lokalnych serwisów informacyjnych oraz do stron internetowych instytucji publicznych (gmina Brenna, gmina Cieszyn, gmina Goleszów, gmina Skoczów, gmina Strumień, gmina Wiśła, gmina Zebrzydowice, gmina Ustroń).

Większość jednostek samorządu terytorialnego subregionu południowego posiada wdrożony elektroniczny obieg dokumentów, często spójny z platformą SEKAP oraz ePUAP. Znaczna część JST świadczy również e-usługi publiczne. Brak usług publicznych oraz elektronicznego obiegu dokumentów dotyczy w szczególności gmin z terenu powiatu żywieckiego (np. Łodygowice, Łękawica, Ślemień). Najlepiej wypada pod tym względem powiat bielski (wszystkie gminy posiadają wdrożony elektroniczny obieg dokumentów).

W 56% jednostek samorządu terytorialnego subregionu południowego, wdrożono platformę SEKAP (System Elektronicznej Komunikacji Administracji Publicznej). System ten funkcjonuje w następujących jednostkach:

- powiat bielski, cieszyński, żywiecki,
- miasto Bielsko-Biała, miasto Cieszyn, miasto Czechowice-Dziedzice, miasto Strumień, miasto Szczyrk, miasto Ustroń, miasto Wiśła, miasto Żywiec,
- gminy: Brenna, Chybie, Czernichów, Dębowiec, Goleszów, Hażlach, Istebna, Jaworze, Koszarawa, Kozy, Wilkowice, Zebrzydowice.

Dzięki wdrożeniu SEKAP wzrósł poziom usług administracyjnych dla mieszkańców i przedsiębiorców świadczonych drogą elektroniczną oraz zwiększyła się efektywność pracy administracji m.in. w zakresie realizacji tych usług.

Mimo systematycznego wzrostu rozwoju tzw. społeczeństwa informacyjnego na terenie subregionu południowego, osiągnane wyniki wciąż odbiegają od standardów europejskich. Należy zatem skoncentrować działania na dalszym rozwijaniu e-usług publicznych dostępnych zarówno dla mieszkańców subregionu jak i przedsiębiorców. Należy stworzyć warunki do rozwoju e-biznesu oraz wykorzystania TIK wewnątrz firmy, jak również do kontaktów z innymi przedsiębiorcami. Niezbędne są również dalsze inwestycje w zakresie budowy sieci szerokopasmowych o wysokiej przepustowości (sieci NGN).

Turystyka

W subregionie południowym znajduje się jeden z najlepiej zagospodarowanych górskich regionów kraju – Beskidy. Turystyczny charakter Beskidów - Beskidu Śląskiego, Małego i Żywieckiego - tworzą góry i zbiorniki wodne, stwarzając bardzo dobre warunki do całorocznego wypoczynku i rekreacji w różnych formach: turystyce górskiej, sportach zimowych, wędkarstwie, myślistwie, sportach szybowcowych, lotniarstwie, a nawet leczeniu i prewencji zdrowotnej. To, co urzeka turystów i wczasowiczów, to piękne, górskie krajobrazy, czyste rzeki i świeże powietrze oraz wspaniała i niepowtarzalna przyroda.

Znakomite walory przyrodnicze, krajobrazowe i klimatyczne powiatów bielskiego, cieszyńskiego i żywieckiego oraz miasta Bielska-Białej, wraz z najlepiej w województwie śląskim, rozwiniętą bazą rekreacyjno-wypoczynkową pozwalają uznać turystykę za jedną z głównych dziedzin rozwoju gospodarczego subregionu.

Wśród szczególnie znanych, pod względem turystycznym, miejscowości można wymienić gminy tworzące Beskidzką 5 czyli: Brenna, Istebna, Szczyrk, Jaworze, Ustroń, Wiśła a także Jaworze, Żywiec, Zwardoń, Korbielów czy Międzybrodzie Bialskie i Żywieckie. Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej zajmują obszar 613,7 ha. W 2013 r. na terenie subregionu południowego funkcjonowało łącznie 344 turystycznych obiektów noclegowych, w tym m.in.: 43 hotele, 43 ośrodki wczasowe, 35 ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych, 7 zakładów uzdrowiskowych itd.

Tabela 26 Hotele, motele i pensjonaty wg kategorii

Hotele, motele i pensjonaty wg kategorii		
kategorii *****	ob.	1
kategorii ****	ob.	11
kategorii ***	ob.	15
kategorii **	ob.	13
kategorii *	ob.	3
w trakcie kategoryzacji	ob.	1

Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2013 r.

W latach 2007-2013 na terenie subregionu południowego realizowany był projekt kluczowy pn.: „Rozwój infrastruktury turystycznej subregionu południowego” składający się z 29 zadań inwestycyjnych realizowanych przez 26 jednostek samorządu terytorialnego oraz nadleśnictwo Wiśła. W ramach projektu rozbudowano infrastrukturę turystyczną, powstały m.in. takie obiekty jak:

- trasy narciarskie zjazdowe i biegowe,
- trasy nartorolkowe,
- trasy rowerowe, piesze, pieszo-rowerowe i konne parkingi,
- amfiteatry,
- boiska,
- ośrodek sportów wodnych,
- hala wielofunkcyjna,
- crossowy tor rowerowy,
- baza rekreacyjno – wypoczynkowa,
- parki tematyczne.

Główne ośrodki turystyczne powiatu bielskiego to miasto Szczyrk, będące stolicą sportów zimowych, Porąbka, malowniczo położona nad zaporą wodną i zbiornikiem na Sole oraz Jaworze i Wilkowice, posiadające walory klimatyczne i lecznicze wody jodowo-bromowe.

Tabela 27 Syntetyczny opis potencjału turystycznego subregionu południowego w podziale na JST

Lp.	JST	Potencjał turystyki w konkretnych obszarach
1	Bielsko-Biała	Bielsko-Biała dzięki niezwykle korzystnemu położeniu u stóp Beskidu Śląskiego i Małego, wyróżnia się bogatą ofertą turystyczną oraz sportową. O atrakcyjności krajobrazowej oraz turystycznej Bielska-Białej stanowią otaczające miasto górskie tereny a także historyczna zabudowa miasta. Bielsko-Biała jako jedyne, tej wielkości miasto w Polsce, posiada w granicach administracyjnych kilkanaście górskich szczytów m.in. Klimczok (1117 m n.p.m.), Szyndzielnia (1024 m n.p.m.), Kozia Góra (683 m n.p.m.), Dębowiec (525 m n.p.m.). Na terenie Bielska-Białej mają swój początek liczne szlaki turystyczne Beskidu Śląskiego i Beskidu Małego.
2	Powiat bielski	Znakomite walory przyrodnicze, krajobrazowe i klimatyczne powiatu bielskiego wraz z silnie rozwiniętą bazą rekreacyjno - wypoczynkową pozwalają uznać turystykę za jedną z głównych dziedzin rozwoju gospodarczego powiatu. Szczególnie atrakcyjne pod względem turystycznym są takie gminy jak: Szczyrk, Porąbka, Jaworze i Wilkowice. Również pozostałe gminy stanowią atrakcyjne turystycznie tereny tak pod względem górskich krajobrazów, malowniczych pejzaży, unikatowych w skali kraju gatunków fauny i flory, jak i bazy rekreacyjnej. Na terenie powiatu istnieją 2 parki krajobrazowe i 4 rezerваты przyrody. Baza turystyczna dostosowana jest dla każdego, jej standard jest bardzo zróżnicowany podobnie jak sieć placówek gastronomicznych, handlowych i usługowych.
3	Bestwina	Turystyka weekendowa, wypoczynek aktywny, rekreacja na otwartych akwenach wodnych. Malowniczy krajobraz Bestwiny podkreślają plantacje ogrodnicze i liczne stawy rybne. Bliska odległość od Beskidu Zachodniego umożliwia organizowanie krótkich wycieczek górskich, a kompleks leśny – Janowicki Las to ciekawy teren dla grzybiarzy i leśniczych (wyznaczony jest tutaj okręg łowiecki). Miłośnikom wędkarstwa i sportów wodnych służą akweny wodne w Kaniowie.
4	Buczkowice	Położenie gminy na trasie do Szczyrku i Wisły oraz bliskie sąsiedztwo Jeziora Żywieckiego stanowią o jej turystycznej atrakcyjności. Ponadto przez teren Gminy przebiega potok Żylica który stanowi dogodny miejsc do plażowania dla mieszkańców gminy oraz

		okolicznych miast z uwagi na niewielką odległość. Gmina ma idealne warunki do uprawiania turystyki rekreacyjno-wypoczynkowej, gdzie można uprawiać turystykę rowerową, pieszą w tym coraz bardziej popularny Nordic Walking, jazdę na nartorolkach, jazdę konną.
5	Czechowice-Dziedzice	Turystyka powiązana z aktywną rekreacją oraz atrakcyjnością przyrodniczą i widokową - szlaki rowerowe, korona Jeziora Goczałkowickiego, obiekty rekreacyjne (basen kryty, kąpielisko, siłownie plenerowe), rzeki i zbiorniki wodne (wędkarstwo), krajobraz pasma Beskidów. Turystyka biznesowa. Potencjał dotąd nie wykorzystany: historyczne obiekty przemysłowe i związane z rozwojem przemysłu (m.in. osiedle domów przykopalnianych, stare hale walcowni, zaparkownia).
6	Jasienica	Z uwagi na atrakcyjne warunki krajobrazowo-przyrodnicze na terenie Gminy rozwija się szczególnie turystyka piesza i rowerowa. Rozwojowi turystyki sprzyja wyznaczenie tras rowerowych. Wyznaczono 10 ścieżek rowerowych o łącznej długości tras na terenie Gminy Jasienica wynoszącej 147 km. Systematycznie zwiększa się dostęp do szerokorozumianej infrastruktury około turystycznej (punkty gastronomiczne, miejsca noclegowe). W związku ze zintensyfikowanym rozwojem bazy sportowo-rekreacyjno-kulturalnej na terenie Gminy Jasienica odnotowano pojawienie się zjawiska tak zwanej turystyki kulturalnej. Liczne nowe wydarzenia kulturalno sportowe uzupełniające kalendarz imprez organizowanych corocznie na terenie Gminy skupiają coraz szersze grono turystów szczególnie z terenu subregionu południowego oraz Euroregionu Śląsk Cieszyński.
7	Jaworze	Turystyka piesza i rowerowa (liczne ścieżki pieszo-rowerowe, szlaki na Błatnią, Park Zdrojowy, tereny leśne, miejsca noclegowe – zarówno wysokiej jakości hotele jak również kwatery prywatne); kultura (odnowiony Amfiteatr, liczne imprezy); walory uzdrowiskowe (dogodne warunki klimatyczne, bogata gama ośrodków odpowiadających na zapotrzebowanie tzw. turystyki uzdrowiskowej, fontanna solankowa, tereny zielone).
8	Kozy	Turystyka górska – obszar Hrobaczej Łąki (szlaki turystyczne), tereny byłej kopalni piaskowca (tzw. kamieniołom), tereny zielone – spacerowe. Turystyka sportowo-rekreacyjna – basen, boiska, hala sportowa, biegi – imprezy cykliczne. Turystyka poznawczo - kulturowa – Izba Historyczna, zabytkowy Pałac Czeczów, zabudowania pałacowe wraz z zabytkowym parkiem.
9	Porąbka	Do dyspozycji turystów istnieje wiele szlaków

		turystycznych prowadzących przez szczyty Beskidu Małego: Palenicę (782 m n.p.m.), Żar (761 m n.p.m.), Bukowski Groń (729 m n.p.m.), Micherdówkę (604 m n.p.m.), Zasolnicę (556 m n.p.m.). Główną bazę turystyczną tworzą obiekty wypoczynkowo-noclegowe oraz gospodarstwa agroturystyczne, w których jest 286 miejsc noclegowych. Bliskość Jeziora Żywieckiego stanowi dobrą bazę do uprawiania yachtingu oraz sportów wodnych.
10	Szczyrk	Turystyka zimowa (infrastruktura narciarska), turystyka letnia. Krajowy ośrodek wypoczynku, turystyki i sportów zimowych. W sezonie zimowym na turystów czeka największa ilość tras i wyciągów narciarskich w Polsce. Większość z nich jest sztucznie naśnieżana i oświetlona. Zlokalizowane są tu również profesjonalne stoki slalomowe posiadające homologację FIS, naturalny tor saneczkowy oraz skocznia narciarska „Skalite”. Ponadto Szczyrk oferuje takie atrakcje jak: resorty SPA, baseny, odnowa biologiczna, grotty i jaskinie solne, szlaki spacerowe wiodące wśród pięknie zalesionych gór stwarzają doskonałe warunki do relaksu i zapomnienia o codziennych kłopotach. Warto również wspomnieć o Sanktuarium Maryjnym „Na Górcie”, które jest bardzo ważnym miejscem kultu religijnego w Szczyрку. To właśnie tam znajduje się Grota Matki Boskiej ze źródłem, będąca miejscem magicznym – pełnym ciszy i spokoju, gdzie można zadumać się, podziwiając piękno krajobrazu.
11	Wilamowice	Otwarte tereny i zbiorniki wodne w gminie są szczególnie atrakcyjne dla uprawiania myślistwa i łowiectwa. Działają tu dwa koła łowieckie, „Żbik” w Dankowicach i „Knieja” w Pisarzowicach. Jest to ważny atrybut rozwoju i promocji gminy. Największe atrakcje Gminy – obiekty turystyki kulturowej: - Kościół parafialny z XVI w. pw. Podwyższenia Krzyża Św. w Starej Wsi, - Sanktuarium Świętego Abpa Józefa Bilczewskiego.
12	Wilkowice	Gmina posiada niezwykle dogodne warunki do rekreacji i uprawiania sportu. Otoczona jest pasmem gór Beskidu Śląskiego: Kozia Góra, Szyndzielnia, Klimczok, Magura oraz Beskidu Małego: Czupel, Magurka Wilkowicka, Rogacz. Wszystkie połączone gęstą siecią znakowanych szlaków turystycznych oraz szlakami narciarskimi. Przez gminę przebiega szlak rowerowy Bielsko - Martin, w zimie można korzystać z trzech wyciągów narciarskich i trasy biegowej na Magurce Wilkowickiej i skoczni narciarskiej. Gmina Wilkowice w partnerstwie z Gminą Czernichów wybudowała w 2012 roku na szczytach Magurki Wilkowickiej trasy do narciarstwa biegowego oraz obiekt do obsługi tych tras.

		<i>Odwiedzając gminę koniecznie trzeba zwiedzić willę Juliana Fałata – „Fałatówkę” w Bystrej, gdzie obecnie mieści się muzeum biograficzno-artystyczne słynnego malarza. Godne odwiedzenia są również: neogotycki kościół parafialny pod wezwaniem św. Michała Archanioła w Wilkowicach z końca XIX w. oraz zabytkowa XVIII w. kaplica Matki Boskiej Siewnej w Mesznej.</i>
14	Cieszyn	Położenie geograficzne Cieszyna niemalże na styku trzech państw (Polska, Czechy i Słowacja), a także burzliwa historia tych ziem, czyni miasto swoistą mieszanką wielu narodowości, kultur i wyznań, co znajduje wyraz w architekturze, zwyczajach, kuchni regionalnej, a także miejscowej gwarze. Historyczny podział miasta na polską i czeską część będący niegdyś uciążliwością, dziś staje się swoistą atrakcją turystyczną. Odzwierciedleniem bogatej historii miasta są ciekawe zabytki i urokliwe miejsca zlokalizowane głównie w obrębie centrum miasta, stanowiąc dziś główną atrakcję turystyczną miasta. Są to m.in.: Wzgórze Zamkowe, kościoły, tzw. Cieszyńska Wenecja, rynek z ratuszem, stare miasto, browar Bracki, cmentarze, w tym dwa żydowskie, kamienice o ciekawej i zróżnicowanej architekturze, 4 muzea z ich unikatowymi zbiorami. Jedno z nich, Muzeum Drukarnictwa, należy do Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego. Dla koneserów udostępnia się zbiory starodruków w zabytkowych bibliotekach – Książnica Cieszyńska i Biblioteka Tschamera. Urokowi miastu dodaje zieleń w postaci parków oraz rezerwatów przyrody z unikatową roślinnością, m.in. nie występującą gdzie indziej cieszyńską. Miasto, podtrzymując swoją wielowiekową tradycję jako ponadlokalne centrum kultury, angażuje się w liczne wydarzenia, które w większości mają charakter transgraniczny, a jednocześnie stanowią interesujący kulturowy produkt turystyczny. Przykładem są: Przegląd Filmów Czeskich, Polskich, i Słowackich - „Kino na Granicy”, Festiwal Europejskich Szkół Artystycznych i Twórczości „Kręgi Sztuki” z Przeglądem Filmowym „Wakacyjne Kadry”, Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Bez Granic”, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Wokalnej „Viva Il Canto”, Industriada, „Skarby z cieszyńskiej tróły”, dni miasta „Święto Trzech Braci”. Aktualnie najpoważniejszą barierą dla pełnego rozwoju turystyki w Cieszynie stanowi niedostateczna infrastruktura komunikacji publicznej oraz brak odpowiedniej liczby połączeń z większymi centrami Polski.
15	Skoczów	Wędkarstwo; turystyka kulturowa – kulinaria. Turystyka aktywna – rowerowa, turystyka edukacyjna – „z przyrodą na ty”, rodzinne zawody sportowe, turystyka kulturowa – religijna, turystyka aktywna – konie – Ochaby, turystyka zdrowotna, rodzinne zawody

		sportowe, turystyka biznesowa.
16	Strumień	Hodowla ryb – jeden z największych w Polsce ośrodków hodowli karpia i pstrąga. Turystyce i rekreacji sprzyja korzystne położenie gminy w sąsiedztwie Jeziora Goczałkowickiego oraz w stosunkowo niewielkiej odległości od znanych miejscowości górskich i uzdrowiskowych.
17	Ustroń	Jedynie w Beskidzie Śląskim miasto wczasowo - uzdrowiskowe, położone w dolinie rzeki Wisły, pomiędzy zboczami Czantorii i Równicy. Rehabilitacja i leczenie chorób układu ruchu, krążenia, dróg oddechowych i układu nerwowego. Wyposażony w najnowocześniejszą aparaturę i urządzenia Uzdrowiskowy Zakład Przyrodolecznicy przeprowadza dziennie około 5 tysięcy zabiegów. Do najważniejszych atrakcji Ustronia należą solankowe baseny kąpielowe, czteroosobowa kolejka krzesłkowa na Czantorię, letni i całoroczny tor saneczkowy, Leśny Park Niespodzianek, szlaki turystyczne i spacerowe, trasy rowerowe, kryte korty tenisowe, oświetlone i sztucznie naśnieżane trasy narciarskie, liczne zabytki i placówki kultury.
18	Wisła	Wisła zapewnia góskim piechurom niezapomniane widoki na 150 km malowniczych szlaków turystycznych. Ci, którzy wolą bardziej nizinne spacerunki, mogą skorzystać z deptaków wokół Jeziora Czernańskiego. Uwagę turystów przyciągają również Kaskady Rodła - najpiękniejszy zespół naturalnych wodospadów w Beskidach. Wokół nich zobaczyć można pięknie wyżłobione kotły erozyjne oraz pomnikowe świerki i jodły o wieku ok. 170 lat. Do dyspozycji miłośników białego szaleństwa jest kilkanaście wyciągów narciarskich oraz trasy zjazdowe o zróżnicowanym stopniu trudności. Od wiosny do jesieni miasto stanowi idealną bazę wypadową na Czantorię, Stożek, Trzy Kopce Wiślańskie oraz Baranią Górę. Ci, którzy potrzebują mocnych wrażeń, mogą zająć się wspinaczką skałkową lub udać na wyprawę quadami, a zimą - skuterami śnieżnymi. Po emocjonującym dniu można odpocząć w jednym z luksusowych obiektów SPA.
19	Brenna	Turystyka związana z górami np. piesza, konna, sporty rowerowe i zimowe; turystyka-rekreacja związana z rzeką. W granicach administracyjnych Gminy znajdują się liczne, bardzo atrakcyjne turystycznie jaskinie oraz szlaki piesze i konne, będące częścią Parku Krajobrazowego Beskidu Śląskiego. Zlokalizowany jest tutaj fragment Międzynarodowej Trasy Rowerowej Greenways Kraków - Morawy - Wiedeń, a także odcinek Euroregionalnej Sieci Tras Rowerowych Śląska Cieszyńskiego. Sporty zimowe w Brennej cieszą się także dużą popularnością. Znajduje się tu 15 tras narciarskich o różnej trudności. Warto zaznaczyć, że władze Gminy Brenna w 2004 roku podpisały z władzami Ustronia,

		Istebnej, Szczyrku i Wisły porozumienie o współpracy Beskidzkiej 5. Głównym celem porozumienia jest podniesienie natężenia ruchu turystycznego we wszystkich zrzeszonych miejscowościach. Na terenie Gminy jest rozwinięta branża związana z zapleczem turystycznym (gastronomia, zakwaterowanie, infrastruktura okoturystyczna – parkingi, boiska, lodowisko, minigolf, ścianka wspinaczkowa, itp.).
20	Chybie	Jezioro Goczałkowickie, liczne stawy, ptactwo wodne łąki, lasy stanowią niewątpliwie atuty Chybia. Ciekawe przyrodniczo zakątki można zobaczyć jeżdżąc rowerem po „Żabim Kraju”. Niezwykłą osobliwością na terenie gminy jest unikatowy rezerwat torfowiskowy „Rotuz”, w którym występuje chroniona roślina owadożerna – rosiczka okrągłolistna. Oprócz wycieczek rowerowych, podziwiania pięknej przyrody w Chybiu warto zwrócić uwagę na życie kulturalne, które skupione jest wokół Gminnego Ośrodka Kultury oraz Amatorskiego Klubu Filmowego „Klaps”.
21	Dębowiec	Złoża solankowe, trasy rowerowe, korzystne położenie przygraniczne.
22	Goleszów	Akwen „Ton” - raj dla amatorów wędkowania – swoista przystań dla spragnionych wypoczynku w ciszy i spokoju. We wspaniałym leśnym krajobrazie wtopiona jest też unikatowa w tej części Europy pasieka pana Jana Gajdacza z Dzięgielowa. 6 szlaków spacerowych. Dla osób lubiących turystykę rowerową - szlak rowerowy, noszący nazwę „Śladami Stroju Cieszyńskiego”, który prowadzi pięknymi i widokowymi terenami po całej Gminie Goleszów. Kompleks skoczni narciarskich.
23	Hażlach	Turystyka rowerowa – 27,5 km tras, walory krajobrazowe oraz przyrodnicze,
24	Istebna	Turystyka kulturowa – związana z folklorem i dziedzictwem kulturowym. Turystyka aktywna – narciarstwo zjazdowe i biegowe, turystyka piesza i rowerowa. Baza noclegowa, ze szczególnym uwzględnieniem kwater prywatnych. Baza gastronomiczna – ze szczególnym uwzględnieniem lokali serwujących kuchnię regionalną.
25	Zebrzydowice	Turystyka weekendowa, rowerowa, ośrodek sportów wodnych.
27	Żywiec	Turystyka weekendowa: Od Komorowskich do Habsburgów – żywiecki skarb kultury i tradycji (oferta turystyczna Muzeum Miejskiego w Żywcu), Skatepark, Amfiteatr pod Grojcem, Muzeum Browaru w Żywcu. Turystyka aktywna: trasa zjazdowa na Grojec. Turystyka górską: Rezerwat przyrodniczy Grapa, Ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza Wzgórze Grojec. Turystyka sakralna: Kościół Katedralny pw. Narodzenia

		Najświętszej Maryi Panny, Kamienna dzwonnica, Kościół pw. św. Krzyża, Figura św. Rozalii, Figura św. Floriana na żywieckim rynku. Turystyka miejska – szlaki spacerowe po mieście Żywiec. Turystyka kulturowa: Tydzień Kultury Beskidzkiej z Festiwalem Folkloru Górali Polskich i Międzynarodowymi Spotkaniami Folklorystycznymi, Żywieckie Gody, Od Komorowskich do Habsburgów – żywiecki skarbiec kultury i tradycji (oferta turystyczna Muzeum Miejskiego w Żywcu), Kościół Katedralny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, Rynek z ratuszem miejskim, Muzeum Browaru Żywiec.
28	Czernichów	W Gminie Czernichów na turystów czeka dobrze przygotowana baza noclegowa i gastronomiczna a także wyjątkowe atrakcje, przede wszystkim Góra Żar i Jezioro Międzybrodzkie – niezwykle popularne wśród turystów w sezonie zimowym i letnim. Jezioro Żywieckie i Jezioro Międzybrodzkie to idealne miejsca do żeglowania, pływania rowerkiem wodnym czy kajakiem albo do surfingu. Na turystów czekają liczne, dobrze przygotowane przystanie wodne i wypożyczalnie sprzętu. Góra Żar oferuje takie atrakcje jak: kolejka linowo-torowa, możliwość uprawiania sportów powietrznych (szybowce, parolotnie), tor saneczkowy, park linowy, Na stoku Góry Żar działa także baza do uprawiania zorbingu, mountainboardingu, paintballa oraz off-roadu. Coraz więcej turystów, szczególnie młodych, wybiera właśnie takie niekonwencjonalne sposoby na rozładowanie stresu i odprężenie. Wyciąg z naśnieżanym i oświetlanym stokiem to prawdziwa zimowa atrakcja dla narciarzy i miłośników snowboardu. Poza górą Żar na terenie gminy działa także kilka innych wyciągów dobrze przygotowanych na przyjęcie amatorów sportów zimowych. Wypoczynek znajdują tutaj także zdobywcy górskich szczytów. Jest mnóstwo malowniczych szlaków, szczytów i schronisk.
29	Gilowice	Wyjątkowe walory krajobrazowe, czyste powietrze, spokój i cisza oraz korzystne warunki turystyczno – rekreacyjne dają każdemu możliwość atrakcyjnego i kreatywnego wypoczynku na łonie natury. Dla osób zainteresowanych turystyką pieszą dostępne są urokliwe szlaki. Dla amatorów sportów wodnych Gilowice stanowią doskonałą bazę wypadową do przystani żeglarskich położonych wzdłuż brzegów Jeziora Żywieckiego. Naturalne uwarunkowania geograficzne miejscowości są atrakcją dla rowerzystów uprawiających górską oraz tradycyjną turystykę rowerową. Natomiast w sezonie zimowym dogodne warunki zachęcają do uprawiania narciarstwa biegowego, a dodatkowo dobre połączenia komunikacyjne z wyciągiem narciarskim na Gorze Żar skłaniają do aktywnego spędzania wolnego czasu.

30	Jeleśnia	Wypoczynek związany jest przede wszystkim z sezonem zimowym i trasami narciarskim. Południowo-wschodnią granicę miejscowości stanowi wybitny maszyn Pilska, który dzięki doskonałemu zagospodarowaniu w infrastrukturę narciarską w postaci orczykowych wyciągów narciarskich, wyciągu krzesłkowego, tras zjazdowych zaliczany jest obecnie do głównych ośrodków sportów zimowych Polski.
31	Koszarawa	Dynamicznie rozwija się również zaplecze turystyczne przede wszystkim w zakresie gospodarstw agroturystycznych. Około 50 % powierzchni gminy Koszarawa stanowią lasy. Przez teren gminy przebiegają szlaki turystyczne zachęcające do turystyki górskiej.
32	Lipowa	Szlaki turystyczne piesze i rowerowe, agroturystyka, Aquapark, hotel, spa, ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza wzdłuż potoku Zimnik, przydrożne kapliczki.
33	Łękawica	Park, miejsca aktywnego wypoczynku, punkty widokowe, ścieżki piesze, turystyka górską.
34	Łodygowice	Ośrodki wypoczynkowe nad jeziorem, kilka gospodarstw agroturystycznych, dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa (boiska, hala sportowa, bieżnie), możliwość rozwoju turystyki aktywnej i rekreacji w oparciu o jezioro żywieckie i rzeki.
35	Milówka	Panują tutaj dobre warunki do zimowego odpoczynku. Obfite opady śniegu oraz wyciągi w Kamesznicy i sołectwie Szare pozwalają aktywnie spędzić czas w górskiej scenerii. Z letniskowych miejscowości Gminy - Milówki, Lalik i Kamesznicy - wyruszyć można na malownicze szczyty otaczające dolinę: Baranią Górę (1220 m n.p.m.), Hale Boraczą (851 m n.p.m.), Prusów (1010 m n.p.m.).
36	Radziechowy-Wieprz	Liczne obiekty zabytkowe, warunki do uprawiania paralotniarstwa oraz wspinaczki.
37	Rajcza	Turystyka piesza, rowerowa, konna, sporty zimowe (wyciągi narciarskie), ścieżki dydaktyczno-przyrodnicze, trzy rezerваты przyrody.
38	Ślemień	Walory przyrodnicze: rezerwat przyrody Madohora, jaskinia Komonieckiego, wodospad na potoku Dusica, jaskinie skalne na Czarnych Działach. Oferta turystyczna: Żywiecki Park Etnograficzny prezentujący tradycje i kulturę żywiecczyzny, Sanktuarium Maryjne na Jasnej Górze w Ślemieniu, zbudowane w XIX w, ruiny pieca hutniczego, kapliczki, szlaki turystyczne. Baza noclegowa: Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Ślemieniu, ośrodek Madohora oraz gospodarstwa agroturystyczne.
39	Świnna	Okolice Świnnej to ciekawe tereny rekreacyjno-wypoczynkowe za sprawą pięknych krajobrazów oraz licznych zbiorników wodnych stwarzających doskonałe warunki do kąpieli, żeglarsstwa, kajakarstwa, wędkarstwa. Dużą

		popularnością wśród amatorów sobotnio - niedzielnego wypoczynku i letnich kąpeli cieszy się tzw. Duża Tama w Świnnej oraz kąpieliska przy progach rzecznych na Koszarawie w miejscowościach Świnna i Pewel Mała. Przez teren gminy przebiegają liczne szlaki turystyczne. Ruch turystyczny jest wynikiem nie tylko walorów przyrodniczych i kulturowych Gminy, ale również obecnością na jej terenie obiektów sakralnych. W Gminie, w miejscowości Przytęków znajduje się Sanktuarium Matki Bożej Wspomożenia Wiernych. Obok Sanktuarium znajduje się cudowne źródło
40	Ujsoty	Turystyka aktywna - preferowane formy to turystyka górską piesza, rowerowa, konna, narciarstwo skitowe. Niewątpliwą atrakcją gminy jest zrewitalizowany teren kamieniołomu w Glince, na terenie którego powstał Geo-Park Glinka oferujący różnorodne atrakcje: zjazd na linie typu tyrolka, naturalne i sztuczne ścianki wspinaczkowe, zbiornik wodny, parki linowe dla dzieci i dorosłych, plac zabaw, boiska do gry w boules. Ponadto potencjał turystyczny gminy wzmacnia Ujsolski Park Turystyki Aktywnej i Rekreacji będący kompleksem sportowym dysponującym boiskiem do piłki nożnej, boiskiem wielofunkcyjnym, kortem tenisowym, boiskiem do badmintonu, siłownią zewnętrzną oraz zewnętrznymi gramami stołkowymi. Rozwojowi turystyki sprzyja położenie gminy w wyższych partiach Beskidów i związane z tym walory przyrodnicze i krajobrazowe, duże kompleksy leśne, rezerваты przyrody.
41	Węgierska Górka	Turystyka historyczna - budowle fortyfikacyjne z okresu II wojny światowej – schrony bojowe, szlak papieski.

Źródło: opracowanie własne.

Gospodarka

Główny profil branżowy gospodarki subregionu południowego to: sektor motoryzacyjny, sektor budowlany oraz sektor turystyczny (gastronomia, hotelarstwo itd.).

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach działających w subregionie w 2011 roku wynosiły ogółem 2 267,7 mln zł. Największe nakłady inwestycyjne poniosły przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie miasta Bielsko – Biała (42,33% wszystkich nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw), następnie w powiecie bielskim (29,98%) żywieckim (14,79%) i cieszyńskim (12,90%).

Największe nakłady inwestycyjne odnotowane zostały w przemyśle i budownictwie (78,7%) oraz w kategorii „handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja” (12,1%).

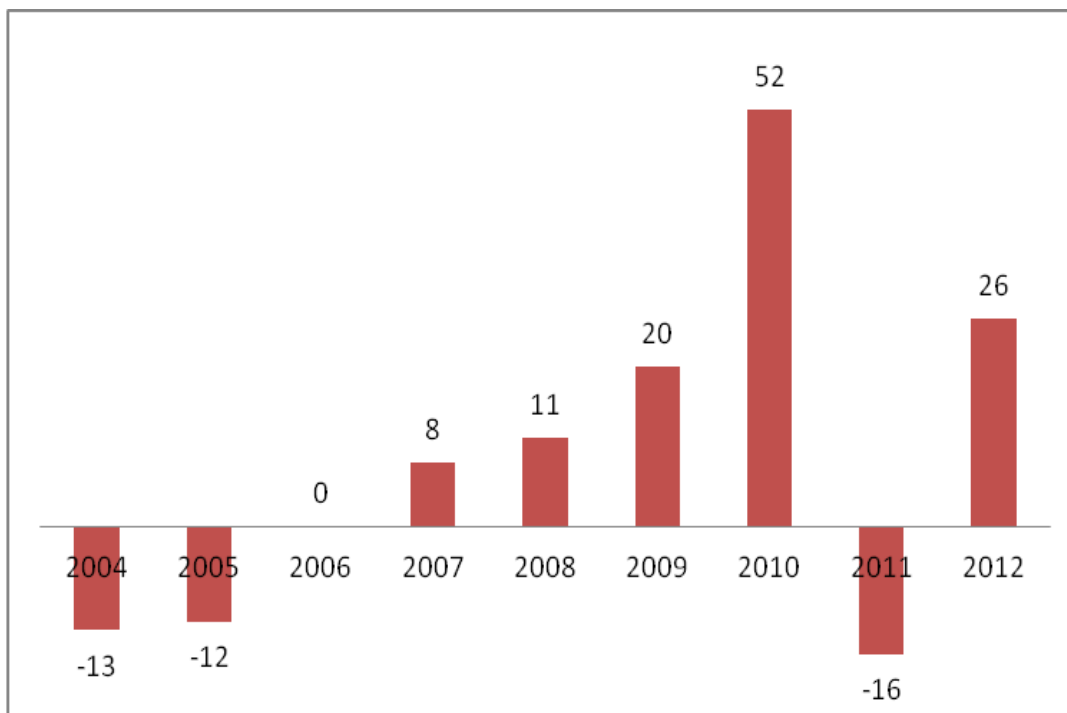
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach wyniosły 3 429 zł na mieszkańca, stanowiąc 91,02% średniej dla województwa. Największe nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w odniesieniu do 1 mieszkańca w subregionie odnotowano w mieście Bielsko - Biała (5 500 zł), następnie powiecie bielskim (4 315 zł), powiecie żywieckim (2 191 zł) i powiecie cieszyńskim (1 660 zł).

Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach działających na terenie subregionu południowego w 2011 roku wynosiła ogółem 23 732,2 mln zł. Największą wartość w/w kwoty stanowiły środki trwałe brutto przedsiębiorstw ulokowanych w mieście Bielsko – Biała (52,85%), następną pozycję pod względem wartości zajął powiat żywiecki (16,92%), powiat cieszyński (16,70%) i powiat bielski (13,53%).

W 2012 roku na terenie subregionu południowego, w systemie REGON zarejestrowanych było ogółem 73 671 podmiotów gospodarki narodowej. Podmioty prywatne stanowiły 97,27% ogółu zarejestrowanych podmiotów. Ze względu na formę prawną, największą grupę podmiotów prywatnych stanowiły osoby fizyczne (79,01%) oraz spółki handlowe (7,48%) w tym z udziałem kapitału zagranicznego. Na 10 tys. ludności przypadało 1110 podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Wskaźnik nowozarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności wyniósł 96, natomiast wskaźnik jednostek wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności wyniósł 70 podmiotów. Na 100 osób w wieku produkcyjnym, 13 osób fizycznych prowadziło działalność gospodarczą.

Najwięcej Podmiotów Gospodarki Narodowej zarejestrowanych w systemie REGON było w mieście Bielsko-Biała (25 163), następnie w powiecie cieszyńskim (19 040), powiecie bielskim (16 172) i powiecie żywieckim (13 296).

Wykres 7. Saldo zmiany ilości jednostek w systemie REGON na 10 tys. ludności w subregionie południowym (lata 2004-2012).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Obserwując liczbę podmiotów gospodarczych nowo rejestrowanych oraz podmiotów wykreślanych z rejestru REGON zauważa się, że średnia roczna przeżywalność przedsiębiorstw oscylowała na średnim poziomie + 8 podmiotów na 10 tys. ludności w całym analizowanym okresie (2004-2012). Jest to wynik bardzo podobny do całego województwa śląskiego. Nie mniej jednak w niektórych latach bilans przeżywalności przedsiębiorstw był ujemny, należy zatem ukierunkować wsparcie na poprawę żywotności firm, w szczególności z sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, które są najbardziej podatne na wszelkie wahania sytuacji rynkowej.

Szansę dla rozwoju przedsiębiorczości upatrywać można w rozwoju Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB). Instytucje te oferują szeroką gamę usług i aktywności

wspierających przedsiębiorczość, a najszerszą grupę spośród nich stanowią ośrodki szkoleniowo-doradcze i informacji, a duże znaczenie mają także jednostki funduszy pożyczkowych i funduszy poręczeń kredytowych.

Sukces we współczesnej gospodarce coraz bardziej uzależniony jest od zdolności konkurencyjnych podmiotów do kooperacji, a co za tym idzie, coraz większego znaczenia nabierają inicjatywy klastrowe umożliwiające i ułatwiające taką współpracę.

Dlatego należy wspierać dalszy rozwój inicjatyw klastrowych, jako nowoczesnej formy prowadzenia działalności (szczególnym wsparciem warto objąć te inicjatywy, które pozwalają na wykorzystanie regionalnych specjalizacji, a jednocześnie zatrudniające największą liczbę pracowników, czyli klastry działające w takich obszarach jak motoryzacja, budownictwo oraz produkcja metali).

Na terenie subregionu południowego funkcjonują następujące instytucje otoczenia biznesu oraz klastry:

- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości (ATH Bielsko-Biała).
- Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości.
- Bielski Fundusz Poręczeń Kredytowych.
- Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (Bielsko-Biała oraz punkt konsultacyjny w Żywcu).
- Beskidzki Inkubator Technologiczny (ARR Bielsko-Biała).
- Technobit Venture (ARR Bielsko-Biała).
- Regionalna Izba Handlu i Przemysłu.
- Inkubator Przedsiębiorczości „Strażacka” Sp. z o.o.
- Śląski Klaster Dizajnu.
- Golezowski Park Przemysłowy.
- Beskidzka 5.
- Śląski Klaster Lotniczy.
- Klaster Innowacji Budowlanych.
- Klaster kreatywny Lokomotywa Kultury.
- Klaster Informatyczny Wzgórza Nowych Technologii – NT HILLS.
- Turystyczna Inicjatywa Klastrowa Bielska-Białej.
- Ośrodek Innowacji NOT w Bielsku-Białej.
- Park Przemysłowy i Usługowy w Bielsku-Białej.

- Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Samochodów Małolitrażowych BOSMAL.
- Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Maszyn Przędzalnictwa Wełny BELMATEX.
- Centrum Innowacji i Transferu Technologii ATH w Bielsku-Białej.
- Beskidzki Park Technologiczny Lotnictwa, Przedsiębiorczości i Innowacji.

Powiat bielski:

Podstawową cechą gospodarki powiatu jest „bipolarność”, zdeterminowana przez dwa bieguny o odrębnych charakterystykach gospodarczych. Na północy powiatu miasto Czechowice - Dziedzice i sąsiadujące z nim gminy tworzą „biegun przemysłowy”, a na południu miasto Szczyrk i sąsiadujące z nim gminy: Buczkowice, Wilkowice, Kozy, Porąbka oraz Jaworze tworzą biegun turystyczny. O ile jednak kierunek rozwoju bieguna turystycznego jest przyszłościowy, o tyle w przypadku bieguna przemysłowego należy rozpatrywać przynajmniej częściową reorientację. Największymi przedsiębiorstwami w regionie są m.in.:

- LOTOS Terminale S.A. w Czechowicach-Dziedzicach,
- Przedsiębiorstwo Górnicze Silesia Sp. z o.o. w Czechowicach-Dziedzicach,
- PAGED S.A (Fabryka Mebli Giętych) Jasienia,
- Zakład Płytek i WYROBÓW Sanitarnych Jacek Pilch Jasienica,
- Walcownia Metali Dziedzice S.A. w Czechowicach-Dziedzicach,
- Valeo Electric and Electronics Systems Sp. z o.o. w Czechowicach-Dziedzicach,
- Fabryka Zapatek „Czechowice” S.A.,
- MOSTOSTAL Zabrze w Czechowicach-Dziedzicach,
- Wytwórnia Makaronów Czaniec,
- Wytwórnia lodów ICE-MASTRY Sp. jawna Porąbka,
- Prosperplast Sp. z o.o. Rybarzowice (zatrudnia około 400 osób),
- DIL Surowce Wtórne Rybarzowice,
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego HAŃDEREK Buczkowice,
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego Józef Bożek Godziszka,
- P.P.U.H TABUD S.C. Buczkowice,
- BLACHDOM PLUS Rybarzowice,

- EXTEREM 4x4 Rybarzowice,
- Spółdzielnia Handlowo-Produkcyjna BYSTRZANKA w Bystrej,
- MEBLO-EXPO S.j. Pisarzowice,
- RCSERWIS Spółka z o.o.,
- HB UNIBUD S.A. w Czechowicach-Dziedzicach,
- KLINGSPOR Kozy,
- TYREX Kozy.

Powiat żywiecki:

Potencjał gospodarczy powiatu żywieckiego jest zróżnicowany. Dominującą rolę odgrywają: Grupa Żywiec, „Ponar” Żywiec (fabryka maszyn i urządzeń), „Ekoterm” (ciepłownia miejska), „Metalpol” Węgierska Górka Sp. z o.o. (odlewnia żeliwa), Fabryka Śrub „Śrubena Produkcja” Sp. z o. o. w Żywcu, „Famed” S.A. – fabryka sprzętu szpitalnego w Żywcu, „Hutchinson”, Sew-Cabind Poland, „Delphi” w Jeleśni (producent elementów instalacji samochodowych). Dobrze rozwija się drobna wytwórczość, rzemiosło, usługi oraz handel. Poza wielkimi pracodawcami, najwięcej miejsc pracy zwłaszcza sezonowo tworzonych jest w branży turystycznej.

Miasto Bielsko-Biała:

Obecnie Bielsko-Biała jest jednym z najlepiej rozwijających się gospodarczo miast Polski oraz znaczącym centrum produkcyjno – handlowo – turystycznym na południu kraju. Położenie geograficzne, dobry klimat ekonomiczny oraz proinwestycyjna polityka władz miasta sprawiły, że w mieście zainwestowały wielkie, światowe koncerny. Do największych firm działających w mieście należy zaliczyć: Fiat Auto Poland S.A., Fiat Powertrain Polska Sp. z o.o., Fiat Powertrain Technologies Poland Sp. z o.o., Nemark Poland Sp. z o.o., Eaton Automotive Systems Sp. z o.o., Bulten Polska S.A., Adler Polska Sp. z o.o., Cooper-Standard Automotive Polska Sp. z o.o., GE Power Controls Sp. z o.o., Electropoli-Galwanotechnika Sp. z o.o., Avio Polska Sp. z o.o., Hutchinson Poland Sp. z o.o., Philips Lighting Sp. z o.o., Proseat Sp. z o.o. i inne. Część terenów inwestycyjnych w Bielsku-Białej została objęta Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną (podstrefa jastrzębsko-żorska) celem wsparcia i przyspieszenia procesów restrukturyzacyjnych oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Obecnie w ramach podstrefy jastrzębsko – żorskiej KSSE w Bielsku-Białej,

na obszarze ok. 55 ha, działa 16 firm zatrudniających ponad 3 tys. pracowników (głównie w branży motoryzacyjnej). W sąsiedztwie KSSE, w dzielnicy Wapienica, funkcjonuje Park Przemysłowo – Technologiczny (PPiT) oraz Beskidzki Inkubator Technologiczny (BIT). Funkcjonowanie BIT - u ma na celu tworzenie dogodnych warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorstw wykorzystujących nowoczesne technologie, tworzenie optymalnych warunków dla transferu wiedzy z ośrodków akademickich do przedsiębiorstw, doradztwo biznesowe oraz promocję firm działających w inkubatorze.

Powiat cieszyński:

Gospodarka powiatu cieszyńskiego oparta jest głównie o usługi i rolnictwo. Olbrzymi potencjał tkwi w dziedzinie turystyki, szczególnie w takich miejscowościach jak Wiśła, Ustroń, Brenna, Istebna, Koniaków, Jaworzynka. Miejscowości te są popularne, cenione za ofertę, atrakcyjne położenie i bogatą bazę hotelową, co przekłada się na ogromną liczbę turystów, wczasowiczów i kuracjuszy.

W powiecie cieszyńskim nie ma wielkiego przemysłu, a dominują firmy małe i średnie. Te najbardziej znane to Mokate w Ustroniu, Bracki Browar Zamkowy w Cieszynie, Kraft Foods Polska w Cieszynie, Kuźnia Polska w Skoczowie, Ustronianka w Ustroniu, Teksid Iron Poland w Skoczowie.

Najważniejsze przedsiębiorstwa z terenu powiatu to:

Gmina Brenna:

- ADMIT S.J.
- „KOTARZ” CS POLAND CENTRUM-SPORT Spółka z o.o.
- DRO-MOST Marek Kunz.
- „DOLINA LEŚNICY” „RPM” S.A.

Gmina Cieszyn:

- Polifarb Cieszyn-Wrocław S.A.
- Celma Indukta S.A.
- Elektrometal S.A.,
- Lakma Sat Sp. z o.o.
- Mirometr Sp. z o.o.

- Zakład Przetwórstwa Mięsnego „Jan Bieleś” Sp. z o.o.
- Daedong System Poland Sp. z o.o.
- Cieszyńskie Zakłady Kartoniarskie S.A.
- „Energetyka Cieszyńska” Sp. z o.o.
- Fabryka Automatyki „FACH” S.A.
- Kraft Foods Polska S.A. Oddział Cieszyn.
- Grupa Żywiec S.A. Bracki Browar Zamkowy w Cieszynie.

Gmina Dębowiec:

- WIK Sp. z o.o.
- P.H.U. Darna S.J.
- S.J.A. „JAWAL” Sp. z o.o.
- Pracownia Sprzętu Alpinistycznego Małachowski s. c.

Gmina Goleszów:

- Metalplast-Stolarka Sp. z o.o.
- „Aldo” Sp. z o. o Puńców ul. Kojkowska 2.
- PHU „Alpi” Bażanowice ul. Spokojna 6.
- ZPUH „Anwix” Import-Eksport Bażanowice ul. Brzegowa 8.
- P.P.H. „Awan” Cisownica 387.
- Rolniczy Kombinat Spółdzielczy Goleszów ul. Ławki 20.
- KOSBUD Leszna Górna ul. Kamienna 1.
- PPH „Fameks” Goleszów ul. Fabryczna 6a.
- ZPH „Elektroszczotki” Goleszów ul. Marglowa 7.
- Weber & Weber Puńców ul. Cieszyńska 229.
- Zakłady Elektromaszynowe - Elektronarzędzia Celma SA Goleszów, ul. Przemysłowa 10.
- TEKNOMET Spółka z o.o. Goleszów ul. Zakładowa 6.
- Spółdzielnia Mleczarska w Bażanowicach.

Gmina Hażlach:

- Technika grzewcza i sanitarna „Tworkowski” s. c.
- Ubojnia drobiu „BESKID” Sp. z o.o.

Gmina Istebna:

- LYS Fusion Poland Sp. z o. o.
- Linter Tour S.A. – Ośrodek „Zagroń”.

Gmina Skoczów:

- Kuźnia Polska Spółka Akcyjna.
- Trumpf Mauxion Chocolates Sp. z o. o.
- Przedsiębiorstwo Inżynieryjne „IMB – Podbeskidzie” Sp. z o.o.
- Teksid Iron Poland Sp. z o.o.
- Garbarnia Skotan Sp. z o.o.
- Swedwood Poland Sp. z o.o. Oddział w Skoczowie.
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Skoczowie.
- GT POLAND Sp. z o.o.
- „Sigit Poland” Sp. z o.o.

Gmina Strumień:

- Zakład Wyrobów Metalowych „STRUMET” Sp. z o.o.
- Zakład Wyrobów Metalowych Strumet Sp. z o.o. - OCYNKOWNIA.
- Przedsiębiorstwo Produkcji i Usług Rynkowo- Exportowych „POLDE” Sp. z o.o.
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe GFG Sp. z o.o.
- „WESOB” Sp. z o.o.
- POLKO TECH Sp. z o.o.
- „MARICA” Zakład Przetwórstwa Drobiu Sp. J.

Gmina Ustroń:

- FPUH MOKATE S.A.
- EUROS Polska Sp. z o.o.
- Kubala Sp. z o.o.
- Wodociągi Ziemi Cieszyńskiej Sp. z o.o.
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Inżynieryjno-Hydrologicznego „INŻBUD” S. J.
- Wytwórnia Naturalnych Wód Mineralnych „Ustroniana” Sp. z o.o.
- Przedsiębiorstwo Uzdrawiskowe „Ustroń” S.A.

Gmina Wiśła:

- Hotel Gołębiowski w Wiśle.
- Hotel STOK.

- PHZ „Jur-Gaś” Sp. z o.o. Zakłady Mięsne.

Zebrzydowice:

- „NWR Karbonia” S.A. – Kaczyce.
- IMKIUS Sp. z o. o. – Kaczyce.
- „Zakład Drobiarski MG Stochmal” – Kaczyce.
- „J.P. COVER” Sp. z o. o. – Kaczyce.
- „Dalkia Powerline” Sp. z o. o. – Kaczyce.
- „Medcithi” – Zebrzydowice.
- „Agrosped” – Zebrzydowice.
- „PPPU PREMAG” – Zebrzydowice.
- „PH AN-MAR Szopa Anna” – Zebrzydowice.
- „GS Samopomoc chłopska” – Zebrzydowice.
- „F.H.U. STAŃCZYK”, Zbigniew Stańczyk – Zebrzydowice.
- „PKP” – Zebrzydowice.
- Klabeccy Leszek, Beata Gospodarstwo Ogrodnicze.

2.2 Analiza potencjałów, barier, wyzwań oraz specjalizacji terytorialnych

2.2.1 Analiza SWOT

Tabela 28 Analiza SWOT dla całego subregionu południowego

Mocne strony	Słabe strony
– bliskość Metropolii Górnośląskiej – popyt na usługi turystyczne, – atrakcyjne położenie i ukształtowanie terenu, – atrakcyjne warunki krajobrazowo – przyrodnicze oraz bogate i zróżnicowane dziedzictwo kulturowe sprzyjające rozwojowi różnych form turystyki i wypoczynku, – zdywersyfikowana działalność gospodarcza – zróżnicowana struktura branżowa i własnościowa, – duży potencjał demograficzny cechujący się przedsiębiorczością, pracowitością i wysokim poziomem wykształcenia, – duży regionalny rynek konsumencki, – silne identyfikacje społeczności lokalnych w ramach subregionu południowego, – korzystne usytuowanie geograficzne subregionu południowego w obszarze przygranicznym wzdłuż międzynarodowych szlaków komunikacyjnych, – bogata oferta związana z historią i kulturą, – wysoko rozwinięta baza hotelowo-gastronomiczna, – rozwinięta infrastruktura dla specjalistycznych usług medycznych: chirurgia estetyczna, ortopedia, kardiologia bezinwazyjna, bardzo dobre kliniki, specjaliści, zaplecze, – rybołówstwo: subregion krajowym liderem w hodowli ryb, głównie karpia i rybactwa stawowego, wykorzystanie instytutu badawczego PAN w Gołyszu, Lokalne Grupy Rybackie (Żabi Kraj, Bielska Kraina),	– słaba promocja całego subregionu, – brak infrastruktury turystycznej wzdłuż rzek, – zły stan techniczny układu komunikacyjnego w zakresie lokalnym i regionalnym, – niewystarczająco rozwinięta sieć wodociągowa, – niepełna sieć kanalizacji sanitarnej, – brak zintegrowanego systemu transportu publicznego, – brak ciągów pieszo – rowerowych, komunikujących cały subregion, – niewystarczające wykorzystanie istniejących źródeł energii odnawialnej, – wysoki poziom niskiej emisji, miejscowe i okresowe wysokie stężenie pyłów i zanieczyszczeń gazowych, wysoki poziom hałasu, – degradacja terenów przemysłowych i centrów miast wymagających rewitalizacji, – niedostatecznie rozwinięta sieć szerokopasmowa, – niedoinwestowanie infrastruktury edukacji, – niewystarczająca jakości usług świadczonych przez placówki wychowania przedszkolnego, – niewystarczająca liczba zajęć specjalistycznych w placówkach wychowania przedszkolnego, – niedoinwestowanie infrastruktury społecznej, – niewystarczająca oferta dot. usług społecznych, w tym zwłaszcza usług aktywizacyjno-rozwojowych na rzecz rodzin, – brak odpowiedniej jakości terenów

– pszczelarstwo, – lotnictwo: Bielski Park Technologiczny Lotnictwa, Przedsiębiorczości i Innowacji), tradycje szybowcowe, Sebastian Kawa – sport w zakresie szybownictwa; produkcja łopatek wirnikowych do Boeinga – Avio, projektowanie i produkcja małych samolotów, – przedsiębiorczość: liczne koncerny zagraniczne, parki przedsiębiorczości, KSSE, duża liczba małych i średnich firm.	– inwestycyjnych na terenie subregionu, – zaniedbana infrastruktura sportowa, stare wyciągi narciarskie, głównie w Szczyrku i w Korbielowie, – słabo skomunikowany drogowo subregion, zwłaszcza w kierunku południowym, – brak spójnego systemu oznakowania wszystkich atrakcji turystycznych i kulturalnych w subregionie.
Szanse	Zagrożenia
– wzrost zapotrzebowania na turystykę: rekreacyjną (pieszą i rowerową), rehabilitacyjną, biznesową, zakupową, kwalifikowaną (narciarstwo, żeglarstwo, szybownictwo, kolarstwo górskie), zdrowotną i kulturalną, – wzrost zapotrzebowania na specjalistyczne usługi medyczne: chirurgia estetyczna, ortopedia, kardiologia bezinwazyjna, bardzo dobre kliniki, specjaliści, zaplecze, – realizacja gminnych programów ograniczania niskiej emisji, upowszechnienie odnawialnych źródeł energii przy współfinansowaniu ze środków WFOŚiGW, – rosnąca świadomość ekologiczna, – znowelizowana ustawa o gospodarce odpadami, – położenie subregionu południowego na szlakach transportowych (TEN-T) – wysoka dostępność komunikacyjna części subregionu, – możliwość zewnętrznego finansowania projektów, w tym ze środków funduszy europejskich, – rosnące koszty transportu indywidualnego, – realizacja projektów z zakresu dynamicznej informacji pasażerskiej. – działania społeczne i szkoleniowe ukierunkowane na osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, – współpraca międzyszkolna sięgająca także poza granicę,	– ograniczona chęć współpracy pomiędzy samorządami lokalnymi, patrzenie wyłącznie poprzez swoją gminę, a nie na subregion, – transport kolejowy: lokalny i regionalny (brak sprawnej komunikacji), – brak polityki przestrzennej, nieład przestrzenny, rozproszenie zabudowy, brzydota w architekturze, – bariery wynikające z Obszarów Natura 2000, – niski stopień współpracy pomiędzy instytucjami około biznesowymi, – brak współpracy pomiędzy kolejką, RZGW oraz Lasami Państwowymi (dostosowanie prawodawstwa krajowego, tak, aby władze regionu uczynić gospodarzem terenu) – pozostałości gospodarki centralnej, – bariery i słaba dostępność przestrzeni publicznej pod względem architektonicznym i oznakowania, – zagrożenia przeciwpowodziowe (brak map ryzyka przeciwpowodziowego) i osuwiskowe (brak wyłączenia obszarów z zabudowy), – limity budżetowe: ograniczone środki finansowe JST na pokrycie wkładu własnego w inwestycjach planowanych do realizacji w okresie 2014-2020, – niekorzystna polityka fiskalna dla rozwoju przedsiębiorstw, – wzrost zanieczyszczenia powietrza oraz hałas z uwagi na wzrost

– polepszająca się infrastruktura edukacji przedszkolnej, – bliska odległość do lotnisk (Kraków, Pyrzowice, Ostrawa), – nowoczesna baza dydaktyczna i zawodowa (kształcenie ustawiczne), – tradycje związane z hodowlą owiec – sałasznictwo, – rzemiosło artystyczne, unikatowe „ginące” zawody, – tereny przygraniczne, granica słowacka i czeska, – ukształtowanie naturalne całego subregionu, charakteryzujące się bardzo dużym zróżnicowaniem, o szczególnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych (góry, tereny leśne, pastwiska, jezioro żywieckie, duży % terenów zielonych).	– natężenia ruchu, – wysokie ceny gazu w porównaniu z węglem kamiennym, skutkujące wykorzystaniem węgla do ogrzewania budynków, co zwiększa niską emisję, – wzrost konkurencyjności transportu indywidualne względem transportu zbiorowego. – zwiększająca się konkurencyjność innych produktów turystycznych w Polsce i za granicą, – silna konkurencja ze strony innych nieodległych ośrodków akademickich (Katowice, Kraków, Gliwice), – stagnacja gospodarki krajowej, – brak nowych, atrakcyjnych miejsc pracy, – wzrost liczby samochodów, – skomplikowane procedury zamówień publicznych powodujące opóźnienia w realizacji inwestycji oraz wpływające na ich jakość, – wzrost kosztów transportu zbiorowym (wynikające z regulacji), ograniczenia budżetowe, – zanieczyszczenia trans graniczne, – społeczeństwo narażone na choroby cywilizacyjne związane z zanieczyszczeniem powietrza, – zagrożenie powodziowe, – blokowanie inwestycji służących ochronie środowiska przez konflikty społeczne, – dewastacja i degradacja istniejących form ochrony przyrody.
---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie spotkań warsztatowych subregionu południowego.

Główne potencjały:

- silny sektor produkcji Automotive, lotniczej i szybowcowej;
- kształtowanie się klastrów w dziedzinie hi-tech;
- kapitał ludzki: rozwijający się sektor szkolnictwa wyższego, kadra o wysokich kwalifikacjach i kulturze pracy nabytych w przemyśle;
- rozwój „dizajnu”;
- infrastruktura komunikacyjna i drogowa otwierająca nowe tereny inwestycyjne;
- krajobraz będący kombinacją walorów naturalnych (góry) oraz form gospodarowania;
- relatywnie dobry stan środowiska przyrodniczego;
- położenie przygraniczne, rozwijająca się współpraca transgraniczna;
- zasoby wody pitnej dla Śląska;
- różnorodna, bogata kultura regionu i wysoka aktywność kulturalna mieszkańców; wielowiekowe tradycje tworzące trwałe podstawy dla dalszego rozwoju kulturalnego subregionu;
- imprezy kulturalne w dziedzinie filmu (Przegląd Filmowy, „Kino na granicy”), teatru (Festiwal Teatralny „Bez Granic”), jazzu (Zadymka Jazzowa), muzyki wokalne „Viva il Canto”, kultury regionalnej (Tydzień Kultury Beskidzkiej);
- wzrost dbałości mieszkańców o środowisko przyrodnicze;
- zainteresowanie mieszkańców aktywnościami kulturalnymi;
- aktywność gospodarcza mieszkańców przejawiająca się wysokim poziomem przedsiębiorczości;
- aktywność społeczno-ekonomiczna widoczna w działalności LGD;
- duże (70-100 ha) specjalistyczne gospodarstwa rolne (okolice Cieszyna) z przemysłem agroturystycznym;
- turystyka opierająca się na dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej, tradycjach, wizerunku, górskie turystyczne marki regionu: Szyndzielnia, Klimczok, Góra Żar;
- silnie rozwinięta gospodarka stawowo-rybacka z doświadczeniem we współpracy w ramach LGR i zdolnością do absorpcji środków;
- pasterstwo wysokogórskie (program „Owca+”).

Główne wyzwania:

- rozwijanie powiązań z miastami Aglomeracji Górnośląskiej, szczególnie w kontekście współpracy gospodarczej i rozwoju turystyki;
- dywersyfikacja funkcji turystycznych, w tym wydłużających sezon turystyczny;
- stworzenie jednolitego systemu informacji turystycznej oraz integracja oferty turystycznej;
- rozwijanie współpracy transgranicznej wykorzystującej położenie subregionu;
- przewyższanie peryferyjnego położenia obszarów górskich;
- uzupełnienie braków w podstawowej infrastrukturze technicznej;
- komplementarny (zrównoważony) system komunikacyjno-transportowy, ze wzmocnieniem roli transportu szynowego oraz jego integracją z innymi systemami (szczególnie Żywiec-Zwardoń, Żywiec-Sucha Beskidzka oraz Bielsko-Biała - Cieszyn);
- racjonalizacja układu funkcjonalno-przestrzennego kolei i rewitalizacja dworców PKP;
- podniesienie jakości drogowych powiązań wewnętrznych i zewnętrznych;
- poprawa jakości środowiska, powietrza i wód powierzchniowych, systemów kanalizacji, wodociągów, m.in. dla poprawy warunków życia mieszkańców subregionu i turystów odwiedzających obszar, a także polepszenie jego wizerunku oraz ochrona przeciwpowodziowa;
- inwestycje w odnawialne źródła energii oraz podnoszenie efektywności energetycznej na terenie subregionu południowego.

Na intensywność procesów rozwojowych, głównych potencjałów i wyzwań subregionu południowego wpływać będą, takie uwarunkowania jak:

- zmniejszanie się liczby ludności, postępujący proces starzenia się społeczeństwa, spadek dzietności w krajach o wysokim poziomie rozwoju,
- poprawianie się standardu życia,
- rosnące uczestnictwo w kulturze zarówno masowej, jak i wysokiej,
- sukcesywne zmniejszanie się liczby osób w wieku aktywności zawodowej,
- niedostosowanie umiejętności pracowników do oczekiwań nowoczesnego rynku pracy,
- obszary wiejskie będące istotnym źródłem zasobów pracy, przy silnym zróżnicowaniu terytorialnym pod względem jakości i trwałości tych zasobów,

- zwiększanie się podatności gospodarek krajowych i regionalnych na zmiany koniunktury na rynkach światowych, w tym na długotrwałe zjawiska kryzysowe w gospodarce,
- rosnący udział dużych miast w gospodarce globalnej, w tym znaczenie miast jako ośrodków kreacji nauki i kultury,
- podnoszenie się atrakcyjności i dostępności turystycznej i inwestycyjnej,
- rosnąca liczba inwestycji gospodarczych,
- postępująca globalizacja oraz wzrastające powiązania gospodarcze, naukowe i technologiczne, zarówno pomiędzy krajami, jak i pomiędzy przedsiębiorstwami, uczelniami, laboratoriami publicznymi i władzami regionalnymi,
- rosnące znaczenie i popularność koncepcji klastra oraz wpływu ich tworzenia na rozwój gospodarczy,
- upowszechnianie się dostępu do usług świadczonych drogą elektroniczną,
- rewolucja w kulturze, która ujmuje przestrzeń kultury nie tylko jako obszar tworzenia, lecz także innowacji o charakterze gospodarczym i społecznym,
- zwiększanie się roli szczebla regionalnego w uruchamianiu procesów rozwojowych,
- wzrastające znaczenie współpracy terytorialnej, w tym z krajami spoza UE, jako kluczowy czynnik tworzenia spójności terytorialnej,
- utrzymujące się znaczenie funduszy europejskich jako instrumentu pełniącego rolę silnego bodźca modernizacyjnego,
- rosnący poziom urbanizacji ze względu na procesy integracji terenów definiowanych dziś administracyjnie jako wiejskie,
- postępująca specjalizacja funkcjonalna małych miejscowości w strefach otaczających duże miasta, na obszarach metropolitalnych, przy czym rozwój znacznej ich części będzie związany z pełnieniem funkcji mieszkaniowych,
- zwiększanie się deficytu wody,
- pogarszająca się jakość żywności,
- rosnąca powierzchnia gospodarstw ekologicznych,
- znaczna poprawa efektywności wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii dzięki lokalizowaniu jej blisko odbiorcy (generacja rozproszona).

2.2.2 Obecne specjalizacje terytorialne

Aktualnie wiodące branże subregionu południowego to: sektor turystyki (od weekendowej do wyjazdowej), branża motoryzacyjna oraz lotnicza.

Lp.	Główne branże rozwojowe	Gminy specjalizujące się w danej branży
1.	Turystyka	✓ Bielsko-Biała – turystyka jednodniowa. ✓ Czernichów – turystyka aktywna jednodniowa. ✓ Powiat Bielski – agroturystyka; turystyka aktywna (sporty zimowe, piesza, rowerowa). ✓ Powiat żywiecki: agroturystyka; turystyka aktywna (sporty zimowe, piesza, rowerowa); turystyka konna; turystyka-rekreacja nad wodą; lotniarstwo i szybownictwo. ✓ Brenna – turystyka związana z górami np. piesza, konna, sporty rowerowe i zimowe; turystyka-rekreacja nad rzeką; rozwinięta branża turystyczna wraz z zapleczem (gastronomia, hotele itp.). ✓ Buczkowice – turystyka aktywna, jednodniowa. ✓ Koszarawa. ✓ Istebna. ✓ Jeleśnia. ✓ Rajcza – turystyka związana z górami, sporty zimowe, rowerowe. ✓ Skoczów – turystyka wędkarska; turystyka pielgrzymkowa. ✓ Strumień – rozwinięta baza turystyczna, park, ścieżki piesze, rowerowe. ✓ Ślemień – turystyka piesza i rowerowa. ✓ Szczyrk – branża turystyczna wraz z zapleczem (gastronomia, hotele itp.). ✓ Ujszoły – turystyka aktywna (piesza, rowerowa, konna, nordic walking, skitur), szczególnie weekendowa. ✓ Węgierska Górka – turystyka górską. ✓ Zebrzydowice – turystyka weekendowa (sport i rekreacja).

		✓ Żywiec.
2.	Motoryzacja (części samochodowe i podzespoły)	✓ Bielsko-Biała, Czechowice – Dziedzice, Skoczów, Żywiec.
3.	Usługi budowlane	✓ Bestwina – usługi ogólnobudowlane i wykończeniowe. ✓ Cieszyn – trans graniczny handel artykułami budowlanymi i usługami budowlanymi. ✓ Czechowice – Dziedzice (Akces, Cyroń, HB Unibud, Betonit, LSTechHomes). ✓ Węgierska Górka – branża budowlana. ✓ Żywiec – usługi ogólnobudowlane.
4.	Branża lotnicza	✓ Bielsko-Biała, Czechowice-Dziedzice.
5.	Edukacja i kultura	✓ Cieszyn, Bielsko-Biała, Żywiec – szkoły wyższe, teatry, środowiska naukowe, imprezy kulturalne. ✓ Czechowice – Dziedzice – ponadlokalny ośrodek kulturalny (kino Świt, Mała Akademia Muzyki).
6.	Przemysł wydobywczy	✓ Goleiszów – wapienie. ✓ Wiśła, Brenna – piaskowce. ✓ Skoczów, Dębowiec – gaz ziemny. ✓ Dębowiec, Strumień – solanki. ✓ Hażlach – kruszywa naturalne pochodzenia lodowcowego. ✓ Czechowice – Dziedzice – węgiel kamienny.
7.	Pozostałe branże	✓ Buczkowice – lokalna przedsiębiorczość. ✓ Bestwina – mieszkalnictwo. ✓ Cieszyn – komunikacja kolejowa jako czynnik prorozwojowy. ✓ Czechowice – Dziedzice – przemysł elektrotechniczny; rybactwo, nowe technologie i kompozyty, logistyka. ✓ Gilowice – przemysł – dojazd do pracy w kopalniach na Śląsku; w małym znaczeniu turystyka. ✓ Rajcza – pozyskanie i przeróbka drewna. ✓ Skoczów – przemysł spożywczy i rolnictwo. ✓ Strumień – mieszkalnictwo. ✓ Ujszoły – pozyskiwanie drewna, przeróbka, stolarstwo.

		✓ Zebrzydowice- komunikacja kolejowa jako czynnik prorozwojowy, platforma logistyczna na linii E65. Rozwój transgraniczny MŚP. Zainteresowanie branży wydobywczej (górnictwo węgla kamiennego). ✓ Żywiec - branża piwowarska i woda źródłana. ✓ Powiat żywiecki – dobrze rozwinięta baza noclegowa zlokalizowana wokół Jeziora Żywieckiego, przemysł spożywczy - branża piwowarska.
--	--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie spotkań warsztatowych subregionu południowego.

2.2.3 Określenie potencjałów gospodarczych decydujących o przyszłości subregionu:

- A. Rekreacja, turystyka aktywna, turystyka kulturowa (w tym turystyka wykorzystująca dziedzictwo obszaru oraz wydarzenia kulturalne), agroturystyka.
- B. Branża lotnicza i motoryzacyjna.
- C. Wzornictwo i nowoczesne technologie oparte na nowych materiałach.
- D. Specjalistyczne usługi medyczne i rehabilitacyjne, w tym wykorzystujące lokalne zasoby naturalne (np. wody solankowe i termalne).
- E. Rolnictwo biologiczno-dynamiczne, lokalne produkty spożywcze, przetwórstwo rolno-spożywcze.
- F. Woda pitna dla Górnego Śląska.

Charakterystyka wybranych specjalizacji Subregionu Południowego:

A. Rekreacja, turystyka aktywna, turystyka kulturowa (w tym turystyka wykorzystująca dziedzictwo obszaru oraz wydarzenia kulturalne), agroturystyka:

Na terenie subregionu południowego funkcjonuje:

- 345 turystycznych obiektów noclegowych, w tym 87 obiektów hotelowych (23 526 miejsc hotelowych);
- w 2012 r. z noclegów skorzystały 754 172 osoby, co stanowi 40% ruchu turystycznego w całym województwie śląskim;
- 3238 podmiotów działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi;
- ok. 1406 podmiotów związanych z kulturą, rozrywką i rekreacją;
- PKB subregionu południowego wyniosło w 2011 r. 25 632 mln zł, co stanowi 12,9% PKB województwa śląskiego. Szacuje się, iż działalność turystyczna generuje ok. 6% PKB, tj. ok. 1 537,92 mln zł.

Subregion południowy charakteryzuje się dobrą bazą turystyczną, która wymaga jeszcze rozwinięcia. Dużym atutem subregionu są bardzo dobre walory środowiskowe i położenie geograficzne. Poprawy wymaga infrastruktura komunikacyjna (drogi, transport publiczny). Należy również zwrócić uwagę na ochronę środowiska naturalnego. Działalność o wysokim poziomie rozwoju to baza noclegowa. Wzmocnienia wymaga gastronomia i infrastruktura bazy turystycznej.

Rejon południowy, obejmujący tereny Beskidów, wyróżnia - poza ukształtowaniem powierzchni - miejscami bardzo wysoki poziom zagospodarowania turystycznego i ruchu turystycznego. Ze względu na specyficzne walory rejonu, podstawą oferty turystycznej musi pozostać produkt turystyki aktywnej i specjalistycznej. Jednak z powodu dość dużej sezonowości popytu na ten produkt, istnieje silna potrzeba rozwoju produktów turystyki biznesowej, uzdrowiskowej, zdrowotnej oraz kulturowej i wiejskiej. Położenie nadgraniczne oraz pobliskie ważne trasy komunikacyjne i przejścia graniczne czynią ten rejon także ważnym obszarem kreowania produktu turystyki przygranicznej i tranzytowej, którego atrakcyjność często może być wzmacniana poprzez istnienie innych interesujących produktów.

Działalności naukowe, badawczo-rozwojowe i kulturalne zasilające specjalizację w wiedzę i innowacje - muzea, izby regionalne, twórcy ludowi, stowarzyszenia, imprezy lokalne.

Podstawowe działalności gospodarcze składające się na inteligentną specjalizację gospodarczą - hotelarstwo, gastronomia, informacja, transport lokalny, zagospodarowanie wolnego czasu.

Uzupełniające działalności gospodarcze w otoczeniu działalności podstawowych - działalności związane z ochroną środowiska, usługi zdrowotne, działalność informacyjno-promocyjna, działalności umożliwiające badanie ruchu turystycznego.

Działalności wspierające rozwój inteligentnej specjalizacji - tworzenie przez samorządy wieloletnich planów rozwoju regionu, partnerstwo publiczno-prywatne, współpraca i wspólne planowanie pomiędzy sąsiednimi gminami, stworzenie klastra turystycznego subregionu południowego.

Kwalifikacje kadr niezbędne dla rozwoju specjalizacji oraz sugerowane kierunki kształcenia - profesjonalne kadry związane z hotelarstwem, gastronomią i nowoczesną informacją a także transportem i zagospodarowaniem wolnego czasu. Rozwój turystyki jako głównej specjalizacji gospodarczej subregionu południowego spowoduje zapotrzebowanie na w/w zawody na rynku pracy. Specjalizacja ta charakteryzuje się wysoką liczbą potencjalnych miejsc pracy, wysoką potencjalną dochodowością oraz wysoką skalą popytu.

B. Branża motoryzacyjna i lotnicza:

Działalności naukowe, badawczo-rozwojowe, kulturalne zasilające specjalizację w wiedzę i innowacje: badania w dziedzinach: materiałoznawstwo, projektowanie, budowa maszyn, metalurgia, mechanika. Edukacja od szczebla zawodowego po wyższe obejmująca kierunki z w/w tematyki.

Podstawowe działalności gospodarcze składające się na inteligentną specjalizację gospodarczą oraz uzupełniające działalności gospodarcze w otoczeniu działalności podstawowych:

- projektowanie wspierane przez informatykę, branża lotnicza, motoryzacyjna, wzornictwo przemysłowe, „dizajn”, nowe kompozyty,
- budowa/wykonawstwo prototypów wspierane przez elektronikę, produkcję części, podzespołów, logistykę,
- serwis wspierany przez produkcję części zamiennych, zapasowych, usługi diagnostyczne, mechanikę, logistykę.

Działalności sektora obywatelskiego wspierające rozwój inteligentnej specjalizacji - organizacje sektora społecznego w rozumieniu towarzystw miłośników lotnictwa i motoryzacji.

Działalności sektora samorządowego wspierające rozwój inteligentnej specjalizacji - współpraca z JST w zakresie rozwoju lotnisk i infrastruktury około lotniskowej (z wykorzystaniem zapisów funkcjonującej Koncepcji Województwa Śląskiego dotyczącej rozwoju lotnisk lokalnych) oraz udostępnianie i uzbrajanie terenów inwestycyjnych dla firm z branż m.in.: motoryzacyjnych i lotniczych.

Inne istotne działalności wspierające rozwój inteligentnej specjalizacji: klastry, promocja na rynkach wewnętrznych i zewnętrznych.

Kwalifikacje kadr niezbędne dla rozwoju specjalizacji oraz sugerowane kierunki kształcenia (profesje, umiejętności, postawy) - powiązanie kierunków edukacji na szczeblu ponadpodstawowym i wyższym.

Ocena aktualnego poziomu rozwoju działalności składających się na specjalizację gospodarczą w Subregionie:

- działalności o wysokim poziomie rozwoju: produkcja części i podzespołów,
- działalności wymagające wyraźnego wzmocnienia: infrastruktura lotniskowa i okołolotniskowa, produkcja nowych materiałów, kompozytów,

- działalności, które należy wykreować lub przyciągnąć do Subregionu: „dizajn” i projektowanie, prace badawczo – rozwojowe i wdrażanie wypracowanych rozwiązań,
- działalności uzupełniane poprzez współpracę z partnerami w otoczeniu (możliwości wejścia w kooperację z partnerami w otoczeniu).

Specjalizacja ta charakteryzuje się średnią potencjalną liczbą tworzonych miejsc pracy, wysoką potencjalną dochodowością oraz wysoką skalą popytu zewnętrznego.

Warunki niezbędne dla funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw w podstawowych działalnościach gospodarczych składających się na specjalizację:

- warunki wymagane: tereny inwestycyjne, wsparcie ze strony instytucji otoczenia biznesu, działalność klastrów (tworzenie i rozwój), dostępność wykwalifikowanej kadry, współpraca z jednostkami naukowo badawczymi i uczelniami także spoza subregionu,
- warunki istniejące: infrastruktura lotniskowa i około lotniskowa, Park Techniki Lotniczej w Kaniowie, Śląskie Centrum Naukowo – Technologiczne Przemysłu Lotniczego.

Gminy w subregionie południowym predestynowane do rozwoju specjalizacji:

- Czechowice – Dziedzice,
- Bestwina,
- Bielsko-Biała,
- Skoczów,
- Cieszyn.

C. Wzornictwo i nowoczesne technologie oparte na nowych materiałach:

Działalności naukowe, badawczo-rozwojowe, kulturalne zasilające specjalizację w wiedzę i innowacje.: kierunki kształcenia na uczelniach wyższych (wzornictwo użytkowe, materiałoznawstwo – ATH, Filia Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie).

Uzupełniające działalności gospodarcze w otoczeniu działalności podstawowych niezbędne do stworzenia, wzmacniania i funkcjonowania inteligentnej specjalizacji gospodarczej:

- centra transferu technologii - Zamek Cieszyn,
- usługi IT (grafika), producenci oprogramowania.

Działalności sektora obywatelskiego wspierające rozwój inteligentnej specjalizacji:

- Muzeum Drukarstwa,
- stowarzyszenia osób niepełnosprawnych,
- współpraca w zakresie opinii,
- współpraca z ostatecznymi odbiorcami.

Działalności sektora samorządowego wspierające rozwój inteligentnej specjalizacji:

- wsparcie projektów realizowanych w ramach wzornictwa (granty, konkursy),
- klastry,
- promocja działań i efektów.

Kwalifikacje kadr niezbędne dla rozwoju specjalizacji oraz sugerowane kierunki kształcenia (konkretne profesje, umiejętności, postawy):

- projektanci przestrzeni publicznej,
- projektanci form,
- urbaniści,
- inżynieria produkcji, grafika, budowa maszyn.

Specjalizacja ta charakteryzuje się niewielką potencjalną liczbą tworzonych miejsc pracy, średnią potencjalną dochodowością oraz dużą skalą popytu

wewnętrznego i zewnętrznego. Gminy w Subregionie Południowym predestynowane do rozwoju specjalizacji – Cieszyn, Bielsko-Biała, Czechowice-Dziedzice.

D. Specjalistyczne usługi medyczne i rehabilitacyjne, w tym wykorzystujące lokalne zasoby naturalne (np. wody solankowe i termalne):

Na terenie subregionu południowego funkcjonuje ok. 183 podmiotów leczniczych, w tym:

- 6 podmiotów chirurgii onkologicznej,
- 3 podmiotów ginekologii onkologicznej,
- 1 podmiot onkologii i hematologii dziecięcej,
- 14 podmiotów onkologii klinicznej,
- 1 podmiot radioterapii onkologicznej,
- 2 podmioty kardiochirurgii,
- 38 podmiotów kardiologii,
- 10 podmiotów kardiologii dziecięcej,
- 41 podmiotów ortopedii i traumatologii narządu ruchu,
- 67 podmiotów rehabilitacji medycznej.

Na szczególną uwagę zasługują następujące jednostki specjalistyczne, tj.:

- a) Bielsko-Biała – Polsko-Amerykańskie Kliniki Serca, Szpital Onkologiczny w Bielsku-Białej;
- b) Ustroń – onkologia kliniczna (2 placówki), Polsko-Amerykańskie Kliniki Serca kardiologia (6 placówek), rehabilitacja medyczna (13 placówek), ortopedia i traumatologia narządu ruchu (7 placówek);
- c) Żywiec – onkologia kliniczna (2 placówki), kardiologia (3 placówki), rehabilitacja medyczna (7 placówek), ortopedia i traumatologia narządu ruchu (6 placówek);
- d) Skoczów – onkologia kliniczna (1 placówka), kardiologia (2 placówki), rehabilitacja medyczna (3 placówki), ortopedia i traumatologia narządu ruchu (4 placówki).

Na jeden podmiot leczniczy, w aglomeracji bielskiej przypada 1654 osoby, co jest najlepszym wynikiem w województwie śląskim. Przykładowo, na terenie aglomeracji górnośląskiej, na jedną placówkę medyczną przypada 1940 osób, częstochowskiej 2194 osób oraz rybnickiej 3495 osób.

E. Rolnictwo biologiczno-dynamiczne, lokalne produkty spożywcze, przetwórstwo rolno-spożywcze:

Gleby na terenie powiatów: bielskiego, cieszyńskiego i żywieckiego cechują się dużym zróżnicowaniem uzależnionym od podłoża, rzeźby terenu i istniejących warunków klimatycznych. W obszarach górskich największy areał zajmują gleby brunatne kwaśne, gliniaste, natomiast na najwyższych wzniesieniach — terenach tradycyjnie związanych z pasterstwem występują gleby szkieletowe typowe dla stadium początkowego procesu glebotwórczego. Jedynie na obszarach nizinnych przeważają gleby pyłowe, głównie lessowe, a w dolinach rzecznych i kotlinach mady. Okres wegetacyjny na obszarach górskich trwa około 160 dni (średnia dla Polski to 200 dni).

Głównymi roślinami uprawianymi są w kolejności: ziemniaki, żyto, pszenica, owies, jęczmień. Na żyzniejszych gruntach (tereny gmin: Łodygowice, Lipowa, Radziechowy-Wieprz, Świnna) dominuje pszenica, owies i pszenżyto.

F. Woda pitna dla Górnego Śląska:

Subregion południowy specjalizuje się w dostarczaniu wody pitnej dla śląska – przykładowo zbiornik retencyjny wody pitnej na Sole o powierzchni 45 ha stanowi rezerwuar wody pitnej m.in. dla miast: Katowice, Tychy, Bielsko-Biała.

Działalności naukowe, badawczo-rozwojowe, kulturalne zasilające specjalizację w wiedzę i innowacje: kierunki związane z ochroną środowiska (ATH) – rozwój w kierunku nowoczesnych technologii oczyszczania ścieków i uzdatniania wody, nowoczesne metody badania jakości wody.

Podstawowe działalności gospodarcze składające się na inteligentną specjalizację gospodarczą: Śląski Klaster Wodny oraz przedsiębiorstwa dostarczające wodę z terenu subregionu południowego mieszkańcom Śląska: Górnośląskie

Przedsiębiorstwo Wodociągów S.A., AQUA S.A., Wodociągi Ziemi Cieszyńskiej Sp. z o. o.

Uzupełniające działalności gospodarcze: firmy zajmujące się technologiami oczyszczania ścieków i uzdatniania wody, firmy budowlano-instalacyjne (budowa wodociągów i kanalizacji).

Działalność sektora obywatelskiego wspierające rozwój inteligentnej specjalizacji: duże zapotrzebowanie mieszkańców na zaspokojenie tak podstawowych potrzeb, jak oczyszczanie ścieków czy też dostarczanie im czystej, zdatnej do picia wody (są to potrzeby znajdujące się na najniższym poziomie piramidy potrzeb Maslowa, wydaje się naturalnym, że cieszą się wsparciem sektora obywatelskiego – opór społeczny mogą stwarzać wysokie opłaty, dlatego wymagane jest wsparcie dla mieszkańców - powszechnie stosowane dopłaty samorządów do opłat za oczyszczanie ścieków, jeżeli koszty te są zbyt wysokie do udźwignięcia przez mieszkańców).

Działalność sektora samorządowego wspierająca rozwój inteligentnej specjalizacji - ochrona ujęć wody pitnej poprzez budowę kanalizacji sanitarnej na terenie gmin położonych w zlewniach rzek i zbiorników, na których znajdują się już ujęcia wody lub też mogą powstać potencjalne ujęcia. Budowa kanalizacji należy do zadań własnych gminy.

Inne istotne działalności wspierające rozwój specjalizacji: turystyka, rekreacja – dzięki czystym wodom powierzchniowym mogą powstać nowe kąpieliska itp.

Aktualny poziom rozwoju działalności składających się na specjalizację gospodarczą w subregionie:

- działalność o wysokim poziomie rozwoju: produkcja wody pitnej dla Górnego Śląska z ujęć znajdujących się na terenie subregionu południowego; zbiorniki wody pitnej: Kaskada Soły, Goczałkowice; sprawna sieć przesyłu wody pitnej, dodatkowa funkcja - retencja (ochrona przeciwpowodziowa);
- działalności wymagającej wyraźnego wzmocnienia: niska jakość wód powierzchniowych zasilających zbiorniki – rezerwuary wody pitnej oraz inne ujęcia wody (bezpośrednio z rzek).

Oddziaływanie inteligentnej specjalizacji na rozwój gmin – miejsca pracy w jednostkach przedsiębiorstw zajmujących się dystrybucją wody pitnej; tereny uzbrojone (kanalizacja, wodociągi) są znacznie bardziej atrakcyjne zarówno dla inwestorów (nowe miejsca pracy), jak również dla mieszkańców.

Warunki niezbędne dla funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw w podstawowych działalnościach gospodarczych składających się na specjalizację - subregion posiada bardzo dobre warunki dla funkcjonowania i rozwoju specjalizacji – duże zasoby wody w górnych biegach rzek, konieczne jest podjęcie działań w kierunku uzyskania lepszej jakości wód powierzchniowych (budowa systemów oczyszczania ścieków – oczyszczalnie i kanalizacja, oczyszczalnie przydomowe), w myśl zasady – im lepszy surowiec (woda bezpośrednio z ujęcia) – tym mniej nakładów na jej uzdatnienie a w rezultacie lepszy jakościowy produkt – woda pitna.

2.3 Opis zintegrowanego i innowacyjnego podejścia do rozwoju terytorialnego

Jednym z najważniejszych założeń nowo projektowanej polityki spójności na lata 2014-2020 jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego. Wynika to bezpośrednio z zapisów Traktatu Lizbońskiego, który zrównał wymiar terytorialny z wymiarem gospodarczym i społecznym. Podejście terytorialne, które powinno być jedną z podstawowych zasad programowania na lata 2014-2020, oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów i barier rozwoju poszczególnych terytoriów (różnej wielkości). Zintegrowane podejście terytorialne stanowi również jedną z podstawowych zasad strategicznych dokumentów krajowych: Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR) a także Umowy Partnerstwa, która stanowi podstawę realizacji dla działań wspieranych ze środków Wspólnych Ram Strategicznych (WRS), w tym w szczególności z funduszy strukturalnych w Polsce.

W ramach perspektywy finansowej 2014-2020, Komisja Europejska zaproponowała nowe instrumenty wspierające rozwój terytorialny. Głównym celem tych narzędzi jest wzmocnienie zintegrowanego podejścia terytorialnego, lepsze dostosowanie interwencji wspieranej środkami Wspólnych Ram Strategicznych do potrzeb i potencjałów określonych typów terytoriów w Polsce oraz wsparcie rozwoju lokalnego. Wśród tych instrumentów wymienić należy Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

Nowe narzędzie - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne - wspierające rozwój terytorialny ma z założenia przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji polityki spójności. Celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych jest:

- sprzyjanie rozwojowi współpracy i integracji na obszarach funkcjonalnych największych polskich miast, przede wszystkim tam gdzie skala problemów związanych z brakiem współpracy i komplementarności działań różnych jednostek administracyjnych jest największa,
- realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych,
- zwiększanie udziału miast i ich obszarów funkcjonalnych w zarządzaniu programami operacyjnymi.

Jednym z najważniejszych elementów zwiększających efektywność polityk o wymiarze terytorialnym jest zintegrowane podejście terytorialne, które polega na integracji działań publicznych tak, aby służyły osiągnięciu celów określonych dla wybranych obszarów. Podejście to sprzyja lepszemu uwzględnieniu terytorialnie zróżnicowanych uwarunkowań rozwojowych (potencjałów i problemów) w realizacji zintegrowanej, skoncentrowanej geograficznie i tematycznie interwencji publicznej. Uwzględnienie zasady zintegrowanego podejścia terytorialnego w realizacji działań dofinansowanych z polityki spójności, które wspierają cele w odniesieniu do obszarów miejskich wymaga koordynacji różnych podmiotów, zaangażowanych w programowanie, zarządzanie i wdrażanie programów operacyjnych, jak i realizację projektów (od poziomu krajowego, po regionalny i poziom funkcjonalnych obszarów miejskich).

Polityka spójności może odegrać rolę ważnego czynnika stopniowo wprowadzającego i upowszechniającego stosowanie tej zasady na polu polityk krajowych, tak jak wcześniej wprowadzała monitorowanie, kulturę ewaluacji czy zarządzanie projektowe do codziennej praktyki instytucji odpowiedzialnych za programowanie i realizację działań wspieranych instrumentami UE w ramach poprzednich perspektyw finansowych.

Celem zastosowania innowacyjnego, zintegrowanego podejścia do rozwoju terytorialnego subregionu południowego województwa śląskiego jest:

- wzmocnienie pełnionych funkcji miejskich i metropolitarnych oraz rozbudowa powiązań funkcjonalnych między miastem a jego otoczeniem,
- systemowe rozwiązywanie kluczowych zagadnień odnoszących się do celów tematycznych funduszy na lata 2014-2020,
- wzmocnienie współpracy między JST koniecznej dla realizacji wspólnych działań na obszarze funkcjonalnym subregionu południowego.

Dzięki współpracy wszystkich jednostek samorządu terytorialnego subregionu południowego województwa śląskiego w celu identyfikacji wspólnych celów i kierunków rozwoju, osiągnięty zostanie tzw. efekt synergii – działania zintegrowane, podejmowane wspólnie będą miały większy wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy subregionu, niż gdyby działania były podejmowane przez poszczególne JST osobno.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego oraz Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju definiują tzw. Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), jako obszary, do których w sposób szczególny będzie adresowana polityka regionalna, wobec których, wymagana jest interwencja rządu ze względu na ciężar, którego region sam nie jest w stanie udźwignąć. Obszary te ze względów społecznych, gospodarczych lub środowiskowych wywierają lub mogą w przyszłości wywierać istotny wpływ na rozwój kraju.

W ramach Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” wyznaczono 12 Obszarów Strategicznej Interwencji. Na terenie subregionu południowego województwa śląskiego znajdują się następujące Obszary Strategicznej Interwencji, tj.:

- Aglomeracja Bielska i jej obszar funkcjonalny,
- Lokalne ośrodki rozwoju,
- Obszary wiejskie,
- Obszary cenne przyrodniczo,
- Obszary wymagające rewitalizacji,
- Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi,
- Obszary korytarzy sieci transportowych,
- Obszary przygraniczne,
- Obszary skrajnie peryferyjne.

2.4 Wskazanie i uzasadnienie spójności z unijnymi, krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi

W niniejszym rozdziale przedstawiono powiązania z aktualnymi dokumentami strategicznymi, w których zawarte są cele i zamierzenia priorytetów kraju i Unii Europejskiej w zakresie inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz nowe podejście do rozwoju terytorialnego wspieranego przez wszystkie fundusze objęte zakresem wspólnych ram strategicznych.

Zgodnie z zapisami Traktatu Lizbońskiego, zaraz obok wymiaru gospodarczego i społecznego, podstawowym założeniem programowania i realizacji polityki rozwojowej Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej 2014-2020 jest wymiar terytorialny. W związku z powyższym Strategia Rozwoju Subregionu Południowego jest odpowiedzią na założenia polityki rozwojowej Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej i wpisuje się w następujące dokumenty strategiczne:

Spójność z dokumentami unijnymi:

Priorytet I. Nowoczesna gospodarka.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

- **Pakietu legislacyjnego polityki spójności na lata 2014-2020** w zakresie:
 - I. Wspierania badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji.
- **Strategii Europa 2020² - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu** w zakresie:
 - Priorytetu I. Rozwój inteligentny (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego).

Priorytet II. Rozwój kompetencji, wykształcenia i postaw obywatelskich.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

- **Pakietu legislacyjnego polityki spójności na lata 2014-2020** w zakresie:
 - IX. Wspierania włączenia społecznego i walka z ubóstwem.
 - X. Inwestowania w edukację, umiejętności i uczenia się przez całe życie.
- **Strategii Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu** w zakresie:
 - Priorytetu I. Rozwój inteligentny (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego).
 - Priorytetu III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji i walka z ubóstwem).

² Komunikat Komisji: Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, COM(2010) 2020 wersja ostateczna z 3.03.2010 r..

Priorytet III. Rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

- **Pakietu legislacyjnego polityki spójności na lata 2014-2020** w zakresie:
 - VI. Ochrony środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów.
 - IV. Wspierania przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.
 - V. Promowania dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem.
 - VII. Promowania zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych.
- **Strategia Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu** w zakresie:
 - Priorytetu II. Rozwój zrównoważony (produkcja efektywniej wykorzystująca zasoby, przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności).

Priorytet IV. Współpraca i wizerunek zewnętrzny.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

- **Pakietu legislacyjnego polityki spójności na lata 2014-2020** w zakresie:
 - XI. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej.

Spójność z krajowymi dokumentami strategicznymi:

Priorytet I. Nowoczesna gospodarka.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

➤ **Umowy Partnerstwa**, w zakresie:

- Celu głównego: Zwiększenie konkurencyjności gospodarki, celu szczegółowego:
 - o Zwiększenie wykorzystania wyników prac badawczo-rozwojowych w gospodarce
 - o Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw.

➤ **Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)**, w zakresie:

- Celu 2: Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej, równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów

➤ **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)³** w zakresie:

- Celu 1: Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,

Priorytet II. Rozwój kompetencji, wykształcenia i postaw obywatelskich.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

➤ **Umowy Partnerstwa** w zakresie:

- Celu głównego: Zwiększenie konkurencyjności gospodarki, celu szczegółowego:

³ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 13 lipca 2010 r.

- o Poprawa kompetencji kadr gospodarki
 - o Zwiększenie zatrudnienia wykorzystania zasobów na rynku pracy;
 - Celu głównego: Poprawa spójności społecznej i terytorialnej, celu szczegółowego:
 - o Zwiększenie dostępu do usług publicznych
 - o Zmniejszenie poziomu ubóstwa.
- **Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030),** w zakresie:
- Celu 2: Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej, równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, kierunku działania 2.3.2. Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast
- **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)** w zakresie:
- Celu 1: Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, działania 1.3.1 Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego.
 - Celu 2: Budowa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, działania 2.2.1 Usługi edukacyjne i szkoleniowe.

Priorytet III. Rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

- **Umowy Partnerstwa** w zakresie:
- Celu głównego: Zwiększenie konkurencyjności gospodarki, celu szczegółowego:
 - o Zwiększenie transportowej dostępności kraju
 - o Zmniejszenie emisyjności gospodarki

- Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych
- Zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych
- Celu głównego: Podniesienie sprawności i efektywności państwa, celu szczegółowego:
 - Zwiększenie zastosowania TIK.

Ponadto główne cele i kierunki rozwojowe, system zarządzania, monitoringu oraz źródła finansowania Strategii Rozwoju Subregionu Południowego, wpisują się w schemat opisany w Umowie Partnerstwa. Ponadto, zgodnie z innowacyjnym podejściem do terytorialnego wymiaru polityki wskazanym w Umowie Partnerstwa, Strategia zakłada realizację wspólnych przedsięwzięć celem wzmocnienia współpracy między JST oraz rozbudowę powiązań funkcjonalnych między miastem a jego otoczeniem. Dzięki identyfikacji wspólnych celów i kierunków rozwoju, osiągnięty zostanie tzw. efekt synergii – działania zintegrowane, podejmowane wspólnie będą miały większy wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy subregionu, niż gdyby działania były podejmowane przez poszczególne JST osobno.

➤ **Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030),**
w zakresie:

- Celu 3: Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, kierunku działania: 3.2.2. Poprawa dostępności wewnątrz obszarów funkcjonalnych z preferencją dla rozwoju transportu publicznego
- Celu 4: Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski, działania 4.5. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów, działanie 4.6. Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby.
- Celu 5: Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalnej utraty bezpieczeństwa energetycznego

oraz kształtowanie struktur przestrzennych, wspierających zdolności obronne państwa, działania 5.1.6. Zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

➤ **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)** w zakresie:

- Celu 1: Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”), działania 1.3.5 Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne, działania 1.3.6 Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego.
- Celu 2: Budowa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, działania 2.3 Restrukturyzacja oraz rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze, działania 2.2.4 Usługi komunalne i związane z ochroną środowiska.

Priorytet IV. Współpraca i wizerunek zewnętrzny.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

➤ **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)** w zakresie:

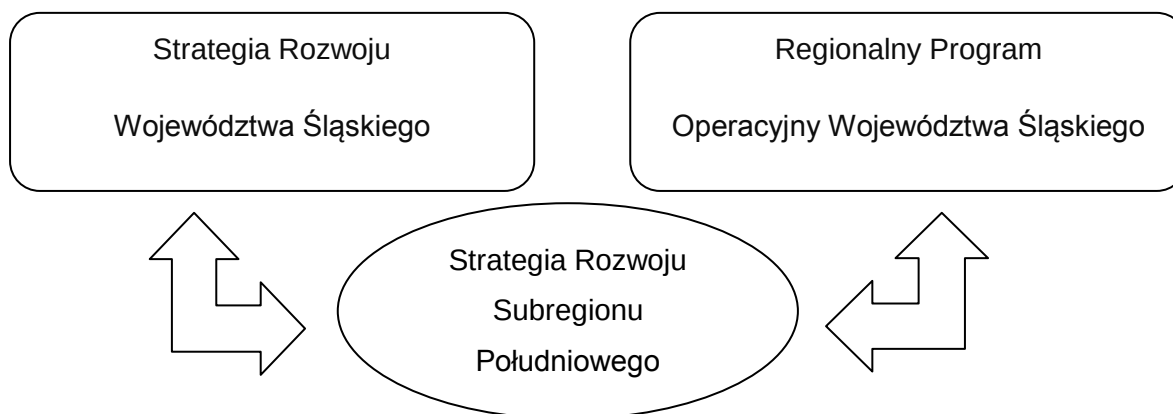
- Celu 3: Tworzenie warunków, dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie, działania 3.1 wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej.

Spójność z regionalnymi dokumentami strategicznymi:

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”⁴

Wybór obszarów rozwojowych w Strategii Rozwoju Subregionu Południowego zakłada zrównoważony i harmonijny rozwój całego regionu, dla stworzenia jak najlepszych warunków do rozwoju mieszkańców, przedsiębiorstw i organizacji. Główne działania i kierunki prorozwojowe subregionu, takie jak:

- Inwestycje w wysoko rozwiniętą sieć komunikacyjną (transport publiczny, transport intermodalny i infrastruktura komunikacyjna);
- Subregion wspierający innowacyjne dziedziny gospodarki i wykorzystujący nowoczesne wzornictwo przemysłowe;
- Czyste i przyjazne środowisko: - uregulowana gospodarka wodno-ściekowa; - efektywny system gospodarki odpadami; - czyste powietrze; - mniej hałasu; - zadbane otwarte tereny przyrodnicze przyjazne człowiekowi;
- Atrakcyjna, kompleksowa oferta turystyczna i rekreacyjna dla mieszkańców i turystów, wpisują się w założenia Priorytetu (A) Nowa Gospodarka, Priorytetu (B) Szanse Rozwojowe Mieszkańców, Priorytetu (C) Przestrzeń oraz Priorytet. (D) Relacje z Otoczeniem.

Źródło: Opracowanie własne.

⁴ Dokument przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego Nr IV/38/2/2013 z dnia 1 lipca 2013 r.

Szczegółowe powiązania pomiędzy Priorytetami Strategii Rozwoju Subregionu Południowego a Priorytetami Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 20+” przedstawia **Tabela nr 29**.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014-2020⁵

Strategia Rozwoju Subregionu Południowego, powstała w celu efektywnego wykorzystania zasobów (w tym także zasobów ludzkich) oraz specjalizacji terytoriów o różnym poziomie rozwoju. Dokument zgodnie z założeniami RPO WSL 2014-2020, zakłada m.in. oparcie wymiaru terytorialnego o obszary funkcjonalne subregionów i zwiększenie zaangażowania samorządów terytorialnych w zarządzaniu środkami strukturalnymi UE, przewiduje działania w formie Zintegrowanych oraz Regionalnych Inwestycji Terytorialnych, na rzecz wdrażania przedsięwzięć realizujących wspólną wizję rozwojową.

Szczegółowe powiązania pomiędzy priorytetami Strategii Rozwoju Subregionu Południowego a priorytetami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przedstawia **Tabela nr 30**.

Priorytet I. Nowoczesna gospodarka.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

- **Strategia Dla Rozwoju Polski Południowej w Obszarze Województw Małopolskiego i Śląskiego do roku 2020⁶**, w zakresie:
 - Celu III: Polska południowa miejscem przyciągającym ludzi, podmioty i inicjatywy wzmacniające potencjały makroregionu, działania 3.3 Kreowanie oferty inwestycyjnej, poddziałanie 3.3.3 Promocja oferty inwestycyjnej makroregionu w Polsce i za granicą.

⁵ Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego v.7.0 z listopada 2014 r.

⁶ Dokument uchwalony w dniu 5 kwietnia 2013 r.

- **Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020,**
w zakresie:
 - Celu strategicznego 1.3. Sieciowe współtworzenie i współużytkowanie infrastruktury badań przez jednostki naukowe, uniwersytety, przedsiębiorstwa i instytucje użyteczności publicznej.
 - Celu strategicznego 2.4. Wysoki poziom uczestnictwa przedsiębiorstw sektora MŚP w sieciach współpracy o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym zwiększających jego udział w inteligentnych rynkach.

Priorytet II. Rozwój kompetencji, wykształcenia i postaw obywatelskich.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

- **Strategia Dla Rozwoju Polski Południowej w Obszarze Województw Małopolskiego i Śląskiego do roku 2020,** w zakresie:
 - Celu II: Polska południowa przestrzenią partnerskiej współpracy na rzecz efektywnego wykorzystania możliwości rozwojowych, działania 2.1 Współpraca podmiotów nakierowana na rozwijanie kapitału ludzkiego makroregionu.
- **Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020,**
w zakresie:
 - Celu 2.2 Podniesienie jakości sieci świadczenia usług publicznych z wykorzystaniem digitalizacji, szczególnie w sektorze medycznym, administracji publicznej i edukacji.

Priorytet III. Rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju.

Priorytet ten realizuje założenia następujących dokumentów:

- **Strategia Dla Rozwoju Polski Południowej w Obszarze Województw Małopolskiego i Śląskiego do roku 2020**, w zakresie:
 - Celu II: Polska południowa przestrzenią partnerskiej współpracy na rzecz efektywnego wykorzystania możliwości rozwojowych, działania 2.4 Rozwijanie współpracy w zakresie ochrony środowiska i zabezpieczenia przed sytuacjami kryzysowymi.
 - Celu III: Polska południowa miejscem przyciągającym ludzi, podmioty i inicjatywy wzmacniające potencjały makroregionu, działania 3.3 Kreowanie oferty inwestycyjnej, poddziałanie 3.3.2 Rewitalizacja przemysłowych przestrzeni miast ukierunkowana na tworzenie atrakcyjnych przestrzeni inwestycyjnych.
- **Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020**, w zakresie:
 - Celu 2.3 Budowa nowej infrastruktury inteligentnego wzrostu, bazującego na technologiach niskoemisyjnych i efektywności energetycznej.
- **„Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018”⁷**, w zakresie:
 - Celu długoterminowego do roku 2018: Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza oraz ograniczanie zużycia energii i wzrost wykorzystania energii z odnawialnych źródeł.
 - Celu długoterminowego do roku 2018: Przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania.

➤ ⁷ Dokument przyjęty 14 marca 2011 r.

- Celu długoterminowego do roku 2018: Minimalizacja ilości powstających odpadów, wzrost wtórnego wykorzystania i ograniczenie składowania pozostałych odpadów.
- Celu długoterminowego do roku 2018: Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) oraz georóżnorodności.

Tabela 29. Szczegółowe powiązania pomiędzy Priorytetami Strategii Rozwoju Subregionu Południowego a Priorytetami Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”.

Obszary priorytetowe Strategii Rozwoju Subregionu Południowego Obszary priorytetowe Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 20+”	I. Nowoczesna gospodarka Subregion południowy regionem innowacji i nowoczesnej gospodarki	II. Rozwój kompetencji, wykształcenia i postaw obywatelskich Poprawa spójności społecznej Subregionu południowego	III. Rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju Subregion południowy regionem nowoczesnej infrastruktury zapewniającej dogodne warunki życia dla mieszkańców i wzrost gospodarczy	IV. Współpraca i wizerunek zewnętrzny Subregion południowy regionem otwartym na współpracę będącym istotnym partnerem w rozwoju województwa
(A) Nowoczesna Gospodarka Województwo śląskie regionem nowej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność	x	x	x	
(B) Szanse Rozwojowe Mieszkańców Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie		x	x	
(C) Przestrzeń Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni			x	x

(D) Relacje Z Otoczeniem Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy				x
---	--	--	--	----------

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 30. Szczegółowe powiązania pomiędzy Priorytetami Strategii Rozwoju Subregionu Południowego a Priorytetami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Obszary priorytetowe Strategii Rozwoju Subregionu Południowego Obszary priorytetowe RPO WSL 2014-2020	I. Nowoczesna gospodarka Subregion południowy regionem innowacji i nowoczesnej gospodarki	II. Rozwój kompetencji, wykształcenia i postaw obywatelskich Poprawa spójności społecznej Subregionu południowego	III. Rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju Subregion południowy regionem nowoczesnej infrastruktury zapewniającej dogodne warunki życia dla mieszkańców i wzrost gospodarczy	IV. Współpraca i wizerunek zewnętrzny Subregion południowy regionem otwartym na współpracę będącym istotnym partnerem w rozwoju województwa
I. Nowoczesna gospodarka	x	x		
II. Cyfrowe Śląskie	x		x	
III. Konkurencyjność MŚP	x			
IV. Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna			x	x
V. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów			x	x
VI. Transport			x	x
VII. Regionalny rynek pracy	x	x		

VIII. Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy		x		
IX. Włączenie społeczne	x	x		
X. Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna		x	x	
XI. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego		x	x	
XII. Infrastruktura edukacyjna			x	

Źródło: Opracowanie własne.

2.5 Opis strategii rozwojowej oraz określenie celów i kierunków działań

2.5.1 Wizja rozwoju

Subregion południowy obszarem zrównoważonego i trwałego rozwoju, stwarzającym mieszkańcom korzystne warunki życia w oparciu o dostęp do usług publicznych o wysokim standardzie oraz dostęp do dobrze rozwiniętej infrastruktury technicznej. Subregion aktywny społecznie i gospodarczo, wykorzystujący swoje naturalne walory przyrodnicze celem ugruntowania specjalizacji turystycznej subregionu na tle województwa, kraju oraz Europy.

Osiągnięcie tak określonej wizji rozwoju będzie mogło nastąpić poprzez następujące działania o charakterze prorozwojowym:

- zdefiniowanie produktu turystycznego subregionu opartego na posiadanych zasobach biologiczno-przyrodniczych, historyczno-kulturalnych,
- wzmacnianie więzi mieszkańców subregionu,
- inwestycje w wysoko rozwiniętą sieć komunikacyjną (transport publiczny, transport intermodalny i infrastruktura komunikacyjna), promocję transportu publicznego,
- wsparcie innowacyjnych dziedzin gospodarki i wykorzystanie nowoczesnego wzornictwa przemysłowego,
- wprowadzenie adekwatnych i kreatywnych kierunków kształcenia odpowiadającego wyzwaniom nowoczesnej gospodarki,
- stworzenie platformy partnerskiej konsultacji w zakresie planowania i współpracy w życiu publicznym,
- uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej; wdrożenie efektywnego systemu gospodarki odpadami; ograniczenie emisji substancji szkodliwych do powietrza, ograniczenie hałasu,
- zadbanie o otwarte tereny przyrodnicze przyjazne człowiekowi,
- oferowanie bogatej oferty kulturalnej,
- dbanie o kompleksową i atrakcyjną ofertę turystyczną i rekreacyjną dla mieszkańców i turystów,
- oferowanie wysokiej jakości usług zdrowotnych w zakresie profilaktyki leczenia,
- oferowanie wysokiej jakości edukacji i usług społecznych,

- dbanie o bezpieczne i estetyczne otoczenie wolne od zagrożeń,
- polityka proinwestycyjna władz lokalnych (ulgi podatkowe, proste i sprawne procedury),
- rozwój bazy turystycznej - zachęcająca do weekendowych przyjazdów i dłuższych pobytów: turystyka górską, aktywna, atrakcje przyrodnicze, wydarzenia kulturalne i sportowe, Spa/rehabilitacja, baza zakupowa,
- promowanie zdrowego stylu życia: aktywność sportowa, przyjazne środowisku środki transportu np. rower.

Związywanie mieszkańców z subregionem poprzez kreację imprez i wydarzeń kulturalnych. Subregion powinien zapewnić:

- dostęp do edukacji dostosowanej do rynku pracy,
- dostęp do wysokiej jakości usług medycznych (specjalistycznych),
- dostęp do rozbudowanej sieci połączeń transportowych oraz usług komunikacji publicznej,
- czyste środowisko naturalne,
- dostęp do aktywnych form spędzania czasu wolnego,
- minimalizacja barier i rozwój form wsparcia dla przedsiębiorców,
- aktywizacja mieszkańców poprzez zwiększenie udziału NGO's w życiu lokalnym.

Rozwój przedsiębiorczości w sferze usług:

- turystycznych,
- około turystycznych,
- badawczo-rozwojowych.

Ograniczanie działalności produkcyjnej charakteryzującej się negatywnym wpływem na środowisko naturalne. Subregion bazuje na środowisku naturalnym (zasoby przyrodnicze), marce turystycznej, kulturze i tradycji, potencjale mieszkańców (ich przedsiębiorczości). Subregion powinien pozyskać branżowych inwestorów zewnętrznych i turystów, rozwijać odnawialne źródła energii jako wykorzystanie naturalnych zasobów (energia rzek, energia wiatrowa, słoneczna).

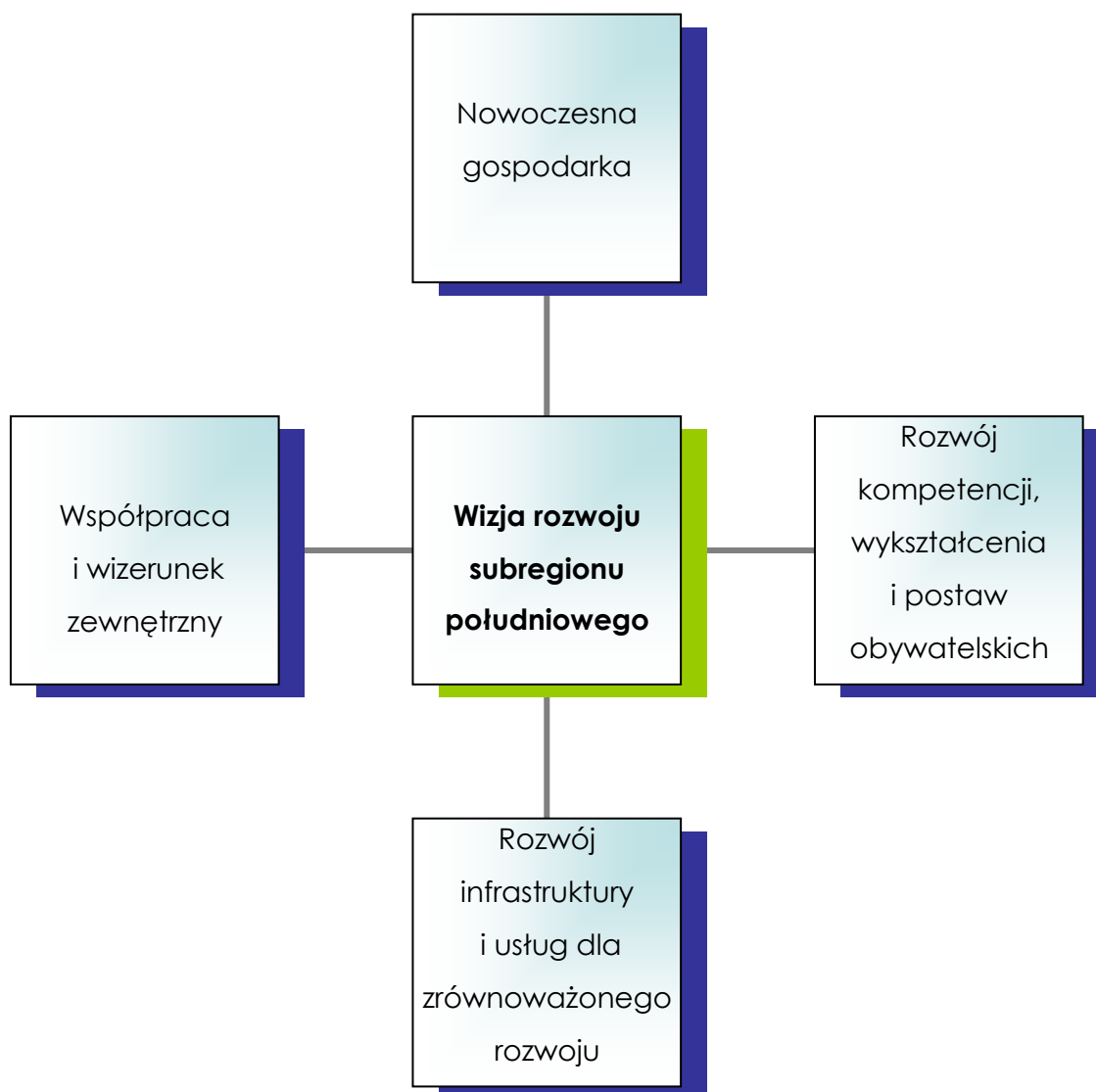

Subregion południowy powinien być:

- zapleczem turystycznym województwa śląskiego,
- przykładem realizacji zasad zrównoważonego rozwoju,
- miejscem dynamicznego rozwoju przemysłu motoryzacyjnego i lotniczego,
- dostawcą produktów regionalnych (spożywczych),
- miejscem, które przyciąga turystów; wykwalifikowanych pracowników sektora B+R, lotniczego i motoryzacyjnego,
- dobrze skomunikowany wewnętrznie i zewnętrznie, poprzez zintegrowaną infrastrukturę drogową i szynową z wykorzystaniem niskoemisyjnego taboru,
- miejscem przyjaznym rodzinie.

Osiągnięcie wizji wymaga skoncentrowania działań prowadzonych w subregionie w następujących obszarach priorytetowych:

Rysunek 10. Priorytety rozwojowe subregionu południowego województwa śląskiego.

Źródło: opracowanie własne.

Priorytet I. Nowoczesna gospodarka – subregion wspierający innowacyjne dziedziny gospodarki i wykorzystujący nowoczesne wzornictwo przemysłowe, subregion przyjazny inwestorom: polityka proinwestycyjna, ulgi podatkowe, proste i sprawne procedury, minimalizacja barier i rozwój form wsparcia dla przedsiębiorców, rozwój przedsiębiorczości w sektorze usług turystycznych, około turystycznych oraz badawczo-rozwojowych.

Cel strategiczny: subregion południowy regionem innowacji i nowoczesnej gospodarki.

Cel operacyjny: I.1 Innowacyjne i nowoczesne przedsiębiorstwa oraz instytucje otoczenia biznesu.

Kierunki działań:

1. Wsparcie specjalizacji i doskonalenia podmiotów sektora B+R+I.
2. Poprawa jakości i wykorzystania wyników prac sektora B+R+I w gospodarce.
3. Wzmocnienie potencjału kreatywnego i innowacyjnego w regionie poprzez tworzenie i rozwój instytucji popularyzujących naukę, innowacje, wzornictwo przemysłowe.
4. Zwiększenie zaangażowania przedsiębiorstw w prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej oraz wdrażanie innowacji.
5. Rozwój i profesjonalizacja usług Instytucji Otoczenia Biznesu na rzecz zwiększenia innowacyjności gospodarki.
6. Wspieranie współpracy instytucji nauki, B+R i przedsiębiorstw na rzecz tworzenia i wdrażania innowacyjnych rozwiązań i produktów.
7. Wsparcie tworzenia nowych firm i istniejących opartych na potencjałach subregionu w szczególności w obszarach inteligentnych specjalizacji regionu.
8. Wsparcie innowacji szczególnie pożądanых z punktu widzenia gospodarki regionu.
9. Wzrost inwestycji w zakresie turystyki.
10. Zwiększenie powierzchni inwestycyjnych udostępnianych przedsiębiorstwom.
11. Wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw oraz promocja produktów i usług

na rynkach międzynarodowych.

12. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.

13. Rozwój klastrów o zasięgu regionalnym, zmierzający do wzmocnienia współpracy pomiędzy członkami i wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw.

Cel operacyjny: I.2 Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały.

Kierunki działań:

1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw w obszarze turystyki aktywnej, kulturowej, agroturystyki oraz rekreacji, wykorzystujących atrakcje i potencjały lokalne.
2. Wsparcie i promocja rozwoju podmiotów działających w obszarze ekonomii społecznej.
3. Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego.
4. Wsparcie sprzedaży lokalnych produktów, w tym produktów spożywczych.
5. Przyjazny „klimat” przedsiębiorczości (ulgi podatkowe, proste i sprawne procedury urzędowe).

Priorytet II. Rozwój kompetencji, wykształcenia i postaw obywatelskich - dostęp do edukacji dostosowanej do potrzeb rynku pracy, kreatywne kierunki kształcenia odpowiadającego wyzwaniom nowoczesnej gospodarki, stworzenie platformy partnerskiej konsultacji w zakresie planowania i współpracy w życiu publicznym, aktywizacja mieszkańców poprzez zwiększenie udziału NGO's w życiu lokalnym, wzmacnianie więzi mieszkańców subregionu.

Cel strategiczny: Poprawa spójności społecznej Subregionu południowego.

Cel operacyjny: II.1 Wzrost spójności społecznej i zmniejszenie dysproporcji w poziomie życia mieszkańców.

Kierunki działań:

1. Tworzenie centrów usług społecznościowych, realizujących m.in. usługi skierowane do grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2. Realizacja usług aktywizacyjno - rozwojowych na rzecz rodzin oraz społeczności lokalnych.
3. Realizacja usług wsparcia społecznego i zawodowego osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
4. Organizacja i wsparcie rozwoju usług opiekuńczych i zdrowotnych.
5. Wzmacnianie kompetencji społecznych i zawodowych.
6. Wsparcie dla liderów i animatorów lokalnych.
7. Wsparcie działalności prowadzonej przez podmioty ekonomii społecznej.

Cel operacyjny: II.2 Wzrost potencjału edukacyjnego.

Kierunki działań:

1. Tworzenie nowych oddziałów przedszkolnych oraz wydłużenie godzin pracy placówek.
2. Wsparcie innych form edukacji przedszkolnej.
3. Doskonalenie oferty edukacyjnej szkół i placówek oświatowych (m.in. doradztwo zawodowe w gimnazjach, zajęcia pozalekcyjne i wyrównawcze, staże, stypendia naukowe, podwyższanie kwalifikacji nauczycieli).
4. Programy rozwojowe dla szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe w powiązaniu z praktyczną nauką zawodu.
5. Wspieranie LifeLong Learning.
6. Podnoszenie atrakcyjności i elastyczności kształcenia zawodowego oraz lepsze dopasowanie kształcenia zawodowego do potrzeb pracodawców.

Cel operacyjny: II.3 Wzrost adaptacyjności kapitału ludzkiego ze szczególnym uwzględnieniem kierunków rozwoju innowacyjnego i technologicznego regionu.
--

Kierunki działań:

1. Wsparcie szkoleniowe i doradcze dla przedsiębiorców.
2. Wspomaganie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych przedsiębiorstw i ich pracowników.

3. Wsparcie rozwoju warunków do godzenia życia zawodowego i prywatnego.
4. Zapewnienie wysokiej jakości usług opiekuńczych nad dziećmi oraz innymi osobami zależnymi.
5. Zapobieganie wczesnemu przechodzeniu na emeryturę.

Cel operacyjny: II.4 Rozwój postaw obywatelskich.
--

Kierunki działań:

1. Wsparcie działań edukacyjnych wzmacniających więzi lokalne i identyfikację z miejscem pochodzenia.
2. Stworzenie platformy partnerskiej konsultacji w zakresie planowania i współpracy w życiu publicznym.
3. Wzmocnienie współpracy pomiędzy JST subregionu południowego.
4. Lokalne działania społeczno-edukacyjne promujące organizowanie społeczności (elementy edukacji obywatelskiej).
5. Organizowanie grup samopomocowych, grup wsparcia i grup edukacyjnych.
6. Wsparcie inicjatyw partnerskich oraz tworzenie nowych i wzmacnianie funkcjonujących partnerstw lokalnych.
7. Promocja wolontariatu (np. poprzez przygotowanie lokalnych organizacji i instytucji oraz mieszkańców do korzystania z pomocy wolontariuszy, inicjowanie działań wolontarystycznych, takich jak centra lub biura wolontariatu oraz kluby i koła wolontariusza).
8. Lokalne przedsięwzięcia o charakterze integracyjnym aktywizujące lokalną społeczność (o ile są niezbędne do realizacji celów projektu, wyłącznie o charakterze wspomagającym i towarzyszącym).

Priorytet III. Rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju – budowa infrastruktury ochrony środowiska, inwestycje w wysoko rozwiniętą sieć komunikacyjną (transport publiczny, transport intermodalny i infrastruktura komunikacyjna). Dobrze skomunikowany wewnętrznie i zewnętrznie subregion poprzez zintegrowaną infrastrukturę drogową i szynową z wykorzystaniem niskoemisyjnego taboru, promocja transportu publicznego, budowa i przebudowa dróg lokalnych oraz regionalnych, cyfrowy subregion - inwestycje w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego (budowa sieci szerokopasmowych, rozwój elektronicznych usług publicznych), czyste i przyjazne środowisko warunkujące jakość życia mieszkańców: - uregulowana gospodarka wodno-ściekowa; - efektywny system gospodarki odpadami; - czyste powietrze; - mniej hałasu; - zadbane otwarte tereny przyrodnicze przyjazne człowiekowi; rewitalizacja terenów zdegradowanych w tym przemysłowych, tworzenie wysokiej jakości przestrzeni i kształtowanie warunków rozwoju mieszkalnictwa, wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznych i odnowa dzielnic mieszkaniowych, rozwój infrastruktury turystycznej, kultury, infrastruktury ochrony zdrowia oraz edukacji.

Cel Strategiczny: Subregion południowy regionem nowoczesnej infrastruktury zapewniającej dogodne warunki życia dla mieszkańców i wzrost gospodarczy.

Cel operacyjny III.1: Ochrona środowiska i zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska.

Kierunki działań:

1. Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez realizację inwestycji w sektorze wodno-ściekowym.
2. Ograniczenie ilości odpadów zagrażających środowisku poprzez realizację inwestycji związanych z gospodarką odpadami.
3. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego.
4. Poprawa jakości powietrza.
5. Rewitalizacja przestrzeni nadbrzeżnych rzek, potoków i zbiorników wodnych na cele rekreacyjne i przyrodnicze.
6. Rekultywacja terenów zdegradowanych na cele środowiskowe.

7. Wdrażanie rozwiązań w zakresie zintegrowanego i zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi, w tym ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy.
8. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi wykorzystywanymi do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.
9. Wspieranie wdrożenia rozwiązań ograniczających zużycie zasobów środowiska i energii w przedsiębiorstwach, gospodarstwach domowych, obiektach użyteczności publicznej.
10. Wsparcie modernizacji elektrowni i linii przesyłowych.
11. Wspieranie działań zmierzających do zachowania i odtwarzania bio- i georóżnorodności.
12. Wsparcie rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy minimalizacji kosztów środowiskowych i krajobrazowych.
13. Wspieranie edukacji ekologicznej i kształtowanie postaw prośrodowiskowych.
14. Rozwój trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

Cel operacyjny III.2 Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna.

Kierunki działań:

1. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, sektorze mieszkaniowym oraz sektorze MŚP.
2. Rozwój infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.
3. Likwidacja „niskiej emisji”.
4. Zmniejszenie energochłonności infrastruktury publicznej (oświetlenie).
5. Wykorzystanie wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej.
6. Wzrost produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł.

7. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, sektorze mieszkaniowym oraz sektorze MŚP.
8. Rozwój niskoemisyjnego transportu miejskiego (zakup taboru autobusowego).
9. Promocja korzystania z transportu publicznego.

Cel operacyjny III.3 Nowoczesna infrastruktura ochrony zdrowia i poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców subregionu południowego.

Kierunki działań:

1. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług medycznych, w tym podniesienie jakości infrastruktury ochrony zdrowia, rozszerzenie zakresu usług medycznych oraz podniesienie jakości obsługi pacjentów.
2. Wykorzystanie nowych technologii, w tym ICT w zakresie obsługi pacjenta i diagnostyki zdrowotnej.
3. Wsparcie profilaktyki zdrowotnej, w tym działania na rzecz ograniczania uzależnień i chorób cywilizacyjnych oraz promocja zdrowego i aktywnego trybu życia, z uwzględnieniem zmian demograficznych.
4. Tworzenie warunków dla aktywnego i zdrowego stylu życia, w tym rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
5. Rozwijanie i integracja systemu ścieżek rowerowych.
6. Wsparcie aktywności podmiotów działających w ochronie zdrowia w międzynarodowych sieciach i programach współpracy.
7. Wspieranie „sieciovania” i optymalizacji dostępu do specjalistycznych placówek ochrony zdrowia i leczenia uzdrowiskowego.
8. Wsparcie dla podnoszenia kwalifikacji pracowników związanych z ochroną zdrowia i kształcenie nowych kadr.

Cel operacyjny III.4 Sprawny system infrastruktury komunikacyjnej.

Kierunki działań:

1. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej i obiektów inżynierskich (drogi gminne, powiatowe, wojewódzkie i krajowe).
2. Budowa i przebudowa węzłów przesiadkowych i dworców.
3. Wdrażanie zintegrowanych systemów zarządzania transportem drogowym (ITS).
4. Wdrażanie zintegrowanych systemów zarządzania transportem publicznym (system pozycjonowania pojazdów, dynamiczna informacja pasażerska).
5. Rozwój i rehabilitacja nowoczesnego systemu transportu kolejowego.
6. Wspieranie rozwoju transportu multimodalnego.
7. Budowa, przebudowa liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. zintegrowane węzły przesiadkowe, drogi rowerowe, parkingi Park&Ride i Park&Bike).

Cel operacyjny III.5 Rewitalizacja obszarów miejskich, terenów zdegradowanych, przemysłowych i pokolejowych.

Kierunki działań:

1. Restrukturyzacja i rewitalizacja terenów przemysłowych/powojennych/popegeerowskich/pokolejowych wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia dla zmniejszenia problemów społecznych, powstania nowych form aktywności gospodarczej, rozwoju innowacji i nowych technologii.
2. Przekształcenie przestrzeni publicznych i wprowadzenie nowych elementów o terapeutycznym/korygującym znaczeniu: np. placów zabaw, boisk, siłowni zewnętrznych; likwidacji barier dla niepełnosprawnych, wyrównywaniem szans grup zmarginalizowanych, przyciąganie przedsiębiorców i tworzenie miejsc pracy.
3. Rewitalizacja zdegradowanych budynków, celem wzrostu spójności społecznej i zmniejszania dysproporcji w poziomie życia mieszkańców subregionu południowego.
4. Rozwój Centrów Usług Społecznych.

Cel operacyjny III.6 Rozwój infrastruktury edukacji i kultury.

Kierunki działań:

1. Rozwój infrastruktury wychowania przedszkolnego.
2. Rozwój infrastruktury szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego w tym szkolnictwa zawodowego.
3. Rozwój infrastruktury szkolnictwa wyższego.
4. Rozwój kształcenia ustawicznego.
5. Rozwój infrastruktury kultury.

Cel operacyjny III.7 Cyfrowy subregion południowy.

Kierunki działań:

1. Rozwój e-usług publicznych poprzez wdrażanie rozwiązań informatycznych służących świadczeniu usług publicznych drogą elektroniczną (front-office).
2. Rozwój systemów wspomagania zarządzania, usprawniających dostęp do usług publicznych (back-office).
3. Digitalizacja zasobów publicznych wraz z zapewnieniem dostępu do zdigitalizowanych treści drogą elektroniczną
4. Budowa i rozbudowa sieci szerokopasmowych.
5. Budowa publicznych punktów dostępu do Internetu.
6. Zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w działalności biznesowej, wdrażanie aplikacji usprawniających zarządzanie przedsiębiorstwem.

Priorytet IV. Współpraca i wizerunek zewnętrzny - współpraca podmiotów sektora nauki i biznesu, współpraca samorządów subregionu w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć, współpraca z ośrodkami zewnętrznymi tj. aglomeracją górnośląską, subregionem centralnym oraz zachodnim, województwem małopolskim współpraca trans graniczna.

Cel strategiczny: Subregion południowy regionem otwartym na współpracę będącym istotnym partnerem w rozwoju województwa

Cel operacyjny IV.1 Realizacja wspólnych przedsięwzięć.

Kierunki działań:

1. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego subregionu w zakresie przygotowania i realizacji zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, turystyki, gospodarki niskoemisyjnej, transportu publicznego i drogowego.
2. Rozwijanie przez podmioty publiczne i prywatne z subregionu współpracy w ramach subregionu, województwa śląskiego, trans granicznej oraz transnarodowej.

Cel operacyjny IV.2 Promocja subregionu.

Kierunki działań:

1. Promowanie subregionu jako miejsca atrakcyjnego dla mieszkańców, inwestorów, turystów.
2. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego subregionu oraz innych organizacji w zakresie promocji subregionu.
3. Współpraca w zakresie kreowania produktów turystycznych subregionu.
4. Współpraca samorządów, przedsiębiorców oraz innych organizacji w zakresie promocji produktów lokalnych subregionu.

2.6 Opis włączenia społeczności lokalnej oraz partnerów społecznych i gospodarczych

Przygotowanie strategii było poprzedzone dwoma spotkaniami warsztatowymi dla przedstawicieli subregionu południowego. Warsztaty te odbyły się w dniu 22 kwietnia 2013 r. oraz 5 czerwca 2013 r. Celem warsztatów było wsparcie procesu formułowania strategii, dialog między przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, określenie wspólnych kierunków działań i sektorów rozwojowych subregionu południowego.

Ponadto koncepcje projektów dotyczących rewitalizacji społecznej, planowanych do realizacji w mieście Bielsko-Biała, powstały na podstawie wyników spotkań z przedstawicielami organizacji pozarządowych, które brały udział w konsultacjach dotyczących aktualizacji Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich w Bielsku-Białej. Planuje się, że część działań społecznych będzie realizowana przez organizacje pozarządowe (konkursy dla organizacji pozarządowych na realizację zadań).

W dalszej kolejności, Strategia Rozwoju Subregionu Południowego będzie konsultowana z lokalną społecznością, partnerami społecznymi i gospodarczymi (przewiduje się konsultacje w formie elektronicznej, gdzie każdy zainteresowany będzie mógł zgłosić uwagi za pośrednictwem formularza on-line a także bezpośrednie spotkania informujące oraz podsumowujące przeprowadzone konsultacje).

Ponadto planuje się poinformowanie społeczeństwa o planowanych konsultacjach na stronach internetowych jednostek samorządu terytorialnego subregionu południowego oraz poprzez plakaty informujące o planowanych konsultacjach.

2.7 Zarys systemu zarządzania i realizacji, w tym monitorowania i oceny wykonania

Strategia Rozwoju Subregionu Południowego, zgodnie z art. 5 projektu Rozporządzenia ogólnego z dnia 17 grudnia 2013 r. została opracowana na zasadach partnerstwa, tj. przy udziale wszystkich JST wchodzących w skład subregionu. W myśl tej zasady, system zarządzania i realizacji strategii, również będzie oparty na tej samej filozofii.

Podstawą prawną, dla realizacji Strategii Rozwoju Subregionu Południowego, jest art. 36 projektu Rozporządzenia ogólnego z dnia 17 grudnia 2013 r., który wskazuje, iż jednym z kluczowych elementów zintegrowanego podejścia terytorialnego w ramach Polityki Spójności 2014-2020 jest opracowanie dla wybranych obszarów całościowych, wielosektorowych zintegrowanych strategii rozwoju terytorialnego. W województwie śląskim w latach 2014-2020 rolę takich strategii pełni Strategia Rozwoju Subregionu, opracowana w tym przypadku dla obszaru funkcjonalnego subregionu południowego.

Partnerska polityka rozwoju prowadzona jest w subregionie południowym, już od 2007 roku, gdzie na potrzebę realizacji Programu Rozwoju Subregionu Południowego (PRS) zawiązana została współpraca jednostek samorządu terytorialnego obejmująca miasto Bielsko-Biała – Lidera Subregionu, powiat bielski, powiat cieszyński i powiat żywiecki.

Strategia Rozwoju Subregionu Południowego, stanowi m.in. podstawę ukierunkowania środków finansowych w ramach Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT), w związku z czym dokument ten pozwoli na kompleksowe planowanie rozwoju, komplementarnych projektów finansowanych z dostępnych środków w nowej perspektywie finansowej oraz będzie stanowiła punkt odniesienia do wskazania najważniejszych projektów do realizacji w ramach RIT.

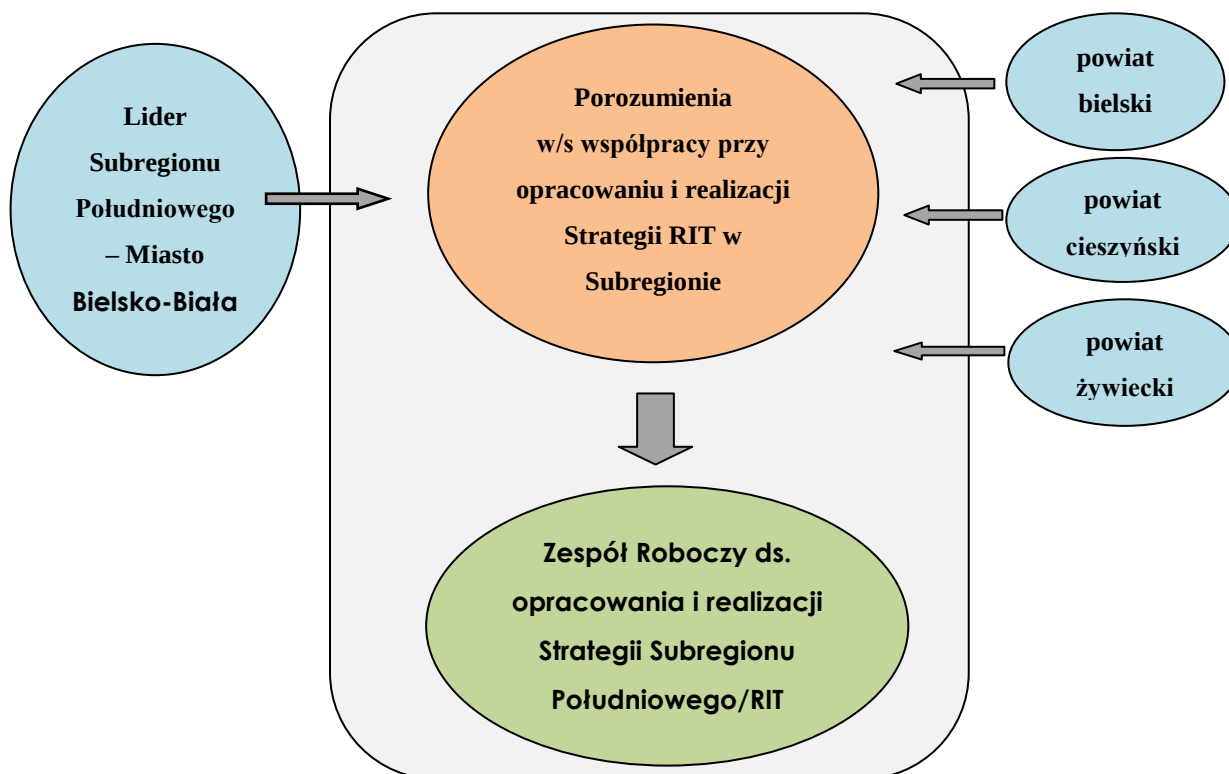
Ze względu na istotność dokumentu w procesie osiągania wspólnych celów rozwojowych oraz możliwości udzielania wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020, niezbędnym jest stworzenie prawidłowego systemu zarządzania i realizacji strategii oraz system monitoringu i ewaluacji.

Głównym podmiotem wdrażającym Strategię Rozwoju Subregionu Południowego jest Lider Subregionu Południowego – Miasto Bielsko-Biała, który pełni funkcję koordynującą, w tym monitorowanie i nadzorowanie prawidłowej realizacji działań, zmierzających do osiągnięcia wspólnego celu i wizji określonej w strategii. Nadzór nad realizacją Strategii pełnił będzie Zespół roboczy, w skład którego będą wchodzić: Lider Subregionu Południowego – Miasto Bielsko-Biała oraz partnerzy: przedstawiciele powiatu bielskiego, cieszyńskiego i żywieckiego. Głównym podmiotem wdrażającym jest Lider a podmiotami współuczestniczącymi w procesie realizacji są pozostałe jednostki samorządu terytorialnego, wchodzące w skład subregionu.

Zgodne działanie partnerów jest warunkiem koniecznym do osiągnięcia celów strategii, dlatego z jednej strony strategia będzie realizowana przez zadania pozostające we właściwościach samorządów subregionu południowego a z drugiej strony przez Lidera, który będzie czuwał nad prawidłowym przebiegiem realizacji działań własnych, partnerów i innych podmiotów oraz podejmował działania mające na celu promowanie i kreowanie postaw prorozwojowych.

Powołany Zespół roboczy, jest wynikiem podpisanego porozumienia w/s współpracy przy opracowaniu i realizacji Strategii RIT w subregionie południowym, którego liderem jest Miasto Bielsko-Biała. Do zadań zespołu będzie należało zbieranie niezbędnych informacji z poszczególnych gmin, wchodzących w skład powiatów (partnerów porozumienia) z zakresu realizacji konkretnych przedsięwzięć oraz monitorowanie projektów realizowanych w formule RIT i przekazywania tych danych Liderowi. Zespół będzie również odpowiedzialny za preselekcję projektów planowanych do dofinansowania w ramach RIT 2014-2020.

Lider subregionu, jest odpowiedzialny za organizację spotkań zespołu roboczego, który będzie stanowił platformę wymiany informacji na temat postępów w realizacji strategii.

Rysunek 11. Ramy współpracy w Subregionie Południowym.

Źródło: Opracowanie własne.

Realizacja samej Strategii Rozwoju Subregionu Południowego, jej monitoring i kontrola jest ściśle powiązana z realizacją Strategii RIT, dlatego Zespół roboczy odpowiedzialny za gromadzenie i przekazywanie Liderowi niezbędnych informacji potrzebnych do zarządzania i monitorowania Strategii Rozwoju Subregionu Południowego, będzie również pełnił podobną funkcję przy realizacji wspólnych przedsięwzięć w formule RIT.

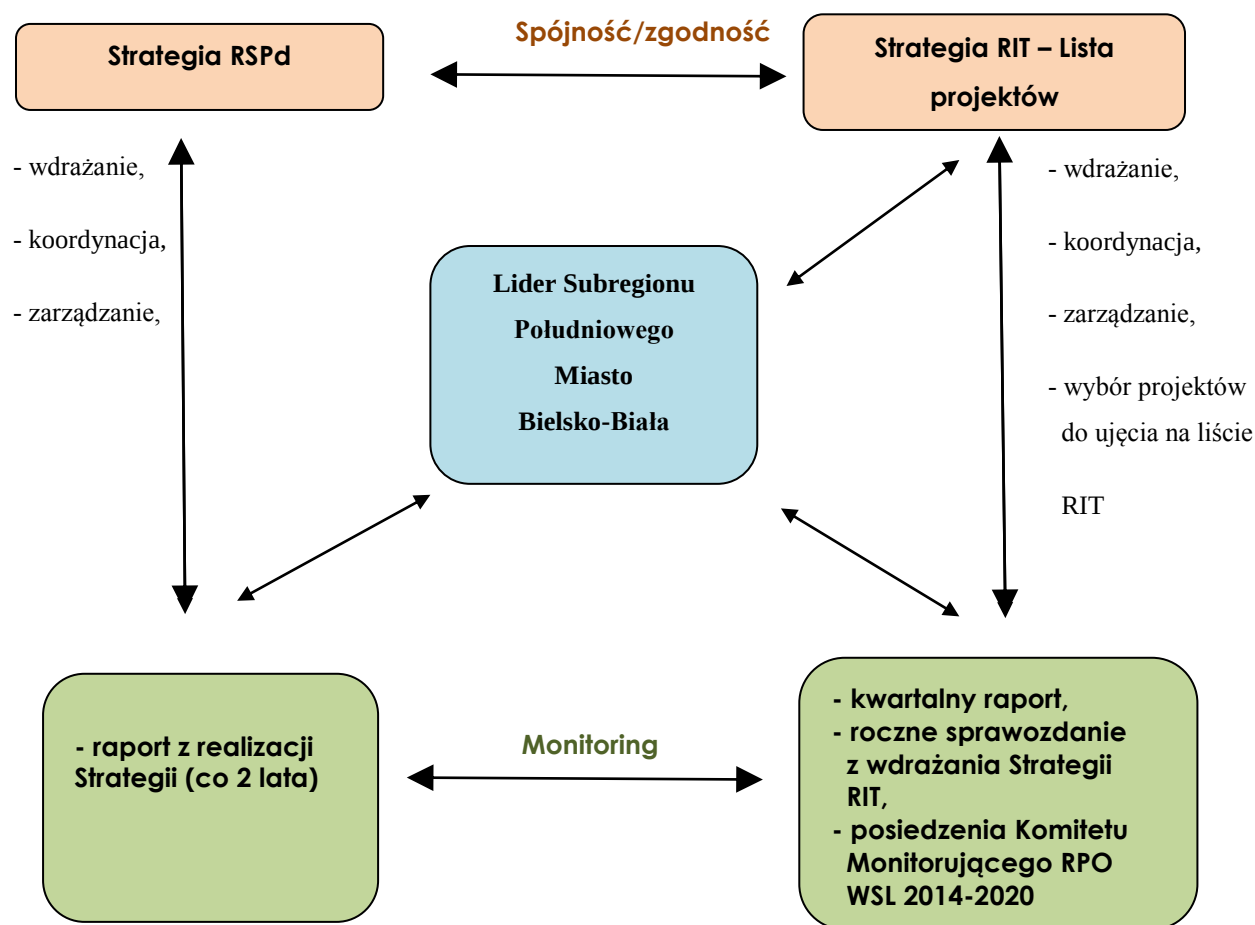
W celu ciągłej i bieżącej oceny postępów w realizacji Strategii Rozwoju Subregionu Południowego funkcjonować będzie system monitoringu. Monitoring strategii służy zagwarantowaniu realizacji wizji i celów strategicznych określonych w programie oraz pełnej absorpcji alokowanych środków przeznaczonych na wspólne przedsięwzięcia.

RPO WSL 2014-2020 będzie wdrażany m.in. przez zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT) oraz regionalne inwestycje terytorialne (RIT). W związku z czym monitorowanie przebiegu realizacji RIT, będzie częścią monitoringu Strategii Rozwoju

Subregionu Południowego. Instytucje zaangażowane w proces monitoringu Strategii RSP oraz RIT:

1. Instytucja Zarządzająca RPO WSL (IZ RPO WSL).
2. Komitet Monitorujący RPO WSL (KM RPO).
3. Lider Subregionu – Miasto Bielsko-Biała.

Rysunek 12. Rola Lidera Subregionu Południowego w systemie monitoringu.

Źródło: Opracowanie własne.

Decyzje będą podejmowane na zasadzie konsensusu. Tryb podejmowania decyzji: przedłożenie i dyskusja przedmiotowego zagadnienia wymagającego zatwierdzenia przez Zespół roboczy ds. opracowania i realizacji Strategii Rozwoju Subregionu Południowego/RIT. Decyzje będą realizowane przez każdą jednostkę

samorządu terytorialnego wchodzącą w skład porozumienia w przypadku gdy decyzja dotyczy danej JST.

Lider Subregionu Południowego - Miasto Bielsko-Biała, będzie prowadził regularny monitoring Strategii. Sprawozdania z realizacji strategii będą przeprowadzane co 2 lata w formie raportu, który będzie upubliczniony, poprzez zamieszczenie go na stronie internetowej Lidera.

Ponadto Lider Subregionu Południowego jest odpowiedzialny za:

- przygotowanie kwartalnego raportu monitoringowego dot. stanu przygotowania projektów z listy projektów RIT do realizacji, postępu realizacji oraz ewentualnych problemów i zagrożeń w realizacji Strategii RIT,
- przygotowanie rocznego sprawozdania nt. wdrażania Strategii RIT,
- udział w pracach/posiedzeniach Komitetu Monitorującego RPO WSL 2014-2020.

Ponadto Lider – Miasto Bielsko-Biała, reprezentuje subregion w kontaktach z instytucjami wyższego rzędu oraz będzie nadzorował każdorazową aktualizację bądź zmiany w Strategii. Zakres zadań, praw i obowiązków Partnerstwa: Lidera i Partnerów będzie uregulowany w treści porozumienia.

2.8 Źródła finansowania

Realizacja celów określonych w niniejszej strategii będzie możliwa dzięki finansowaniu z następujących źródeł:

- Środki własne jednostek samorządu terytorialnego z terenu subregionu południowego.
- Środki pochodzące z budżetu państwa.
- Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej 2014-2020 w ramach polityki spójności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności).
- Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej 2014-2020 w ramach Wspólnej Polityki Rolnej - środki przeznaczone na filar II - rozwój obszarów wiejskich (EFRROW).

- Środki w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020, których celem jest wsparcie projektów z zakresu współpracy terytorialnej realizowanych w ramach polityki spójności.
- środki koordynowane pochodzące z programów zarządzanych bezpośrednio przez KE (takie jak CEF, Horyzont 2020 itd.).
- Inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych (m.in. Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego).
- Instrumenty finansowe w ramach RPO WSL 2014-2020 w tym Jessica.
- Pożyczki pochodzące ze środków WFOŚiGW oraz NFOŚiGW.
- Fundusze pochodzące z międzynarodowych instytucji takich jak: Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Światowy.
- Środki innych uczestników (np. NGO's, przedsiębiorstwa).

Cele i kierunki rozwoju subregionu południowego będą realizowane głównie za pomocą:

- Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Południowego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020 - instrument promujący zintegrowane inwestycje na danym obszarze funkcjonalnym.
- Kontraktu terytorialnego.
- Środków przeznaczonych na wsparcie Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego definiuje OSI jako obszary, do których w sposób szczególny będzie adresowana polityka regionalna; wobec których, wymagana jest interwencja rządu ze względu na ciężar, którego region sam nie jest w stanie udźwignąć; które ze względów społecznych, gospodarczych lub środowiskowych wywierają lub mogą w przyszłości wywierać istotny wpływ na rozwój kraju.

Ponadto wsparcie będzie pochodzić również z następujących planowanych krajowych programów operacyjnych wdrażających środki polityki spójności:

- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (EFRR).
- Program Operacyjny Polska Cyfrowa (EFRR).
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (EFRR, FS).

- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój (EFS).

Osiąganiu zakładanych celów Strategii będą sprzyjały również środki prywatne oraz następujące instrumenty finansowe:

- poręczenia i gwarancje Skarbu Państwa – poręczenia lub gwarancje mogą być udzielane pod warunkiem przeznaczenia objętych nimi kredytów lub emisji obligacji na finansowanie m.in. przedsięwzięć inwestycyjnych, zapewniających rozwój lub utrzymanie infrastruktury, rozwój eksportu dóbr i usług, ochronę środowiska, tworzenie nowych miejsc pracy, wdrażanie nowych rozwiązań technicznych lub technologicznych oraz restrukturyzację przedsiębiorstw,
- krajowe fundusze celowe – Ekofundusz, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Fundusze Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz inne źródła finansujące projekty naukowo-badawcze i wdrożeniowe,
- Fundusze Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz inne źródła finansujące projekty w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego,
- Krajowy Fundusz Drogowy – fundusz celowy gromadzący środki finansowe na budowę i przebudowę dróg krajowych (w tym autostrad i dróg ekspresowych), z wyłączeniem dróg krajowych w miastach na prawach powiatu. Fundusz ten jest jednym ze źródeł wspierających realizację rządowego *Programu Budowy Dróg i Autostrad w Polsce*,
- Fundusz Kolejowy – stanowi element systemowego podejścia do zagadnień rozwoju transportu kolejowego w Polsce. Środki gromadzone w ramach funduszu mają za zadanie przede wszystkim zapewnić współfinansowanie inwestycji kolejowych w Polsce,
- Fundusze poręczeniowe i pożyczkowe dla MSP – instrumenty mające na celu zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania, wzrost aktywności inwestycyjnej oraz wzrost aktywności na polu podejmowania działalności gospodarczej,
- Krajowy Fundusz Kapitałowy (KFK) – instrument, którego istotą jest inwestowanie w fundusze *venture capital* (VC) przez zasilenie kapitałów własnych funduszy lub poprzez udzielenie długoterminowego finansowania

dłużnego. Działalność KFK polega na inwestowaniu w fundusze VC, które zasilają kapitałowo małe i średnie przedsiębiorstwa, a w szczególności przedsiębiorstwa innowacyjne, prowadzące działalność w obszarze B+R oraz przedsiębiorstwa o wysokim potencjale rozwoju,

- partnerstwo publiczno-prywatne – jako mechanizm pobudzenia inwestycji sektora publicznego, zwłaszcza infrastrukturalnych, poprzez stworzenie optymalnych warunków dla realizacji przedsięwzięć publicznych z udziałem partnerów prywatnych.

Tabela 31. Główne źródła finansowania strategii w układzie kierunków działań:

Kierunki działań	Przewidywane główne źródło finansowania, w szczególności:
Priorytet I. Nowoczesna gospodarka	
I.1 Innowacyjne i nowoczesne przedsiębiorstwa oraz instytucje otoczenia biznesu	EFRR, środki prywatne, fundusze doradczeniowe i pożyczkowe, fundusze venture capital, poręczenia i gwarancje skarbu państwa
I.2 Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały	EFRR, EFS, EFROW, środki prywatne
Priorytet II. Rozwój kompetencji, wykształcenia i postaw obywatelskich	
II.1 Wzrost spójności społecznej i zmniejszenie dysproporcji w poziomie życia mieszkańców	EFS, środki NGO's, budżet państwa, środki JST
II.2 Wzrost potencjału edukacyjnego	EFS, środki NGO's, budżet państwa, środki JST
II.3 Wzrost adaptacyjności kapitału ludzkiego ze szczególnych uwzględnieniem kierunków rozwoju innowacyjnego i technologicznego regionu	EFS, środki NGO's, budżet państwa, środki JST
II.4 Rozwój postaw obywatelskich	EFS, środki NGO's, budżet państwa, środki JST
Priorytet III. Rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju	
III.1 Ochrona środowiska i zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska	EFRR, środki JST, budżet państwa, pożyczki pochodzące ze środków WFOŚiGW oraz NFOŚiGW,

	Norweski Mechanizm Finansowy, EBI, Bank Światowy
III.2 Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna	EFRR, środki JST, budżet państwa, pożyczki pochodzące ze środków WFOŚiGW oraz NFOŚiGW, Norweski Mechanizm Finansowy
III.3 Nowoczesna infrastruktura ochrony zdrowia i poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców subregionu południowego	EFRR, środki JST, budżet państwa, pożyczki pochodzące ze środków WFOŚiGW oraz NFOŚiGW, Norweski Mechanizm Finansowy, partnerstwo publiczno-prywatne
III.4 Sprawny system infrastruktury komunikacyjnej	EFRR, środki JST, budżet państwa, partnerstwo publiczno-prywatne, poręczenia i gwarancje skarbu państwa, fundusz kolejowy, Krajowy Fundusz Drogowy, środki prywatne, EBI, Bank Światowy, programy KE
III.5 Rewitalizacja obszarów miejskich, terenów zdegradowanych, przemysłowych i pokolejowych	EFRR, środki JST, budżet państwa, partnerstwo publiczno-prywatne, środki prywatne, instrumenty finansowe np. Jessica, EBI.
III.6 Rozwój infrastruktury edukacji i kultury	EFRR, środki JST, budżet państwa, środki prywatne
III.7 Cyfrowy subregion południowy	EFRR, środki JST, budżet państwa, środki prywatne
Priorytet IV. Współpraca i wizerunek zewnętrzny	
IV.1 Realizacja wspólnych przedsięwzięć	EFS i EFRR, środki NGO's, środki JST
IV.2 Promocja subregionu	EFS, środki JST, środki NGO's, środki prywatne

Źródło: opracowanie własne.

3 Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych

3.1 Podstawa prawna Strategii RIT

Realizacja Strategii Regionalnych Inwestycji Terytorialnych obszaru funkcjonalnego obejmującego subregion południowy województwa śląskiego została usankcjonowana przez organ wykonawczy „Związku RIT” poprzez podpisanie Porozumienia z dnia 11 października 2013 r. o współpracy w sprawie opracowania i realizacji Strategii ZIT dla Subregionu Południowego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Porozumienie zostało zawarte pomiędzy 41 jednostkami samorządu terytorialnego województwa śląskiego (miasto na prawach powiatu Bielsko-Biała, powiat bielski, powiat cieszyński, powiat żywiecki oraz 37 gmin z terenu wymienionych powiatów).

Działając na podstawie:

- art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 594 z późn.zm.);
- Wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego *Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce*, Warszawa, lipiec 2013 r.;
- Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,

strony Porozumienia postanowiły opracować oraz realizować wspólny program pod nazwą „Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych”.

Funkcję „Związku RIT” w odniesieniu do Regionalnych Inwestycji Terytorialnych realizowanych w ramach RPO WSL pełnią Partnerzy w/w Porozumienia. Reprezentację subregionu wobec IZ RPO WSL stanowić będzie:

1. Prezydent Miasta Bielska-Białej.
2. Starosta Bielski.
3. Starosta Cieszyński.
4. Starosta Żywiecki.

Przyjęcie Strategii RIT następuje z chwilą podpisania dokumentu przez wszystkie strony w/w Porozumienia. Strategia RIT dla subregionu południowego województwa śląskiego realizowana będzie zgodnie z zasadą partnerstwa, opisaną w art. 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

Partnerstwo realizowane jest z pełnym poszanowaniem kompetencji instytucjonalnych, prawnych i finansowych partnerów Strategii RIT dla subregionu południowego. Partnerstwo obejmuje realizację, monitorowanie i ocenę Strategii RIT dla subregionu południowego.

3.2 Wskazanie i uzasadnienie spójności z unijnymi, krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi

Spójność z opracowaniami strategicznymi (EUROPA 2020, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2020+”, Strategia dla Rozwoju Polski Południowej w Obszarze Województw Małopolskiego i Śląskiego do roku 2020)

Strategia RIT dla obszaru funkcjonalnego obejmującego subregion południowy województwa śląskiego, realizuje następujące założenia strategiczne, wynikające z opracowań strategicznych na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym.

Priorytet I RIT Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna

Na poziomie unijnym priorytet ten realizuje **Strategię Europę 2020** w zakresie priorytetu zrównoważony rozwój - wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, w szczególności w zakresie następujących projektów przewodnich:

- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” - projekt na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowania efektywności energetycznej

Na poziomie krajowym priorytet ten realizuje:

- **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)** w zakresie:
 - Celu 1: Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”), działania 1.3.5 Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne.

Na poziomie regionalnym priorytet ten realizuje:

- **Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”,** w zakresie:
 - Celu operacyjnego C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska

Priorytet II Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów

Na poziomie unijnym priorytet ten realizuje Strategię Europa 2020 w zakresie:

- priorytetu zrównoważony rozwój - wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

Na poziomie krajowym priorytet ten realizuje:

- **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)** w zakresie:
 - Celu 1: Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”), działania 1.3.6 Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego.
 - Celu 2 Budowa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, działania 2.2.4 Usługi komunalne i związane z ochroną środowiska.

Na poziomie regionalnym priorytet ten realizuje:

- **Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”,** w zakresie:
 - Celu operacyjnego: C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska
- **Strategię Dla Rozwoju Polski Południowej w Obszarze Województw Małopolskiego i Śląskiego do roku 2020, w zakresie:**
 - Celu II: Polska południowa przestrzenią partnerskiej współpracy na rzecz efektywnego wykorzystania możliwości rozwojowych, działania 2.4 Rozwijanie współpracy w zakresie ochrony środowiska i zabezpieczenia przed sytuacjami kryzysowymi.

Priorytet III Rewitalizacja i włączenie społeczne

Na poziomie unijnym priorytet ten realizuje Strategię Europa 2020 w zakresie:

- priorytetu *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* – gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniająca spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną, w szczególności w zakresie następujących projektów przewodnich:
 - „Europejski program walki z ubóstwem” – projekt na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa.

Na poziomie krajowym priorytet ten realizuje:

- **Program Przeciwdziałaniu Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu:**
 - Priorytet I *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży;*
 - Priorytet III *Aktywna integracja w społeczności lokalnej.*
- **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)** w zakresie:
 - Celu 2 *Budowa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, działania 2.3 Restrukturyzacja oraz rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze.*

Na poziomie regionalnym priorytet ten realizuje:

- **Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”,** w zakresie:
 - Celu operacyjnego B.3. *Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców.*
- **Strategię Dla Rozwoju Polski Południowej w Obszarze Województw Małopolskiego i Śląskiego do roku 2020,** w zakresie:
 - Celu III: *Polska południowa miejscem przyciągającym ludzi, podmioty i inicjatywy wzmacniające potencjały makroregionu, działania 3.3*

Kreowanie oferty inwestycyjnej, poddziałanie 3.3.2 Rewitalizacja przemysłowych przestrzeni miast ukierunkowana na tworzenie atrakcyjnych przestrzeni inwestycyjnych.

Priorytet IV Edukacja, umiejętności i kompetencje

Na poziomie unijnym priorytet ten realizuje Strategię Europa 2020 w zakresie:

- priorytetu Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniająca spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną, w szczególności w zakresie następujących projektów przewodnich:
 - „Młodzież w drodze” – projekt na rzecz poprawy wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy;
 - „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – projekt na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania popytu do podaży na rynku pracy, między innymi dzięki mobilności siły roboczej.

Na poziomie krajowym priorytet ten realizuje:

- **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)** w zakresie:
 - Celu 1: *Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, działania 1.3.1 Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego;*
 - Celu 2: *Budowa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, działania 2.2.1 Usługi edukacyjne i szkoleniowe.*

Na poziomie regionalnym priorytet ten realizuje:

- **Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, w zakresie:**
 - Celu operacyjnego: B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców,
 - Celu operacyjnego: C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni.
- **Strategię Dla Rozwoju Polski Południowej w Obszarze Województw Małopolskiego i Śląskiego do roku 2020, w zakresie:**
 - Celu II: *Polska południowa przestrzenią partnerskiej współpracy na rzecz efektywnego wykorzystania możliwości rozwojowych, działania 2.1 Współpraca podmiotów nakierowana na rozwijanie kapitału ludzkiego makroregionu.*

Spójność z opracowaniami planistycznymi: Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Krajowa Polityka Miejska, Program Rewitalizacja Obszarów Miejskich w Bielsku-Białej, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Strategia RIT dla obszaru funkcjonalnego obejmującego subregion południowy województwa śląskiego realizuje następujące założenia strategiczne, wynikające z następujących opracowań:

Priorytet I RIT Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna

Priorytet ten realizuje:

- **Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, w zakresie:**
 - Celu 3: *Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, kierunku działania: 3.2.2. Poprawa dostępności*

wewnątrz obszarów funkcjonalnych z preferencją dla rozwoju transportu publicznego;

- Celu 5: Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalnej utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych, wspierających zdolności obronne państwa, działania 5.1.6. Zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

➤ **Plan Zagospodarowania przestrzennego Województwa Śląskiego**, w zakresie:

- Celu 3 „Ochrona zasobów środowiska, wzmocnienie systemu obszarów chronionych i wielofunkcyjny rozwój terenów otwartych”, kierunek 1 Ochrona zasobów środowiska, Działanie 1.2 ochrona powietrza, obejmująca między innymi zagadnienia redukcji negatywnego oddziaływania na jakość powietrza emisji komunikacyjnej, przemysłowej i komunalnej, w tym przede wszystkim przez wprowadzanie proekologicznych źródeł ciepła, eksploatację instalacji i urządzeń zgodnie z wymogami ochrony środowiska oraz preferowanie wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych.

➤ **Program Ochrony Powietrza dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu**, w zakresie celu głównego tj. *Dotrzymanie standardów jakości powietrza w zakresie pyłu PM10 oraz znacząca redukcja stężeń B(a)P nawet przy niekorzystnych warunkach klimatycznych najpóźniej do roku 2020.*

Spójność dotyczy w szczególności kwestii niskiej emisji oraz emisji liniowej poprzez:

- ograniczenie spalania odpadów w kotłach i piecach domowych oraz na otwartych przestrzeniach,
- ograniczenie spalania węgla złej jakości w kotłach i piecach domowych,
- ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych w tym emisji z pojazdów autobusowych.

- **Lokalne Programy Ograniczania Niskiej Emisji** wdrażane przez poszczególne JST wchodzące w skład subregionu południowego województwa śląskiego.
Spójność dotyczy działań w zakresie wsparcia dla programów wymiany kotłów oraz termomodernizacji budynków. Działania te przyczynią się do zmniejszenia niskiej emisji na obszarze subregionu.

Priorytet II Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów

Priorytet ten realizuje:

- **Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju**, w zakresie:
 - Celu 4: *Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski, działania 4.5. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów, działania 4.6. Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby.*
- **Plan Zagospodarowania przestrzennego Województwa Śląskiego**, w zakresie:
 - Celu 3 „Ochrona zasobów środowiska, wzmocnienie systemu obszarów chronionych i wielofunkcyjny rozwój terenów otwartych”, kierunek 1 *Ochrona zasobów środowiska, działanie 1.3 ochrona zasobów wód - obejmująca między innymi zagadnienia ochrony Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) oraz stref ochronnych ujęć wód podziemnych i powierzchniowych, poprzez uregulowanie gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami, likwidację istniejących źródeł zanieczyszczeń.*
- **Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego**, w zakresie celów sprecyzowanych dla zasobów wodnych:
 - Cel długoterminowy: „przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykonania”,

- Cele krótkoterminowe: „zapewnienie dobrej jakości wody pitnej oraz ochrona jej ujęć”; „poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych”

Realizacja w/w celów będzie możliwa poprzez planowane wsparcie dla inwestycji dotyczących gospodarki wodno-ściekowej. Inwestycje w tym sektorze, mają na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, oraz związane są z koniecznością wypełnienia zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych.

Priorytet III Rewitalizacja i włączenie społeczne

Priorytet ten realizuje:

- **Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju**, w zakresie:
- Działania: Wspieranie rozwoju procesów urbanizacyjnych, koncentracji funkcji metropolitalnych i działalności gospodarczej;
 - Celu 2: Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej, równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, kierunku działania 2.3.2. Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast.
- **Plan Zagospodarowania przestrzennego Województwa Śląskiego**, w zakresie:
- Celu 2: Wzmocnienie funkcji węzłów sieci osadniczej, kierunek 1 Promowanie zwartych miast efektywnie wykorzystujących teren, działanie 1.1 Rewitalizacja terenów zdegradowanych i przemysłowych w miastach - obejmująca między innymi zagadnienia wzmocnienia systemu ekologicznego miast oraz adaptacji zabytków przemysłu i techniki oraz związanych z nimi osiedli patronackich i budownictwa rezydencjonalnego, przede wszystkim w miejskich aglomeracjach.

➤ **Krajową Politykę Miejską⁸**, w zakresie:

- Celu 3: *Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.*

➤ **Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich w Bielsku-Białej⁹**, w zakresie:

- Celu 1: *Rozwój infrastrukturalno – przestrzenny z zachowaniem dziedzictwa kulturowego (A),*
- Celu 2: *Aktywizacja gospodarcza obszarów rewitalizowanych (B),*
- Celu 3: *Zapobieganie problemom społecznym i patologiom na obszarach objętych rewitalizacją (C).*

3.3 Wskazanie obszaru wsparcia Strategii RIT

Obszar funkcjonalny RIT subregionu południowego województwa śląskiego, zdefiniowany w ramach Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, tworzy 41 jednostek samorządu terytorialnego, tj.: miasto na prawach powiatu Bielsko-Biała, powiat bielski, powiat cieszyński, powiat żywiecki oraz 37 gmin: Bestwina, Buczkowice, Czechowice – Dziedzice, Jasienica, Jaworze, Kozy, Porąbka, Szczyrk, Wilamowice, Wilkowice, Brenna, Chybie, Cieszyn, Dębowiec, Goleszów, Hażlach, Istebna, Skoczów, Strumień, Ustroń, Wiśła, Zebrzydowice, Czernichów, Gilowice, Jeleśnia, Koszarawa, Lipowa, Łękawica, Łodygowice, Milówka, Radziechowy – Wieprz, Rajcza, Ślemień, Świnna, Ujsoty, Węgierska Górka, Żywiec.

W województwie śląskim przyjęto oparcie wymiaru terytorialnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 na obszarach funkcjonalnych subregionów, stanowiących jednocześnie obszary polityki rozwoju zgodnie ze Strategią rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”. Podejście to jest stosowane w województwie śląskim konsekwentnie od 2000 r. i znajduje uzasadnienie merytoryczne m.in. w odniesieniu do powiązań

⁸ Projekt założeń do Krajowej Polityki Miejskiej do 2020 r.

⁹ Projekt Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich w Bielsku-Białej na lata 2014-2020 – planowany termin przyjęcia dokumentu koniec 2013 r.

funkcjonalnych, gospodarczych i społeczno-historycznych, jak również identyfikacji potencjałów i problemów rozwojowych.

Subregion południowy województwa śląskiego charakteryzuje się istnieniem 3 głównych ośrodków w zakresie dojazdów do pracy, do których należy: Bielsko-Biała, Żywiec i Cieszyn. Zdecydowanie największym z nich jest Bielsko-Biała. Analiza powiązań powyżej 250 osób wskazuje, że bardzo widoczna jest duża rola wymienionych wyżej trzech ośrodków powiatowych w generowaniu ruchu z obszarów właściwych im powiatów. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku dojazdów do szkół ponadgimnazjalnych – na terenie subregionu południowego można również wyróżnić trzy główne ośrodki, jakimi są miasta powiatowe: Bielsko-Biała, Żywiec i Cieszyn. Bielsko-Biała jest drugim, po Częstochowie, najsilniejszym ośrodkiem w skali województwa, w tym zakresie generując ponad 3,8 tys. codziennych dojazdów do szkół z gmin zewnętrznych. Struktura powiązań wiernie odwzorowuje podział administracyjny – w zasadzie dla wszystkich gmin w subregionie najważniejszymi generatorami ruchu są ich ośrodki powiatowe.

Subregion południowy stanowi południowy obszar polityki rozwoju, zorganizowany wokół aglomeracji bielskiej. Aglomeracja ta jest obszarem organizacji usług publicznych o znaczeniu krajowym, tj.:

- obszar ten posiada silnie rozwinięty sektor gospodarczy (w tym w szczególności samochodowy oraz turystyczny) oraz sektor naukowy,
- aglomeracja charakteryzuje się aktywnością mieszkańców oraz dynamicznym rozwojem usług związanych z sektorem kultury i turystyki,
- zlokalizowane są tutaj specjalistyczne placówki ochrony zdrowia,
- posiada duże znaczenie w sferze gospodarczej oraz w zakresie zaspokojenia dostępu do usług publicznych wyższego rzędu w południowej części regionu,
- otwiera także region na współpracę transgraniczną z Czechami i Słowacją.

W otoczeniu aglomeracji uwidacznia się proces suburbanizacji, a w obszarze funkcjonalnym rozrasta się strefa podmiejska. Wyzwaniem dla aglomeracji jest dalszy rozwój sektora badawczo-rozwojowego, kultury i turystyki.

Realizacja wymiary terytorialnego polityki spójności w latach 2014-2020 w województwie śląskim zostanie oparta na unikalnych w skali kraju doświadczeniach uzyskanych przy wdrażaniu *Programów Rozwoju Subregionów (PRS)* w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013*. Zastosowane w latach 2007-2013 przy realizacji PRS rozwiązania m.in. w zakresie zawiązywania współpracy jednostek samorządu terytorialnego, tworzenia wspólnych programów rozwojowych oraz wyboru projektów jak wskaźaty analizy i badania ewaluacyjne pozwoliły na prowadzenie efektywnej i partnerskiej polityki rozwoju.

Celem realizacji ZIT/RIT w ramach RPO WSL 2014-2020 jest zwiększenie zaangażowania jednostek samorządu terytorialnego z obszaru poszczególnych subregionów w zarządzaniu środkami strukturalnymi UE na rzecz wdrażania przedsięwzięć realizujących wspólną wizję rozwojową. ZIT-y/RIT-y mają przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji RPO WSL 2014-2020 poprzez:

- sprzyjanie integracji i współpracy na rzecz wspólnego wzmocnienia potencjałów i rozwiązywania problemów subregionów,
- realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy subregionów, w tym miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz terenów wiejskich,
- zwiększanie udziału JST w zarządzaniu RPO WSL 2014-2020.

Przy pomocy instrumentów ZIT oraz RIT, w oparciu o strategię terytorialną, partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego będą realizowały komplementarne przedsięwzięcia lub wiązki przedsięwzięć łączące wsparcie z kilku osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020, w tym interwencję dwóch funduszy tj. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

3.4 Syntetyczna diagnoza obszaru wsparcia Strategii RIT

Z uwagi na fakt, iż obszar funkcjonalny, na którym będzie wdrażana Strategia RIT pokrywa się terytorialnie z obszarem subregionu południowego województwa śląskiego, diagnoza obszaru wsparcia jest tożsama z diagnozą przedstawioną w ramach Strategii Rozwoju Subregionu Południowego (zawartą w rozdziale 2).

Do najważniejszych problemów subregionu południowego zaliczyć można:

- brak zintegrowanego systemu transportu publicznego; - zły stan techniczny układu komunikacyjnego w zakresie lokalnym i regionalnym; - wysoki poziom niskiej emisji, miejscowe i okresowe wysokie stężenie pyłów i zanieczyszczeń gazowych, wysoki poziom hałasu; - niewystarczające wykorzystanie istniejących źródeł energii odnawialnej; - degradacja terenów przemysłowych i centrów miast wymagających rewitalizacji; - występowanie tzw. białych plam w odniesieniu do stopnia edukacji przedszkolnej dzieci w wieku 3-4 lat; - niepełna sieć kanalizacji sanitarnej oraz wodociągów; - niewystarczająca oferta dot. usług społecznych, w tym zwłaszcza usług aktywizacyjno-rozwojowych na rzecz rodzin; - brak infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wzdłuż rzek.

Do głównych potencjałów subregionu południowego zaliczyć możemy:

- silny sektor produkcji Automotive, lotniczej i szybowcowej;
- kształtowanie się klastrów w dziedzinie hi-tech;
- turystyka opierająca się na dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej, tradycjach, wizerunku, górskie turystyczne marki regionu: Szynkielnia, Klimczok, Góra Żar;
- kapitał ludzki: rozwijający się sektor szkolnictwa wyższego, kadra o wysokich kwalifikacjach i kulturze pracy nabytych w przemyśle;
- rozwój dizajnu;
- infrastruktura komunikacyjna i drogowa otwierająca nowe tereny inwestycyjne;
- krajobraz będący kombinacją walorów naturalnych (góry) oraz form gospodarowania;
- relatywnie dobry stan środowiska przyrodniczego;
- położenie przygraniczne, rozwijająca się współpraca transgraniczna;
- zasoby wody pitnej dla Śląska;

- różnorodna, bogata kultura regionu i wysoka aktywność kulturalna mieszkańców; wielowiekowe tradycje tworzące trwałe podstawy dla dalszego rozwoju kulturalnego subregionu;
- imprezy kulturalne w dziedzinie filmu (Przegląd Filmowy, „Kino na granicy”), teatru (Festiwal Teatralny „Bez Granic”), jazzu (Zadymka Jazzowa), muzyki wokalne „Viva il Canto”, kultury regionalnej (Tydzień Kultury Beskidzkiej);
- wzrost dbałości mieszkańców o środowisko przyrodnicze;
- zainteresowanie mieszkańców aktywnościami kulturalnymi;
- aktywność gospodarcza mieszkańców przejawiająca się wysokim poziomem przedsiębiorczości;
- aktywność społeczno-ekonomiczna widoczna w działalności LGD;
- duże (70-100 ha) specjalistyczne gospodarstwa rolne (okolice Cieszyna) z przemysłem agroturystycznym;
- turystyka opierająca się na dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej, tradycjach, wizerunku, górskie turystyczne marki regionu : Szyndzielnia, Klimczok, Góra Żar;
- silnie rozwinięta gospodarka stawowo-rybacka z doświadczeniem we współpracy w ramach LGR i zdolnością do absorpcji środków;
- pasterstwo wysokogórskie (program „Owca+”).

Główne wyzwania subregionu południowego to:

- komplementarny (zrównoważony), zintegrowany system komunikacyjno-transportowy, ze wzmocnieniem roli transportu szynowego oraz jego integracją z innymi systemami (szczególnie Żywiec-Zwardoń, Żywiec-Sucha Beskidzka oraz Bielsko-Biała - Cieszyn);
- racjonalizacja układu funkcjonalno-przestrzennego kolei i rewitalizacja dworców PKP;
- podniesienie jakości drogowych powiązań wewnętrznych i zewnętrznych;
- poprawa jakości środowiska, powietrza i wód powierzchniowych, systemów kanalizacji, wodociągów, m.in. dla poprawy warunków życia mieszkańców subregionu i turystów odwiedzających obszar, a także polepszenie jego wizerunku oraz ochrona przeciwpowodziowa;
- inwestycje w odnawialne źródła energii oraz podnoszenie efektywności energetycznej na terenie subregionu południowego.

- rozwijanie powiązań z miastami Aglomeracji Górnośląskiej, szczególnie w kontekście współpracy gospodarczej i rozwoju turystyki;
- dywersyfikacja funkcji turystycznych, w tym wydłużających sezon turystyczny;
- stworzenie jednolitego systemu informacji turystycznej oraz integracja oferty turystycznej;
- rozwijanie współpracy transgranicznej wykorzystującej położenie subregionu;
- przewyższanie peryferyjnego położenia obszarów górskich;
- uzupełnienie braków w podstawowej infrastrukturze technicznej.

Tabela 32. Analiza SWOT w podziale na poszczególne obszary wsparcia

Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna	
Mocne strony	Słabe strony
– korzystny dla środowiska stan zagospodarowania przestrzennego – duże rozproszenie zabudowy mieszkaniowej w powiatach ziemskich, – duża świadomość ekologiczna mieszkańców (szeroka edukacja ekologiczna), – lokalizacja na terenie powiatu bielskiego i żywieckiego źródeł geotermalnych (Jaworze, Rajcza), – dobre warunki rozwoju OZE w zakresie energii słonecznej, biogazu, biomasy.	– niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkaniowych na terenie subregionu południowego, – niewystarczające wykorzystanie istniejących źródeł energii odnawialnej, – lokalne kotłownie opalane węglem niskiej jakości oraz flotami i miętami, skutkujące wysokim zanieczyszczeniem powietrza w okresie grzewczym.
Szanse	Zagrożenia
– możliwość pozyskania środków UE na realizację zadań inwestycyjnych z zakresu OZE, termomodernizacji, likwidacji niskiej emisji oraz niskoemisyjnego transportu miejskiego, – realizacja gminnych programów ograniczenia niskiej emisji przy współfinansowaniu ze środków WFOŚiGW.	– wzrost zanieczyszczenia powietrza oraz hałas z uwagi na wzrost natężenia ruchu, – wysokie ceny gazu w porównaniu z węglem kamiennym, skutkujące wykorzystaniem węgla do ogrzewania budynków, co zwiększa niską emisję, – wzrost konkurencyjności transportu indywidualnego względem transportu zbiorowego.
Ochrona środowiska	
Mocne strony	Słabe strony
– stosunkowo czyste środowisko w porównaniu do innych subregionów województwa śląskiego, – atrakcyjne walory krajoznawczo-przyrodnicze sprzyjające rozwojowi	– zdegradowane obiekty infrastruktury nadrzecznej – brak ochrony przeciwpowodziowej, – utrzymujące się na pewnym poziomie zanieczyszczenie środowiska z tytułu

turystyki i sportu, – wysoki wskaźnik zalesienia, – duża bioróżnorodność (wiele cennych gatunków roślin i zwierząt; rezerваты przyrody, obszary Natura 2000); – stworzona baza SEKAP umożliwiająca m.in. dostęp społeczeństwa do informacji o środowisku, – spadek emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych.	nieekologicznego ogrzewania budynków mieszkalnych, – negatywny wpływ na środowisko nieuporządkowanej gospodarki wodno-ściekowej, – negatywny wpływ na środowisko spowodowany trans graniczną emisją zanieczyszczeń, – niewystarczający stopień skanalizowania subregionu, – niezagospodarowane obszary nadbrzeży rzek i potoków subregionu południowego
Szanse	Zagrożenia
– możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania ze środków UE na działania związane z ochroną środowiska, – rosnąca świadomość ekologiczna, – znowelizowana ustawa o gospodarce odpadami.	– zanieczyszczenia trans graniczne, – społeczeństwo narażone na choroby cywilizacyjne związane z zanieczyszczeniem powietrza, – zagrożenie powodziowe, – blokowanie inwestycji służących ochronie środowiska przez konflikty społeczne, – dewastacja i degradacja istniejących form ochrony przyrody.
Transport, w tym transport publiczny	
Mocne strony	Słabe strony
– dobre skomunikowanie miasta Bielska Białej z ośrodkami subregionalnymi – miastem Żywiec (realizowana inwestycja S69) oraz miastem Cieszyn (S1), – stosunkowo dobre skomunikowanie subregionu ze stolicą województwa (DK 1, DK 86), – występowanie części subregionu w obszarze korytarzy sieci transportowych, – konkurencyjność cenowa transportu publicznego w stosunku do transportu drogowego, – coraz większy udział autobusów niskopodłogowych w taborze autobusowym, – szybkie połączenia z dużymi ośrodkami w kraju i zagranicą.	– słaby stan techniczny infrastruktury komunikacyjno-drogowej, – niezadowalające powiązanie sieci dróg lokalnych z siecią dróg wyższej kategorii, – trudność wyeliminowania nadmiernego ruchu w centrach, – utrudnione możliwości wprowadzenia idei P&R oraz P&B ze względu na uwarunkowania przyrodnicze (tereny góryste) i urbanistyczne (duże rozproszenie zabudowy mieszkaniowej), – zastosowanie Inteligentnych Systemów Transportowych jest mało rozpowszechnione, pojedyncze inwestycje mają charakter punktowy, brak jest podejścia interoperacyjnego w tym zakresie, – część gmin powiatu cieszyńskiego oraz żywieckiego zalicza się do obszarów skrajnie peryferyjnych o utrudnionym dostępie do Metropolii,

	– niska multimodalność transportu publicznego (dostosowanie rozkładów, punktów przesiadkowych i wspólnych taryf, systemów P+R), – przestarzały, wyeksploatowany tabor autobusowy, – mały udział pojazdów niskoemisyjnych i energooszczędnych, – brak ciągów pieszo-rowerowych komunikujących subregion.
Szanse	Zagrożenia
– położenie subregionu południowego na szlakach transportowych (TEN-T) – wysoka dostępność komunikacyjna części subregionu, – możliwość zewnętrznego finansowania projektów, w tym ze środków funduszy europejskich, – rosnące koszty transportu indywidualnego, – realizacja projektów z zakresu dynamicznej informacji pasażerskiej.	– brak wystarczających środków finansowych na inwestycje i remonty, – wzrost liczby samochodów, – skomplikowane procedury zamówień publicznych powodujące opóźnienia w realizacji inwestycji oraz wpływające na ich jakość, – wzrost kosztów w transporcie zbiorowym (wynikające z regulacji), ograniczenia budżetowe.
Rewitalizacja	
Mocne strony	Słabe strony
- uchwalone programy rewitalizacji w gminach wymagające ewentualnej aktualizacji, - dobrze rozwinięta infrastruktura oświatowo-kulturalna, - wysoka aktywność organizacji pozarządowych, - stosunkowo niska stopa bezrobocia, - wysoki poziom aktywności społecznej.	– dekapitalizacja obszarów intensywnej i historycznej zabudowy miejskiej, – postępująca dekapitalizacja zasobów mieszkaniowych „z wielkiej płyty”, – niski standard małej architektury oraz placów i urządzeń publicznych, – duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej w szczególności w Bielsku-Białej, Czechowicach-Dziedzicach, Cieszynie, Węgierskiej Górze, Skoczowie, Istebnej, Brennej, Jeleśni oraz Rajczy, – duży odsetek rodzin ubogich w relacji do mieszkańców danej gminy na terenie powiatu cieszyńskiego i żywieckiego.
Szanse	Zagrożenia
– wsparcie inwestycji oraz działań społecznych ze środków RPO 2014-2020, – przyciągnięcie inwestorów poprzez rozwój terenów inwestycyjnych, – działania społeczne i szkoleniowe ukierunkowane na osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.	– ograniczone środki finansowe na działania rewitalizacyjne, – stagnacja gospodarki krajowej, – brak nowych, atrakcyjnych miejsc pracy, – niewystarczająca oferta dot. usług społecznych, w tym zwłaszcza usług aktywizacyjno-rozwojowych na rzecz

	rodzin.
Edukacja	
Mocne strony	Słabe strony
– stosunkowo wysoki poziom kształcenia, – atrakcyjne wyposażenie niektórych szkół zwłaszcza ponadgimnazjalnych w nowoczesny sprzęt dydaktyczny, – zwiększający się zakres specjalizacji w szkołach ponadgimnazjalnych, – istniejące ośrodki akademickie w Bielsku-Białej, Cieszynie oraz Żywcu, – bliskie położenie innych ośrodków akademickich, – relatywnie dobry dostęp do różnego typu bibliotek i szerokiej gamy literatury; – możliwość korzystania z zajęć pozalekcyjnych, obiektów sportowych, bezpłatnego dostępu do Internetu.	– niski stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-4 lat dla całego subregionu (64,5 %); obszary o najniższym w subregionie stopniu edukacji przedszkolnej to: gmina Buczkowice, Jasienica, Jaworze, Kozy, Porąbka, Szczyrk, Wilamowice, Wilkowice, Brenna, Chybie, Dębowiec, Golezów, Hażlach, Istebna, Skoczów, Strumień, Wiśła, Zebrzydowice, Gilowice, Jeleśnia, Koszarawa, Lipowa, Łękawica, Łodygowice, Milówka, Radziechowy – Wieprz, Ślemień, Ujsoty, Węgierska Górka, – duża liczba dzieci w wieku przedszkolnym, które nie dostają się do przedszkoli z powodu braku miejsc (głównie w miastach subregionu południowego), – sektor edukacji zawodowej nie odpowiada kompleksowo na potrzeby rynku pracy, – niskie parametry sprzętów stanowiących wyposażenie pracowni do nauki zawodu/praktycznej nauki zawodu, – zbyt małe nakłady na oświatę oraz wysokie koszty utrzymania placówek oświatowych, – konsolidacja placówek szkolnych warunkowana brakiem zaplecza finansowego i zmniejszającą się liczbą uczniów, – niski poziom mobilności zawodowej; – istniejące braki w infrastrukturze edukacyjnej, – niewystarczająca jakości usług świadczonych przez placówki wychowania przedszkolnego, – niewystarczająca liczba zajęć specjalistycznych w placówkach wychowania przedszkolnego.
Szanse	Zagrożenia
– współpraca międzyszkolna sięgająca także poza granicę, – polepszająca się infrastruktura	– silna konkurencja ze strony innych nieodległych ośrodków akademickich (Katowice, Kraków,

edukacji przedszkolnej	Gliwice)
------------------------	----------

Źródło: opracowanie własne.

3.5 Wymiar terytorialny wsparcia

Realizacja wymiaru terytorialnego w ramach Strategii RIT została uwarunkowana analizą barier i potencjałów oraz właściwym dostosowaniem interwencji do specyfiki obszaru funkcjonalnego subregionu południowego. Podejście to zakłada postrzeganie obszarów przez pryzmat ich indywidualnych potencjałów, barier i wzajemnych zależności. Ze względu na zapewnienie większej efektywności możliwości wykorzystania środków unijnych, wymiar terytorialny jest zasadą nadrzędną w niniejszym dokumencie.

Ponadto realizacja wymiaru terytorialnego w ramach Strategii RIT została oparta na doświadczeniach uzyskanych przy wdrażaniu Programów Rozwoju Subregionu (PRS) w ramach RPO WSL 2007-2013. Tworzenie wspólnych programów rozwojowych, współpraca gmin i partnerstwo stworzyły podstawy do lepszej koordynacji działań na obszarach Subregionu Południowego.

W ramach obszaru funkcjonalnego subregionu południowego województwa śląskiego wyróżniono następujące obszary terytorialnej interwencji:

1. **Aglomeracja bielska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne** - (obejmująca: miasto Bielsko-Biała, miasto Czechowice - Dziedzice oraz gminy: Kozy, Wilkowice, Bestwina, Jaworze, Jasienica, Buczkowice, Wilamowice i Łodygowice).
2. **Lokalne ośrodki rozwoju oraz obszary miejskie subregionu południowego poza aglomeracją bielską** (obejmuje miasto Cieszyn i Żywiec jako lokalne ośrodki rozwoju oraz obszary miejskie subregionu południowego poza aglomeracją bielską, tj. Szczyrk, Wiśła, Ustroń, Skoczów, Strumień).
3. **Obszary wiejskie** (obejmują obszary wiejskie w tym obszary skrajnie peryferyjne, tj.: gmina Porąbka, Brenna, Chybie, Dębowiec, Goleszów, Hażlach, Istebna, Zebrzydowice, Czernichów, Gilowice, Jeleśnia,

Koszarawa, Lipowa, Łękawica, Łodygowice, Milówka, Radziechowy-Wieprz, Rajcza, Ślemień, Świnna, Ujsoty, Węgierska Górka).

4. **Obszary wymagające rewitalizacji** - gminy miejskie i wiejskie subregionu południowego w których niezbędne są działania rewitalizacyjne, określone w Strategii Śląskie 2020+, tj. miasto Bielsko-Biała, miasto Czechowice-Dziedzice, miasto Żywiec, miasto Cieszyn, gminy: Wilamowice, Szczyrk, Wisła, Ustroń, Skoczów, Strumień (I, II i III poziom rewitalizacji) oraz dodatkowo z uwagi na nagromadzenie problemów społecznych takie gminy jak: Jaworze, Jeleśnia, Lipowa, Łękawica, Łodygowice, Węgierska Górka.

Aglomeracja bielska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne:

Aglomeracja Bielska to centralny ośrodek południowego obszaru polityki rozwoju. Jest obszarem organizacji usług publicznych o znaczeniu krajowym. Obszar ten posiada silnie rozwinięty sektor gospodarczy, w tym samochodowy oraz turystyczny, jest również ważnym ośrodkiem naukowym. Aglomeracja charakteryzuje się aktywnością mieszkańców oraz dynamicznym rozwojem usług związanych z sektorem kultury i turystyki. Zlokalizowane są tutaj specjalistyczne placówki ochrony zdrowia. Posiada duże znaczenie w sferze gospodarczej oraz w zakresie zaspokojenia dostępu do usług publicznych wyższego rzędu w południowej części regionu. Otwiera także region na współpracę trans graniczną z Czechami i Słowacją. W otoczeniu aglomeracji uwidacznia się proces suburbanizacji, w obszarze funkcjonalnym rozrasta się strefa podmiejska. Wyzwaniem dla aglomeracji jest dalszy rozwój sektora badawczo-rozwojowego, kultury i turystyki. Głównymi wyzwaniami rozwojowymi dla Aglomeracji są: wsparcie rozwoju funkcji aglomeracyjnych, w tym rozszerzenie i poprawa jakości usług otoczenia biznesu, instytucji kultury, wysokospecjalistycznych placówek ochrony zdrowia oraz rozwój branż kreatywnych; poprawa warunków inwestycyjnych, w tym ożywienie gospodarcze licznych terenów przemysłowych i zdegradowanych; zmniejszenie wysokiego zanieczyszczenia powietrza oraz wsparcie integracji i organizacji transportu publicznego na obszarze funkcjonalnym Aglomeracji Bielskiej; poprawa jakości i organizacji usług w miastach m.in. w zakresie gospodarki odpadami,

gospodarki wodnościekowej, usług społecznych oraz usług edukacyjnych; poprawa środowiska miejskiego oraz rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast.

Lokalne ośrodki rozwoju oraz obszary miejskie subregionu południowego poza aglomeracją bielską:

Lokalne ośrodki rozwoju (miasto Cieszyn, miasto Żywiec) - są to ośrodki miejskie położone poza aglomeracją oraz poza jej obszarem funkcjonalnym, o liczbie mieszkańców nieprzekraczającej 60 tys., które skupiają procesy rozwoju na poziomie lokalnym. Są to jednostki koncentrujące funkcje i usługi dla ludności w szczególności: edukacyjne, zdrowotne, związane z bezpieczeństwem, gospodarcze, administracyjne, kulturalne itd. Szczególną rolę pełnią w odniesieniu do obszarów wiejskich położonych w ich otoczeniu, dla których stanowią swoiste centra rozwoju usług pozarolniczych i realizują funkcje ośrodków inkubujących przedsięwzięcia i projekty aktywizujące te tereny.

Ośrodki te mają duże znaczenie w sferze gospodarczej oraz w zakresie zaspokojenia dostępu do usług publicznych lokalnego i ponadlokalnego rzędu. Wyzwaniem jest poprawa integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej ośrodków miejskich, będących lokalnymi ośrodkami rozwoju i ich otoczenia, w większości wiejskiego, poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury transportowej i systemów transportu zbiorowego, rozwijanie i uzupełnianie zakresu usług publicznych: edukacyjnych, ochrony zdrowia i kultury.

Obszary wiejskie:

Obszary wiejskie – obejmują tereny wiejskie położone w gminach wiejskich oraz miejsko-wiejskich subregionu południowego. Elementami wyróżniającymi te obszary są duża powierzchnia użytków rolnych oraz znaczna liczba ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie. Rozwój terenów wiejskich w dużym stopniu opiera się również na agroturystyce, turystyce oraz pozarolniczych usługach dla społeczności lokalnej i turystów. Obszary te cechują się więc znacznym zróżnicowaniem funkcji obejmującym zarówno funkcje rolnicze jak i pozarolnicze, co wynika ze specyfiki sieci osadniczej i profilu gospodarczego regionu. W związku z procesami suburbanizacji, równoległe ze wsparciem utrzymania rolniczego

charakteru i produkcji w tych obszarach, konieczna jest poprawa możliwości zatrudnienia i mobilności zawodowej, stworzenie warunków do zwiększenia inwestycji około rolniczych i pozarolniczych oraz rozbudowy lokalnej infrastruktury transportowej i poprawy funkcjonowania transportu zbiorowego umożliwiającego dostęp do korzystania z usług publicznych wyższego rzędu. Do głównych wyzwań obszarów wiejskich należy wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój, służący ich szerszemu włączeniu w procesy rozwojowe m.in. poprzez wzmocnienie potencjału gospodarczego lokalnych ośrodków rozwoju, poprawę skomunikowania z Metropolią Górnośląską oraz Aglomeracjami, działania ukierunkowane na poprawę dostępu i jakości usług, w tym edukacyjnych i społecznych, aktywizację zawodową, przedsiębiorczość i lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego, w tym reorientację zawodową rolników, przeciwdziałanie ubóstwu i wyłączeniu społecznemu, rewitalizację społeczną i infrastrukturalną, a także ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska, w tym wsparcie efektywności energetycznej, gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, wykorzystania lokalnych potencjałów odnawialnych źródeł energii oraz zagospodarowania zasobów przyrody na rzecz zwiększenia atrakcyjności turystycznej i podniesienia jakości życia.

Część gmin poza aglomeracją bielską zalicza się również do obszarów skrajnie peryferyjnych (część gmin powiatu żywieckiego oraz cieszyńskiego). Obszary skrajnie peryferyjne są to obszary o utrudnionym dostępie do Metropolii i ośrodków aglomeracyjnych w ramach województwa. Jest to wywołane barierami przestrzennymi (braki w infrastrukturze transportowej) lub geograficznymi (obszary górskie) oraz fizycznym oddaleniem od głównych ośrodków miejskich. Szczególne znaczenie ma tutaj słaba jakość infrastruktury transportowej uniemożliwiająca szybkie przemieszczanie się i dotarcie do aglomeracji. W wyniku takich ograniczeń obszary te mają niski udział w dyfuzji rozwoju z ośrodków wyższej rangi oraz mniejsze możliwości oferowania nowych miejsc pracy. Na terenach tych zauważa się nasilanie procesu depopulacji. Dla ośrodków peryferyjnych ważne znaczenie ma rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej.

Obszary wymagające rewitalizacji:

Obszary wymagające rewitalizacji są to obszary, na których istnieją tereny i obiekty zdegradowane, zdewastowane, w tym głównie przemysłowe dotknięte problemami związanymi z degradacją środowiska przyrodniczego oraz nasileniem negatywnych zjawisk społecznych. Znaczenie problematyki przekształcania terenów przemysłowych wynika ze skali ich występowania i ich lokalizacji. Obszary takie występują głównie w potencjalnie wartościowych miejscach jakimi są centra miast, w sąsiedztwie arterii komunikacyjnych i obszarów o walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Związane jest to z tym, że osiedla rozwijały się wokół zakładów przemysłowych, a po ich upadku takie obszary pozostały w dzielnicach śródmiejskich. Ponadto tereny zdegradowane i zdewastowane w sensie przestrzennym obejmują także wysypiska, zapadliska oraz tereny po poligonach wojskowych a także tereny wiejskie o dużym nagromadzeniu negatywnych zjawisk społecznych takich jak wysokie bezrobocie, wysoka przestępczość, migracje zewnętrzne itd. Należy również wskazać na aspekt społeczny terenów zdegradowanych. Upadek tradycyjnych gałęzi przemysłu i brak z tym związanych procesów restrukturyzacyjnych oraz lokowanie inwestycji na nowych terenach powoduje odpływ ludności, wyludnianie dzielnic i zniszczenia w tkance mieszkaniowej. Efektem niskiej przedsiębiorczości i słabej dynamiki miejsc pracy na tych terenach jest segregacja przestrzenna mieszkańców i powstawanie dzielnic biedy i wykluczenia społecznego. Główne wyzwania dla tych obszarów będą dotyczyć przywrócenia im funkcji zarówno społecznych jak i gospodarczych.

Z uwagi na nagromadzenie problemów społecznych do obszarów wymagających rewitalizacji zalicza się poza większymi miastami również następujące gminy: Jaworze, Jeleśnia, Lipowa, Łękawica, Łodygowice i Węgierska Górka, przyjmując następujące wskaźniki uzasadniające konieczność rewitalizacji:

- negatywne trendy demograficzne (malejąca liczba urodzeń, wzrastająca liczba osób starszych w wieku poprodukcyjnym),
- uzależnienie od alkoholu i narkotyków,
- przemoc domowa,
- bezrobocie itd.

Integracja społeczności lokalnej Jaworza wymaga spójnego i wielowymiarowego podejścia realizowanego w formie działań uzupełniających, rozwijających

i wzmacniających potencjał grup lub osób marginalizowanych przy wykorzystaniu zasobów lokalnych dostępnych w Jaworzu. Zintegrowane wsparcie jest szczególnie istotne na obszarach zdegradowanych fizycznie i gospodarczo. Jednocześnie mając na uwadze strukturę demograficzno-społeczną gminy Jaworze niezbędnym jest ukierunkowanie działań na wsparcie osób i grup szczególnie zagrożonych dezintegracją oraz ubóstwem, m.in. rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, wielodzietnych i niepełnych oraz tych które borykają się z niepełnosprawnością i starością, czyli do grup i osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W gminie Łękawica obserwuje się bardzo dużą liczbę osób biernych zawodowo, znajdujących się w wieku produkcyjnym. Ponadto na terenie gminy występują także inne negatywne zjawiska, takie jak: niewielkie dodatnie saldo migracji, poziom wykształcenia mieszkańców gminy nieodpowiadający oczekiwaniom współczesnego rynku pracy, brak dużych, nowoczesnych i innowacyjnych zakładów pracy, których obecność i działalność w Gminie mogłaby stać się bodźcem do rozwoju dla małych przedsiębiorstw, prowadzonych przez jej mieszkańców, niska innowacyjność oraz konkurencyjność przedsiębiorstw działających w gminie, specjalizacja w tradycyjnych gałęziach i sektorach gospodarki, niedostatecznie rozwinięta infrastruktura obsługi ruchu turystycznego na terenie gminy – brak hoteli, pensjonatów, zajazdów regionalnych i innych elementów infrastruktury, dającej możliwość skutecznego konkurencyjnego przyciąganie oraz obsługę ruchu turystycznego.

Z kolei w gminie Węgierska Górka do takich zjawisk - zwiększających zagrożenie występowania obszarów zdegradowanych- zaliczyć należy: problemy gospodarki, natury strukturalnej, wynikające z pozostałości dominującej roli branż sektora tradycyjnego przemysłu oraz drobnej produkcji rolnej. Ponadto dane tereny wybrane zostały ze względu na konieczność: porządkowania „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem, renowacji zabudowy budynków w tym obiektów infrastruktury społecznej, a także budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym oraz adaptacji ich na cele gospodarcze, społeczne i kulturalne. Teren wymaga poprawy funkcjonalności struktury ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych, tworzenia warunków lokalowych

i infrastrukturalnych dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności kulturalnej, edukacyjnej i sportowej, a także przebudowy i/lub remontów publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych, połączonych z działalnością gospodarczą oraz tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach gminy (teren historycznej zabudowy Gminy objęty ochroną konserwatorską). Co więcej zagrożenie występowania obszarów zdegradowanych zwiększają także min.: wahania koniunkturalne w sektorze drzewnym, których skutkiem jest zagrożenie miejsc pracy w zakładach przemysłu drzewnego; Niewystarczający udział sektorów gospodarki opartej na turystyce, rekreacji i kulturze w lokalnym rynku pracy; Zbyt niski udział usług w rynku pracy i w dochodach ze sprzedaży towarów i usług; Istnienie w zasobach Gminy nieatrakcyjnych lokali użytkowych o charakterze poprodukcyjnym, położonych w atrakcyjnych częściach Gminy, w tym w centrum.

Z kolei na terenie gminy Jeleśnia oraz powiatu żywieckiego, w związku z brakiem miejsc pracy, przybywa klientów ośrodka pomocy społecznej: rok 2011 – 633 osób (346 rodzin – osób w rodzinach 1111), rok 2012 – 661 osób (357 rodzin – osób w rodzinach 1134), rok 2013 – 853 osoby (398 rodzin – osób w rodzinach 1240). Najczęściej spotykane dysfunkcje uprawniające do ubiegania się o pomoc to: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność. Ponadto zauważa się: wzrost bezrobocia, zwłaszcza bezrobocia długotrwałego, znaczne ograniczenie ofert pracy sezonowej. Na przełomie lat 2012 – 2013 zauważalny wzrost przestępczości zorganizowanej (napady na kantory, sklepy). Działaniem profilaktycznym objęto dzieci i młodzież narażonych na coraz większy dostęp do alkoholu i innych używek oraz dzieci, u których w rodzinach występują tego typu patologie.

Wiązki projektów zintegrowanych:

W ramach w/w obszarów terytorialnej interwencji, zdefiniowano następujące cele dla wiązek zintegrowanych projektów, planowanych do realizacji w subregionie południowym województwa śląskiego:

- 1) *Zmniejszenie emisyjności gospodarki na terenie aglomeracji bielskiej i jej obszaru funkcjonalnego;*
- 2) *Zmniejszenie emisyjności gospodarki na terenie lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską;*
- 3) *Rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego na terenie aglomeracji bielskiej i jej obszaru funkcjonalnego;*
- 4) *Rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego na terenie lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską;*
- 5) *Ochrona środowiska aglomeracji bielskiej poprzez inwestycje w obszarze wodno-kanalizacyjnym;*
- 6) *Ochrona środowiska lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską, poprzez inwestycje w sektor wodno-kanalizacyjny;*
- 7) *Walka z ubóstwem poprzez rozwój infrastruktury społecznej na terenie aglomeracji bielskiej i jej obszaru funkcjonalnego;*
- 8) *Walka z ubóstwem poprzez rozwój infrastruktury społecznej na terenie lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską;*
- 9) *Wspieranie włączenia społecznego poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną na obszarach wymagających rewitalizacji.*
- 10) *Zwiększenie stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej na terenie „białych plam” subregionu południowego.*

11) Zwiększenie dostępności i poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego na terenie aglomeracji bielskiej i jej obszaru funkcjonalnego;

12) Zwiększenie dostępności i poprawa warunków kształcenia i szkolenia zawodowego na terenie lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską.

Realizacja w/w wiązek projektów, będących projektami o charakterze zintegrowanym w sposób kompleksowy przyczyni się do realizacji celów założonych w Strategii RIT. Uzasadnieniem realizacji w/w zintegrowanych wiązek inwestycji jest diagnoza społeczno-gospodarcza subregionu południowego przedstawiona w rozdziale 2.1 Strategii Rozwoju Subregionu Południowego.

3.6 Cele rozwojowe i Priorytety Strategii RIT

Na wyznaczenie celów rozwojowych przeznaczonych do realizacji w ramach Regionalnych Inwestycji Terytorialnych złożyła się diagnoza społeczno-gospodarcza przeprowadzona na potrzeby Strategii Rozwoju Subregionu Południowego i Strategii RIT. W części dotyczącej Strategii Rozwoju Subregionu Południowego, w oparciu o zdiagnozowane potencjały, problemy i ograniczenia obszaru funkcjonalnego określono wizję oraz cztery priorytety rozwojowe Subregionu. Zidentyfikowane priorytety, dotyczące takich obszarów jak: nowoczesna gospodarka; rozwój kompetencji, wykształcenia i postaw obywatelskich; rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju; współpraca i wizerunek zewnętrzny, mają bezpośrednie przełożenie na wybór celów rozwojowych RIT.

Realizacja Strategii Rozwoju Subregionu Południowego oraz Strategii RIT, wymaga podjęcia działań na wielu płaszczyznach, w związku z czym współpraca w ramach Subregionu Południowego powinna odbywać się zarówno na poziomie lokalnych samorządów, jak i partnerów społeczno-gospodarczych. Dzięki nowemu instrumentowi Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT), za pomocą którego realizowane będą strategie terytorialne, przede wszystkim dotyczące zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów funkcjonalnych, subregion południowy będzie miał większy wpływ na kształt i sposób realizacji działań wspieranych w ramach polityki spójności.

Współpraca ta powinna być podporządkowana następującemu **celowi strategicznemu RIT**:

**ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ W OPARCIU O REGIONALNY
POTENCJAŁ OBSZARU FUNKCJONALNEGO SUBREGIONU
POŁUDNIOWEGO, ZAPEWNIAJĄCY SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ,
GOSPODARCZĄ, INFRASTRUKTURALNĄ ORAZ ŚRODOWISKOWĄ**

Tak skonstruowany cel wymaga podjęcia działań w następujących obszarach:

Spójność społeczna: zostanie zapewniona poprzez zwiększenie dostępności do edukacji, dostosowanej do potrzeb rynku pracy, nowoczesnej gospodarki,

edukacji przedszkolnej, zwiększenie zaangażowania lokalnej społeczności, rozwój inicjatyw partnerskich, czy rozwój usług społecznych na poziomie lokalnym poprzez tworzenie centrów usług społecznościowych.

Spójność gospodarcza: zostanie zapewniona poprzez stworzenie warunków do rozwoju działalności gospodarczej, dzięki wsparciu tworzenia nowych firm oraz wsparcie ich rozwoju, poprawę jakości wykorzystania wyników prac sektora B+R+I.

Spójność infrastrukturalna i środowiskowa: zostanie zapewniona poprzez rozwój infrastruktury ochrony środowiska związanej z przywróceniem bioróżnorodności biologicznej oraz poprawę jakości wód poprzez realizację inwestycji w sektorze wodno-ściekowym, wsparcie rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii czy też rozwój niskoemisyjnego transportu miejskiego.

Cel RIT I. Poprawa infrastruktury ochrony środowiska poprzez zabezpieczenie i wykorzystanie zasobów obszaru funkcjonalnego subregionu południowego

Niniejszy cel wynika z priorytetu III Strategii Rozwoju Subregionu Południowego: *Rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju* oraz jest spójny z jego celem operacyjnym III.1 *Ochrona środowiska i zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska*, III.2 *Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna*.

Cel RIT II. Zwiększenie potencjału edukacji przedszkolnej oraz dostosowanie umiejętności i kompetencji mieszkańców subregionu południowego do potrzeb rynku pracy poprzez poprawę jakości, atrakcyjności i elastyczności edukacji zawodowej

Niniejszy cel wynika z priorytetu II Strategii Rozwoju Subregionu Południowego: *Rozwój kompetencji, wykształcenia i postaw obywatelskich* oraz jest spójny z jego

celem operacyjnym II.1 *Wzrost spójności społecznej i zmniejszenie dysproporcji w poziomie życia mieszkańców*, celem operacyjnym II.2 *Wzrost potencjału edukacyjnego*, priorytetu III *Rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju* oraz jest spójny z jego celem operacyjnym III.6 *Rozwój infrastruktury edukacji i kultury*.

Cel RIT III. Zapewnienie spójności społecznej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną terytoriów zmarginalizowanych obszaru funkcjonalnego subregionu południowego

Niniejszy cel wynika z priorytetu II Strategii Rozwoju Subregionu Południowego: *Rozwój kompetencji, wykształcenia i postaw obywatelskich* oraz jest spójny z jego celem operacyjnym II.1 *Wzrost spójności społecznej i zmniejszenie dysproporcji w poziomie życia mieszkańców*, celem operacyjnym II.3 *Wzrost adaptacyjności kapitału ludzkiego ze szczególnym uwzględnieniem kierunków rozwoju innowacyjnego i technologicznego regionu*, celem operacyjnym II. 4 *Rozwój postaw obywatelskich*, priorytetu III *Rozwój infrastruktury i usług dla zrównoważonego rozwoju* oraz jest spójny z jego celem operacyjnym III.5 *Rewitalizacja obszarów miejskich, terenów zdegradowanych, przemysłowych i pokolejowych*.

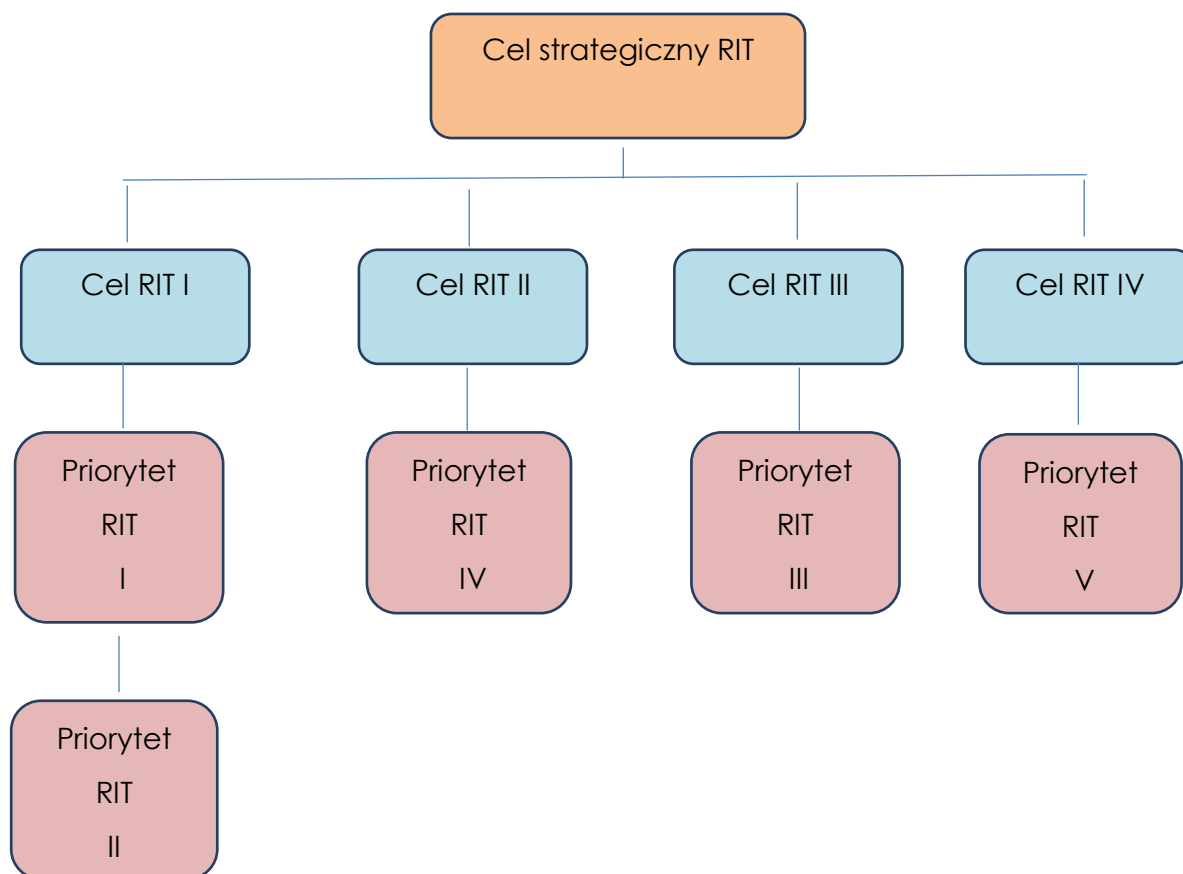
Cel RIT IV. Sprawne i efektywne wdrażanie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Południowego

Niniejszy cel wynika z priorytetu IV *Współpraca i wizerunek zewnętrzny* oraz jest spójny z jego celem operacyjnym IV.1 *Realizacja wspólnych przedsięwzięć*.

Regionalne Inwestycje Terytorialne Subregionu Południowego stanowią podstawę programową do wydatkowania środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014-2020. Z tego powodu wybór priorytetów uwzględnia wymagania określone w odpowiednich regulacjach Unii Europejskiej, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego 2014-2020. Mając na uwadze

te uwarunkowania, cel strategiczny RIT wdrażany będzie przez 4 priorytety tematyczne oraz priorytet Pomoc Techniczna.

Rysunek 13. Organizacja wdrażania Strategii Regionalnych Inwestycji Terytorialnych.

Źródło: Opracowanie własne.

Priorytet I Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w subregionie południowym jest na chwilę obecną niewielkie, ale w obliczu wytycznych Unii Europejskiej w kwestii emisji CO₂ produkcja OZE będzie musiała się zwiększyć¹⁰. Bazując na zdiagnozowanych problemach, oraz w trosce o środowisko naturalne i warunki zamieszkania należy podjąć szereg zintegrowanych działań o charakterze przeciwdziałaniu niskiej emisji oraz poprawie efektywności energetycznej budynków publicznych i zasobów mieszkaniowych. Pomimo, iż obszar subregionu południowego charakteryzuje się relatywnie dobrym stanem środowiska przyrodniczego i niewysokim poziomem zanieczyszczeń, to jednak okresowo można zaobserwować jego wzrost, związany z sezonem grzewczym i tradycyjnymi metodami ogrzewania mieszkań i domów. Podobnie jest również z dość niskim wskaźnikiem efektywności energetycznej budynków. Emisja zanieczyszczeń do powietrza, jest problemem nie tylko w skali globalnej ale również w skali regionalnej. Ze względu na naturalne walory subregionu południowego, jego ukształtowanie terenu oraz dostęp do gór, jest regionem o wysokim potencjale turystycznym, a co za tym idzie dużym przepływie turystów. Biorąc pod uwagę warunki dla rozwoju instalacji solarnych i fotowoltaicznych na terenie subregionu południowego należy uznać za dobre i wyższe niż przeciętna dla województwa śląskiego, dlatego uzasadnione są inwestycje z zakresu budowy i przebudowy infrastruktury wykorzystującej energię słoneczną (kolektory słoneczne do produkcji ciepłej wody oraz moduły fotowoltaiczne do produkcji energii elektrycznej). Tego typu inwestycje, mają szczególnie duże znaczenie, na terenach o walorach środowiskowych, uzdrowiskowych czy też miejscowościach atrakcyjnie turystycznie (Bielsko-Biała, Ustroń, Jaworze, czy gminy powiatu żywieckiego).

¹⁰ Mówi o tym m. in. : Mapa drogowa na rzecz energii odnawialnej – Energie odnawialne w XXI wieku: budowa bardziej zrównoważonej przyszłości z 2007 r. Dyrektywa 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych; KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW - Plan działania prowadzący do przejścia na konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną do 2050 r. z dnia 8.3.2011 r.

Konieczne jest podjęcie inwestycji dotyczących termomodernizacji i ogrzewania budynków w sposób oszczędny, efektywny oraz w uzasadnionych ekonomicznie przypadkach z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Problem efektywności energetycznej budynków publicznych i zasobów mieszkaniowych widoczny jest na całym obszarze subregionu południowego, dlatego interwencje w tym zakresie zostaną skierowane zarówno do Aglomeracji bielskiej i jej obszaru funkcjonalnego, jak również do lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską. Do ogrzewania mieszkań oraz budynków użyteczności publicznej najczęściej wykorzystywane są nieefektywne systemy grzewcze, a nadmierne zużycie energii potęgowane jest przez niewystarczającą izolację termiczną budynków. W skali ponadlokalnej na jakość powietrza również negatywnie wpływa energochłonne i przestarzałe oświetlenie ulic generujące jednocześnie wysokie koszty eksploatacji, dlatego koniecznym jest podjęcie interwencji przez jednostki samorządu terytorialnego w zakresie wymiany oświetlenia nieefektywnego energetycznie, na oświetlenie charakteryzujące się zwiększoną sprawnością energetyczną, a także projekty wdrażające system sterowania oświetleniem w celu poprawy jego efektywności energetycznej. Ze względu na wysoki procent istniejącej i przestarzałej infrastruktury, ze wsparcia wyłączono zabudowę nowych instalacji oświetlenia ulicznego.

Ponadto do działań mających na celu redukcję zanieczyszczeń powietrza należą również inwestycje w niskoemisyjne środki transportu publicznego. Szczególnym natężeniem ruchu charakteryzuje się Aglomeracja Bielska, dlatego należy zmierzać w kierunku ograniczenia liczby osób wykorzystujących samochody osobowe w celu dojazdu do szkoły czy pracy. Działania w tym zakresie mają na celu wsparcie transportu niskoemisyjnego na obszarze funkcjonalnie powiązanym z miastem Bielsko-Biała, który jest ośrodkiem zdecydowanie największym. Nie mniej jednak subregion południowy charakteryzuje się istnieniem trzech głównych ośrodków w zakresie dojazdów do pracy, do których należą: Bielsko-Biała, Żywiec i Cieszyn. Ze względu na silne powiązania pomiędzy głównymi ośrodkami tego subregionu oraz powiązania z innymi subregionami, przedsięwzięcia w tym zakresie będą realizowane głównie wokół ww. geograficznych obszarów interwencji.

Minimalne i maksymalne wartości wsparcia będą zgodne z RPO WSL 2014-2020 oraz dokumentami uszczegóławiającymi dla odpowiednich działań i poddziałań objętych RIT, zgodnych z interwencją w ramach Priorytetu I.

Niniejsza oś priorytetowa będzie realizowana w ramach następujących obszarów interwencji:

- *Aglomeracja bielska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne.*
- *Lokalne ośrodki rozwoju oraz obszary miejskie subregionu południowego poza aglomeracją bielską.*
- *Obszary wiejskie.*

Wskaźnik monitoringu priorytetu:

Nazwa wskaźnika	Wartość planowana do osiągnięcia na koniec 2018 r.	Wartość ostateczna, planowana do osiągnięcia na koniec 2023 r.
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych [CO ₂] (CI).	ok. 5 326 ton	ok. 8 060 ton
Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów [kWh/rok]	ok. 3 376 615 [kWh/rok]	ok. 3 376 677 [kWh/rok]
Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej [MW]	ok. 8,1 [MW]	ok. 14,2 [MW]
Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych [szt.]	15 szt.	15 szt.
Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej [szt.].	ok. 82 szt.	ok. 82 szt.
Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych [szt.].	5	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych JST.

Wskaźniki produktu osiągnięte w wyniku realizacji opisanych interwencji przekładają się bezpośrednio na wskaźniki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

W celu przeciwdziałania zdiagnozowanym negatywnym zjawiskom oraz w celu poprawy istniejących potencjałów podjęto działania w niżej opisanych

obszarach, z uwzględnieniem konkretnych rozwiązań operacyjnych w ramach niniejszego priorytetu.

Niniejszy priorytet będzie wdrażany przez:

Działanie 1.1 Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii

- Poddziałanie 1.1.1 *Budowa i przebudowa infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.*
- Poddziałanie 1.1.2 *Likwidacja „niskiej emisji” poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła lub podłączanie budynków do sieciowych nośników ciepła.*
- Poddziałanie 1.1.3 *Termomodernizacja w budynkach użyteczności publicznej, wielorodzinnych budynkach mieszkalnych i/lub instalacje OZE w modernizowanych energetycznie budynkach.*

Działanie 1.2 Niskoemisyjny transport miejski

- Poddziałanie 1.2.1 *Budowa, przebudowa liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. zintegrowane węzły przesiadkowe, drogi rowerowe, parkingi Park&Ride i Park&Bike).*
- Poddziałanie 1.2.2 *Zakup taboru autobusowego na potrzeby transportu publicznego.*
- Poddziałanie 1.2.3 *Wdrażanie inteligentnych systemów transportowych (ITS- w tym Systemów Dynamicznej Informacji Pasażerskiej).*
- Poddziałanie 1.2.4 *Montaż/instalacja efektywnego energetycznie oświetlenia w gminach lub obiektach użyteczności publicznej.*

Wybór powyższych działań oraz poddziałań jest podyktowany dążeniem do realizacji celów rozwojowych regionu, oraz wynika ze zdiagnozowanych potrzeb i prognozowanych kierunków rozwoju.

W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się szerokie zastosowanie instrumentu RIT, który pozwoli na realizację powiązanych

ze sobą projektów, uwzględniając tym samym zasadę zintegrowanego podejścia. Ponadto wybór tego instrumentu wdrażania funduszy europejskich w przypadku przedsięwzięć z zakresu efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej, pozwoli na realizację projektów wyróżniających się swoim strategicznym i kompleksowym podejściem.

Tabela 33. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej Strategii RIT oraz korespondujących osi priorytetowych, kierunków działań RIT w ramach RPO WSL 2014-2020.

Cel RIT I Poprawa infrastruktury ochrony środowiska poprzez zabezpieczenie i wykorzystanie zasobów obszaru funkcjonalnego subregionu południowego			
Priorytet RIT I Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna			
Działanie/Poddziałanie RIT	Oś priorytetowa RPO WSL oraz Działanie/Poddziałanie RPO WSL	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny UE
1.1 Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii. 1.1.1 Budowa i przebudowa infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych 1.1.2 Likwidacja „niskiej emisji” poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła lub podłączanie budynków do sieciowych nośników ciepła 1.1.3 Termomodernizacja w budynkach użyteczności publicznej wielorodzinnych budynkach mieszkalnych i/lub instalacje OZE w modernizowanych energetycznie budynkach.	IV. Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna 4.1 Efektywność energetyczna i oze 4.2 Niskoemisyjny transport miejski	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4a) Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. 4 c) Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym. 4 e) promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

1.1.4 Montaż/instalacja efektywnego energetycznie oświetlenia w gminach lub obiektach użyteczności publicznej. 1.2 Niskoemisyjny transport miejski. 1.2.1 Budowa, przebudowa liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np.. zintegrowane węzły przesiadkowe, drogi rowerowe, parkingi Park&Ride i Park&Bike). 1.2.2 Zakup taboru autobusowego na potrzeby transportu publicznego. 1.2.3 Wdrażanie inteligentnych systemów transportowych (ITS- w tym Systemów Dynamicznej Informacji Pasażerskiej).			
--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne, w oparciu o wytyczne Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z lipca 2013 r. pn.: Zasady realizacji Zintegrowanych inwestycji Terytorialnych w Polsce.

Priorytet II Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów

W przypadku ochrony środowiska i zasobów, kluczową kwestią wydają się również inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Inwestycje w tym sektorze, mają na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, oraz związane są z koniecznością wypełnienia zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych. Jak wynika z diagnozy, najtrudniejsza sytuacja występuje na obszarach wiejskich, dlatego w pierwszej kolejności zostaną

podjęte działania na obszarach gmin subregionu południowego, w szczególności tych o najniższym wskaźniku gospodarstw domowych objętych siecią wodociągową oraz korzystających z kanalizacji.

W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się szerokie zastosowanie instrumentu RIT, który pozwoli na realizację powiązanych ze sobą projektów, uwzględniając tym samym zasadę zintegrowanego podejścia. Ponadto wybór tego instrumentu wdrażania funduszy europejskich w przypadku przedsięwzięć z zakresu gospodarki odpadami, wodno-ściekowej, pozwoli na realizację projektów wyróżniających się swoim strategicznym i kompleksowym podejściem. Instrument ten pozwoli na realizację powiązanych ze sobą projektów, uwzględniając tym samym zasadę zintegrowanego podejścia oraz szeroko rozumianego partnerstwa.

Minimalne i maksymalne wartości wsparcia będą zgodne z RPO WSL 2014-2020 oraz dokumentami uszczegóławiającymi dla odpowiednich działań i poddziałań objętych RIT, zgodnych z interwencją w ramach Priorytetu II.

Niniejsza oś priorytetowa będzie realizowana w ramach następujących obszarów interwencji:

- *Aglomeracja bielska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne.*
- *Lokalne ośrodki rozwoju oraz obszary miejskie subregionu południowego poza aglomeracją bielską.*
- *Obszary wiejskie.*

Wskaźnik monitoringu priorytetu:

Nazwa wskaźnika	Wartość planowana do osiągnięcia na koniec 2018 r.	Wartość ostateczna, planowana do osiągnięcia na koniec 2023 r.
Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków [RLM].	ok. 19 839	ok. 20 164 [RLM]
Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę [osoby].	ok. 6254	ok. 6 754

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych JST.

Wskaźniki produktu osiągnięte w wyniku realizacji opisanych interwencji przekładają się bezpośrednio na wskaźniki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

W celu przeciwdziałania zdiagnozowanym negatywnym zjawiskom oraz w celu poprawy istniejących potencjałów podjęto działania w niżej opisanych obszarach, z uwzględnieniem konkretnych rozwiązań operacyjnych w ramach niniejszego priorytetu.

Niniejszy priorytet będzie wdrażany przez:

Działanie 2.1 Gospodarka wodno-ściekowa

- Poddziałanie 2.1.1 Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowa sieci kanalizacji deszczowej.
- Poddziałanie 2.1.2 Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych.
- Poddziałanie 2.1.3 Budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę (tylko aglomeracje poniżej 10 tys. RLM).

Tabela 34. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej Strategii RIT oraz korespondujących osi priorytetowych, kierunków działań RIT w ramach RPO WSL 2014-2020.

Cel RIT I			
Poprawa infrastruktury ochrony środowiska poprzez zabezpieczenie i wykorzystanie zasobów obszaru funkcjonalnego subregionu południowego			
Priorytet RIT II			
Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów			
Działanie/Poddziałanie RIT	Oś priorytetowa RPO WSL oraz Działanie/Poddziałanie RPO WSL	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny UE
2.1 Gospodarka wodno-ściekowa 2.1.1 Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowa sieci	V. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów a. Gospodarka wodno-ściekowa	6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów.	6 b) Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie

kanalizacji deszczowej.			środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.
2.1.2 Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych.			
2.1.3 Budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę (tylko aglomeracje poniżej 10 tys. RLM).			

Źródło: Opracowanie własne, w oparciu o wytyczne Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z lipca 2013 r. pn.: Zasady realizacji Zintegrowanych inwestycji Terytorialnych w Polsce.

Priorytet III Rewitalizacja i włączenie społeczne

Negatywny wpływ obszarów zdegradowanych, na możliwości rozwoju regionu, spowodowane nagromadzeniem negatywnych zjawisk społecznych, towarzyszących ubóstwu i patologii, która rozwija się nie tylko w centrach miast ale również na obszarach miejsko-wiejskich i wiejskich. Podstawową formą wsparcia dla tych obszarów powinny być działania związane z włączeniem społecznym (wzmacnianie potencjału społeczności lokalnej, rozwój usług społecznych, poprawa zdolności do zatrudnienia, promocja samozatrudnienia, kształcenie ustawiczne) w połączeniu ze wsparciem infrastrukturalnym, obejmującym inwestycje w tkankę mieszkaniową, jak również działania zmierzające do rewitalizacji terenów przemysłowych /powojkowych /popegeerowskich/ pokolejowych, poprawiając w ten sposób stan środowiska miejskiego, poprzez nadanie tym obszarom nowych funkcji, lub jeśli, to możliwe i uzasadnione przywracanie dawnego charakteru np. rekreacyjnego. Działania te pozwolą przezwyciężyć bariery przestrzenne, uniemożliwiające wystąpienie pozytywnych zmian społecznych. Wybór terenów objętych rewitalizacją wynika z diagnozy sytuacji społecznej, a kompleksowe zaprojektowane wsparcie powinno być koordynowane przez wdrożenie Lokalnych Programów Rewitalizacji. W związku z powyższym w ramach Priorytetu IV Strategii RIT premiowane będą również projekty

z zakresu wsparcia rozwoju mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego, w ramach kompleksowych projektów, w powiązaniu ze wsparciem EFS na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w oparciu i istniejącą infrastrukturę. Biorąc pod uwagę, że żadne działania i projekty mające na celu poprawę infrastruktury, nie mogą być realizowane w oderwaniu od projektów związanych z procesem aktywizacji zawodowej, mające na celu usamodzielnienie ekonomiczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, wiodącą rolę w tym priorytecie pełni Europejski Fundusz Społeczny i działania związane z tym obszarem wsparcia. Takie podejście, ma na celu wsparcie kompleksowych projektów łączących wymiar społecznej, ekonomicznej i fizycznej odbudowy obszarów zdegradowanych. Aktywizacja społeczności obszarów zdegradowanych, odbywać się będzie również poprzez tworzenie Centrów Usług Społecznych, których zadaniem jest realizacja kompleksowych usług, pozwalających łączyć opiekę nad osobami zależnymi z pracą zawodową, usług zmierzających do wyrównywania szans dzieci i młodzieży, usług środowiskowych na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych czy osób z zaburzeniami psychicznymi.

W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się szerokie zastosowanie instrumentu RIT, który pozwoli na realizację powiązanych ze sobą projektów, uwzględniając tym samym zasadę zintegrowanego podejścia. Ponadto wybór tego instrumentu wdrażania funduszy europejskich w przypadku przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji obszarów zdegradowanych oraz rozwoju mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego, pozwoli na realizację projektów wyróżniających się swoim strategicznym i kompleksowym podejściem. Ponadto projekty z tego obszaru, muszą charakteryzować się kompleksowością przedsięwzięć koordynującą inwestycje infrastrukturalne ze wsparciem realizowanym w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, który pełni wiodącą rolę we wsparciu tego obszaru. Ważnym elementem determinującym, iż interwencje w tym obszarze będą przeprowadzane z wykorzystaniem instrumentu RIT, jest fakt, iż zadaniem gmin subregionu południowego będzie zapewnienie zgodności i komplementarności pomiędzy Strategią RIT, a wszystkimi LPR-ami, dlatego też zasada partnerstwa będzie miała tutaj szerokie zastosowanie. Biorąc powyższe pod uwagę oraz zidentyfikowane

obszary geograficznej interwencji wynikające z diagnozy, wsparciem w zakresie rewitalizacji oraz włączenia społecznego zostaną objęte te rejony subregionu południowego, które w pierwszej kolejności wymagają tego typu wsparcia. W powiecie żywieckim, szczególnie w jego centralnej części, obejmującej m.in. miasto Żywiec, gminy Węgierska Górka, Łękawica, Łodygowice, Lipowa, Jeleśnia czy Milówka charakteryzujące się wysokim stopniem zdegradowania, wymagają kompleksowej rewitalizacji celem stworzenia korzystniejszych warunków społecznych i gospodarczych. W powiecie bielskim wdrażania kompleksowych rozwiązań w zakresie tworzenia warunków dla rozwoju podmiotów gospodarczych i rewitalizacji społecznej wymagają Czechowice-Dziedzice czy Jaworze. Również na terenie Miasta Bielska-Białej zidentyfikowano obszary do rozwoju w zakresie wzmocnienia spójności społecznej, poprzez podejmowanie przedsięwzięć odpowiadających kompleksowo na potrzeby osób wykluczonych w zakresie ich aktywizacji zawodowej i społecznej, a także budowie aktywności społecznej i ekonomicznej zmarginalizowanych, wieloprotblemowych społeczności lokalnych, w szczególności na obszarach wymagających rewitalizacji.

W związku z powyższym, przedsięwzięcia z zakresu walki z ubóstwem poprzez rozwój infrastruktury społecznej będą realizowane na terenie aglomeracji bielskiej i jej obszaru funkcjonalnego jak również na terenie lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską. Ponadto przedsięwzięcia z zakresu wspierania włączenia społecznego poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną będzie odbywać się na obszarach miejskich i wiejskich subregionu południowego, w szczególności w obszarach wymagających rewitalizacji.

Minimalne i maksymalne wartości wsparcia będą zgodne z RPO WSL 2014-2020 oraz dokumentami uszczegóławiającymi dla odpowiednich działań i poddziałań objętych RIT, zgodnych z interwencją w ramach Priorytetu III.

Niniejsza oś priorytetowa będzie realizowana w ramach następujących obszarów interwencji:

- Obszary wymagające rewitalizacji.

Wskaźniki monitoringu priorytetu:
Wskaźniki produktu:

Nazwa wskaźnika	Wartość planowana do osiągnięcia na koniec 2018 r.	Wartość ostateczna, planowana do osiągnięcia na koniec 2023 r.
Liczba wybudowanych/ przebudowanych/ rozbudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	12 szt.	25 szt.
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ok. 5,5 ha	ok. 11,5 ha
Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	ok. 80 osób	ok. 80 osób
Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie	ok. 73 osoby	ok. 103 osoby
Liczba osób w wieku do 30 lat objętych wsparciem w programie	ok. 70 osób	ok. 70 osób
Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	ok. 46 osób	ok. 46 osób
Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	ok. 43 osoby	ok. 43 osoby
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	ok. 1086	ok. 1 622 osoby
Liczba osób w wieku poniżej 25 lat objętych wsparciem w programie	b.d.	ok. 505 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych JST.

Wskaźniki rezultatu:

Nazwa wskaźnika	Wartość planowana do osiągnięcia na koniec 2018 r.	Wartość ostateczna, planowana do osiągnięcia na koniec 2023 r.
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	ok. 185 osób	ok. 185 osób
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi w programie	ok. 180	ok. 440 osób
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi w programie	b. d	b. d
Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu	5 osób	5 osób
Liczba osób nieaktywnych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	ok. 40 osób	ok. 40 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych JST.

Wskaźniki produktu i rezultatu osiągnięte w wyniku realizacji opisanych interwencji przekładają się bezpośrednio na wskaźniki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

W celu przeciwdziałania zdiagnozowanym negatywnym zjawiskom oraz w celu poprawy istniejących potencjałów podjęto działania niżej opisanych obszarach, z uwzględnieniem konkretnych rozwiązań operacyjnych w ramach niniejszego priorytetu.

Niniejszy priorytet będzie wdrażany przez:

Działanie 3.1 Rozwój infrastruktury społecznej

- Poddziałania 3.1.1 Przebudowa lub remont zdegradowanych budynków w celu adaptacji ich na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione.
- Poddziałanie 3.1.2 Wsparcie na rzecz Centrów Usług Społecznych.

Działanie 3.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

- Poddziałanie 3.2.1 *Przebudowa i remont obiektów przemysłowych /powojсковych /popegeerowskich/ pokolejowych wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji.*
- Poddziałanie 3.2.2 *Zagospodarowywanie przestrzeni miejskich, w tym przebudowa i remont obiektów wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji.*
- Poddziałanie 3.2.3 *Remont zdegradowanych budynków wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się*

do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Działanie 3.3 Wzmacnianie potencjału społeczności lokalnej

- Poddziałanie 3.3.1 *Programy integrujące społeczności lokalne, realizowane za pomocą różnych metod pracy ze społecznościami.*

Projekty wspierane w ramach tego działania będą komponentem operacji wspieranej z dwóch funduszy – Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach działania 3.3 Strategii RIT oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach działania 3.1 i 3.2 Strategii RIT.

Działanie 3.4 Rozwój usług społecznych

- Poddziałanie 3.4.1 *Realizacja usług aktywizacyjno-rozwojowych na rzecz rodzin.*
- Poddziałanie 3.4.2 *Realizacja usług wsparcia społecznego i zawodowego osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.*
- Poddziałanie 3.4.3 *Realizacja usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży do lat 18, przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, wsparcie programów umożliwiających integrację ze środowiskiem, w tym osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, rodziny zastępcze i inne placówki.*
- Poddziałanie 3.4.4 *Organizacja i wsparcie rozwoju usług opiekuńczych, zdrowotnych, w tym opieki paliatywnej, hospicyjnej, rehabilitacyjnej, świadczonych na rzecz osób i rodzin ze względu na chorobę, podeszły wiek, zależność, niepełnosprawność, ubóstwo, uzależnienia, choroby psychiczne, realizowanych zarówno w formie środowiskowej jak i stacjonarnej.*
- Poddziałanie 3.4.5 *Szkolenia i podnoszenie umiejętności pracowników podmiotów realizujących zadania związane ze świadczeniem usług społecznych, (wyłącznie w zakresie niezbędnym dla wzrostu dostępności i jakości tych usług).*

Projekty wspierane w ramach tego działania będą komponentem operacji wspieranej z dwóch funduszy – Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach działania 3.4 Strategii RIT oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach działania 3.1 i 3.2 Strategii RIT.

Ponadto w ramach Priorytetu III Rewitalizacja i włączenie społeczne, ze względu na zidentyfikowane potrzeby w tym zakresie w Cieszynie, Czechowicach-Dziedzicach oraz m. Bielsko-Biała przewiduje się również wsparcie działań rewitalizacyjnych poprzez następujące działania:

Działanie 3.5 Poprawa zdolności do zatrudnienia u osób pozostających bez pracy

- Poddziałanie 3.5.1 *Realizacja kompleksowych programów aktywizacji zawodowej.*
- Poddziałanie 3.5.2 *Wsparcie pracodawców planujących stworzenie dodatkowych miejsc pracy.*

Działanie 3.6 Promocja samozatrudnienia

- Poddziałanie 3.6.1 *Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej.*
- Poddziałanie 3.6.2 *Wsparcie firm w początkowym okresie działalności (tj. do 24 miesięcy od daty zarejestrowania działalności).*

Działanie 3.7 Kształcenie ustawiczne

- Poddziałanie 3.7.1 *Kursy, szkolenia, programy i usługi doradcze skierowane do szkół dla dorosłych i osób dorosłych zainteresowanych zdobyciem nowych kwalifikacji zawodowych.*

Tabela 35. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej Strategii RIT oraz korespondujących osi priorytetowych, kierunków działań RIT w ramach RPO WSL 2014-2020.

Cel RIT III			
Zapewnienie spójności społecznej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną terytoriów zmarginalizowanych obszaru funkcjonalnego subregionu południowego			
Priorytet RIT III			
Rewitalizacja i włączenie społeczne			
Działania/Poddziałania RIT	Oś priorytetowa RPO WSL oraz Działanie/Poddziałanie RPO WSL	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny UE
3.1 Rozwój infrastruktury społecznej 3.1.1 Przebudowa lub remont zdegradowanych budynków w celu adaptacji ich na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione. 3.1.2 Zakup wyposażenia niezbędnego do prawidłowego funkcjonowania Centrów Usług Społecznych. 3.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych 3.2.1 Przebudowa i remont obiektów przemysłowych/powojennych/popegeerowskich/pokolejowych wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji. 3.2.2 Zagospodarowywanie przestrzeni miejskich, w tym przebudowa i	IX. Włączenie społeczne 9.1.3 Wzmacnianie potencjału społeczności lokalnej 9.2.2 Rozwój usług społecznych X. Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna 10.2 Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomagane i chronione 10.3 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych VII Regionalny rynek pracy 7.2 Wsparcie osób poszukujących pracy i pozostających bez zatrudnienia poprzez aktywne formy wsparcia 7.2.1 Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej	9. Wsparcie włączenia społecznego i walka z ubóstwem. 8. Wsparcie zatrudnienia i mobilności pracowników.	9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych. 9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich. 9.4 aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

remont obiektów wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji. 3.2.3 Remont zdegradowanych budynków wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji. 3.3 Wzmacnianie potencjału społeczności lokalnej 3.3.1 Programy integrujące społeczności lokalne, realizowane za pomocą różnych metod pracy ze społecznościami 3.4 Rozwój usług społecznych 3.4.1 Realizacja usług aktywizacyjno-rozwojowych na rzecz rodzin. 3.4.2 Realizacja usług wsparcia społecznego i zawodowego osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. 3.4.3 Realizacja usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży do lat			9.7 ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym. 8.5 dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalny inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników 8.7 praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.
--	--	--	--

18, przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, wsparcie programów umożliwiających integrację ze środowiskiem, w tym osób opuszczających placówki opiekuńczo- wychowawcze, rodziny zastępcze i inne placówki. 3.4.4 Organizacja i wsparcie rozwoju usług opiekuńczych, zdrowotnych, w tym opieki paliatywnej, hospicyjnej, rehabilitacyjnej, świadczonych na rzecz osób i rodzin ze względu na chorobę, podeszły wiek, zależność, niepełnosprawność, ubóstwo, uzależnienia, choroby psychiczne, realizowanych zarówno w formie środowiskowej jak i stacjonarnej. 3.4.5 Szkolenia i podnoszenie umiejętności pracowników podmiotów realizujących zadania związane ze świadczaniem usług społecznych, (wyłącznie w zakresie niezbędnym dla wzrostu dostępności i jakości tych usług). Działanie 3.5 Poprawa zdolności do zatrudnienia u osób pozostających bez pracy 3.5.1 Realizacja kompleksowych programów aktywizacji zawodowej. 3.5.2 Wsparcie pracodawców			
---	--	--	--

planujących stworzenie dodatkowych miejsc pracy. Działanie 3.6 Promocja samozatrudnienia 3.6.1 Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej. 3.6.2 Wsparcie firm w początkowym okresie działalności (tj. do 24 miesięcy od daty zarejestrowania działalności). 3.7Kształcenie ustawiczne 3.7.1 Kursy, szkolenia, programy i usługi doradcze skierowane do szkół dla dorosłych i osób dorosłych zainteresowanych zdobyciem nowych kwalifikacji zawodowych.			
---	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne, w oparciu o wytyczne Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z lipca 2013 r. pn.: Zasady realizacji Zintegrowanych inwestycji Terytorialnych w Polsce.

Priorytet IV Edukacja, umiejętności i kompetencje

Wybór działań i poddziałań w obszarze związanym z poprawą infrastruktury wychowania przedszkolnego oraz kształcenia zawodowego wynika z faktu, iż sprawny system edukacji warunkuje rozwój społeczeństwa oraz uzyskiwanie kwalifikacji niezbędnych na zmieniającym się rynku pracy. Dlatego istotne jest zapewnienie infrastruktury edukacyjnej począwszy od przedszkola, aż po kształcenie osób dorosłych, gdyż stanowi to podstawę dla budowania gospodarki opartej na wiedzy. W celu podniesienia poziomu nauki szkolnej, należy inwestować zarówno w poprawę infrastruktury edukacyjnej, jak i w sam proces kształcenia, dlatego dla pełnego wykorzystania infrastruktury, niezbędna jest realizacja programów

edukacyjnych. Jak wynika ze zdiagnozowanych problemów i potrzeb, subregion południowy boryka się z problemem niezadawalającego poziomu infrastruktury edukacyjnej oraz rozwoju systemu opieki nad dziećmi, który stanowi jeden z istotniejszych czynników niekorzystnie wpływających na poziom aktywności zawodowej mieszkańców woj. śląskiego. Niezadawalający poziom rozwoju systemu opieki nad dziećmi, stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na poziom aktywności zawodowej (w szczególności wśród kobiet). Biorąc powyższe pod uwagę, interwencje w tym obszarze mają na celu stworzenie równych szans dzieciom ze wszystkich środowisk, również tych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na równy start na późniejszym etapie edukacji. Wsparciu infrastruktury muszą towarzyszyć działania związane z kapitałem ludzkim. W ramach interwencji, na terenie powiatów subregionu południowego podejmowane będą działania mające na celu wzrost dostępu do wysokiej jakości oferty kształcenia oraz zwiększenie efektywności szkolnictwa zawodowego, poprzez dostosowanie realizowanych zajęć do potrzeb lokalnego rynku pracy. W obecnie zmieniających się warunkach panujących na rynku pracy oraz biorąc pod uwagę wskaźniki bezrobocia długotrwałego oraz wśród osób starszych, koniecznym jest podniesienie atrakcyjności i elastyczności kształcenia zawodowego poprzez zwiększenie jego potencjału i lepsze dopasowanie do potrzeb pracodawców. Wsparciem zostaną objęte działania m.in. edukacyjno-szkoleniowe.

Ponadto istotne jest również stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju społeczeństwa o wysokich kwalifikacjach zawodowych, poszukiwanych na rynku pracy. Jedną z propozycji specjalizacji subregionu południowego jest branża motoryzacyjna i lotnicza. Wśród działalności zasilających tą specjalizację w wiedzę i innowacje wymieniono m.in. edukację od szczebla zawodowego. Dlatego, aby przerwać obecnie funkcjonujący trend postrzegania szkolnictwa zawodowego, jako odbiegającego jakością od szkolnictwa ogólnego, w ramach tego działania przewiduje się zwiększenie potencjału i lepszego dopasowania kształcenia zawodowego do potrzeb pracodawców poprzez inwestycje w laboratoria oraz sale do praktycznej nauki zawodu, wraz z przystosowaniem ich do potrzeb osób niepełnosprawnych, co również zmierza do zmniejszenia skutków wykluczenia społecznego tej grupy społecznej.

W związku z powyższym, przedsięwzięcia w zakresie zwiększenia stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej będą skierowane do obszarów „białych plam” subregionu południowego, na których stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-4 lat wynosi poniżej 90% (dotyczy terenu całego subregionu).

Natomiast działania z zakresu zwiększania dostępności i poprawy warunków kształcenia i szkolenia zawodowego będą prowadzone na terenie aglomeracji bielskiej i jej obszaru funkcjonalnego, jak również na terenie lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską.

W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się szerokie zastosowanie instrumentu RIT, który pozwoli na realizację powiązanych ze sobą projektów, uwzględniając tym samym zasadę zintegrowanego podejścia. Ponadto wybór tego instrumentu wdrażania funduszy europejskich w przypadku przedsięwzięć z zakresu infrastruktury przedszkolnej oraz zawodowej, pozwoli na realizację projektów wyróżniających się swoim strategicznym i kompleksowym podejściem.

Ponadto projekty z tego obszaru, muszą charakteryzować się kompleksowością przedsięwzięć koordynującą inwestycje infrastrukturalne ze wsparciem realizowanym w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, który pełni wiodącą rolę w wsparciu tego obszaru. Ważnym elementem determinującym, iż interwencje w tym obszarze będą przeprowadzane z wykorzystaniem instrumentu RIT, jest fakt, iż to jednostki samorządu terytorialnego będą liderami projektów realizowanych w partnerstwie.

Minimalne i maksymalne wartości wsparcia będą zgodne z RPO WSL 2014-2020 oraz dokumentami uszczegóławiającymi dla odpowiednich działań i poddziałań objętych RIT, zgodnych z interwencją w ramach Priorytetu IV.

Niniejsza oś priorytetowa będzie realizowana w ramach następujących obszarów interwencji:

- *Agglomeracja bielska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne.*

- *Lokalne ośrodki rozwoju oraz obszary miejskie subregionu południowego poza aglomeracją bielską.*
- *Obszary wiejskie.*

Wskaźnik monitoringu priorytetu:

Wskaźniki produktów:

Nazwa wskaźnika	Wartość planowana do osiągnięcia na koniec 2018 r.	Wartość ostateczna, planowana do osiągnięcia na koniec 2023 r.
Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie [szt.].	1 471 szt.	1 471 szt.
Liczba placówek i ponadgimnazjalnych szkół zawodowych wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego [szt.].	12 szt.	12 szt.
Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	2 848 osób	3 823 osób
Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	ok. 543	ok. 946
Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	10	10
Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK.	100 osób	100 osób
Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach prowadzonych w oparciu o indywidualne podejście do ucznia	150 osób	150 osób
Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie	80 osób	80 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych JST.

Wskaźniki rezultatu:

Nazwa wskaźnika	Wartość planowana do osiągnięcia na koniec 2018 r.	Wartość ostateczna, planowana do osiągnięcia na koniec 2023 r.
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	b.d.	2 260 osób
Liczba uczniów objętych wsparciem w programie.	650 osób	785 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych JST.

Wskaźniki produktu i rezultatu osiągnięte w wyniku realizacji opisanych interwencji przekładają się bezpośrednio na wskaźniki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

W celu przeciwdziałania zdiagnozowanym negatywnym zjawiskom oraz w celu poprawy istniejących potencjałów podjęto działania niżej opisanych obszarach, z uwzględnieniem konkretnych rozwiązań operacyjnych w ramach niniejszego priorytetu.

Niniejszy priorytet będzie wdrażany przez:
Działanie 4.1 Infrastruktura i edukacja przedszkolna

- Poddziałanie 4.1.1 Budowa, przebudowa infrastruktury wychowania przedszkolnego wraz z niezbędnym wyposażeniem odnoszącym się do zakresu infrastrukturalnego projektu.
- Poddziałanie 4.1.2 Wzrost dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej.

Niniejsze poddziałanie, będzie realizowane poprzez utworzenie nowych oddziałów przedszkolnych oraz wydłużenie godzin pracy placówek, wsparcie innych form edukacji przedszkolnej, jak również wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci poprzez organizowanie i prowadzenie dodatkowych zajęć wspierających w placówkach wychowanie przedszkolne.

Projekty wspierane w ramach tego działania będą komponentem operacji wspieranej z dwóch funduszy – Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Poddziałania 4.1.2 Strategii RIT oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Poddziałania 4.1.1 Strategii RIT.

Działanie 4.2 Infrastruktura i jakość kształcenia zawodowego

- Poddziałanie 4.2.1 *Budowa, przebudowa, remont laboratoriów dydaktycznych, sal do praktycznej nauki zawodu (wraz z usuwaniem barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych).*
- Poddziałanie 4.2.2 *Wyposażenie laboratoriów dydaktycznych, sal do praktycznej nauki (wraz z usuwaniem barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych).*
- Poddziałanie 4.2.3 *Programy rozwojowe szkolnictwa zawodowego.*

Niniejsze poddziałanie będzie realizowane poprzez różnego rodzaju programy wsparcia szkół i/lub placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe w powiązaniu z praktyczną nauką zawodu. W tym m.in. brokering edukacyjny, staże praktyki dla uczniów, szkolenia, kursy, zajęcia wyrównawcze i pozalekcyjne, wzmacniające predyspozycje i uzdolnienia, doradztwo i opieka psychologiczno-pedagogiczna, stypendia socjalne. Ponadto działania z zakresu przeciwdziałania przedwczesnemu opuszczaniu systemu edukacji czy też staże i praktyki dla nauczycieli przedmiotów zawodowych w przedsiębiorstwach.

Projekty wspierane w ramach tego działania będą komponentem operacji wspieranej z dwóch funduszy – Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Poddziałania 4.2.3 Strategii RIT oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Poddziałania 4.2.1 oraz 4.2.2 Strategii RIT.

Tabela 36. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej Strategii RIT oraz korespondujących osi priorytetowych, kierunków działań RIT w ramach RPO WSL 2014-2020.

Cel RIT II Zwiększenie potencjału edukacji przedszkolnej oraz dostosowanie umiejętności i kompetencji mieszkańców subregionu południowego do potrzeb rynku pracy poprzez poprawę jakości, atrakcyjności i elastyczności edukacji zawodowej			
Priorytet RIT IV Edukacja, umiejętności i kompetencje			
Działanie/Poddziałanie RIT	Oś priorytetowa RPO WSL oraz Działanie/Poddziałanie RPO WSL	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny UE
4.1 Infrastruktura i edukacja przedszkolna 4.1.1 Budowa, przebudowa infrastruktury wychowania przedszkolnego wraz z niezbędnym wyposażeniem odnoszącym się do zakresu infrastrukturalnego projektu. 4.1.2 Wzrost dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej 4.2 Infrastruktura i jakość kształcenia zawodowego Poddziałanie 5.2.1 Budowa, przebudowa, remont laboratoriów dydaktycznych, sal do praktycznej nauki zawodu (wraz z usuwaniem barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych). 4.2.2 Wyposażenie laboratoriów dydaktycznych, sal do praktycznej nauki (wraz z usuwaniem barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych). 4.2.3 Programy rozwojowe szkolnictwa zawodowego.	XI. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego 1.1.1 Wzrost dostępu do wysokiej jakości edukacji 11.2.1 Programy rozwojowe szkolnictwa zawodowego 2. Infrastruktura edukacyjna 12.1 Infrastruktura wychowania przedszkolnego 12.2 Infrastruktura kształcenia zawodowego	X. Inwestowanie w edukację, umiejętności uczenia się przez całe życie.	10.4 inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej 10.1 ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia 10.3 Wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia,

			w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji
--	--	--	---

Źródło: Opracowanie własne, w oparciu o wytyczne Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z lipca 2013 r. pn.: Zasady realizacji Zintegrowanych inwestycji Terytorialnych w Polsce.

Priorytet V Pomoc techniczna

Sprawne i skuteczne wdrażanie i zarządzanie Strategią RIT uzależnione jest m.in. od potencjału administracyjnego jednostki zarządzającej, którą w przypadku Subregionu Południowego jest Lider subregionu – Miasto Bielsko-Biała. Do zadań Lidera należy m.in. reprezentowanie subregionu wobec władz regionalnych w zakresie RIT, obsługa administracyjna, przygotowywanie kwartalnych raportów monitoringowych dot. stanu przygotowania projektów z listy projektów RIT, postępu oraz ewentualnych problemów i zagrożeń w realizacji Strategii RIT, przygotowywanie rocznych sprawozdań nt. wdrażania Strategii RIT, czy udział w pracach/posiedzeniach Komitetu Monitorującego RPO WSL 2014-2020. Dla zapewnienia jednostce administrującej i reprezentującej subregion odpowiednich zasobów ludzkich oraz materialnych, niezbędnych do prawidłowego zarządzania Strategią RIT, konieczne jest wsparcie w tym obszarze.

Zakres działań do realizacji zostanie określony w Porozumieniu między „Związkiem RIT” subregionu południowego oraz Instytucją Zarządzającą RPO WSL 2014-2020. Sposób i zasady wykorzystania środków pomocy technicznej zostaną określone w dokumentach uszczegóławiających do RPO WSL 2014-2020 oraz będą realizowane zgodnie z zasadami w/w programu.

Realizacja priorytetu przyczyni się do zapewnienia efektywnego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania oraz zapewnienia skutecznego systemu informacji o programie oraz promocji jego rezultatów w regionie.

Minimalne i maksymalne wartości wsparcia będą zgodne z RPO WSL 2014-2020 oraz dokumentami uszczegóławiającymi dla odpowiednich działań i poddziałań objętych RIT, zgodnych z interwencją w ramach Priorytetu V.

Wskaźnik monitoringu celu priorytetu

1. 100% kontraktacja dostępnych środków, nie później niż do 31.12. 2020 r.

Niniejszy priorytet będzie wdrażany przez:

Działanie 5.1 Wdrażanie i zarządzanie Regionalnymi Inwestycjami Terytorialnymi

W ramach niniejszego działania realizowane będą następujące zadania:

1. Podróże służbowe.
2. Zakup oraz eksploatacja wyposażenia i sprzętu.
3. Zakup materiałów biurowych i eksploatacyjnych.
4. Zakup usług telekomunikacyjnych, szkoleniowych, doradczych.
5. Przygotowanie analiz, ekspertyz.
6. Utworzenie strony internetowej związanej ze Strategią RIT oraz jej utrzymanie.
7. Organizacja spotkań, warsztatów, konferencji.
8. Wynagrodzenia, dodatki dla pracowników.

3.7 Zasady i tryb wyboru projektów oraz lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w formule RIT

W ramach Regionalnych Inwestycji Terytorialnych subregionu południowego województwa śląskiego, przewiduje się wsparcie dla projektów w ścieżce pozakonkursowej-negocjacyjnej oraz konkursowej (wyłącznie w ramach EFS, na zasadach określonych z IZ RPO WSL).

W Polsce ZIT/RIT będą realizowane zgodnie z Art. 36 Rozporządzenia ogólnego z dnia 17 grudnia 2013 r. - realizacja zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego, w związku z czym Reprezentacja ZIT/RIT jest odpowiedzialna za wybór projektów do dofinansowania w formule RIT i przekazania list przedsięwzięć do IZ RPO WSL.

Projekty ujęte na liście projektów RIT powinny spełniać zarówno kryteria strategiczne, kryteria programowe oraz te o charakterze formalnym czy związanym z wykonalnością projektu.

Ramowe kryteria wyboru projektów w ramach RIT subregionu południowego:

Kryteria strategicznego wyboru wiązek:

- Zintegrowany charakter.
- Strategiczne znaczenie dla rozwoju obszaru funkcjonalnego.

Kryteria na poziomie projektowym:

- Realizacja wskaźników ze Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych (WLKW) RPO WSL 2014-2020.
- Uwzględnienie zasady partnerstwa.
- Gotowość projektu do realizacji.
- Komplementarność projektu z innymi planowanymi do realizacji projektami poza RIT (zarówno ze środków UE jak i pozostałych źródeł).
- Zgodność projektu ze Strategią Rozwoju Subregionu Południowego.

Wstępna ocena projektów do ujęcia na liście projektów RIT będzie przeprowadzana wg następującej metodologii:

Przedstawiciel każdej gminy wchodzącej w skład obszaru funkcjonalnego obejmującego subregion południowy jest uprawniony do zgłaszania propozycji projektów do ujęcia ich na liście projektów RIT. Projekty przewidziane do realizacji w formule RIT powinny wpisywać się w wiązki mające strategiczne znaczenie dla rozwoju obszaru funkcjonalnego oraz pozostawać w zgodzie ze Strategią Rozwoju Subregionu Południowego oraz Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego 2014-2020. Propozycja projektów przewidzianych do realizacji w ramach RIT zgłaszana jest na etapie przygotowywania Strategii RIT i jest ona uwzględniana w załączniku do niniejszego dokumentu, który podlega zatwierdzeniu przez Reprezentację, na podstawie zawartego Porozumienia o współpracy w sprawie opracowania i realizacji Strategii RIT dla Subregionu Południowego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Reprezentacja, przy pomocy Zespołu roboczego, dokonuje oceny propozycji projektów na podstawie właściwych kryteriów wyboru projektów realizowanych w formule RIT. Wyniki oceny przekazywane są przez Przewodniczącego Zespołu roboczego do Reprezentacji która dokonuje wyboru i przyjmuje listę propozycji projektów RIT.

Akceptacja listy projektów odbywa się poprzez złożenie podpisów, przez wszystkie strony zawartego porozumienia na dokumencie: Strategia RIT, a następnie dokument ten zostaje przekazany do IZ RPO WSL.

3.8 Lista strategicznych projektów o charakterze komplementarnym, możliwym do realizacji w formule poza RIT

Projekty komplementarne do wiązek projektów:

- *Zmniejszenie emisyjności gospodarki na terenie aglomeracji bielskiej i jej obszaru funkcjonalnego,*
- *Rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego na terenie aglomeracji bielskiej i jej obszaru funkcjonalnego:*

Rozbudowa odcinka drogi DW 942 w Bielsku-Białej:

Rozbudowa drogi wojewódzkiej w Bielsku-Białej stanowi kontynuację inwestycji realizowanych w poprzednich okresach programowania 2004-2006 oraz 2007-2013, a szczególnie inwestycji finansowanej z kredytu Europejskiego Banku Inwestycyjnego tj. przebudowy ul. Cieszyńskiej, Piastowskiej i Konopnickiej wraz z budową dwupoziomowego skrzyżowania z al. Gen. Andersa, a również przebudowy DW 942 od centrum miasta do granicy miasta w kierunku Szczyrku i Buczkowic współfinansowanej ze środków UE w ramach ZPORR 2004-2006. Potrzeba realizacji przedsięwzięcia wynika z konieczności usprawnienia połączenia ul. Międzyrzeckiej i ul. Cieszyńskiej z drogą ekspresową S-1 (znajdującą się w sieci TEN-T), a także rozwiązania problemu niewydolności skrzyżowań, usprawnienia obsługi przyległego terenu i płynnego wjazdu do miasta od strony północno-zachodniej, oraz usprawnienia komunikacji dzielnicy Wapienica. Zadanie jest przedsięwzięciem priorytetowym również z uwagi na coraz intensywniej rozwijające się tereny przyległe do drogi wojewódzkiej, a także mniejsze miejscowości w kierunku Cieszyna. Planowana rozbudowa ulic Międzyrzeckiej i Cieszyńskiej obejmować będzie odcinek około 6,1 km. Koszt projektu ogółem ok. 276,7 mln zł. Projekt planowany do dofinansowania w ramach RPO WSL 2014-2020.

Rozbudowa DK 52 (ul. Krakowskiej/Żywieckiej) w Bielsku-Białej:

Rozbudowa drogi krajowej DK52 stanowi kontynuację inwestycji zrealizowanej przy współfinansowaniu ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu

Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 tj. Przebudowa ul. Żywieckiej na odcinku od ul. Górskiej do ul. Prostej do granic miasta w kierunku południowym. Potrzeba realizacji projektu wynika z konieczności usprawnienia połączenia ul. Żywieckiej i Krakowskiej z drogą ekspresową S69 (sieć TEN-T), rozwiązania problemu niewydolności skrzyżowań, usprawnienia obsługi przyległego terenu. Znaczne natężenie ruchu ulicznego spowodowane jest lokalnym ruchem samochodowym (z południowej i wschodniej części miasta), a także ruchem turystycznym i tranzytowym z kierunku Małopolski oraz granicy polsko-słowackiej. Zaplanowana inwestycja obejmować będzie odcinek około 7,4 km. Głównym celem projektu jest poprawa dostępności do głównego szlaku komunikacyjnego znajdującego się w sieci TEN-T, tj. S 1 i S 69, a także planowanej do realizacji Beskidzkiej Drogi Integracyjnej - przebiegających przez teren Miasta Bielsko-Biała. Cel zostanie osiągnięty poprzez rozbudowę DK52 – ul. Żywieckiej i ul. Krakowskiej w Bielsku-Białej. Celem głównym jest zatem udrożnienie kluczowej sieci drogowej województwa pozostającej poza siecią TEN-T poprzez połączenie z drogami znajdującymi się w sieci TEN-T, drogami międzynarodowymi i drogami krajowymi. Koszt inwestycji ogółem ok. 150 mln zł, planowane dofinansowanie w ramach PO IiŚ 2014-2020.

Rewitalizacja linii kolejowej nr 117 Kalwaria Zebrzydowska – Bielsko-Biała Główna na odcinku granica województwa – Bielsko-Biała Główna:

Przeprowadzenie inwestycji ma istotne znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa ruchu kolejowego oraz jakości i efektywności przewozów kolejowych w ruchu pasażerskim i towarowym, poprzez likwidację ograniczeń prędkości, zwiększenie przepustowości linii, skróceniu czasu jazdy oraz poprawę infrastruktury obsługi podróżnych. Koszt inwestycji ogółem ok. 36,7 mln zł. Planowane dofinansowanie w ramach PO IiŚ 2014-2020, beneficjent: PKP PLK S.A.

Projekty komplementarne do wiązek pn.:

- *zmniejszenie emisyjności gospodarki na terenie lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską,*
- *rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego na terenie lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską:*

Rewitalizacja linii kolejowych nr 694/157/190/191 Bronów – Bieniowiec – Skoczów – Goleszów – Wiśła Głębcze:

Przeprowadzenie inwestycji ma istotne znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa ruchu kolejowego oraz jakości i efektywności przewozów kolejowych w ruchu pasażerskim i towarowym, poprzez likwidację ograniczeń prędkości, zwiększenie przepustowości linii, skróceniu czasu jazdy oraz poprawę infrastruktury obsługi podróżnych. Koszt inwestycji ogółem ok. 172,4 mln zł. Planowane dofinansowanie w ramach PO IiŚ 2014-2020, beneficjent: PKP PLK S.A.

Rewitalizacja linii kolejowej nr 90 Zebrzydowice – Cieszyn:

Przeprowadzenie inwestycji ma istotne znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa ruchu kolejowego oraz jakości i efektywności przewozów kolejowych w ruchu pasażerskim i towarowym, poprzez likwidację ograniczeń prędkości, zwiększenie przepustowości linii, skróceniu czasu jazdy oraz poprawę infrastruktury obsługi podróżnych. Koszt inwestycji ogółem ok. 60,6 mln zł. Planowane dofinansowanie w ramach PO IiŚ 2014-2020, beneficjent: PKP PLK S.A.

Rewitalizacja linii kolejowej nr 190 Bielsko Biała – Cieszyn na odcinkach: Bielsko Biała Główna – Skoczów i Goleszów – Cieszyn:

Przeprowadzenie inwestycji w/w odcinkach o łącznej dług. 30,3 km ma istotne znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa ruchu kolejowego oraz jakości i efektywności przewozów kolejowych, poprzez likwidację ograniczeń prędkości, zwiększenie przepustowości linii, skróceniu czasu jazdy oraz poprawę infrastruktury.

Na dzień dzisiejszy w RJ pociągów nie ma trasowania. Przeprowadzenie tej inwestycji w znacznym stopniu poprawi ofertę dla przewoźników a tym samym dla pasażerów. Koszt inwestycji ogółem ok. 155 mln zł. Planowane dofinansowanie w ramach PO IiŚ 2014-2020; beneficjent: PKP PLK S.A.

Rewitalizacja linii kolejowej nr 97 Skawina – Żywiec na odcinku granica województwa – Żywiec:

Przeprowadzenie inwestycji na tym odcinku o dług. 18,1 km ma istotne znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa ruchu kolejowego oraz jakości i efektywności przewozów kolejowych, poprzez likwidację ograniczeń prędkości, zwiększenie przepustowości linii, skróceniu czasu jazdy oraz poprawę infrastruktury. Inwestycja w znacznym stopniu poprawi ofertę dla przewoźników a tym samym dla pasażerów. Koszt inwestycji ogółem ok. 65,2 mln zł. Planowane dofinansowanie w ramach PO IiŚ 2014-2020; beneficjent: PKP PLK S.A.

Projekty komplementarne do wiązek pn.:

- *walka z ubóstwem poprzez rozwój infrastruktury społecznej na terenie aglomeracji bielskiej i jej obszaru funkcjonalnego,*
- *wspieranie włączenia społecznego poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną na obszarach wymagających rewitalizacji:*

Nowoczesna baza Beskidzkiego Centrum Onkologii – Szpitala Miejskiego im. Jana Pawła II w Bielsku – Białej:

Stan zdrowia mieszkańców województwa śląskiego jest gorszy od przeciętnego w kraju. Przeciętna długość życia mieszkańców regionu wzrastała w ostatnich latach, ale i tak jest krótsza niż średnia dla kraju. Najczęstszymi przyczynami zgonów w województwie śląskim są choroby układu krążenia oraz nowotwory. W związku z tym jednym z wyzwań zawartych w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” jest poprawa stanu zdrowia i zapewnienie dostępności do specjalistycznej opieki zdrowotnej, a także dostosowywanie usług do potrzeb wynikających ze zmian demograficznych i rosnącego zapotrzebowania na usługi

dla osób starszych, chorób cywilizacyjnych, wykorzystania nowych technologii w procesie leczenia. Koszt inwestycji ogółem ok. 150 mln zł. Planowane dofinansowanie w ramach RPO WSL 2014-2020.

Projekty komplementarne do wiązek pn.:

- *Ochrona środowiska aglomeracji bielskiej poprzez inwestycje w obszarze wodno-kanalizacyjnym;*
- *Ochrona środowiska lokalnych ośrodków rozwoju oraz miast i obszarów wiejskich subregionu południowego poza aglomeracją bielską, poprzez inwestycje w sektor wodno-kanalizacyjny;*
- *wspieranie włączenia społecznego poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną na obszarach wymagających rewitalizacji.*

Rewitalizacja przestrzeni nadbrzeżnych rzek, potoków i zbiorników wodnych Subregionu Południowego:

Realizacja przedmiotowego projektu ma na celu podjęcie działań na rzecz zagospodarowania przestrzeni nadrzecznych i rzek jako bezpiecznych, wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych o wysokiej jakości. Rewitalizacja przestrzeni nadrzecznych przyniesie wymierne korzyści społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenne. Potrzeba realizacji inwestycji wynika z utrudnionej możliwości korzystania z rzek jako przestrzeni rekreacyjnej dla ludzi, braku działań neutralizujących, rekompensujących utratę siedlisk przyrodniczych, braku działań naprawczych utraconych miejsc parkowych, zaniedbanej linii brzegowa rzek.

Zakres rzeczowy przedsięwzięcia będzie składał się z następujących komponentów, realizowanych przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego subregionu południowego:

- miasto Bielsko-Biała – *Rewitalizacja miejskich systemów nadrzecznych w mieście Bielsko-Biała* - projekt obejmuje rewitalizację przestrzeni nadbrzeżnych rzek: Białej, Wapienicy oraz Straconki w Bielsku-Białej. Zakres rzeczowy projektu obejmuje: wykreowanie zielonej przestrzeni nadrzecznej o przeznaczeniu rekreacyjnym, odnowienie i funkcjonalną rozbudowę przestrzeni parkowej łączącej funkcje rekreacyjne, przyrodnicze i kulturowe,

zaadaptowanie istniejącej przestrzeni zielonej na park nadrzeczny o funkcji rekreacyjnej i przyrodniczej, połączenie przestrzeni rzecznych ścieżką pieszo-rowerową, wykreowanie miejsc bezpośredniego dostępu do wody oraz miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych, czynną ochronę siedlisk łągowych, wyeksponowanie dziedzictwa kultury materialnej i sztuki hydrotechnicznej.

- Buczkowice – Zagospodarowanie terenów przyległych do potoku Żylica wraz z budową ścieżki dydaktycznej w Gminie Buczkowice – etap I i II - projekt obejmuje zagospodarowanie przestrzeni nadbrzeżnych potoku Żylica w Buczkowicach, w tym budowę i modernizację niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną siedlisk przyrodniczych. Dzięki walorom przyrodniczo – krajobrazowym nadbrzeża potoku Żylica są intensywnie wykorzystywane do plażowania przez mieszkańców gminy i okolicznych miast. W celu ochrony unikatowo dziko rosnących gatunków roślin oraz ochrony gatunków ryb podjęto działania w celu realizacji projektu. Celem projektu jest poprawa stanu środowiska naturalnego oraz ochrona i przewrócenie różnorodności biologicznej na terenie gminy. Cel zostanie osiągnięty poprzez: 1) Inwentaryzację roślinności nad potokiem Żylica, 2) Zagospodarowanie zieleni, ochrona "Stanowiska Grzebienie Żylicy" ochrona unikatowych dziko rosnących gatunków roślin, 3) Budowę ścieżki dydaktycznej wraz z rozbudową ścieżki pieszo rowerowej od granicy z Miasta Szczyrk do Rybarzowic, 4) budowę małej architektury, 5) montaż oświetlenia, 6) Przebudowę kładki pieszo jezdnej na Potoku Żylica w ciągu ścieżki dydaktycznej w rejonie kompleksu sportowo rekreacyjnego w Rybarzowicach, 7) Prowadzenie kampani edukacyjno informacyjnej; zagospodarowanie zieleni nad potokiem Żylica, montaż energooszczędnego oświetlenia, wykonanie zejść do wody. Zagospodarowanie terenu w obrębie obiektów rekreacyjno - sportowych nad Żylicą w Buczkowicach i Rybarzowicach. - mała architektura, montaż tablic edukacyjno informacyjnych o środowisku przyrodniczym doliny Żylica. Przebudowa mostu na potoku Żylica stanowiącego dojazd do budowanej infrastruktury na drodze powiatowej 1405S. Realizacja projektu przyczyni się również do poprawy jakości infrastruktury turystycznej regionu, zwiększenie dostępu do informacji turystycznej i przyrodniczej.

- Czechowice-Dziedzice - Zagospodarowanie potoku Czechowickiego wraz z rewitalizacją przylegającego obszaru; Stworzenie ośrodka promocji bioróżnorodności w Czechowicach-Dziedzicach - celem projektu jest ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej doliny Potoku Czechowickiego w Czechowicach-Dziedzicach. Projekt obejmuje:
 1. Odtworzenie siedlisk przyrodniczych w dolinie potoku Czechowickiego;
 2. Stworzenie przestrzeni parkowo-rekreacyjnej w dolinie Potoku Czechowickiego na odcinku od Pałacu Kotulińskich do tzw. Starej Gminy;
 3. Przebudowę i odnowę stawów i grobli w południowej części doliny Potoku; odbudowę grodu Czelów w początkowym biegu Potoku Czechowickiego z przeznaczeniem na centrum promocji bioróżnorodności.
- Wilkowice – Rewitalizacja przestrzeni nadbrzeżnej potoku Białka w Bystrej - projekt swoim zakresem zakłada: - stworzenie przestrzeni parkowo – rekreacyjnej pomiędzy brzegiem potoku Białka, a ul. J. Fałata, - regulację nadbrzeży i odtworzenie siedlisk przyrodniczych w dolinie potoku Białka, - budowę trasy rowerowej i wyznaczenie szlaku turystycznego rowerowego, - budowę obiektu mostowego na potoku Białka pomiędzy ul. Klimczoka i ul. J. Fałata, - przeniesienie i odtworzenie starej „chałupy” mieszkalnej z terenu gminy Wilkowice na teren planowanego do stworzenia w przyszłości lokalnego skansenu w Bystrej – jako zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, - stworzenie ścieżki edukacyjno – przyrodniczej wzdłuż brzegu potoku Białka (w okolicach potoku będzie znajdował się zbiornik rozrodczy płazów).
- Jaworze - Doposażenie Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Jaworzu - wyposażenie Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Jaworzu w atrakcyjne i nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz formy prezentacji multimedialnej. Ośrodek prowadził będzie działalność w zakresie edukacji ekologicznej wraz z prowadzeniem kampanii informacyjno-edukacyjnej. Celem działalności będzie propagowanie wiedzy przyrodniczej, kształtowanie postaw proekologicznych i odpowiedzialności za stan środowiska, w którym żyjemy. Zajęcia ekologiczne odbywać się będą zarówno w sali edukacyjnych oraz w plenerze – na szlakach przyrodniczych i ścieżkach edukacyjnych, podczas których wykorzystane zostaną prezentacje

multimedialne oraz ciekawe i nowatorskie pomoce dydaktyczne zakupione w ramach przedmiotowego projektu.

- Porąbka – *Zagospodarowanie cieków wodnych w sołectwie Porąbka - potoku Wielka Puszcza oraz zbiornika wodnego pod Zaporą Czaniecką; Modernizacja kanału ulgi Bukowskiej przy Młynówce Czanieckiej* - realizacja zadania związana jest z zagospodarowaniem nadbrzeży potoku Wielka Puszcza w sołectwie Porąbka, oraz zbiornika wodnego mieszczącego się poniżej zapory jeziora czanieckiego. Inwestycja pozwoli na zabezpieczenie zaniedbanych obecnie brzegów potoku i zbiornika przed dalszą degradacją i skutkami powodzi oraz pozwoli na odpowiednie ich zagospodarowanie turystyczne. Realizacja niniejszego przedsięwzięcia bez wątpienia zmieni te obszary w miejsca atrakcyjne turystycznie i inwestycyjnie, przyczyniając się tym samym do poprawy życia ludności miejscowej i wzrostu atrakcyjności terenów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych; modernizacja kanału ulgi Bukowskiej przy Młynówce Czanieckiej w sołectwie Porąbka. Inwestycja pozwoli na zabezpieczenie zaniedbanego obecnie kanału ulgi wraz z przepustem na ul. Krakowskiej w Porąbce. W ramach inwestycji na odcinku 650 metrów kanału zostaną przeprowadzone następujące prace: modernizacja dwóch przepustów, karczowanie, korytowanie kanału, formowanie skarp i dna, zabudowa śluzy. Działania modernizacyjne uchronią przed dalszą degradacją i skutkami powodzi oraz pozwolą regulację przepływu wody (zwłaszcza w czasie ulewnych deszczy). Realizacja niniejszego przedsięwzięcia bez wątpienia zmieni obszar Młynówki Czanieckiej w miejsca atrakcyjne i inwestycyjnie, przyczyniając się tym samym do poprawy życia i bezpieczeństwa ludności zamieszkujące tereny w znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych.
- Wilamowice - *Zagospodarowanie nadbrzeży potoku Pisarzówka*. Projekt polega na regulacji oraz zagospodarowaniu i uporządkowanie brzegu potoku Pisarzówka płynącego przez dwie miejscowości Gminy Wilamowice. Pozwoli to także na stworzenie ścieżek zdrowia obejmujących sieć pieszych ścieżek spacerowych i dróg dla rowerzystów oraz siłowni zewnętrznej.

- Skoczów - Ochrona obszarów nadwodnych poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych wraz z kampanią informacyjno-edukacyjną w gminie Skoczów - celem projektu jest ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej poprzez inwestycje na obszarach nadwodnych. Przedmiot i zakres projektu: wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych i ich ochrona wraz z budową niezbędnej infrastruktury.
- Ustroń – 1. „Poprawa stanu środowiska naturalnego w zdegradowanej dzielnicy Jaszowiec w Ustroniu”; 2. „Uporządkowanie nabrzeża rzeki Wisły - skomunikowanie terenów rekreacyjnych” - projekt polegał będzie na modernizacji zdegradowanych szlaków i ścieżek turystycznych biegnących w dzielnicy Jaszowiec łączących górę Równica i nadbrzeża rzeki Wisły, wykonaniu węzłów komunikacyjnych na skrzyżowaniach szlaków i tras turystycznych z drogami i ciekami wodnymi (celem zapewnienia ciągłości przebiegu tras) oraz budowie i modernizacji kładek nad ciekami wodnymi; co pośrednio wpłynie na ochronę zasobów przyrodniczych zlokalizowanych w obrębie planowanej inwestycji; modernizacja istniejących tras turystycznych biegnących wzdłuż rzeki Wisły, wykonaniu węzłów komunikacyjnych na skrzyżowaniach tras turystycznych z drogami i ciekami wodnymi (celem zapewnienia ciągłości przebiegu tras) oraz budowie i modernizacji kładek nad ciekami wodnymi; co pośrednio wpłynie na ochronę zasobów przyrodniczych zlokalizowanych w obrębie planowanej inwestycji.
- Wisła – 1. „Uporządkowanie nabrzeża rzeki Wisły w rejonie Wisła Obłaziec – skomunikowanie terenów rekreacyjnych szlakiem pieszo rowerowym z pominięciem głównej drogi”; 2. „Rewitalizacja obszaru pomiędzy rzeką Wisłą a potokiem Partecznik”; - pierwszy projekt polegał będzie na modernizacji istniejących tras turystycznych biegnących wzdłuż rzeki Wisły, wykonaniu węzłów komunikacyjnych na skrzyżowaniach tras turystycznych z drogami i ciekami wodnymi (celem zapewnienia ciągłości przebiegu tras) oraz budowie i modernizacji kładek nad ciekami wodnymi; co pośrednio wpłynie na ochronę zasobów przyrodniczych zlokalizowanych w obrębie planowanej inwestycji. Drugi z projektów będzie polegał na: rewitalizacji obszaru pomiędzy potokiem Partecznik a rzeką Wisłą, modernizacji kładki pieszej na rzece Wiśle oraz na uatrakcyjnieniu

terenu pomiędzy rzeką a potokiem Partecznik poprzez zrewitalizowanie istniejących ciągów pieszo-jezdných, umieszczenie małej infrastruktury turystycznej w obrębie nabrzeży oraz urządzenie terenów zielonych; co w znacznym stopniu pozwoli zapanować na ukierunkowanym w te rejonu ruchem turystycznym, a w konsekwencji ochronić istniejącą przyrodę i bogate zasoby przyrodnicze.

- Cieszyn - Zagospodarowanie terenu wzdłuż rzeki Bobrówki w Cieszynie.
- Strumień - Zagospodarowanie terenów prawego brzegu Wisły w rejonie Strumienia i Zabłocia.
- Istebna - Ochrona brzegów i wykorzystanie przyrodniczych walorów doliny rzeki Olzy przy amfiteatrze w Istebnej. W skład projektu wchodzi: regulacja, zabezpieczenie brzegów rzeki Olzy strona lewa, strona prawa na odcinku ok. 300 m, budowa kładki dla pieszych, rowerzystów, narciarzy, zagospodarowanie rekreacyjne: bulwar spacerowy, strefa rekreacji i wypoczynku nad Olzą, budowa chodnika dla pieszych z parkingu do amfiteatru, park, siłownia na wolnym powietrzu.
- Zebrzydowice - Rewitalizacja przestrzeni nadbrzeżnej stawu Młyńszczok w Zebrzydowicach. Projekt polegał będzie na: a) umocnieniu linii brzegowej stawu Młyńszczok na długości ok. 1,00 km gabionami z kamienia naturalnego na skarpach wraz z umocnieniem skarp i dna odpływu ze stawu Młyńszczok do rzeki Piotrówki na odcinku ok. 70 mb b) wykonaniu nasadzeń drzew i krzewów w celu ochrony naturalnych siedlisk ptactwa wodnego c) wykonaniu naturalnych ścieżek przyrodniczo – edukacyjnych wraz z oznakowaniem, oświetleniem, małą architekturą i infrastrukturą rekreacyjną d) utworzenie miejsc parkingowych dla użytkowników dla istniejącej i nowo projektowanej infrastruktury wokół stawu Młyńszczok e) modernizacji pomostu drewnianego na stawie Młyńszczok f) zakupie nowego wyposażenia wodnego dla kąpieliska na stawie Młyńszczok g) wymianie piasku na istniejącej plaży przy stawie Młyńszczok h) zakupie materiałów promocyjnych.
- Brenna - Ochrona bioróżnorodności doliny rzeki Brennicy.
- Czernichów - Rewitalizacja przestrzeni nadbrzeżnych potoków Isepnica i Ponikiewka na terenie Gminy Czernichów - celem projektu jest ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej obszaru Jeziora

Międzybrodzkiego, oraz jego zagospodarowanie. Zakresem projektu objęte będą: b) Zagospodarowanie potoków Isepnica i Ponikiewka (umocnienie brzegów, poprawa różnorodności biologicznej, czyszczenie dna i brzegów); c) Wykonanie zabezpieczeń przeciwpowodziowych;

- Gilowice - Zagospodarowanie brzegów potoku Łękawka poprzez rewitalizację obszaru na terenie Gminy Gilowice. Projekt obejmuje zagospodarowanie brzegów potoku Łękawka w miejscowości Gilowice w okolicy obecnych terenów rekreacyjno-sportowych w pobliżu stadionu grapa park, amfiteatru oraz małej skoczni narciarskiej. Zakres rzeczowy projektu to: uregulowanie brzegów i dna potoku, zagospodarowanie przestrzeni nadbrzeżnej poprzez wykonanie ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej, realizacja dalszego zagospodarowania obszaru poprzez tereny zielone w tym nowe nasadzenia krzewów oraz wykonanie atrakcyjnego deptaku wraz z elementami małej architektury, oświetleniem i oznakowaniem. Celem projektu jest poprawa stanu środowiska przyrodniczego oraz wzrost efektywności wykorzystania zasobów przyrodniczo-krajobrazowych Gminy Gilowice, poprawa estetyki i ochrona terenu przed dalszą degradacją w celu stworzenia dogodnych warunków dla wypoczynku i rekreacji mieszkańców i turystów.
- Jeleśnia - Rewitalizacja przestrzeni nadbrzeżnych potoków Koszarawa, Krzyżówki i Sopotnia w gminie Jeleśnia. Projekt obejmuje wykonanie trzech budowli hydrotechnicznych obejmujących zabezpieczenie obustronne brzegów potoków koszami siatkowo-kamiennymi na odcinku 100m wraz z wykonaniem progu spowalniającego na całej szerokości potoku. Budowle te dodatkowo będą wykorzystywane jako kąpieliska, a pobliski obszar nadrzeczny będzie stanowił również bazę piknikową (altana + zaplecze sanitarne) oraz miejsca plażowe, dodatkowo obiekty te będą połączone ścieżkami rowerowymi.
- Koszarawa - Zagospodarowanie przestrzeni nadbrzeżnej na odcinku rzeki Koszarawa przy Zespole Gimnazjalno-Przedszkolnym do celów rekreacyjno-wypoczynkowych. Projekt będzie polegał na:- przygotowaniu dokumentacji technicznej, - zagospodarowaniu przestrzeni rzecznej i nadbrzeżnej polegającej na utworzeniu miejsc do aktywnego wypoczynku.

- Lipowa - Zagospodarowanie górnego biegu potoku Leśnianka poprzez oczyszczenie zbiornika retencyjnego wraz z rewitalizacją przyległej przestrzeni nadbrzeżnej. Projekt zakłada oczyszczenie zbiornika retencyjnego w górnym biegu potoku Leśnianka w m. Ostre - Gmina Lipowa z nagromadzonych osadów dennych, odtworzenie pojemności tego zbiornika oraz zagospodarowanie i rewitalizację terenu przyległego do zapory. Zagospodarowanie przestrzeni brzegowej będzie łączyć funkcje przyrodnicze jak ochrona różnorodności biologicznej przyległego terenu oraz funkcje rekreacyjne tj. ścieżki dydaktyczne czy edukacyjno-przyrodnicze oraz miejsce rekreacyjno-wypoczynkowe z bezpośrednim dostępem do wody. Projekt ma na celu ochronę malowniczego fragmentu potoku Leśnianka wraz z wyeksponowanymi warstwami skalnymi oraz zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Dolina Potoku Leśnianka". Występują w tym obszarze liczne gatunki roślin pod ochroną tj. olszyna górska, orlik pospolity, pierwiosnka wyniosła, kopytnik czy kalina koralowa. obszary cenne przyrodniczo w tym rejonie są ważnym czynnikiem powstania w przyszłości form ochrony przyrody w postaci stanowisk dokumentacyjnych.
- Łękawica - Rewitalizacja terenów nadbrzeżnych potoku Kocierzanka w Gminie Łękawica. W związku z brakiem odpowiedniej ochrony obszarów nadwodnych zachodzi konieczność rewitalizacji tych obszarów. Projekt ma na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego, poprawę efektywności wykorzystania zasobów przyrodniczo-krajobrazowych Gminy Łękawica dla zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej oraz turystów; przywrócenie ładu przestrzeni publicznej i poprawę estetyki, uchronienie przed dalszą degradacją środowiska; poprawę atrakcyjności inwestycyjnej Gminy Łękawica, pociągającą za sobą wzrost konkurencyjności gospodarczej. Zakres rzeczowy zadania obejmuje (2 miejsca wzdłuż potoku Kocierzanka) uporządkowywanie (w tym uregulowanie brzegów i dna potoku), zagospodarowanie przestrzeni nadbrzeżnej poprzez wykonanie ścieżek przyrodniczych, alejek spacerowych wraz z oznakowaniem, miejsc do plażowania, oświetlenia, ławeczek, zieleni, małej architektury. Grupy docelowe: mieszkańcy gminy, turyści.

- Łodygowice - Wykorzystanie zasobów przyrodniczych Jeziora Żywieckiego w Zarzeczcu oraz brzegów rzeki Żylicy w Łodygowicach i Zarzeczcu na cele edukacyjne i rekreacyjne. Przedmiot i zakres projektu: - uporządkowanie zdewastowanych terenów nadrzecznych; -dydaktyczna ścieżka pieszo-rowerowa ok. 3,4 km wzdłuż brzegów Żylicy i jeziora Żywieckiego, tablice informacyjne na temat lokalnych zasobów przyrodniczych; - uporządkowanie zdewastowanej plaży nad jeziorem Żywieckim i jej zagospodarowanie (ok. 2 ha); - pomost widokowo-wypoczynkowy: pow. ok 220 m2 na jeziorze żywieckim jako punkt obserwacyjny; - mała architektura: ławki, kosze, stojaki na rowery, lampy solarne; - miejsca postoju i wypoczynku, ścieżki sportowo-rekreacyjne, deptaki; - wydanie publikacji na temat utworzonej ścieżki dydaktycznej i ekosystemów nadbrzeżnych i wodnych.
- Milówka - Zagospodarowanie brzegów rzeki Soły i Kameszniczanki w Milówce - celem projektu jest utworzenie przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowej pomiędzy brzegiem rzeki Soły a przebiegającą obok ścieżką rowerową. Ponadto planowane jest również zagospodarowanie ujścia potoku Kameszniczanka do rzeki Soły. Powyższe działania podejmowane będą z myślą o regulacji nadbrzeży jak również odtworzeniu i ochronie siedlisk przyrodniczych. Ponadto w ramach projektu planowana jest rozbudowa istniejącej ścieżki rowerowej.
- Radziechowy – Wieprz - Zagospodarowanie brzegów rzeki Soły w miejscowości Wieprz. Zagospodarowanie brzegów rzeki Soły w m. Wieprz poprzez utworzenie plaży i miejsca wypoczynku. Dzięki realizacji projektu uporządkowane i zabezpieczone zostaną zniszczone powodzią brzegi rzeki Soły.
- Rajcza - Zagospodarowanie nadbrzeży rzek i potoków w Gminie Rajcza - nowe nasadzenia, ścieżki przyrodniczo ekologiczne.
- Ślemień - Rewitalizacja przestrzeni nadbrzeżnej potoków na terenie Gminy Ślemień. Projekt ma na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego oraz rewitalizację obszarów nadbrzeżnych poprzez przywrócenie ładu przestrzeni publicznej i poprawę estetyki oraz uchronienie przed dalszą degradacją środowiska. Przedmiot i zakres projektu to: 1. Uporządkowanie zdewastowanych terenów nadbrzeżnych na potoku Frydziowskim

w Ślemieniu i Kocońka w Lasie - w tym uregulowanie brzegów i dna potoków, 2. Drobną architekturą 3. Zagospodarowanie przestrzeni nadbrzeżnej poprzez nowe nasadzenia.

- Ujsoty - *Zagospodarowanie doliny potoków Bystra i Ujsoty*. Przedmiot projektu: utworzenie ścieżki przyrodniczej wraz z oznakowaniem, nasadzenia drzew i krzewów w celu ochrony naturalnych siedlisk ptactwa wodnego oraz ochrony meandrów rzeki, budowa małej architektury wraz ciągiem komunikacyjnym oraz oświetleniem parkowym. Zabezpieczenie brzegów potoków przed niekontrolowanym wykorzystaniem.
- Węgierska Górka - *Zagospodarowanie brzegów rzeki Soły oraz potoków Żabniczka, Cięcinka i Lorianiec trasami przyrodniczo - tematycznymi*.
 1. Zagospodarowanie brzegów rzeki Soły oraz potoków Żabniczka, Cięcinka i Lorianiec infrastrukturą turystyczną i około turystyczną.
 2. Utworzenie ciągów spacerowych nad brzegami rzeki Soły oraz potoków Żabniczka i Cięcinka.
 3. Zagospodarowanie nadbrzeżnego obszaru rzeki Soły infrastrukturą rekreacyjną i około turystyczną.Realizacja przedmiotowego projektu prowadzona będzie wzdłuż brzegów rzeki Soły przebiegającej przez miejscowość Węgierska Górka oraz Cisiec oraz potoków Żabniczka i Cięcinka – Lorianiec przebiegających przez miejscowości Żabnica oraz Cięcina. Wykonanie tras spacerowych, rowerowych, konnych, miejsc odpoczynku i rekreacji zostanie uporządkowany ruch turystyczny w obrębie rzek i potoków a tym samym ochrona środowiska naturalnego przed nadmierną ingerencją człowieka. Trasy te będą przebiegać nad brzegami cieków wodnych co wpłynie na ograniczenie ich erozyjnego oddziaływania. Łączyć one również będą miejsca dziedzictwa kulturowego typu zabytkowe kościoły, kaplice, miejsca pamięci (fortyfikacje obronne), pomniki przyrody, parki krajobrazowe oraz rezerваты przyrody. Wpłynie to nie tylko na poznawanie ale przede wszystkim na zachowanie i dbanie o to dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.
- Żywiec - *Zagospodarowanie rekreacyjne brzegów rzeki Koszarawa na odcinku od mostu kolejowego do mostu trzebińskiego*.
 1. Zagospodarowanie brzegów rzeki Koszarawa poprzez wykonanie: I.

ścieżki pieszo - rowerowej o długości ok. 5 km; II. ogólnodostępnej plaży trawiastej wraz z trzema placami zabaw dla dzieci; III. trzech miejsc do grillowania/palenia ognisk w rejonie plaży. Przedmiotowy projekt realizowany będzie wzdłuż brzegów rzeki Koszarawa w Mieście Żywiec na odcinku pomiędzy mostem kolejowym a mostem trzebińskim. Realizacja projektu przyczyni się do zwiększenia dostępności rekreacyjnej terenów nadrzecznych i wypoczynkowych w Mieście Żywiec.

- Powiat żywiecki - *Zagospodarowanie brzegu zatoki w rejonie Szkolnego Schroniska Młodzieżowego w Zarzeczu*. Jednym z głównych elementów projektu będzie przywrócenie fauny i flory. Brzeg zatoki w rejonie Szkolnego Schroniska Młodzieżowego w Zarzeczu zostanie odtworzony w celu zachowania różnorodności biologicznej. Działania, które będą sprzyjały zachowaniu różnorodności i równowagi biologicznej na terenie SSM w Zarzeczu to: zakładanie i ochrona zadrzewień, żywopłotów oraz lokalnej szaty roślinnej; zachowanie pełnej populacji dzikich roślin i zwierząt w ich naturalnych siedliskach. Projekt realizowany będzie na terenie powiatu żywieckiego przy brzegu zatoki Jeziora Żywieckiego w rejonie Szkolnego Schroniska Młodzieżowego w Zarzeczu. Ponadto planuje się wybudowanie kładki łączącej ośrodek w Zarzeczu z wyspą, na której znajduje się ośrodek Halny.

3.9 Odniesienie do instrumentów finansowych

W ramach Strategii RIT subregionu południowego województwa śląskiego nie przewiduje się wsparcia dla projektów finansowych w ramach mechanizmów finansowania zwrotnego.

3.10 Odniesienie do wymagań w zakresie Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko

Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 zwróciła się o opinię do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach oraz Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w sprawie konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowej Strategii.

Po przeanalizowaniu przedłożonego wniosku RDOŚ stwierdza, iż Strategia ZIT nie jest dokumentem, dla którego w art. 48 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) zostały określone podstawy uzasadniające odstępnie od obowiązku przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny skierował do Instytucji Zarządzającej pismo ze zgodą na odstępnie od obowiązku przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z art. 46 przywołanej ustawy, przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, wymagane jest dla dokumentów z dziedzin wymienionych w pkt 2, jak również dla dokumentów wyszczególnionych w pkt 3, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszary Natura 2000, jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną ww. obszaru lub nie wynikają z tej ochrony.

W Strategii RIT zostaną uwzględnione planowane do realizacji przedsięwzięcia, co do których mogą mieć zastosowanie przepisy art. 47 przywołanej ustawy,

oraz że realizacja postanowień tego dokumentu może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Strategia RIT to dokument o charakterze strategicznym, który nie przesądza o konkretnych lokalizacjach przedsięwzięć, technologii stosowanej w trakcie ich realizacji a potem funkcjonowania.

Możliwe oddziaływanie na środowisko przedsięwzięć realizowanych w wyniku wdrożenia Strategii RIT będzie rozpatrywane podczas procedowania możliwości finansowania poszczególnych inwestycji. W przypadku zamierzeń, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko zostanie przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko, w trybie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.). Analizy, w ramach powyższej procedury, stanowić będą podstawę o podjęciu decyzji o dopuszczalności realizacji, a w szczególności zakresie danej inwestycji.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Katowicach w piśmie z dnia 13 września 2013 r., znak: WOOŚ.410.325.2013.RK1 zaopiniował pozytywnie Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, poddany strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

W związku z tym, że Strategia RIT będzie realizowana w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego, dla którego sporządzono prognozę oddziaływania na środowisko, w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska nie stwierdził konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego dokumentu, tj. Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, pod warunkiem spełnienia kryteriów wymienionych w art. 49 ww. ustawy.

Uwarunkowania wynikające z art. 49 ww. ustawy:

Strategia PRS/RIT składa się z dwóch części, tj. Strategii PRS wyznaczającej wizję rozwoju subregionu oraz 4 Priorytety rozwojowe wraz z celami operacyjnymi i kierunkami działań oraz Strategii RIT wyznaczającej 4 cele strategiczne wynikające z priorytetów Strategii PRS oraz 5 priorytetów realizacyjnych. Ponadto Strategia RIT posiada wiązki planowanych projektów, na które w dalszej kolejności składać się będą pojedyncze projekty planowane przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego subregionu południowego.

Z zastosowanej struktury przedmiotowego dokumentu wynika, iż mamy tutaj do czynienia zarówno z wyznaczeniem ram realizacji konkretnych przedsięwzięć (wiązki projektów), jak i z przedstawieniem założeń do realizacji polityki poprzez wyznaczone cele i priorytety rozwojowe.

Strategia wyznacza zatem jedynie ogólne ramy realizacji poszczególnych przedsięwzięć (wskazany rodzaj przedsięwzięć poprzez identyfikację wiązek projektów), jednakże brak szczegółowych danych dotyczących zakresu rzeczowego, skali, czasu trwania inwestycji oraz technologii w jakiej zostaną zrealizowane inwestycje).

Strategia PRS/RIT wykazuje również powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach szczebla unijnego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego, takimi jak:

- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR),
- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”,
- Strategia Dla Rozwoju Polski Południowej w Obszarze Województw Małopolskiego i Śląskiego do roku 2020,
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK),
- Krajowa Polityka Miejska,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego,
- Program Ochrony Powietrza Województwa Śląskiego,
- Lokalne Plany Zagospodarowania Przestrzennego,

- Lokalne Programy Rewitalizacji,
- Lokalne Strategie/Plany Gospodarki Niskoemisyjnej.

Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska pod pojęciem zrównoważony rozwój, rozumie się: „*rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.*”

Cele i priorytety Strategii oraz planowane wiązki projektów zintegrowanych przyczyniają się do realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Cel strategiczny RIT brzmi: „zrównoważony rozwój w oparciu o regionalny potencjał obszaru funkcjonalnego subregionu południowego, zapewniający spójność społeczną, gospodarczą, infrastrukturalną oraz środowiskową”. Działania związane z gospodarką niskoemisyjną, efektywnością energetyczną, odnawialnymi źródłami energii oraz ochroną środowiska (poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych, efektywne wykorzystanie zasobów środowiskowych) przyczynią się do poprawy jakości życia i przestrzeni publicznej oraz stanu zdrowia mieszkańców subregionu. Promocja komunikacji zbiorowej pozostaje w zgodzie z koncepcjami tzw. zrównoważonego rozwoju miast. Działania związane z rewitalizacją fizyczną oraz włączeniem społecznym mają na celu rozwój i wzmocnienie marginalizowanych społeczności, zapewnienie im dostępu do podstawowych usług oraz rozwijanie sektora ekonomii społecznej. Są już zatem z założenia zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju. Działania te przyczynią się do zmniejszania skali ubóstwa i wykluczenia społecznego na terenie subregionu oraz zapewnią obecnym pokoleniom możliwość zaspokajania ich potrzeb rozwojowych (m.in. poprzez działania aktywizujące, wzmacniające elementy solidarności międzyludzkiej, połączzone z równym dostępem do usług publicznych dla wszystkich). Z kolei realizacja działań z zakresu edukacji przedszkolnej oraz zawodowej, z perspektywy zrównoważonego rozwoju jest kluczowym elementem zmiany modelu rozwojowego. Warunkuje osiągnięcie wiedzy, umiejętności oraz pożądaných postaw społecznych niezbędnych do odpowiedniego kształtowania i wykorzystywania zasobów

naturalnych, jak również właściwego funkcjonowania w nowoczesnym społeczeństwie.

Powiązanie z problemami dotyczącymi ochrony środowiska – wdrożenie Strategii do realizacji będzie wiązać się głównie z pozytywnym oraz neutralnym oddziaływaniem na środowisko. Ewentualne działania negatywne, w przypadku spełnienia wymogów oceny oddziaływania na środowisko, są możliwe do wyeliminowania.

Inwestycje związane z efektywnością energetyczną, odnawialnymi źródłami energii i gospodarką niskoemisyjną w tym niskoemisyjnym transportem, w wymiarze zaprezentowanym w niniejszej strategii, niosą za sobą wyłącznie pozytywne skutki dla środowiska, takie jak:

- ograniczenie emisji niskiej pochodzącej z niskoefektywnych palenisk indywidualnych, przyczyniające się do poprawy jakości powietrza,
- zmniejszenie zużycia energii i dywersyfikacja jej źródeł, przyczyniające się do ograniczenia presji na zasoby paliw kopalnych i związanej z tym degradacji środowiska,
- poprawa klimatu akustycznego, szczególnie aglomeracji miejskich,
- poprawa warunków zdrowotnych i jakości życia lokalnej społeczności.

Nie przewiduje się oddziaływań negatywnych na środowisko dla inwestycji zaplanowanych dla w/w zakresu.

Inwestycje dotyczące gospodarki wodno-kanalizacyjnej poprawią jakość wód i ograniczą presję na środowisko wodne, poprawią jakość wody pitnej, przyczynią się do podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowania właściwych postaw społeczeństwa wobec środowiska, wpłyną pozytywnie na zrównoważony rozwój subregionu południowego, podniosą jego atrakcyjność oraz standard życia. Z drugiej strony budowa infrastruktury dla gospodarki ściekowej i zaopatrzenia w wodę wiązać się będzie z trwałym zajmowaniem terenów (może również powodować konflikty społeczne). Celem minimalizacji tych skutków, lokalizacje inwestycji muszą uwzględniać właściwe rozpoznanie walorów przyrody i krajobrazu, w tym dziedzictwa kulturowego, obszarów chronionych oraz ocenę ich zagrożenia i wymogi ochrony. Niezbędne jest również przestrzeganie wymogów screeningu dla inwestycji w tym zakresie.

Przedsięwzięcia służące wykluczeniu społecznemu nie będą powodowały negatywnych skutków oddziaływania na środowisko. Z wykluczeniem społecznym w środowiskach skrajnie biednych często wiążą się negatywne oddziaływania na środowisko w skali mikro. Oddziaływania te powinny zostać zminimalizowane poprzez poprawę warunków życia i zwiększenie dostępności do odpowiedniej infrastruktury. Przyczynią się do poprawy warunków życia społeczności marginalizowanych i osób ubogich, wzrostu samodzielności na rynku pracy osób pochodzących ze społeczności marginalizowanych.

Przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji fizycznej prowadzą do poprawy walorów krajobrazowych, poprawy warunków życia ludzi na obszarach rewitalizowanych, zarówno sanitarnych jak i społecznych. Możliwe jest jednak również znaczne podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej zrewitalizowanych obszarów, co może skutkować zwiększoną presją na środowisko.

Projekty z zakresu edukacji (inwestycyjne i nieinwestycyjne) przyczynią się do następujących pozytywnych aspektów:

- zwiększenie dostępu do placówek przedszkolnych przyczyni się do zwiększenia możliwości podjęcia pracy przez oboje rodziców,
- wyrównywanie różnic w edukacji dzieci poprzez zwiększenie odsetka dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej,
- wykształcenie w społeczeństwie postaw proekologicznych, które wpłyną na ograniczenie presji na zasoby środowiska oraz przyczynią się do poprawy jego stanu,
- odpowiednio wysoki poziom świadomości ekologicznej przyczynić się może do rozwoju gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy, w tym zielonych miejsc pracy.

Rodzaj i skala oddziaływania na środowisko:

- a) prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań – realizacja poszczególnych wiązek projektów zintegrowanych zaproponowanych w ramach Strategii RIT będzie wiązać się z realizacją działań m.in. budowlanych powodując przejściowe uciążliwości (np. emisja hałasu). Na etapie użytkowania oczekuje się braku oddziaływań lub oddziaływania pozytywnego – poprawa stanu środowiska w porównaniu do stanu obecnego.

Oddziaływania na etapie realizacji inwestycji będzie objawiać się głównie poprzez roboty budowlane. W trakcie robot budowlanych wykorzystywany będzie sprzęt budowlany i środki transportu, stanowiące źródło hałasu i drgań. Emitowany hałas będzie oddziaływał na okolicznych mieszkańców oraz ludzi przebywających chwilowo w rejonie inwestycji. Urządzenia stosowane przy pracach powinny spełniać kryteria dotyczące ich mocy akustycznej, wynikające z przepisów prawa. Użycie środków transportu ciężarowego, prace budowlane nie pozostają bez wpływu na zanieczyszczenie powietrza. Niebezpieczeństwo zanieczyszczenia gruntów substancjami ropopochodnymi pochodzącymi ze sprzętu budowlanego i środków transportu na placu budowy istnieje zawsze. Aby je zminimalizować zaplecze budowy, na którym będzie parkował ten sprzęt powinno zostać zorganizowane na terenie utwardzonym i odwadnianym, albo – w razie niemożności znalezienia takiego terenu – na terenie nieutwardzonym, lecz zabezpieczonym warstwą nieprzepuszczalną. Na etapie opracowania organizacji budowy powinno się uwzględnić doprowadzenie na teren budowy wody do celów technologicznych i sanitarnych oraz zapewnić odpowiednie warunki sanitarne pracownikom (np. poprzez ustawienie przenośnych kabin ustępowych lub udostępnienie sanitariatów na terenie remontowanego obiektu). Na obecnym etapie informacji o poszczególnych przedsięwzięciach nie jest możliwe określenie jakie zmiany ilościowe oraz jakościowe w składzie fauny i flory wywoła realizacja poszczególnych wiązek projektów. Wszelkie oddziaływanie w tym zakresie będzie miało jednak charakter krótkoterminowy i w dużym procencie odwracalne. Podczas realizacji niektórych inwestycji infrastrukturalnych będzie prawdopodobnie zachodzić konieczność przesadzenia niektórych drzew i krzewów. O ile jest to możliwe, rośliny należy przesadzać, a nie wycinać, chyba, że ich wartość jest wyjątkowo niska. Należy też zwrócić uwagę na odpowiednie zabezpieczenie drzew w bezpośrednim sąsiedztwie przeprowadzanych prac budowlanych i dróg transportu materiałów. Szczególną ostrożność należy zachować przy drzewach, które można by zakwalifikować jako pomniki przyrody, parkach miejskich oraz pozostałych terenach zielonych. Uszkodzenie korzeni może nastąpić również przy

pracach prowadzonych w obrębie instalacji podziemnych. Najbardziej niebezpieczne dla roślin jest wykonywanie prac ziemnych latem (przesuszenie) oraz zimą (przemarznięcie). Najbezpieczniej, gdy rośliny są w okresie spoczynku. Ciężki sprzęt budowlany może zniszczyć korzenie drzew, wszelkie roboty ziemne w obrębie systemu korzeniowego powinny być wykonywane ręcznie. Zasięg oddziaływania jest ograniczony do miejsc bezpośredniej ingerencji w środowisko przyrodnicze (np. budowa, przebudowa, miejsca ograniczenia niskiej emisji, poruszania się niskoemisyjnego taboru autobusowego itd.).

- b) prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub trans granicznych – w przypadku równoczesnej realizacji inwestycji wchodzących w skład poszczególnych wiązek projektowych, potencjalne oddziaływanie na środowisko na etapie realizacji nie będzie się nakładać. Nie jest możliwa kumulacja negatywnych oddziaływań z uwagi na lokalne oddziaływanie poszczególnych przedsięwzięć i ich zróżnicowanie tematyczne. Z kolei eksploatacja poszczególnych przedsięwzięć wynikających z wiązek projektowych będzie miała pozytywny skumulowany wpływ na środowisko subregionu południowego zwłaszcza w kontekście poprawy jakości powietrza, wód i gruntów. Subregion południowy graniczy z Czechami oraz Słowacją. Usytuowanie oraz zakres poszczególnych przedsięwzięć wyklucza możliwość oddziaływania trans granicznego na etapie ich realizacji. Wynika to niewielkiego, lokalnego i krótkotrwałego oddziaływania na powietrze, hałas itd. Analizując wpływ zrealizowanych wiązek projektowych może wystąpić trans graniczny wpływ na etapie eksploatacji ale jedynie w wymiarze pozytywnym (np. zmniejszenie niskiej emisji na obszarach przygranicznych, poprawa jakości powietrza i wód).
- c) *prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska* – realizacja poszczególnych wiązek projektowych będzie wiązała się częściowo z oddziaływaniem na zdrowie ludzkie. Charakteryzować się ono będzie emisją zanieczyszczeń do powietrza związanych z pracami budowlano - remontowymi oraz pracami ziemnymi. Mieszkańcy na etapie realizacji zadań będą narażeni na emisję pyłów oraz hałas. Pojawi się również kwestia bezpieczeństwa. Prace związane

z budową, rozbudową czy modernizacją sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, a także prace związane z rewitalizacją budynków w mieście czy też budową infrastruktury edukacji mogą stanowić zagrożenie dla ruchu pieszego. W związku z podejmowanymi działaniami sugeruje się poinformowanie społeczeństwa o planowanych pracach z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym wraz ze wskazaniem terminu zakończenia realizacji inwestycji. Pozwoli to mieszkańcom przygotować się na ewentualne uciążliwości i zwiększy ich ostrożność. Ponadto prace najbardziej uciążliwe nie powinny odbywać się we wczesnych godzinach porannych oraz wieczornych, by nadmiernie nie ingerować w życie mieszkańców. Na etapie eksploatacji zrealizowane wiązki projektowe będą mieć pozytywny wpływ na zdrowie ludzi. Ograniczenie i usunięcie zanieczyszczeń ze środowiska nie tylko wpłynie pozytywnie na jego jakość, ale poprawi także stan sanitarny otoczenia, przez co pośrednio wpłynie na zdrowie ludzi poprzez eliminację i ograniczenie niektórych czynników chorobotwórczych.

Uwzględniając cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, w tym formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, należy stwierdzić, iż realizacja poszczególnych wiązek projektowych nie wpłynie znacząco negatywnie na cele i przedmiot ochrony obszarów objętych ochroną, tj.:

- parki narodowe,
- rezerваты przyrody,
- parki krajobrazowe,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

3.11 Plan finansowy

Źródłem finansowania Strategii RIT będą środki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego (gmin i powiatów) subregionu południowego województwa śląskiego w wysokości ok. 15% oraz środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach RPO WSL 2014-2020.

Tabela 37. Podział środków finansowych w ramach RIT 2014-2020 na poszczególne priorytety EFRR w subregionie południowym [Euro].

Priorytet	Działanie/typ projektu	Priorytet inwestycyjny	Subregion południowy (EUR)
IV	Produkcja i dystrybucja energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	2 544 622,40
	Efektywność energetyczna	4.3 Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	29 167 814,80
	Typ projektu: oświetlenie miejskie	4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	3 980 576,50

	Niskoemisyjny transport miejski - pozostałe typy projektów	4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	27 264 648,95
V	Gospodarka wodno-ściekowa	6.2. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	11 580 299,75
X	Rozwój infrastruktury społecznej	9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi	3 236 000,00

		na poziomie społeczności lokalnych	
	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	4 500 000,00
XII	Infrastruktura wychowania przedszkolnego	10.4 inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	5 903 300,00
	Infrastruktura kształcenia zawodowego	10.4 inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	4 738 100,00
SUMA EFRR			92 915 362,40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych IZ RPO WSL.

Tabela 38. Podział środków finansowych w ramach RIT 2014-2020 na poszczególne priorytety EFS w subregionie południowym [Euro].

Priorytet	Działanie/typ projektu	Priorytet inwestycyjny	Subregion Południowy EUR
VII	7.1.1 wsparcie zatrudnienia	8.5 dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	425 000,00
	7.2.1 samozatrudnienie	8.7 praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	577 598,73
VIII	8.1.1 wsparcie MMŚP	8.9 przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	0,00
	8.1.2 outplacement, modernizacja	8.9 przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	0,00
	8.3.1 usługi opiekuńcze+żłobki	8.8 równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	0,00
	8.3.3 kampanie na rzecz zatrudnienia	8.8 równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	0,00

	8.4 aktywne starzenie się	8.10 aktywne i zdrowe starzenie się	0,00
IX	9.1.3 OSL dla ZIT	9.4 aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	1 270 841,62
	9.2.2 wsparcie usług dla ZIT	9.7 ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonym w interesie ogólnym	2 760 954,29
XI	11.1.1 przedszkola ZIT białe plamy	10.1 Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.	2 789 950,00
	11.2.1 zawodowe ZIT	10.3 BIS Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.	3 692 419,80
	11.4.1 kształcenie ustawiczne		708 875,00

		10.3 Wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji.	
SUMA EFS			12 225 639,44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IZ RPO WSL.

3.12 System wdrażania

Podstawowe założenia dotyczące funkcjonowania RIT

W związku z udziałem subregionów w realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego oraz zastosowaniem instrumentu Regionalnych Inwestycji Terytorialnych, Instytucja Zarządzająca RPO WSL rekomendowała zawiązanie Związku RIT, jako formę prawną dla współpracy JST realizujących RIT - takie rozwiązanie ma bowiem zapewnić większą obiektywność lidera subregionu w koordynacji wdrażania i reprezentowania Subregionu oraz sprawniejsze podejmowanie decyzji dotyczących realizacji RIT.

Zgodnie z tą rekomendacją na potrzeby wdrażania Strategii RIT obszaru funkcjonalnego subregionu południowego zostały powołane następujące podmioty:

Związek ZIT/RIT

Funkcję Związku RIT w odniesieniu do Regionalnych Inwestycji Terytorialnych realizowanych w ramach RPO WSL pełnią Partnerzy POROZUMIENIA o współpracy w sprawie opracowania i realizacji Strategii ZIT dla Subregionu Południowego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, zawartego w dniu 11 października 2013 r. w Bielsku-Białej, pomiędzy 41 jednostkami samorządu terytorialnego województwa śląskiego (miasto na prawach powiatu Bielsko-Biała, powiat bielski, powiat cieszyński, powiat żywiecki oraz 37 gmin z terenu wymienionych powiatów).

Do zadań Związku ZIT/RIT należy:

- 1) przygotowanie Strategii ZIT/RIT w oparciu o istniejące dokumenty strategiczne i planistyczne;
- 2) przedkładanie Strategii ZIT/RIT do pozytywnego zaopiniowania Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020;
- 3) wskazanie projektów do wsparcia w ramach ZIT/RIT na zasadach uzgodnionych z Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020;

- 4) przygotowanie raportów monitoringowych oraz sprawozdań nt. wdrażania Strategii ZIT/RIT, zgodnie z wymaganiami Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020;
- 5) udział w pracach/posiedzeniach Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020;
- 6) realizacja innych zadań, wynikających z umów i porozumień zawartych pomiędzy Partnerami Porozumienia a Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnych Województwa Śląskiego oraz wynikających z przyjętych przez IZ RPO WSL dokumentów i wytycznych dotyczących realizacji ZIT.

Reprezentacja

Ciałem wykonawczym dla ZIT/RIT jest Reprezentacja.

Reprezentację subregionu wobec IZ RPO WSL stanowi:

- 1) Prezydent Miasta Bielska-Białej,
- 2) Starosta Bielski,
- 3) Starosta Cieszyński,
- 4) Starosta Żywiecki.

Zakres uprawnień reprezentacji subregionu południowego obejmuje wybór i przekazanie do IZ RPO WSL listy projektów z terenu subregionu południowego rekomendowanych do wsparcia w ramach RIT.

Reprezentacja subregionu podejmuje decyzje w drodze wspólnych uzgodnień/decyzji, podejmowanych w ramach zespołu roboczego ds. przygotowania i realizacji Strategii RIT.

Liderem Reprezentacji, jest Miasto Bielsko-Biała.

Lider Subregionu Południowego

Ważnym elementem realizacji RIT jest zapewnienie zdolności instytucjonalnej do zarządzania tak znaczącą częścią programu operacyjnego. Lider Subregionu Południowego - Miasto Bielsko-Biała, jest podmiotem koordynującym i administrującym realizację Strategii RIT.

W celu zapewnienia sprawnej realizacji Strategii RIT, współpraca między partnerami odbywa się na poziomach: lider Subregionu – powiaty oraz powiaty – gminy.

Dla zapewnienia prawidłowej koordynacji działań w ramach Strategii RIT, lider subregionu południowego powoła zespół roboczy ds. przygotowania i realizacji Strategii RIT.

Nadzór nad realizacją, monitoringiem i oceną programu stanowi lider subregionu południowego – miasto Bielsko-Biała, działając poprzez zespół roboczy ds. przygotowania i realizacji Strategii RIT.

Do zadań Lidera Subregionu będzie należeć również:

1. Przygotowanie kwartalnego raportu monitoringowego dot. stanu przygotowania projektów z listy projektów do realizacji.
2. Przygotowanie rocznego sprawozdania nt. wdrażania Strategii RIT.
3. Udział w pracach/posiedzeniach Komitetu Monitorującego RPO WSL 2014-2020.

Zespół roboczy ds. przygotowania i realizacji Strategii RIT.

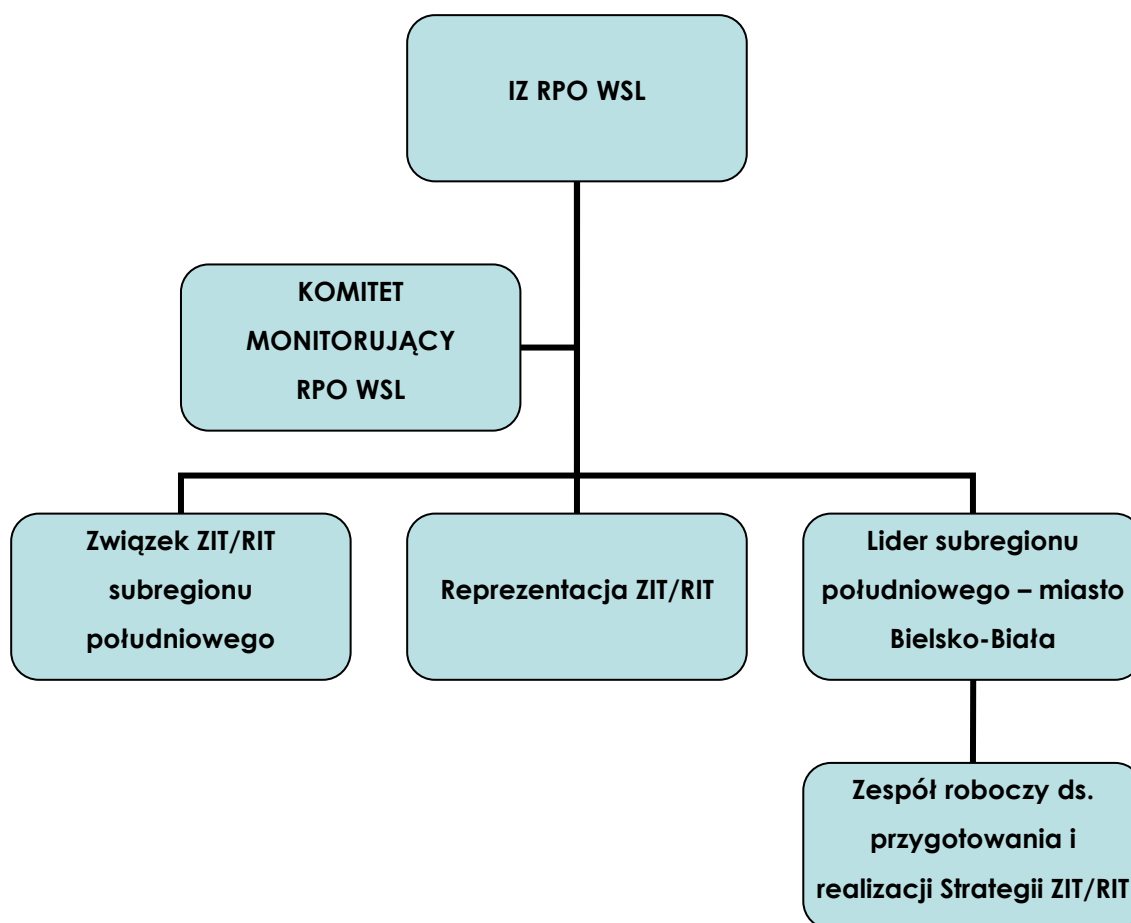
W skład zespołu roboczego ds. opracowania i realizacji Strategii RIT wchodzi następujący członkowie: Miasto Bielsko-Biała, powiat bielski, powiat cieszyński, powiat żywiecki, miasto Cieszyn, miasto Żywiec i miasto Czechowice-Dziedzice.

Zespół został powołany Zarządzeniem Prezydenta Miasta Bielska-Białej Nr ON.0050.2917.2013.BFE, z dnia 20 listopada 2013 r.

Zespół roboczy pełni funkcję przygotowawczą w zakresie Strategii RIT oraz listy projektów przewidzianych do realizacji w formule RIT. Ponadto jest to platforma

współpracy i porozumienia pomiędzy przedstawicielami powiatów i gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego Subregionu Południowego.

Rysunek 14. Schemat organizacyjny RIT Subregionu Południowego.

Źródło: Opracowanie własne.

Opis podstawowych procedur zarządzania RIT

Proces decyzyjny w zakresie wyboru projektów:

Zespół roboczy ds. przygotowania i realizacji Strategii ZIT/RIT, w którego skład wchodzi przedstawiciele Miasta Bielska-Białej, powiatu bielskiego, powiatu cieszyńskiego, powiatu żywieckiego, miasta Cieszyn, miasta Żywiec i miasta Czechowice-Dziedzice, wspólnie ustalają na posiedzeniu Zespołu termin oraz formę składania propozycji projektów, które mają być realizowane w formule RIT.

Członkowie Zespołu roboczego koordynują prace nad listą projektów w swoich powiatach i gminach i przekazują zbiorcze listy do Lidera Subregionu - Miasta Bielska-Białej – drogą elektroniczną, który weryfikuje ich poprawność oraz zgodność z podstawowymi kryteriami wyboru projektów. Kwestie problemowe omawiane są na posiedzeniach Zespołu Roboczego. Wynik oceny przekazywany jest przez Zespół roboczy do Reprezentacji ZIT/RIT w celu rozpoczęcia procedury utworzenia i akceptacji przez Związek ZIT/RIT listy propozycji projektów. Taka sama procedura będzie obowiązywać w przypadku aktualizacji listy projektów oraz zastępowania projektów z listy podstawowej, projektami z listy rezerwowej.

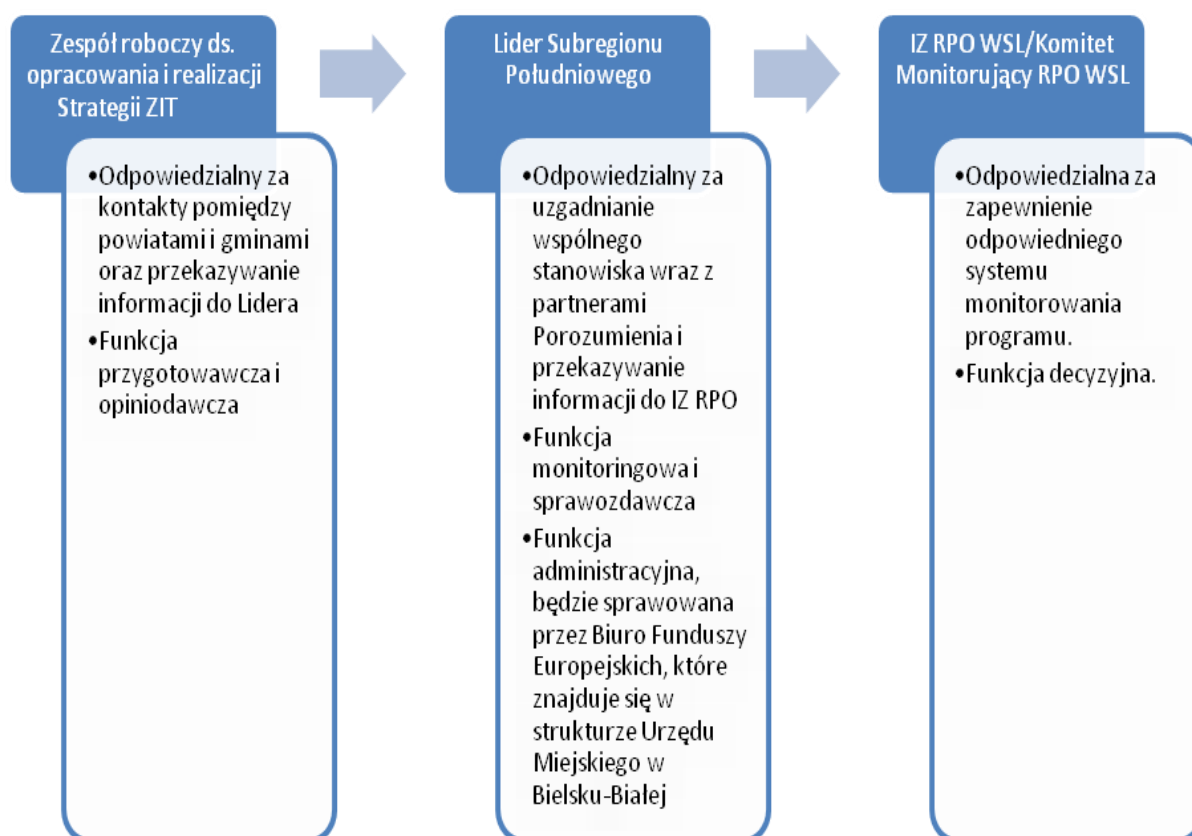
Zasady współpracy z IZ RPO WSL

Reprezentację subregionu wobec IZ RPO WSL stanowić będzie:

- 1) Prezydent Miasta Bielska-Białej,
- 2) Starosta Bielski,
- 3) Starosta Cieszyński,
- 4) Starosta Żywiecki.

W związku z tym, że liderem Reprezentacji jest Miasto Bielsko-Biała (Lider Subregionu Południowego), który wykonuje swoje zadania za pośrednictwem Zespołu ds. przygotowania i realizacji Strategii RIT, to współpraca z IZ RPO WSL odbywać się będzie kilku stopniowo:

Rysunek 15. Schemat współpracy z IZ RPO WSL 2014-2020

Źródło: opracowanie własne.

Opis procedur sprawozdawczych oraz monitoringowych

Szczegóły związane ze sprawozdawczością oraz monitoringiem zostaną szczegółowo określone w umowie zawartej pomiędzy IZ RPO WSL 2014-2020 a Związkiem ZIT/RIT. Lider Subregionu Południowego, za pomocą Zespołu roboczego będzie zbierał dane dot. stanu przygotowania i realizacji projektów z listy RIT i na ich bazie, będzie przygotowywał kwartalne raporty monitoringowe oraz roczne sprawozdania nt. wdrażania Strategii RIT. Niniejsze dokumenty będą opublikowane na stronie internetowej Lidera Subregionu.

Procedura zatwierdzania rocznego sprawozdania z wdrażania Strategii RIT subregionu południowego jest przygotowywana przez Lidera subregionu południowego, za pośrednictwem Zespołu ds. przygotowania i realizacji Strategii RIT, a następnie przekazywana do Reprezentacji celem rozpoczęcia procedury

akceptacji przez Związek ZIT/RIT. Zatwierdzenie projektu rocznego sprawozdania następuje w drodze złożenia podpisów, przez wszystkich członków Reprezentacji na sprawozdaniu. Po decyzji Reprezentacji, Lider subregionu południowego publikuje sprawozdanie na stronie internetowej subregionu oraz przekazuje zaakceptowane sprawozdanie do Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym dla Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Procedura sprawozdawcza, nie wyklucza korzystania z usług ekspertów zewnętrznych.

3.13 Opis sposobu przeprowadzenia konsultacji społecznych

Konsultacje społeczne zostaną przeprowadzone zgodnie z opisem punktu 2.6 Strategii Rozwoju Subregionu. Konsultacje te dotyczą całego dokumentu jakim jest Strategia Rozwoju Subregionu Południowego Województwa Śląskiego wraz ze Strategią Regionalnych Inwestycji Terytorialnych 2014-2020.

Strategia Rozwoju Subregionu Południowego Województwa Śląskiego wraz ze Strategią Regionalnych Inwestycji Terytorialnych na lata 2014-2020 będzie konsultowana z lokalną społecznością, partnerami społecznymi i gospodarczymi (przewiduje się konsultacje w formie elektronicznej, gdzie każdy zainteresowany będzie mógł zgłosić uwagi za pośrednictwem formularza on-line a także bezpośrednie spotkania informujące oraz podsumowujące przeprowadzone konsultacje).

Planuje się poinformowanie społeczeństwa o planowanych konsultacjach na stronach internetowych jednostek samorządu terytorialnego subregionu południowego oraz poprzez plakaty informujące o planowanych konsultacjach.

Wnioski i uwagi z przeprowadzonych konsultacji zostaną przedstawione członkom Porozumienia o współpracy w sprawie opracowania i realizacji Strategii ZIT dla subregionu południowego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 w celu oceny ich zasadności i ewentualnego uwzględnienia w ostatecznej wersji dokumentu.

Projekt dokumentu był również przedmiotem licznych konsultacji, które odbywały się w trakcie spotkań Zespołu roboczego ds. przygotowania i realizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Subregionu Południowego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, podczas których przedstawiciele wszystkich powiatów oraz m. Bielska-Białej na bieżąco przekazywali wnioski oraz informacje od podległych gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego Subregionu Południowego.

3.14 Odniesienie do strategii i planów niskoemisyjnych

Z uwagi na fakt, iż Strategia RIT przewiduje wsparcie w ramach takich priorytetów inwestycyjnych EFRR jak:

- *4.a wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,*
- *4.c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym,*
- *4.e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu,*

w ramach niniejszego rozdziału dokonano odniesienia oraz podsumowania planów strategicznych oraz inwestycyjnych w zakresie niskiej emisji poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego subregionu południowego województwa śląskiego.

Plany gospodarki niskoemisyjnej mają m.in. przyczynić się do osiągnięcia celów określonych w pakiecie klimatyczno-energetycznym do roku 2020¹¹, tj.:

¹¹ Zgodnie z przyjętym w 2009 r. pakietem energetyczno-klimatycznym do 2020 r. Unia Europejska:

- redukcji emisji gazów cieplarnianych ;
- zwiększenia udziału energii pochodzącej z źródeł odnawialnych;
- redukcji zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowane poprzez podniesienie efektywności energetycznej,

a także do poprawy jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia jakości poziomów dopuszczalnych stężeń w powietrzu i realizowane są programy (naprawcze) ochrony powietrza (POP) oraz plany działań krótkoterminowych (PDK).

W dniu 16 czerwca 2010 r. Sejmik Województwa Śląskiego przyjął Program Ochrony Powietrza dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu. Na terenie subregionu południowego wyróżniono dwie strefy, tj.: strefę miasto Bielsko-Biała oraz strefę bielsko-żywiecką. Obie strefy zostały zakwalifikowane do programu z uwagi na:

- przekroczenie dopuszczalnej częstości przekraczania poziomu dopuszczalnego 24-godz. stężeń pyłu zawieszonego PM10 w roku kalendarzowym,
- przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w roku kalendarzowym.

W ramach Programu zdefiniowano następujące cele taktyczne, które zostaną spełnione zrealizowane w wyniku planowanych inwestycji na terenie subregionu południowego:

- wyeliminowanie spalania odpadów w kotłach i piecach domowych oraz na otwartych przestrzeniach,
- wyeliminowanie spalania węgla złej jakości w kotłach i piecach domowych,
- wsparcie istniejących działań i inwestycji w zakresie transportu,
- ograniczanie emisji ze źródeł komunikacyjnych.

W przypadku miasta Bielsko-Biała głównym działaniem jest ograniczenie niskiej emisji. W tym zakresie proponuje się: realizację PONE (26 % redukcji pyłu PM10), kontrolę jakości paliwa oraz kontrolę stosowania zakazu spalania odpadów. Drugim

-
- o 20% zredukuje emisje gazów cieplarnianych w stosunku do poziomu emisji z 1990 r.;
 - o 20% zwiększy udział energii odnawialnej w finalnej konsumpcji energii (dla Polski 15 %);
 - o 20% zwiększy efektywność energetyczną, w stosunku do prognoz BAU na rok 2020

ważnym kierunkiem są działania w zakresie emisji komunikacyjnej takie jak: działania w zakresie redukcji emisji wtórnej z dróg.

Na obszarze strefy bielsko-żywieckiej proponowane działania dotyczą głównie emisji powierzchniowej. Dla miejscowości, w których zanotowano na podstawie pomiarów i obliczeń modelowych przekroczenia wartości dopuszczalnej pyłu zawieszonego PM₁₀ (Żywiec, Cieszyn, gmina Jeleśnia, gminy Łodygowice i Węgierska Górka, Czechowice-Dziedzice, Ustroń) działania naprawcze skupiają się na realizacji PONE (10%-40% redukcji pyłu PM₁₀), kontroli jakości paliwa i stosowania zakazu spalania odpadów. Za niezbędne działania wskazuje się także budowę obwodnicy Cieszyna, modernizację dróg DK 52, DW 942 oraz DK 69.

Miasto Bielsko-Biała (lider subregionu południowego) realizuje „Plan zrównoważonej gospodarki energetycznej dla miasta Bielsko-Biała” przyjęty uchwałą Nr LII/1190/2010 Rady Miejskiej w Bielsku-Białej z dnia 26 stycznia 2010 r. Potrzeba przygotowania planu wynika ze zobowiązania, jakie poczyniło miasto Bielsko-Biała przystępując do Porozumienia między Burmistrzami, w ramach którego członkowie przyjmują na siebie obowiązek realizacji unijnej polityki klimatyczno-energetycznej „3x20”. Tym samym miasto Bielsko-Biała zobowiązało się do ograniczenia wielkości emisji gazów cieplarnianych z obszaru miasta o minimum 20% w roku 2020, w stosunku do roku bazowego, za który przyjęto rok 1990. Dla oszacowania celu redukcji w wartościach bezwzględnych sporządzono prognozę emisji gazów cieplarnianych w roku 2020 (na bazie inwentaryzacji dla roku 2008). Inwentaryzacja obejmuje swoim zakresem wszystkie emisje dwutlenku węgla z obszaru miasta oraz emisje metanu, wyrażonego jako ekwiwalent dwutlenku węgla.

Tabela 39. Synteza wyników inwentaryzacji emisji dla miasta Bielska-Białej (emisje w Mg CO₂ ekwiwalentnego)

Sektor emisji	1990	2008	2020
Urząd Miasta – budynki, wyposażenie/urządzenia	44 550	17 510	18 476
Usługi – budynki, wyposażenie/stacjonarne	161 567	176 988	203 187
Budynki mieszkalne	548 090	398 191	415 446
Oświetlenie miejskie	8 293	9 334	12 911
Przemysł	574 119	583 193	719 719

Transport	207 609	342 742	359 314
Pozostałe źródła emisji	59 788	1 984	1 352
SUMA	1 604 016	1 529 943	1 730 404
Wielkość emisji z wyłączeniem przemysłu	1 029 897	946 750	1 010 686

Źródło: „Plan zrównoważonej gospodarki energetycznej dla miasta Bielsko-Biała”.

Największy potencjał redukcji emisji tkwi w racjonalizacji zużywanej energii, zwłaszcza energii cieplnej. Najistotniejsze obszary potencjalnej redukcji to:

- Termomodernizacja budynków.
- Zmiana wzorców zachowań (oszczędność energii).
- Zastosowanie urządzeń i technologii energooszczędnych.
- Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.
- Zmiana przyzwyczajeń transportowych.

Celem redukcji emisji w mieście Bielsko-Biała jest osiągnięcie poziomu emisji o minimum 20% mniejszego w stosunku do roku 1990, z wykluczeniem emisji z sektora przemysłowego. W wartościach bezwzględnych za cel przyjmuje się redukcję emisji o minimum 187 000 ton CO₂ ekwiwalentnego w perspektywie do 2020 roku.

Ponadto miasto Bielsko-Biała jest w trakcie opracowania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej oraz Planu Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii (SEAP). Plan przewiduje działania dotyczące budynków podległych Urzędowi Miasta, budynków mieszkalnych, oświetlenia komunalnego, transportu miejskiego oraz pozostałych sfer funkcjonowania miasta, w miarę uprawnień przysługujących władzom miasta. Plan zawiera również działania związane z lokalną produkcją energii elektrycznej i ciepła. Ponadto Plan uwzględnia obszary, w których władze lokalne mają wpływ: na poziom zużycia energii w długim okresie czasu (np. plany zagospodarowania przestrzennego), promowanie produktów i usług efektywnych energetycznie (zamówienia publiczne) oraz na zmianę wzorców konsumpcyjnych (współpraca z mieszkańcami oraz interesariuszami).

Miasto Bielsko-Biała dzięki realizacji działań ujętych w Planie, ma szansę osiągnąć wyznaczony cel redukcji zużycia energii oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych. Jednakże, osiągnięcie założonych celów wymaga konsekwentnej i skutecznej

realizacji zaplanowanych działań – szczególnie w zakresie ograniczania zużycia energii w budynkach zarządzanych przez Urząd Miasta oraz budynkach mieszkalnych a także transporcie prywatnym. Celem określonym dla Miasta Białka-Białej do roku 2020 jest osiągnięcie następujących wielkości emisji gazów cieplarnianych i wielkości zużycia energii:

Tabela 40. Wielkość bazowa i docelowa emisji gazów cieplarnianych oraz zużycie energii.

Wskaźnik	Wartość bazowa (1990 rok)	Wartość docelowa (2020 rok)
Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych do 2020 roku o co najmniej 20% w stosunku do roku bazowego	1 604 016	1 283 212
Zmniejszenie zużycia energii do 2020 roku o 20% w stosunku do roku bazowego	4 387 276	3 509 821

Źródło: Projekt Planu Gospodarki Niskoemisyjnej oraz Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii (SEAP) dla Miasta Białka-Białej.

Tabela 41. Diagnoza planów gospodarki niskoemisyjnej na terenie gmin subregionu południowego.

JST	Posiadanie planu gospodarki niskoemisyjnej	Plany inwestycji w zakresie ograniczania niskiej emisji oraz programy ograniczania niskiej emisji dla mieszkańców	Stan powietrza – emisja CO ₂ na terenie gminy/powiatu	Szacowany spadek emisji CO ₂ w wyniku planowanych projektów inwestycyjnych
Białka-Białka	Tak	Gmina realizuje coroczne Programy Ograniczania Niskiej Emisji skierowane do mieszkańców miasta.	stan na 2012 – 1 565 407 Mg	Spadek o minimum 187 000 Mg w perspektywie do 2020 w porównaniu do 1990 r.
Powiat bialski				
Bestwina	Gmina przystąpiła do opracowania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej	Program obniżenia niskiej emisji był realizowany w latach 2007-2009 i jest planowany do realizacji w	Zgodnie z Planem SEAP i przeprowadzoną na jego potrzeby inwentaryzacją emisji, w roku 2009	Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii SEAP zakłada obniżenie poziomu emisji

	w ramach konkursu rozpisane przez NFOŚiGW działanie 9.3 POIŚ. Planowany termin opracowania PGN 31.12.2014.	kolejnych latach tj. 2015-2020. Gmina realizuje zapisy Planu Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii SEAP z 2012 roku obejmującego działania ukierunkowane na obniżenie energochłonności i emisji zanieczyszczeń z obiektów zlokalizowanych na obszarze gminy, w tym budynków użyteczności publicznej, zakładów oraz indywidualnych budynków mieszkalnych.	emisja CO ₂ wyniosła 59 301 Mg/rok, tym ponad 1 000 Mg/rok z budynków administrowanych przez gminę.	CO ₂ o 20 % do roku 2020 dla całej gminy. Szacowany spadek emisji CO ₂ w 2020 r: 11 551 MgCO ₂
Buczkowice	Nie	Gmina ma zaplanowane zadania inwestycyjne w zakresie ograniczenia niskiej emisji dla mieszkańców gmin, co wynika m.in. z zapisów Programu Ochrony Środowiska Gminy Buczkowice.	Stan na 2009 r. 67 409 t/rok	Do roku 2020 zakłada się obniżenie poziomu emisji CO ₂ o 20 % dla całej gminy tj. 13 481 ton
Czechowice -Dziedzice	Tak	Gmina realizuje program ograniczania niskiej emisji poprzez modernizację systemów grzewczych oraz termomodernizację obiektów zabudowy rozproszonej	334146,5 ton (dane za 2012 rok uzyskane na podstawie bazy Ekoinfone)t	Planowany efekt ekologiczny programu – emisja CO ₂ – 5 610 Mg/rok.
Jasienica	Tak	Tak	Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej	Założono 20% spadek emisji CO ₂ do atmosfery

			Energii SEAP przygotowano na podstawie wyników inwentaryzacji energii przeprowadzonej w gminie Jasienica Inwentaryzacja bazowa została opracowana dla roku 2005 natomiast rokiem monitorowanym jest rok 2009. Ponieważ Plan został sporządzony w roku 2012, w którym nie była sporządzana inwentaryzacja – nie jest możliwe określenie poziomu emisji CO ₂ na terenie Gminy na chwilę obecną.	według założeń przyjętych w planie gospodarki niskoemisyjnej
Jaworze	Gmina planuje opracowanie planu gospodarki niskoemisyjnej. Planowany termin sporządzenia opracowania – 2014 rok.	realizacja programu ograniczenia niskiej emisji w latach 2007-2010	Wielkość emisji CO ₂ na rok 2009 - 44 326 MgCO ₂ (źródło: „Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii Dla Gminy Jaworze – SEAP	Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii SEAP zakłada obniżenie poziomu emisji CO ₂ o 20 % do roku 2020 dla całej gminy.
Kozy	Brak dokumentu	1.Program ograniczenia niskiej emisji dla Gminy Kozy z 2007r. (dotyczy budynków mieszkalnych prywatnych) 2.Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii SEAP z 2012r. (dotyczy	Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii SEAP przygotowano na podstawie wyników inwentaryzacji energii przeprowadzonej w gminie Kozy. Inwentaryzacja bazowa została opracowana dla	Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii SEAP zakłada obniżenie poziomu emisji CO ₂ o 20 % do roku 2020 dla całej gminy. Szacowany spadek emisji CO ₂ w 2020r : 10949,0 MgCO ₂

		budynków mieszkalnych prywatnych oraz budynków użyteczności publicznej, budynków gminnych i budynków mieszkalnych gminnych) – planowana inwestycja ujęta została w Planie	roku 2005 natomiast rokiem monitorowanym jest rok 2009. Ponieważ Plan został sporządzony w roku 2012, w którym nie była sporządzana inwentaryzacja – nie jest możliwe określenie poziomu emisji CO ₂ na terenie Gminy na chwilę obecną.	
Porąbka	Nie	Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii SEAP z 2013 r. (dotyczy budynków mieszkalnych prywatnych oraz budynków użyteczności publicznej, budynków gminnych i budynków mieszkalnych gminnych)	Wielkość emisji CO ₂ na rok 2009 - 81 034 MgCO ₂ (Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii Gmina Porąbka)	Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii SEAP zakłada obniżenie poziomu emisji CO ₂ o 20 % do roku 2020 dla całej gminy. Szacowany spadek w 2020 r.: 42 089 MgCO ₂
Szczyrk	Nie	Programy z zakresu ograniczania niskiej emisji dla mieszkańców prowadzone były w latach 2007-2010 Planowane działania w zakresie termomodernizacji wymiany źródeł ciepła w budynkach ramach ZIT	Wielkość emisji CO ₂ na rok 2009 51 108MgCO ₂ (źródło: „Plan Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii Dla Miasta Szczyrk – SEAP”)	Termomodernizacja budynku ZSPiG nr 1 w Szczyрку – szacowany spadek CO ₂ 10,63 ton/rok Termomodernizacja budynku Miejskiego Ośrodka Kultury, Promocji i Informacji przy ul. Myśliwskiej w Szczyрку – szacowany spadek CO ₂ 5,5 ton/rok Gmina posiada Plan Działań na Rzecz

				Zrównoważonej Energii SEAP, który zakłada obniżenie poziomu emisji CO ₂ o 20 % do roku 2020 dla całej gminy.
Wilamowice	Gmina nie posiada planu gospodarki niskoemisyjnej	Gmina nie posiada takich planów i nie realizuje programów ograniczania niskiej emisji dla mieszkańców	Brak danych	Brak danych
Wilkowice	Gmina nie posiada planu gospodarki niskoemisyjnej. Gmina jest w posiadaniu „Planu Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii” w ramach której ujęto plany Gminy na rzecz obniżenia CO₂ do 2020 roku o 20% w stosunku do wartości z roku 2005. Gmina Wilkowice złożyła wniosek o dofinansowanie na opracowanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej. W sytuacji uzyskania przez Gminę	Gmina nie posiada planu inwestycji w zakresie ograniczenia niskiej emisji.	Na podstawie przeprowadzonych badań zanieczyszczenia powietrza zgodnie z „Jedenastą roczną oceną jakości powietrza w województwie śląskim obejmującym 2012 rok” region w którym zlokalizowana jest gmina Wilkowice znajduje się w klasie C i klasie A ze względu na ochronę zdrowia. W 2009 roku emisja CO₂ na terenie Gminy Wilkowice wynosiła 67.803 tony/rok.	Gmina nie posiada planu gospodarki niskoemisyjnej. Gmina jest w posiadaniu „Planu Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii” w ramach której ujęto plany Gminy na rzecz obniżenia CO₂ do 2020 roku o 20% w stosunku do wartości z roku 2005.

	dofinansowani a do końca 2014 roku Plan Gospodarki Niskoemisyjnej zostanie dla Gminy opracowany.			
Powiat cieszyński				
Cieszyn	nie (planowane opracowanie w 2014 r. – złożony wniosek o dofinansowani e do NFOŚiGW)	Tak (brak programu, ale realizowane zadania i udzielane są dotacje na zmianę systemu ogrzewania)	Brak danych dotyczących CO ₂ . Ogólny stan powietrza zły – cała strefa bielsko-żywiecka, w której leży Cieszyn, została zakwalifikowana do strefy C, w której w wyniku licznych przekroczeń dopuszczalnych norm (dane nie dotyczą CO ₂) istnieje konieczność opracowania programu ochrony powietrza.	Szacowana wartość 1589 [ton/ rok]
Skoczów	Nie – planowane opracowanie do 2015, wniosek o dofinansowani e złożony do NFOŚiGW	Gmina posiada plany inwestycji w zakresie ograniczania niskiej emisji W latach 2009- 2012 realizowano programy ograniczania niskiej emisji dla mieszkańców (dopłaty do wymiany pieców i montowanie kolektorów słonecznych).	Zanieczyszczenie jak dla strefy bielsko-żywieckiej	Dla projektu zgłoszonego do ZIT/RIT: Termomodernizacj a w budynkach użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynkach mieszkalnych wraz z instalacją OZE oraz podłączeniem budynków do sieciowych nośników ciepła. Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych: 120 ton

				ekwiwalentu CO ₂ .
Strumień	NIE (Gmina Strumień zaplanowała realizację opracowania planu gospodarki niskoemisyjnej w terminie do XII.2014 r. Ponadto Gmina złożyła do NFOŚiGW wniosek o dofinansowanie zadania pn. „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Strumień” w ramach IX osi priorytetu POIiŚ)	Gmina Strumień od 2008 roku w ramach programu ograniczania niskiej emisji dla mieszkańców realizuje dopłaty do wymiany pieców. Ponadto Gmina posiada plany inwestycji w zakresie ograniczania niskiej emisji.	Zanieczyszczenie jak dla strefy bielsko-żywieckiej	430 ton ekwiwalentu CO ₂ – dot. zadania „Modernizacja kotłowni w Strumieniu wraz z przebudową sieci ciepłowniczej” Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów dotyczących termomodernizacji i Zespołów Szkolnych i Przedszkolnych na terenie Gminy Strumień - 516 389,00 kWh/rok
Ustroń	Nie	Miasto posiada program ograniczania niskiej emisji. W latach 2012-2013 realizowano programy ograniczania niskiej emisji dla mieszkańców (dopłaty. Do likwidacji nie ekologicznych źródeł ciepła, w tym do instalacji kolektorów słonecznych	Zanieczyszczenie jak dla strefy bielsko-żywieckiej	770 t/rok
Wiśła	Nie (planowane opracowanie w 2014 r. – złożony wniosek o dofinansowanie do NFOŚiGW)	Tak (Gmina nie ma przyjętego stosownego programu, ale realizuje zadania związane z ograniczeniem niskiej emisji, tj.	Brak danych	ok. 916 ton/rok (dane szacunkowe)

		termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, udzielenia dotacji mieszkańcom na wymianę systemów grzewczych)		
Brenna	Nie	Gmina posiada PONE oraz POŚ	Brak danych	Dla projektu zgłoszonego do ZIT: Przebudowa i termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej nr 1 w Brennej oraz budynku biblioteki z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii (Szacowany) Spadek emisji gazów cieplarnianych [CO ₂] (CI): 100 Mg/rok
Chybie	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych
Dębowiec	Gmina nie posiada planu gospodarki niskoemisyjnej	Gmina nie realizuje programu ograniczania niskiej emisji dla mieszkańców	Zanieczyszczenie jak dla strefy bielsko-żywieckiej	401,72 (t/rok)
Goleszów	Gmina nie posiada planu gospodarki niskoemisyjnej	Termomodernizacja wielorodzinnych komunalnych budynków mieszkalnych. Gmina nie posiada programu ograniczenia niskiej emisji dla mieszkańców	Brak danych	7 Mg
Hażlach	Nie	Gmina posiada plany w zakresie gospodarki	Zanieczyszczenie jak dla strefy bielsko-żywieckiej	Brak danych

		niskoemisyjnej: 1. wspieranie przedsięwzięć energooszczędnych i zmniejszających niską emisję 2. wsparcie odnawialnych źródeł energii 3. termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej		
Istotna	Nie	tak	Brak danych	Brak danych
Zebrzydowice	Nie /W latach 2008 – 2011 Gmina Zebrzydowice realizowała program ograniczenia niskiej emisji w zabudowie mieszkaniowej na terenie gminy Zebrzydowice/	Gmina Zebrzydowice posiada plany inwestycji w zakresie gospodarki niskoemisyjnej (termomodernizacja wraz z instalacją OZE, wymiana źródeł ciepła)	Zanieczyszczenie jak dla całej strefy bielsko – żywieckiej	Dla projektów zgłoszonych do ZIT: 16,65 tony ekwiwalentu CO ₂
Powiat żywiecki				
Żywiec	Nie posiada. Istnieje jedynie projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe z 2000 r.	Miasto Żywiec posiada program ograniczania niskiej emisji dla mieszkańców od 2007 r. Działania mają na celu ochronę powietrza atmosferycznego przed tzw. „niską emisją”, czyli emitowaniem gazów i pyłów ze starych, nieekologicznych i nieekonomicznych pieców węglowych centralnego ogrzewania zainstalowanych w	75 045 tony CO ₂ (emisja łączna w roku 2012)	W okresie 2007-2012 Spółka pełniła funkcję Operatora „Programu ograniczenia niskiej emisji dla Miasta Żywca” Efekt ekologiczny to redukcja CO ₂ na poziomie ok. 2800 t/rok. W następnych latach należy się spodziewać się podobnych efektów.

		budynkach mieszkalnych. Dzięki wsparciu finansowemu z funduszy przeznaczonych na ochronę środowiska, istnieje możliwość uzyskania pomocy finansowej przy zakupie i instalacji nowego kotła centralnego ogrzewania, montażu kolektora słonecznego i pompy ciepła do przygotowania ciepłej wody użytkowej. Miejski Zakład Energii Ciepłej „Ekoterm” Sp. z o.o. na bieżąco realizuje inwestycje w zakresie ograniczania niskiej emisji poprzez rozbudowę sieci ciepłowniczych do budynków prywatnych w rejonie gdzie nie występuje sieć gazownicza zgodnie z wieloletnim „Planem zadań inwestycyjnych na lata 2007-2025”. plany inwestycyjne obejmują rejon ul. Komorowskich, Centrum oraz rejony w bliskim sąsiedztwie zabudowań gdzie przebiegają sieci ciepłownicze. Ponadto, tam gdzie nie jest możliwe doprowadzenie		
--	--	---	--	--

		ciepła systemowego Spółka realizuje na zlecenie Urzędu Miejskiego w Żywcu jako Operator „Program ograniczenia niskiej emisji dla miasta Żywca” polegający na wymianie starych kotłów na ekologiczne kotły węglowe, gazowe, olejowe oraz montaż kolektorów i pomp ciepła do ciepłej wody.		
Czernichów	TAK „Program Ograniczenia Niskiej Emisji” oraz „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwo gazowe	Gmina nie realizuje programu ograniczenia niskiej emisji (dotyczy budynków mieszkalnych prywatnych)	29,9 tys t/rok CO₂ w 2009 roku	Do roku 2020 spadek o 15%
Gilowice	Gmina Gilowice nie posiada Programu Ograniczenia niskiej emisji .	W latach 2014-2020 planuje się do realizacji projekt z zakresu niskiej emisji tj. Termomodernizacja budynków gminnych: –Dom Ludowy w Rychwałdzie; – Zespół Szkół w Gilowicach. Projekt ma na celu wspieranie efektywności energetycznej poprzez zmniejszenie kosztów zużycia energii, zmniejszenie emisji gazów	Brak danych	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych [tony ekwiwalentu CO₂]; Wartość wskaźnika: spadek MgCO₂/a o 35 % Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektu Wartość wskaźnika: zaoszczędzona energia na poziomie 37 % MWh

		cieplarnianych, oraz poprawę wizerunku dwóch budynków użyteczności publicznej w gminie Gilowice tj. budynku Zespołu Szkół w Gilowicach oraz budynku Domu Ludowego w Rychwałdzie. Przedmiotem projektu jest termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Gilowicach (w tym wymiana okien i ocieplenie budynku wraz z ociepleniem dachu i montaż solarów) oraz termomodernizacja budynku Domu Ludowego w Rychwałdzie (w tym ocieplenie budynku, remont instalacji CO i kotłowni oraz montaż solarów). Projekt jest zgodny z celami RPOWSL 2014 - 2020 i tworzy wspólną koncepcję lepszego wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz polepszenia środowiska naturalnego.		
Jeleśnia	Nie	Gmina realizowała Program Ograniczenia Niskiej Emisji w latach 2009-2010	Brak danych	Brak danych
Koszarawa	Nie	Planowane jest działanie w zakresie	Brak danych	Szacowana redukcja emisji zanieczyszczeń –

		Ograniczenia niskiej emisji w Gminie Koszarawa w obszarze 4.3. wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej i sektorze mieszkaniowym Obszar - Efektywność energetyczna (termomodernizacja wraz z instalacją OZE, wymiana źródeł ciepła) w ramach ZIT		emisja CO ₂ – Redukcja 500 Mg
Lipowa	Gmina posiada Program Ograniczenia Niskiej Emisji dla Gminy Lipowa uchwalony w 2009 roku	Gmina realizowała Program Ograniczenia Niskiej Emisji w 2010 r.	Pył – µg/m ³ 8.00 C.O 37.00 CO ₂ -0.31 NO ₂ -27.00 SO ₂ -11.00	Pył-2.286kg/a, SO ₂ 1.786kg/a, NO _x -68kg/a,CO- 2.696kg/a,CO ₂ - 131.851kg/a,B(a)P -0,8kg/a
Łękawica	Gmina nie posiada planu gospodarki niskoemisyjnej. Gmina jest w posiadaniu „Planu Działań na Rzecz Zrównoważonej Energii” w ramach której ujęto plany Gminy na rzecz obniżenia CO ₂ do 2020 roku o 20%	Gmina nie posiada planu inwestycji w zakresie ograniczenia niskiej emisji.	W 2009 roku emisja CO ₂ na terenie Gminy Łękawica wynosiła 19 632 MgCO ₂	Brak
Łodygowice	Nie	Tak, planuje. Gmina realizowała program ograniczenia niskiej emisji w 2009	34,2 tys. t/rok w powiecie żywieckim	2 tys. t/rok

		r.		
Milówka	Nie	Gmina realizowała Program Ograniczenia Niskiej Emisji w latach 2008 – 2011r.	Brak danych	Pył – 0,0652 Mg/a, SO ₂ - 0,3234 Mg/a, NO _x – 0,21 Mg/a, CO – 1,3 Mg/a, CO ₂ – 102,04 Mg/a.
Radziechowy-Wieprz	NIE	NIE	Brak danych	Brak danych
Rajcza	W trakcie realizacji	Planowana termomodernizacja Budynek Urzędu Gminy, GOKU., przedszkole w Soli, Zwardoń	Na terenie Gminy Rajcza nie istnieją punkty pomiarowe zanieczyszczenia powietrza	Brak audytu
Ślemień	Brak. Gmina przystępuje do opracowania planu gospodarki niskoemisyjnej z terminem realizacji do 30 listopada 2015 r.	Termomodernizacja Gminnego Ośrodka Kultury „Jemioła” w Ślemieniu i hali sportowej przy Zespole Szkół w Ślemieniu.	Brak danych	Brak danych
Świnna	NIE	1. Kompleksowa termomodernizacja Gimnazjum i Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w Pewli Małej. 2. Kompleksowa termomodernizacja Gimnazjum i Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w Pewli Ślemieńskiej. 3. Kompleksowa termomodernizacja Gimnazjum i Zespołu Szkolno – Przedszkolnego	Brak danych	1. szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) 46,1 tony/rok oszczędność energii 117,7 kW/rok 2. szacowany spadek emisji gazów (CO ₂) 38,6 tony/ rok Oszczędność energii 98/6 kW/rok 3. szacowany spadek emisji gazów (CO ₂) 59,0 tony/rok oszczędność energii 147,1 kW/rok

		oraz budynku Urzędu Gminy w Świnnej		4. szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych (CO ₂) 32,4 tony/rok oszczędność energii 83,2 kW/rok
		4. Kompleksowa termomodernizacja Gimnazjum i Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w Trzebini.		
Ujsoty	Gmina posiada Program Ograniczenia Niskiej Emisji w Gminie Ujsoty uchwalony w roku 2009	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie gminy (obiekty szkolne)	Nie prowadzi się pomiarów na terenie gminy, przybliżone dane to ok. 8 ton w roku 2012	Ok.123 tony ekwiwalentu CO ₂
Węgierska Górka	TAK	Gmina realizuje Programy Ograniczenia Niskiej Emisji w latach 2008-2013	1 753 t/rok Stan na rok 2013	703 t/rok W perspektywie 2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych poszczególnych gmin.

Analiza powyższych danych pokazuje, iż znaczna część gmin subregionu południowego nie posiada jeszcze planów ograniczenia niskiej emisji, nie realizuje specjalnych programów skierowanych do mieszkańców. Niezbędne jest zatem szerokie wsparcie finansowe w tym zakresie, w szczególności ze środków UE w ramach RIT Subregionu Południowego 2014-2020.

Tabela 42. Działania związane z efektywnością energetyczną w gminach subregionu południowego.

JST	Dotychczasowe działania z zakresu odnawialnych źródeł energii	Dotychczasowe działania z zakresu termomodernizacji	Dotychczasowe działania z zakresu energooszczędnego oświetlenia
Bielsko-Biała	Wykorzystanie biogazu: Energia elektryczna z biogazu na składowisku odpadów, energia elektryczna i ciepło z biogazu w oczyszczalni ścieków wykorzystanie pomp ciepła: - oczyszczalnia ścieków Komorowice - pływalnia AQUA Energia słoneczna: - instalacje solarne na 10 budynkach publicznych – 800 m2 paneli; - dotacje do instalacji solarnych dla osób prywatnych – 3600 m2 paneli; - instalacje fotowoltaiczne – 3 obiekty z małymi instalacjami pilotażowymi	33% budynków publicznych po pełnej termomodernizacji, 46% - po termomodernizacji częściowej (na 165 budynków)	Oświetlenie uliczne wymienione na energooszczędne stanowi 64% całości, oświetlenie świąteczne ulic w 100% typu LED.
Powiat bielski	N/D	Zrealizowano termomodernizację w: 1. Zespole Szkół Silesia. 2. Zespole Szkół Technicznych i Licealnych. 3. Budynku Zarządu Dróg Powiatowych. 4. Budynku Domu Pomocy Społecznej w Wilkowicach.	N/D
Bestwina	Brak	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (przedszkola, szkoły, strażnice)	brak
Buczkowice	-	W gminie przeprowadzono termomodernizację budynków użyteczności za wyjątkiem budynku Urzędu gminy który zaplanowany jest do realizacji w 2015 r.	Na terenie gminy w oświetleniu ulicznym zamontowano energooszczędne żarówki.
Czechowice-	Wykorzystanie energii	Termomodernizacja budynków	Grupowy zakup

Dziedzice	słonecznej poprzez instalacji na budynkach użyteczności publicznej	użyteczności publicznej: obiektów edukacyjnych, strażnic OSP, Ośrodka Dziennego Pobytu Ośrodka Opieki Społecznej.	energii, sukcesywna wymiana opraw oświetlenia ulicznego z energooszczędnych na energooszczędne.
Jasienica	Zamontowanie kolektorów Słonecznych na budynkach Urzędu Gminy Jasienica oraz Zakładu Opieki Zdrowotnej w Jasienicy (kolektory wspomagające układ c.w.u.)	Kompleksowa termomodernizacja budynków: - Przedszkola w Świętoszówce - Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Łtownicy - Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Międzyrzeczu - Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Mazańcowicach - Ośrodka Zdrowia w Jasienicy - Ośrodka Zdrowia w Rudzicy - Ośrodka Zdrowia w Grodźcu - OSP w Międzyrzeczu Dolnym - OSP w Roztropicach - OSP w Łtownicy	Wymieniono źródła światła oświetlenia ulicznego z oświetlania starego typu tzw. „rtęciowego” na bardziej energooszczędne tzw. „sodowe”.
Jaworze	Koncepcja budowy infrastruktury służącej do produkcji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (m.in. fotowoltaika)	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (Gimnazjum), na etapie wnioskowania o środki zewnętrzne termomodernizacja Szkoły Podstawowej	Ekspertyza pn. „Plan zarządzania energią w Gminie Jaworze oraz jego realizacja przy użyciu narzędzi optymalizacyjnych i założeniu finansowania kolejnych inwestycji z oszczędności wynikających ze zwiększonej efektywności zrealizowanych działań”.
Kozy	Na budynku w którym mieści się Centrum Sportowo-Widowiskowe zamontowano kolektory słoneczne. Wyznaczono w Studium tereny umożliwiające tworzenie m.in. obiektów i farm fotowoltaicznych.	Przeprowadzono termomodernizację budynków użyteczności publicznej takich jak: ośrodek zdrowia, przedszkole publiczne, centrum sportowo-widowiskowe poza tym budynek Ludowego Klubu Sportowego	-
Porąbka	n.d	1. Termomodernizacja Budynku	n.d

		Komunalnego w Bujakowie. 2. wymiana instalacji CO (częściowa termomodernizacja) w Gimnazjum im. Jana Pawła II Porąbka – Kozubnik. 3. Termomodernizacja Zespół Szkół w Kobiernicach. 4. Termomodernizacja Gimnazjum w Czańcu. 5. Termomodernizacja Domu Kultury w Czańcu.	
Szczyrk	Brak działań	Realizacja projektów termomodernizacji budynków użyteczności publicznej dofinansowywane ze źródeł krajowych.	Brak działań
Wilamowice	Brak działań	Do chwili obecnej termomodernizacji poddane zostały wszystkie budynki użyteczności publicznej na terenie Gminy Wilamowice	Brak działań
Wilkowice	1) Gmina realizowała projekt „Modernizacji instalacji przygotowania ciepłej wody użytkowej w oparciu o zastosowanie systemu solarnego w Gminnym Ośrodku Sportu i Rekreacji w Wilkowiach” zrealizowany w 2010 roku, przy udziale dotacji i pożyczki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach. 2) W ramach realizacji projektu budowy tras do narciarstwa biegowego w szczytowych partiach Magurki Wilkowickiej w wybudowanym obiekcie do obsługi tych tras została	Gmina dotychczas zrealizowała następujące działania z zakresu termomodernizacji: 1) Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Bystrej przy ul. Klimczoka 68 – zakończono 2011 roku 2) Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Wilkowicach przy ul. Kościelnej 10 zakończono 2013 roku Projekty te były współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013.	Na jednym z Punktów Zapalnych (PZ) w miejscowości Bystra, obejmującym około 80 lamp ulicznych, zamontowano sterownik oświetlenia ulicznego. Celem tego przedsięwzięcia miało być zredukowanie zużycia energii, przy zachowaniu właściwych parametrów oświetlenia.

	zamontowana pompa ciepła. Projekt ten był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013.		
Powiat cieszyński		Projekty termomodernizacyjne w ramach RPO WSL 2007-2013 i WFOŚ, m. in.: - Kompleksowa termomodernizacja budynków szkolnych Zespołu Szkół Rolniczych w Międzywiciu, - Kompleksowa termomodernizacja budynku ZPSWR w Cieszynie, - Termomodernizacja PDPS Feniks w Skoczowie, - Termomodernizacja PDPS w Pogórze filia „Bursztyn” w Kończycach Małych.	
Cieszyn	Instalacja kolektorów słonecznych w Szkole Podstawowej nr 4 i Zakładzie Gospodarki Komunalnej sp. z o.o. i inne inwestycje mieszkańców.	Od 2007 r. poddano termomodernizacji 5 obiektów dydaktycznych i 3 obiekty jednostek organizacyjnych.	Przeprowadzono audyt z zakresu oświetlenia i stosowane są oprawy ledowe w nowym oświetleniu ulicznym.
Skoczów	Montaż kolektorów słonecznych w ramach projektów: „Budowa przedszkola publicznego w Ochabach” i „Przebudowa budynku kina w Skoczowie na Dom Kultury” Budowa budynku zamieszkania zbiorowego z	Termomodernizacja w ramach projektu „Przebudowa budynku kina w Skoczowie na Dom Kultury” Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 1 w Skoczowie .	„Audyt wykorzystania energii elektrycznej do oświetlenia ulic oraz jednostek podległych Gminie Skoczów”.

	mieszkaniami socjalnymi – <u>instalacja solarna.</u> Budowa świetlicy wiejskiej w Bładnicach – <u>instalacja solarna.</u> Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 1 w Skoczowie – instalacja solarna.		
Brenna	W ramach zadania: Instalacja solarna w budynku Przedszkola w Brennej – wykonano dodatkowe źródło ciepła, które zasila ciepłą wodę użytkową w Przedszkolu. Koszt robót instalacyjnych wyniósł brutto 47.269,71 zł.	1. Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej Gminy Brenna: Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Brennej 2. Termomodernizacja budynku Gimnazjum w Brennej przy ul. Góreckiej 224 3. Termomodernizacja Ośrodka Zdrowia w Brennej, zmiana sposobu użytkowania pomieszczeń I piętra na potrzeby GOPS oraz budowa platformy dla osób niepełnosprawnych. Powyższe trzy projekty – opis fizyka projektu termomod. zgłoszonego do ZIT. Inne działania: Przebudowa kotłowni gazowej c.o .w budynku Zespołu Szkół Publicznych w Górkach Wielkich - W kotłowni zabudowano 3 kotły gazowe Vitodens 200 firmy Viessmann o mocy 105 kW każdy, wraz z oprzyrządowaniem (pompy, armatura, automatyka pogodowa). Na potrzeby ciepłej wody użytkowej zabudowano zasobnik o pojemności 500 l (Viessmann). Dostosowano instalację gazową do nowej kotłowni(wentylacja nawiewno-wywiewna, montaż kompletnych układów spalinowych). Zabudowano pompę cyrkulacyjną ciepłej wody Grundfos, centralkę systemu bezpieczeństwa Gazex, szafkę z zabezpieczeniem wyłącznika przeciwpożarowego i wyłącznika głównego kotłowni. Wymieniono orurowanie CWU w	Nie realizowano tego typu zadań

		kotłowni. Wykonano kafelkowanie i malowanie kotłowni. Koszt robót budowlano-montażowych wyniósł brutto 170.829,58 zł.	
Dębowiec	Brak	Termomodernizacja została przeprowadzona w następujących obiektach: Ośrodek Zdrowia, Urząd Gminy, OSP Iskrzyczyn, SP Simoradz, SP Iskrzyczyn, SP Ogrodzona.	brak
Istebna	Brak	Termomodernizacja budynków publicznych, w tym: - Urząd Gminy Istebna - Szkoła Podstawowa nr 1 w Istebnej, Koniakowie i Jaworzynce - Szkoły podstawowe nr 2 w Jaworzynce i Koniakowie Zakres rzeczowy: - wymiana stolarki okiennej/drzwi - docieplenie budynków - wymiany pieców c.o. z węglowych na olejowe lub drewno (SP2) - wymiana instalacji c.o. i kaloryferów.	brak
Zebrzydowice	1) Instalacja kolektorów słonecznych w Zespole Szkół w Zebrzydowicach W ramach zadania zakupiono i zamontowano instalację solarną: - kolektory płaskie typu Viessmann Vitosol 100 SH1- 31 szt wraz z konstrukcją wsporczą o łącznej powierzchni czynnej 78,43 m ² - układ automatyki - naczynia przeponowe szt 2 - pompy szt 3 - armatura i instalacja rurowa - materiały montażowe Wartość zadania: 260.790,55 zł, w tym: 78.044,00 zł – dotacja	1) Termomodernizacja budynku przedszkola w Kaczycach. W ramach zadania, zrealizowanego w 2007r., wykonano: - ocieplenie ścian zewnętrznych styropianem gr. 10 cm, - wymianę stolarki okiennej na okna PCV o wsp. U=1,5 W/m ² K - modernizację kotłowni tj. zastosowanie 2 nowych kotłów gazowych 72 KW, 1 podgrzewacza, wymianę instalacji c.o. - pojemnościowego, 79 nowych grzejników z regulatorami Wartość zadania: 387.898,67 zł w tym: 135.890,00 – pożyczka WFOŚiGW 2) Termomodernizacja przedszkola w Zebrzydowicach. W ramach zadania, zrealizowanego w 2009r., wykonano:	Gmina Zebrzydowice wykonała wymianę oświetlenia na energooszczędne w budynkach komunalnych – w 80%.

	Ekofundusz; pożyczka z WFOŚiGW – 100.000 zł	- docieplenie ścian zewnętrznych styropianem - wymianę stolarki okiennej i drzwiowej - docieplenie stropu nad ostatnią kondygnacją - wymianę 2 kotłów gazowych 2 x 54 kW oraz zakup podstawowych urządzeń technologicznych - roboty budowlane montażowe, demontażowe, elektryczne oraz AKPIA i sygnalizacja Wartość zadania: 1.414.634,83 zł w tym: 328.371,00 zł – pożyczka WFOŚiGW 185.000,00 – umorzenia WFOŚiGW 3) Termomodernizacja Gimnazjum w Zebrzydowicach wraz z nadbudową łącznika W ramach zadania, zrealizowanego w 2008r., wykonano: - docieplenie ścian budynku styropianem - docieplenie stropu nad ostatnią kondygnacją granulatem z wełny mineralnej - wymianę stolarki okiennej na PVC i drzwiowej na aluminiową - modernizację kotłowni: zakup 2 kotłów gazowych 300 i 260 kW, pomp, naczyńa wzbiorniczego oraz podstawowych urządzeń technologicznych, - roboty budowlane montażowe, demontażowe, elektryczne oraz AKPIA i sygnalizacja (I etap) Wartość zadania: 1.115.343,63 zł w tym: 17.631,00 zł – dotacja WFOŚiGW 279.508,00 zł – pożyczka WFOŚiGW.	
Gilowice		Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Gilowicach.	
Jeleśnia	Montaż płaskich kolektorów słonecznych na budynku Szkoły Podstawowej w	Wymiana okien i źródła ciepła w Zespole Szkół nr5 w Korbielowie. Wymiana okien w Zespole Szkół nr 2 w Jeleśni.	

	Krzyżówkach w Gminie Jeleśnia	Docieplenie ścian w budynku Urzędu Gminy w Jeleśni. o Wymiana ogrzewania i docieplenia budynku Zespołu Szkół nr3 w Krzyżowej.	
Koszarawa		Termomodernizacja budynku wielofunkcyjnego w Koszarawie. o Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Koszarawie.	
Lipowa		Corocznie z własnych środków lub pomocą źródeł zewnętrznych gmina Lipowa przeprowadza w budynkach gminnych prace mające na celu ograniczenie zużycia paliw i energii. Były to między innymi docieplenie budynku Szkoły Podstawowej w Twardorzeczce, wymiana istniejącej instalacji centralnego ogrzewania wraz z przeróbką kotłowni i wymianą kotłów w Szkole Podstawowej w Lipowej oraz docieplenie budynku Szkoły Podstawowej i Przedszkola w Siennej	
Łękawica	Brak	1) Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Łękawicy przy ul. Wspólnej 24 2) Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej wchodzącej w skład kompleksu Zespołu Szkół w Łękawicy przy ul. Sportowej 5 3) Częściowa termomodernizacja budynku komunalnego DOM WIEJSKI w Kocierzu Rychwałdzkim	Zrealizowano projekt pn. Budowa oświetlenia ulicznego przy głównej drodze prowadzącej do centrum wsi Łękawica i Okrajnik. Ponadto gmina ma zawarte umowy, które określają zasady wprowadzenia programu racjonalnego wykorzystywania energii elektrycznej poprzez stosowanie lamp i urządzeń energooszczędnych.
Łodygowice	W 60% budynków będących własnością gminy	W 90% budynków będących własnością gminy przeprowadzono kompleksową	brak

	zamontowano instalacje solarne	termomodernizację.	
Milówka		Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Milówce.	
Rajcza	Montaż kolektorów słonecznych w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym w Rajczy, o Montaż płaskich kolektorów słonecznych na budynku Schroniska Młodzieżowego Rajcza Nickulina w Gminie Rajcza,	Zmodernizowano kotłownię węglowe we wszystkich szkołach, jak również ocieplono ściany i wymieniono stolarkę okienną.	
Ślemień	Instalacja pompy ciepła w budynku Szkolnego Schroniska Młodzieżowego w Ślemieniu.	Termomodernizacja budynku: Urzędu Gminy w Ślemieniu, Zespołu Szkół i hali sportowej w Ślemieniu, Szkoły Podstawowej w Lasie, Ochotniczej Straży Pożarnej w Ślemieniu, Koconiu i Lasie.	Brak
Świnna		Wymiana okien w budynku Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w Pewli Małej	
Ujszoły	Dofinansowanie montażu kolektorów słonecznych – ok. 50 gospodarstw domowych Dofinansowanie zakupu kotłów grzewczych na biomasę – ok. 10 gospodarstw domowych	Wykonano termomodernizację obiektu Szkoły Podstawowej w Ujszałach. Wykonano termomodernizację budynku Gimnazjum wraz z Halą Sportową w Ujszałach. Ok. 80% budynków publicznych to budynki nowowypbudowane z zastosowaniem rozwiązań oszczędzających ciepło	brak
Węgierska Górka		Modernizacja źródeł ciepła i termomodernizacja budynków indywidualnych realizowana w ramach Programu ograniczenia niskiej emisji dla Gminy Węgierska Górka - I etap	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych poszczególnych gmin subregionu południowego.

Powyższe dane pokazują, iż najwięcej inwestycji realizowanych było w ramach termomodernizacji budynków użyteczności publicznej. W mniejszym stopniu inwestycje dotyczyły odnawialnych źródeł energii oraz energooszczędnego oświetlenia. Niezbędne są dalsze inwestycje w tym zakresie, wymagające ponoszenia znacznych nakładów finansowych.